

Náš kalendár

na rok

2019

Celoštátna
slovenská
samospráva v Maďarsku
ORSZÁGOS SZLOVÁK ÖNKORMÁNYZAT

1114 Budapešť, Fadruszova u. 11/A

E-mail: oszo@slovaci.hu • Telefón: +36 1 466 9463 • Web: www.slovaci.hu

Publikácia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (CSSM)

Vydáva Nezisková verejnoprospešná spoločnosť
s ručením obmedzeným pre služby
a zužitkovanie nehnuteľností SlovakUm,
obchodná spoločnosť CSSM.

SlovakUm

Za vydanie zodpovedá
predsedníčka CSSM
Alžbeta Hollerová Račková

Zodpovedný redaktor
konateľ spoločnosti SlovakUm
Imrich Fuhl

Redaktori
Eva Fábiánová
Andrea Kiššová
Zlatko Papuček
Csaba Lampert

Jazyková lektorka
Vlasta Zsákaiová Držíková

ISSN 0465-9074

Vydanie ročenky podporili:

Ministerstvo ľudských zdrojov
NEMZ-KUL-eper-17-0644

ÚRAD
PRE SLOVÁKOV
ŽIJÚCICH
V ZAHRANIČÍ

Príprava do tlače
Martin Kraszlán

Tlač: Croatica Kulturális, Információs és Kiadói Nonprofit Kft. – Budapest

Pri zostavovaní ročenky bol použitý
archívny materiál týždenníka Ľudové noviny.

Na prednej obálke je fotografia Imricha Fuhla, na zadnej obálke:
reprodukcia olejomalby Jána Jakubu, na vnútorných obálkach prinášame ukážky z tvorby
maliarky Evy Konczošovej, emailistky Márie Kováčovej Móroczovej a sochára Andreja Láluju.

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Utorok	Nový rok, Štátny sviatok	Nový rok , Fruzsina	07:31	16:03
2. Streda	Alexandra, Karina	Ábel	07:31	16:04
3. Štvrtok	Daniela	Genová, Benjámín	07:31	16:05
4. Piatok	Drahošlav	Titusz, Leóna	07:31	16:06
5. Sobota	Andrea	Simon	07:30	16:07
6. Nedeľa	Traja kráľi , Antónia	Traja kráľi , Boldizsár	07:30	16:08
7. Pondelok	Bohuslava	Attila, Ramóna	07:30	16:09
8. Utorok	Severín	Gyöngyvér	07:30	16:10
9. Streda	Alexej	Marcell	07:29	16:12
10. Štvrtok	Dáša	Melánia	07:29	16:13
11. Piatok	Malvína	Ágota	07:28	16:14
12. Sobota	Ernest	Ernő	07:28	16:15
13. Nedeľa	Rastislav	Veronika	07:27	16:17
14. Pondelok	Radovan	Bódog	07:27	16:18
15. Utorok	Dobroslav	Lóránd, Lóránt	07:26	16:19
16. Streda	Kristína	Gusztáv	07:25	16:21
17. Štvrtok	Nataša	Antal, Antónia	07:25	16:22
18. Piatok	Bohdana	Piroska	07:24	16:24
19. Sobota	Drahošlav, Mário	Sára, Márió	07:23	16:25
20. Nedeľa	Dalibor	Fábián, Sebestyén	07:22	16:26
21. Pondelok	Vincent	Ágnes	07:21	16:28
22. Utorok	Zora	Vince, Artúr	07:20	16:29
23. Streda	Miloš	Zelma, Rajmund	07:19	16:31
24. Štvrtok	Timotej	Timót	07:18	16:32
25. Piatok	Gejza	Pál	07:17	16:34
26. Sobota	Tamara	Vanda, Paula	07:16	16:35
27. Nedeľa	Bohuš	Angelika	07:15	16:37
28. Pondelok	Alfonz	Károly, Karola	07:14	16:38
29. Utorok	Gašpar	Adél	07:13	16:40
30. Streda	Ema	Martina	07:12	16:41
31. Štvrtok	Emil	Marcella, Gerda	07:10	16:43

HELENA ČAREJŠOVÁ HRABOVSKÁ (1930–1998)

Insitná maliarka Helena Čarejšová Hrabovská sa narodila roku 1930 v Čorváši. Maľovať začala ako 43-ročná, najviac ju inšpirovali spomienky z detstva. Jej hlavnými témami boli život na dedine, tamjší ľudia v dni všedné i sviatočné. Jej obrazy hovoria o medziľudských vzťahoch. Prvú výstavu mala roku 1978 v Békešskej Čabe, po nej nasledovali rady expozícií vo viacerých mestách v Maďarsku a na Slovensku. Okrem maľovania sa venovala aj písaniu, chodila na literárne večierky, kde čítala zo svojich záznamov. Aktívna bola nielen na poli umenia, ale bola aj katalizátorkou slovenského spoločenského života: v Čorváši založila Slovenský klub a spevokol. Zomrela roku 1998, o jej živote vyšla kniha pod názvom Bola to krásna kliatba maľovať v redigovaní Jánosa Pappa.

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Piatok	Tatiana	Ignác	07:09	16:45
2. Sobota	Hromnice , Erik, Erika	Hromnice , Karolina, Aida	07:08	16:46
3. Nedeľa	Blázej	Balázs	07:06	16:48
4. Pondelok	Veronika	Ráhel, Csenge	07:05	16:49
5. Utorok	Agáta	Ágota, Ingrid	07:04	16:51
6. Streda	Dorota	Dorottya, Dóra	07:02	16:52
7. Štvrtok	Vanda	Tódor, Rómeo	07:01	16:54
8. Piatok	Zoja	Aranka	06:59	16:56
9. Sobota	Zdenko	Abigél, Alex	06:58	16:57
10. Nedeľa	Gabriela	Elvira	06:56	16:59
11. Pondelok	Dezider	Bertold, Marietta	06:55	17:00
12. Utorok	Perla	Lívia, Lídia	06:53	17:02
13. Streda	Arpád	Ella, Linda	06:51	17:03
14. Štvrtok	Deň zalúbených , Valentín	Deň zalúbených , Bálint, Valentin	06:50	17:05
15. Piatok	Pravoslav	Kolos, Georgina	06:48	17:07
16. Sobota	Ida, Liana	Julianna, Lilla	06:47	17:08
17. Nedeľa	Miloslava	Donát	06:45	17:10
18. Pondelok	Jaromír	Bernadett	06:43	17:11
19. Utorok	Vlasta	Zsuzsanna	06:41	17:13
20. Streda	Lívia	Aladár, Álmos	06:40	17:14
21. Štvrtok	Eleonóra	Eleonóra	06:38	17:16
22. Piatok	Etela	Gerzson	06:36	17:17
23. Sobota	Roman, Romana	Alfréd	06:34	17:19
24. Nedeľa	Matej	Elemér	06:32	17:20
25. Pondelok	Frederik, Frederika	Mátyás	06:31	17:22
26. Utorok	Viktor	Géza	06:29	17:23
27. Streda	Alexander	Edina	06:27	17:25
28. Štvrtok	Zlatica	Ákos, Bátor	06:25	17:26

JURAJ EZÜST
(1935–2017)

Juraj Ezüst sa narodil roku 1935 v Békešskej Čabe ako syn tesára a krajčírky. Navštevoval hodiny výtvarníctva v ateliéri miestneho maliara Józsefa Mokosa, neskôr na Vysokej škole pedagogickej v Jágri bol študentom Já-nosa Jakubu. Diplom získal na Vysokej škole výtvarného umenia. Od roku 1971 žil v Bu-dapešti. Popri umeleckej tvorbe sa niekoľko desaťročí venoval aj vyučovaniu. Neskôr vo svojom rodnom meste založil nadáciu, ktorá poskytovala štipendiá talentovaným žiakom. Vo svojej tvorbe bol pokračovate-ľom dolnozemskej tradície, námety čer-pal z každodenného života, predovšetkým z dolnozemskej krajiny a z tradičnej kultúry. Tvorbu J. Ezüsta uznali početnými vyzname-naniami, pamätnou plaketou Munkácsyho, pamätnou mincou Medgyessyho, plaketou mesta Nagymaros, cenou Celoštátneho bie-nále portrétov a roku 2003 mu udelili Ry-tiersky kríž Maďarskej republiky. Jeho maľby sa nachádzajú vo významných verejných muzeálnych inštitúciách, ako v Maďarskej národnej galérii, v Múzeu M. Munkácsyho v Békešskej Čabe, ako aj v početných domá-cich a zahraničných súkromných zbierkach. Zomrel roku 2017.

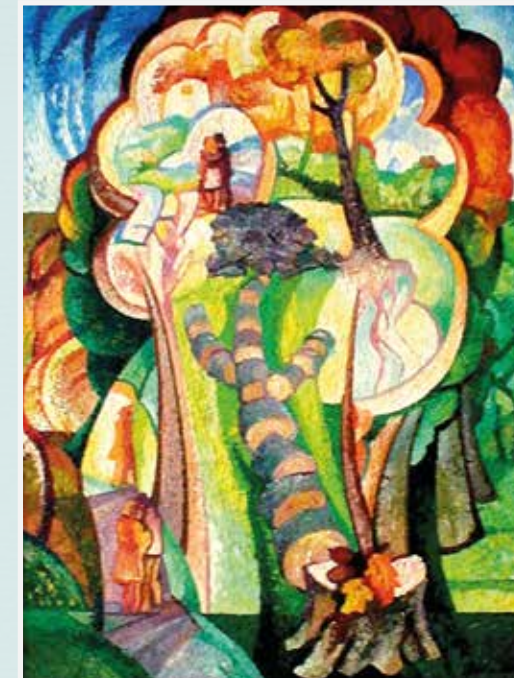
2019

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Piatok	Albín	Albin	06:23	17:28
2. Sobota	Anežka	Lujza	06:21	17:29
3. Nedeľa	Bohumil, Bohumila	Kornélia	06:19	17:31
4. Pondelok	Kazimír	Kázmér	06:17	17:32
5. Utorok	Fridrich	Adorján, Adrián	06:15	17:34
6. Streda	Popolcová streda, Radoslav, Radoslava	Popolcová streda, Leonóra, Inez	06:14	17:35
7. Štvrtok	Tomáš	Tamás	06:12	17:37
8. Piatok	MDŽ, Alan, Alana	MDŽ, Zoltán	06:10	17:38
9. Sobota	Františka	Franciska, Fanni	06:08	17:40
10. Nedeľa	Bruno, Branislav	Ildikó	06:06	17:41
11. Pondelok	Angela, Angelika	Szilárd	06:04	17:43
12. Utorok	Gregor	Gergely	06:02	17:44
13. Streda	Vlastimil	Krisztián, Ajtony	06:00	17:46
14. Štvrtok	Matilda	Matild	05:58	17:47
15. Piatok	Svetlana	Štátny sviatok, Kristóf	05:56	17:49
16. Sobota	Boleslav	Henrietta	05:54	17:50
17. Nedeľa	Ľubica	Gertrúd, Patrik	05:52	17:51
18. Pondelok	Eduard	Sándor, Ede	05:50	17:53
19. Utorok	Jozef	József, Bánk	05:48	17:54
20. Streda	Vítázoslav, Klaudius	Klaudia	05:46	17:56
21. Štvrtok	Blahoslav	Benedek	05:44	17:57
22. Piatok	Beňadik	Beáta, Izolda	05:42	17:59
23. Sobota	Adrián	Emőke	05:40	18:00
24. Nedeľa	Gabriel	Gábor, Karina	05:38	18:01
25. Pondelok	Marian	Irén, Irisz	05:36	18:03
26. Utorok	Emanuel	Emánuel	05:34	18:04
27. Streda	Alena	Hajnalka	05:32	18:06
28. Štvrtok	Soňa	Gedeon, Johanna	05:29	18:07
29. Piatok	Miroslav	Augusztá	05:27	18:08
30. Sobota	Vieroslava	Zalán	05:25	18:10
31. Nedeľa	Benjamín	Árpád	06:24	19:11

JÁN MUŠTO
(1934–2012)

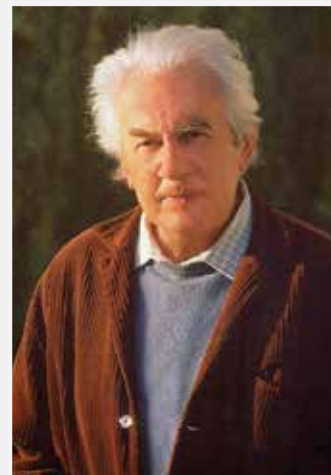
Akademický maliar a pedagóg slovensko-maďarského pôvodu Ján Mušto pochádzal z novohradskej obce Lucina. Absolvoval Vysokú školu pedagogickú v Jágri, kratší čas pôsobil ako učiteľ, potom sa venoval výlučne výtvarnému umeniu. Podnikol študijné cesty po Francúzsku a po Taliansku. Samostatne vystavoval nielen v Maďarsku, ale aj v Poľsku, Rusku a na Slovensku. Angažoval sa aj ako najplodnejší a vynikajúci ilustrátor publikácií slovenských literátov v Maďarsku, zbierok Alexandra Kormoša, Márie Fazekásovej, Gregora Papučka, poviedok Michala Hrivnára, či Oldřicha Kníchal. Ako podpredseda Združenia slovenských spisovateľov a umelcov v Maďarsku viedol jeho sekciu umelcov. Najveľkolepším dielom Jána Mušta je kompozícia Strom života, ktorá bola roky hlavnou ozdobou zasadacej sály Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku.

Apríl

2019

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Pondelok	Hugo	Hugó	06:22	19:13
2. Utorok	Zita	Áron	06:20	19:14
3. Streda	Richard	Buda, Richárd	06:18	19:15
4. Štvrtok	Izidor	Izidor	06:16	19:17
5. Piatok	Miroslava	Vince	06:14	19:18
6. Sobota	Irena	Vilmos, Bíborka	06:12	19:20
7. Nedeľa	Zoltán	Herman	06:10	19:21
8. Pondelok	Albert	Dénes	06:08	19:23
9. Utorok	Milena	Erhard	06:06	19:24
10. Streda	Igor	Zsolt	06:04	19:25
11. Štvrtok	Július	Leó, Szaniszló	06:02	19:27
12. Piatok	Estera	Gyula	06:00	19:28
13. Sobota	Aleš	Ida	05:58	19:30
14. Nedeľa	Kvetná nedeľa, Justína	Kvetná nedeľa, Tibor	05:56	19:31
15. Pondelok	Fedor	Anasztázia, Tas	05:54	19:32
16. Utorok	Dana, Danica	Csongor	05:52	19:34
17. Streda	Rudolf	Rudolf	05:50	19:35
18. Štvrtok	Zelený štvrtok, Valér	Zelený štvrtok, Andrea, Irma	05:49	19:37
19. Piatok	Veľký piatok, Jela	Veľký piatok, Emma	05:47	19:38
20. Sobota	Biela (Veľká) sobota, Marcel	Biela (Veľká) sobota, Tivadar	05:45	19:39
21. Nedeľa	Veľkonočná nedeľa, Ervin	Veľkonočná nedeľa, Konrád	05:43	19:41
22. Pondelok	Veľkonočný pondelok, Slavomír	Veľkonočný pondelok, Csilla, Noémi	05:41	19:42
23. Utorok	Vojtech	Béla	05:40	19:44
24. Streda	Juraj	György	05:38	19:45
25. Štvrtok	Marek	Márk	05:36	19:46
26. Piatok	Jaroslava	Ervin	05:34	19:48
27. Sobota	Jaroslav	Zita	05:33	19:49
28. Nedeľa	Jarmila	Valéria	05:31	19:51
29. Pondelok	Lea, Leo	Péter	05:29	19:52
30. Utorok	Anastázia	Katalin, Kitty	05:28	19:53

PAVEL LIPTÁK
(1922–2007)

Maliar Pavel Lipták sa narodil roku 1922 v Békešskej Čabe. Pracoval ako knihovník, bol riaditeľom obvodnej, neskôr župnej knižnice v Békešskej Čabe. V tejto profesii získal Kosuthovu cenu. Výtvarné vzdelanie nadobudol v rôznych záujmových krúžkoch. Podnikol študijné cesty po Česku a Slovensku, Bulharsku, Dánsku, Juhoslávii, Nemecku a Švédsku. Prvú samostatnú výstavu mal roku 1954 v Budapešti vo výstavnej sieni Adolfa Fényesa. Roku 1961 dostal cenu Munkácsyho. Vo svojej voľnejšej piktúre osobného charakteru rovnako využíval elementy impresionizmu, konstruktivismu, ba aj abstraktných smerov. Predovšetkým ho zaujímala krajina, ale rád sa zaoberal i maľbou a figurálnymi kompozíciami. Pri zobrazovaní ľudských postáv jeho umelecký prístup spetrovala hravá trpkosť a krotká irónia.

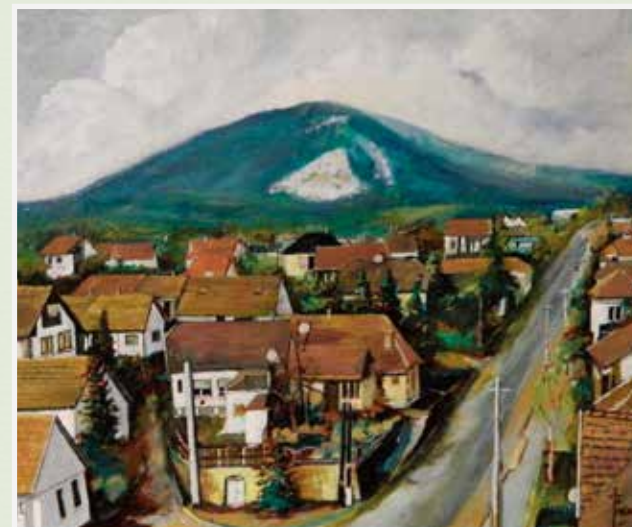
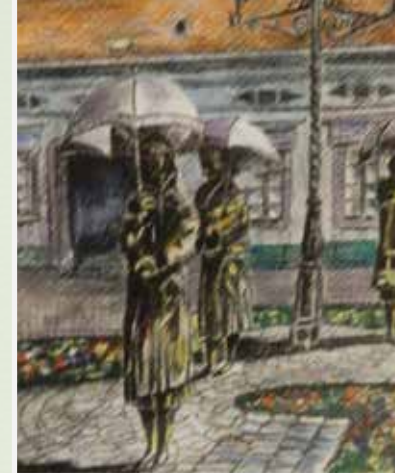

		Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
				Východ	Západ
1. Streda		Sviatok práce	Sviatok práce, Fülöp, Jakab	05:26	19:55
2. Štvrtok		Žigmund	Zsigmond	05:24	19:56
3. Piatok		Galina	Timea, Irma	05:23	19:57
4. Sobota		Florián	Mónika, Flórián	05:21	19:59
5. Nedeľa		Lesia, Lesana	Deň matiek, Györgyi, Adrián	05:20	20:00
6. Pondelok		Hermína	Ivett, Frida	05:18	20:02
7. Utorok		Monika	Gizella	05:17	20:03
8. Streda		Deň víťazstva, Ingrida	Mihály	05:15	20:04
9. Štvrtok		Roland	Gergely	05:14	20:06
10. Piatok		Viktória	Ármin, Pálma	05:12	20:07
11. Sobota		Blažena	Ferenc	05:11	20:08
12. Nedeľa		Deň matiek, Pankrác	Pongrác	05:10	20:09
13. Pondelok		Servác	Szervác, Imola	05:08	20:11
14. Utorok		Bonifác	Bonifác	05:07	20:12
15. Streda		Žofia, Sofia	Zsófia, Szonja	05:06	20:13
16. Štvrtok		Svetozár	Mózes, Botond	05:05	20:15
17. Piatok		Gizela	Paszkál	05:03	20:16
18. Sobota		Viola	Alexandra, Erik	05:02	20:17
19. Nedeľa		Gertrúda	Ivó, Milán	05:01	20:18
20. Pondelok		Bernard	Bernát, Felícia	05:00	20:19
21. Utorok		Zina	Konstantin	04:59	20:21
22. Streda		Júlia, Juliana	Júlia, Rita	04:58	20:22
23. Štvrtok		Želmíra	Dezső	04:57	20:23
24. Piatok		Ela	Eszter, Eliza	04:56	20:24
25. Sobota		Urban	Orbán	04:55	20:25
26. Nedeľa		Dušan	Deň detí, Fülöp, Evelín	04:54	20:26
27. Pondelok		Iveta	Hella	04:53	20:27
28. Utorok		Viliam	Emil, Csanád	04:53	20:28
29. Streda		Vilma	Magdolna	04:52	20:29
30. Štvrtok		Ferdinand	Janka, Zsanett	04:51	20:30
31. Piatok		Petra, Petronela	Angéla, Petronella	04:51	20:31

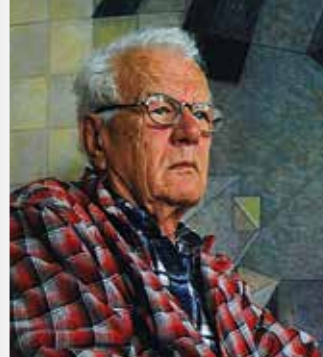

JOZEF
KOMENDA
(1939)

Amatérsky výtvarník Jozef Komenda sa narodil roku 1939 v Santove. Pôvodne vyštudoval vinárstvo na strednej priemyselnej škole. Po ukončení vojenskej prezenčnej služby začal pracovať v pohostinskom priemysle, v ktorom strávil 20 rokov. Najprv spoločne s manželkou viedli menší hostinec v Santove, neskôr sa stal zástupcom riaditeľa Pohostinského podniku centra hlavného mesta. Do sveta výtvarného umenia nazrel už počas svojich študentských rokov, naplno sa mu však začal venovať až po dovŕšení päťdesiatky. V roku 1998 sa pripojil k umeleckému krúžku, ktorého členom je dodnes. Jeho obľúbenými témami sú hlavne krajinky a zaujíma sa o moderné maľby. Svoje diela predstavil na viacerých individuálnych i kolektívnych výstavách. Žije a tvorí v Starom Budíne.

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Sobota	MDD, Žaneta	Tünde	04:50	20:32
2. Nedeľa	Xénia, Oxana	Kármén, Anita	04:49	20:33
3. Pondelok	Karolína	Klotild	04:49	20:34
4. Utorok	Lenka	Bulcsú	04:48	20:35
5. Streda	Laura	Fatime	04:48	20:36
6. Štvrtok	Norbert	Norbert, Cintia	04:47	20:37
7. Piatok	Róbert	Róbert	04:47	20:37
8. Sobota	Medard	Medárd	04:47	20:38
9. Nedeľa	Turíce, Stanislava	Turíce, Félix	04:46	20:39
10. Pondelok	Turíce, Margaréta	Turíce, Margit, Gréta	04:46	20:39
11. Utorok	Dobroslava	Barnabás	04:46	20:40
12. Streda	Zlatko	Villő	04:46	20:41
13. Štvrtok	Anton	Antal, Anett	04:45	20:41
14. Piatok	Vasil	Vazul	04:45	20:42
15. Sobota	Vít	Jolán, Vid	04:45	20:42
16. Nedeľa	Deň otcov, Blanka, Bianka	Deň otcov, Juszttin	04:45	20:43
17. Pondelok	Adolf	Laura, Alida	04:45	20:43
18. Utorok	Vratislav	Arnold, Levente	04:45	20:43
19. Streda	Alfréd	Gyárfás	04:46	20:44
20. Štvrtok	Valéria	Rafael	04:46	20:44
21. Piatok	Alojz	Alajos, Leila	04:46	20:44
22. Sobota	Paulína	Paulína	04:46	20:44
23. Nedeľa	Sidónia	Zoltán	04:46	20:45
24. Pondelok	Ján	Iván	04:47	20:45
25. Utorok	Olívia, Tadeáš	Vilmos	04:47	20:45
26. Streda	Adriána	János, Pál	04:48	20:45
27. Štvrtok	Ladislav, Ladislava	László	04:48	20:45
28. Piatok	Beáta	Levente, Irén	04:49	20:45
29. Sobota	Peter, Pavol, Petra	Péter, Pál	04:49	20:44
30. Nedeľa	Melánia	Pál	04:50	20:44

ONDREJ
LUKOVICZKY
(1939)

Maliar a grafik Ondrej Lukoviczky sa narodil roku 1939 v Békešskej Čabe. Absolvoval tamjšiu slovenskú základnú školu a gymnázium. Diplom získal roku 1962 na Vysoké škole úžitkového umenia, jeho majstrami boli Jenő Dudás, Gyula Hincz, Béla Molnár a Zoltán Rákosi. Na jeho tvorbu a umelecký prejav vplývali aj József Mokos, Lajos Kassák, Jenő Barcsay a ďalší maďarskí umelci, ako aj diela ruskej avantgardy, konštruktivismu a suprematismu. Jeho vzorom je dodnes grandióznosť, umelecký svet a duchovnosť ruského abstraktného maliara Vasilija Kandinského. Od roku 1969 žije a tvorí v Szentendre. Patrí medzi výrazné postavy nefiguratívneho, abstraktného a geometrického umenia v Maďarsku, jeho diela charakterizujú rozpoznateľné formy vznášajúce sa v abstraktných priestoroch. Tematicky sa zamerával na veľkomestá, v 80. rokoch minulého storočia si za životnú tému zvolil New York a cez architektúru svetovej metropoly rozvíja svoj koncept perspektívy v súčasnom maliarstve. Tvorbu O. Lukoviczkyho predstavili na početných výstavách v rôznych častiach sveta.

2019

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Pondelok	Diana	Tihamér, Annamária	04:50	20:44
2. Utorok	Berta	Ottó	04:51	20:44
3. Streda	Miloslav	Kornél, Soma	04:51	20:44
4. Štvrtok	Prokop	Ulrik	04:52	20:43
5. Piatok	Sviatok svätého Cyrila a Metoda, Cyril, Metod	Deň Slovákov v Maďarsku, Emese, Sarolta	04:53	20:43
6. Sobota	Patrik, Patrícia	Csaba	04:54	20:42
7. Nedeľa	Oliver	Apollónia	04:54	20:42
8. Pondelok	Ivan	Ellák	04:55	20:42
9. Utorok	Lujza	Lukrécia	04:56	20:41
10. Streda	Amália	Amália	04:57	20:40
11. Štvrtok	Milota	Nóra, Lili	04:58	20:40
12. Piatok	Nina	Izabella, Dalma	04:59	20:39
13. Sobota	Margita	Jenő	05:00	20:38
14. Nedeľa	Kamil	Őrs, Stella	05:01	20:38
15. Pondelok	Henrich	Henrik, Roland	05:02	20:37
16. Utorok	Drahomír	Valter	05:03	20:36
17. Streda	Bohuslav	Endre, Elek	05:04	20:35
18. Štvrtok	Kamila	Frigyes	05:05	20:34
19. Piatok	Dušana	Emília	05:06	20:33
20. Sobota	Ilja, Eliáš	Illés	05:07	20:32
21. Nedeľa	Daniel	Dániel, Daniella	05:08	20:31
22. Pondelok	Magdaléna	Magdolna	05:09	20:30
23. Utorok	Oľga	Lenke	05:10	20:29
24. Streda	Vladimír	Kinga, Kincső	05:12	20:28
25. Štvrtok	Jakub	Kristóf, Jakab	05:13	20:27
26. Piatok	Anna, Hana	Anna, Anikó	05:14	20:26
27. Sobota	Božena	Olga, Liliána	05:15	20:24
28. Nedeľa	Krištof	Szabolcs	05:16	20:23
29. Pondelok	Marta	Márta, Flóra	05:18	20:22
30. Utorok	Libuša	Judit, Xénia	05:19	20:21
31. Streda	Ignác	Oszkár	05:20	20:19

MICHAL ZSOLNAI
(1944)

Drevorezbár Michal Zsolnai sa narodil roku 1944 v Slovenskom Komlóši. V jeho živote zohrávala významnú úlohu láska k športu a k umeniu. Vyučil sa za elektroinštalatéra, potom absolvoval odbornú strednú školu, odbor zdravotná technika. Počas štúdií sa začal venovať športu na profesionálnej úrovni, stal sa členom reprezentačného juniorského družstva v atletike. Neskôr študoval na budapeštianskej Univerzite telesnej výchovy a športu, stal sa učiteľom telocviku a techniky. Mal desať rokov, keď sa v ňom prebudila láska k drevu a drevorezbárstvu. Veľký vplyv mal na neho komlóšsky kolársky majster Ján Jovanovics. Pravidelne sa zúčastňuje tvorivých táborov doma i v zahraničí. Jeho meno je dobre známe v kruhu slovenských umelcov, s ktorými udržiava čulé styky. Vystavuje nielen v Maďarsku, ale aj na Slovensku, jeho tvorbu si mohli pozrieť milovníci rezbárskeho umenia v Bratislave, Košiciach, Prešove, ale aj v početných menších mestách. Zhotovuje úžitkové predmety, nábytok, ale aj umelecké diela, sochy, interiérové dekorácie, figurálne drevorezby a sakrálné predmety. Svoje diela prezentoval na mnohých individuálnych a kolektívnych výstavách.

August

2019

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Štvrtok	Božidara	Boglárka	05:21	20:18
2. Piatok	Gustáv	Lehel	05:23	20:16
3. Sobota	Jerguš	Hermína	05:24	20:15
4. Nedeľa	Dominika, Dominik	Domonkos, Dominika	05:25	20:14
5. Pondelok	Hortenzia	Krisztina	05:26	20:12
6. Utorok	Jozefína	Berta, Bettina	05:28	20:11
7. Streda	Štefánia	Ibolya	05:29	20:09
8. Štvrtok	Oskar	László	05:30	20:07
9. Piatok	Ľubomíra	Emőd	05:32	20:06
10. Sobota	Vavrinec	Lőrinc	05:33	20:04
11. Nedeľa	Zuzana	Zsuzsanna, Tiborc	05:34	20:03
12. Pondelok	Darina	Klára	05:36	20:01
13. Utorok	Ľubomír	Ipoly	05:37	19:59
14. Streda	Mojmír	Marcell	05:38	19:58
15. Štvrtok	Marcela	Mária	05:40	19:56
16. Piatok	Leonard	Ábrahám	05:41	19:54
17. Sobota	Milica	Jácint	05:42	19:52
18. Nedeľa	Elena, Helena	Ilona	05:44	19:51
19. Pondelok	Lýdia	Huba	05:45	19:49
20. Utorok	Anabela	Sviatok sv. Štefana , István	05:46	19:47
21. Streda	Jana	Sámuel, Hajna	05:48	19:45
22. Štvrtok	Tichomír	Menyhért, Mirjam	05:49	19:43
23. Piatok	Filip	Bence	05:50	19:42
24. Sobota	Bartolomej	Bertalan	05:52	19:40
25. Nedeľa	Ľudovít	Lajos, Patrícia	05:53	19:38
26. Pondelok	Samuel	Izsó	05:54	19:36
27. Utorok	Silvia	Gáspár	05:56	19:34
28. Streda	Augustín	Ágoston	05:57	19:32
29. Štvrtok	Výročie SNP, Nikola, Nikolaj	Beatrix, Erna	05:58	19:30
30. Piatok	Ružena	Rózsa	06:00	19:28
31. Sobota	Nora	Erika, Bella	06:01	19:26

ZUZANA
HAJKOVÁ
(1936)

Maliarka Zuzana Hajková sa narodila v Slovenskom Komlóši, žije v Budapešti. O výtvarné umenie prejavila záujem ešte ako dieťa, inšpiroval ju jej strýko, ktorý bol maliarom. Napriek tomu sa rozhodla študovať pedagogiku. V učiteľskom ústave ju učil mentor a majster Michal Cs. Pataj, ktorý sa neskôr stal vedúcim katedry segedínskej univerzity. On nasmeroval talentovanú študentku na umeleckú dráhu. Pod jeho vedením sa popri štúdiách pedagogiky niekoľko rokov zdokonaľovala v kreslení a osvojila si rôzne výtvarné techniky. Vďaka tomu už zmladi vystavovala svoje diela. Naplno sa začala venovať výtvarnému umeniu tridsať rokov po ukončení štúdia, odvtedy je maľovanie súčasťou jej každodenného života. Krédom umelkyne je sprostredkovať prežitie krásy harmónie. Svoje diela vystavuje v Maďarsku i v zahraničí.

September

2019

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Nedeľa	Deň Ústavy , Drahoslava	Egyed, Egon	06:02	19:24
2. Pondelok	Linda, Rebeka	Rebeka, Dorina	06:03	19:22
3. Utorok	Belo	Hilda	06:05	19:20
4. Streda	Rozália	Rozália	06:06	19:18
5. Štvrtok	Regina	Viktória, Lőrinc	06:07	19:16
6. Piatok	Alica	Zakariás	06:09	19:14
7. Sobota	Marianna	Regina	06:10	19:12
8. Nedeľa	Miriama	Mária, Adrienn	06:11	19:10
9. Pondelok	Martina	Ádám	06:13	19:08
10. Utorok	Oleg	Nikolett, Hunor	06:14	19:06
11. Streda	Bystrík	Teodóra	06:15	19:04
12. Štvrtok	Mária	Mária	06:17	19:02
13. Piatok	Ctibor	Kornél	06:18	19:00
14. Sobota	Ľudomil	Szeréna, Roxána	06:19	18:58
15. Nedeľa	Sedembolestná Panna Mária , Jolana	Sedembolestná Panna Mária , Enikő, Melitta	06:21	18:56
16. Pondelok	Ľudmila	Edit	06:22	18:54
17. Utorok	Olympia	Zsófia	06:23	18:52
18. Streda	Eugénia	Diana	06:25	18:50
19. Štvrtok	Konštantín	Vilhelmina	06:26	18:48
20. Piatok	Ľuboslav, Ľuboslava	Friderika	06:27	18:46
21. Sobota	Matúš	Máté, Mirella	06:29	18:44
22. Nedeľa	Móric	Móric	06:30	18:42
23. Pondelok	Zdenka	Tekla	06:31	18:40
24. Utorok	Ľuboš, Ľubor	Gellért, Mercédesz	06:33	18:38
25. Streda	Vladislav	Eufrozina, Kende	06:34	18:36
26. Štvrtok	Edita	Jusztina, Pál	06:36	18:34
27. Piatok	Cyprián	Adalbert	06:37	18:31
28. Sobota	Václav	Vencel	06:38	18:29
29. Nedeľa	Michal, Michaela	Mihály	06:40	18:27
30. Pondelok	Jarolím	Jeromos	06:41	18:25

PAVOL LAUKÓ
(1947)

Pavol Laukó sa narodil roku 1947 v Pestújhelyi (XV. obvod Budapešti). Ako dieťa veľa času trávil u starých rodičov v slovenskej obci Dengeleg. Maliarstvu sa začal venovať roku 1967, bol stálym hosťom v ateliéri umelca Gyulu Hincza a účastníkom plenérov v Zebegényi. Kvôli pracovnému zaťaženiu a rodinným záležitostiam nasledovala v jeho umeleckej tvorbe niekoľkoročná prestávka, k štetcom sa vrátil približne pred desiatimi rokmi. Pracuje najmä s akvarelom a olejovými farbami, ale venuje sa aj farbeniu textílií. Má za sebou viacero individuálnych i kolektívnych výstav v mnohých mestách Maďarska. Nie je iba aktérom umeleckého života, ale aj jeho aktívnym organizátorom: organizuje výstavy, stretnutia a udržiava kontakty s umelcami. Jeho najobľúbenejší umelci sú Georges Braque, Umberto Boccioni a Giorgio de Chirico.

Október

2019

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Utorok	Arnold	Malvin	06:42	18:23
2. Streda	Levoslav	Petra	06:44	18:21
3. Štvrtok	Stela	Helga	06:45	18:19
4. Piatok	František	Ferenc	06:47	18:17
5. Sobota	Viera	Aurél	06:48	18:15
6. Nedeľa	Natália	Brúnó, Renáta	06:49	18:13
7. Pondelok	Eliška	Amália	06:51	18:11
8. Utorok	Brigita	Koppány	06:52	18:09
9. Streda	Dionýz	Dénes	06:54	18:07
10. Štvrtok	Slavomíra	Gedeon	06:55	18:06
11. Piatok	Valentína	Brigitta	06:56	18:04
12. Sobota	Maximilián	Miksa	06:58	18:02
13. Nedeľa	Koloman	Kálmán, Ede	06:59	18:00
14. Pondelok	Boris	Helén	07:01	17:58
15. Utorok	Terézia	Teréz	07:02	17:56
16. Streda	Vladimíra	Gál	07:03	17:54
17. Štvrtok	Hedviga	Hedvig	07:05	17:52
18. Piatok	Lukáš	Lukács	07:06	17:50
19. Sobota	Kristián	Nándor	07:08	17:49
20. Nedeľa	Vendelín	Vendel	07:09	17:47
21. Pondelok	Uršula	Orsolya	07:11	17:45
22. Utorok	Sergej	Előd	07:12	17:43
23. Streda	Alojza	Štátny sviatok , Gyöngyi	07:14	17:41
24. Štvrtok	Kvetoslava	Salamon	07:15	17:40
25. Piatok	Aurel	Blanka, Bianka	07:17	17:38
26. Sobota	Demeter	Dömötör	07:18	17:36
27. Nedeľa	Sabína	Szabina	06:20	16:35
28. Pondelok	Dobromila	Simon, Szimonetta	06:21	16:33
29. Utorok	Klára	Nárcisz	06:23	16:31
30. Streda	Šimon, Simona	Alfonz	06:24	16:30
31. Štvrtok	Aurélia	Farkas	06:26	16:28

IMRICH PACSAI
(1947)

Maliar a medzinárodne uznávaný jazykovedec Imrich Pacsai sa narodil roku 1947 v Sarvaši. Diplom učiteľa maďarčiny a ruštiny získal v Segedíne a na debrecínskej univerzite. Dvadsaťpäť rokov vyučoval na vysokej škole v Níredháze, kde sa stal slavistom, autorom troch kníh a viac než 120 odborných článkov. So svojou rodinou sa natrvalo usadil v Níršégu, tam sa venoval aj otázkam tirpáckeho nárečia, jazyku tamojších Slovákov, pričom nikdy sa v škole neučil po slovensky. Maľovať sa učil od malička, a to priamo od známeho sarvaškého akademického maliara Juraja Ruzicskayho. Jeho obľúbenými motívami sú dolnozemský rodný kraj, sálaše, práca a každodenný život sedliakov, ako aj časti ulíc, stromy a rieky. Svoju tvorbu prezentoval na nespočetných kolektívnych a desiatke individuálnych výstav.

November

2019

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Piatok	Sviatok všetkých svätých , Denis, Denisa	Sviatok všetkých svätých , Marianna	06:27	16:26
2. Sobota	Pamiatka zosnulých	Pamiatka zosnulých , Achilles	06:29	16:25
3. Nedeľa	Hubert	Győző	06:30	16:23
4. Pondelok	Karol	Károly	06:32	16:22
5. Utorok	Imrich	Imre	06:33	16:20
6. Streda	Renáta	Lénárd	06:35	16:19
7. Štvrtok	René	Rezső	06:36	16:18
8. Piatok	Bohumír	Zsombor	06:38	16:16
9. Sobota	Teodor	Tivadar	06:39	16:15
10. Nedeľa	Tibor	Réka	06:41	16:14
11. Pondelok	Martin, Maroš	Márton	06:42	16:12
12. Utorok	Svätopluk	Jónás, Renátó	06:44	16:11
13. Streda	Stanislav	Szilvia	06:45	16:10
14. Štvrtok	Irma	Aliz	06:47	16:09
15. Piatok	Leopold	Albert, Lipót	06:48	16:08
16. Sobota	Agnesa	Ödön	06:50	16:06
17. Nedeľa	Štátny sviatok , Klaudia	Hortenzia, Gergő	06:51	16:05
18. Pondelok	Eugen	Jenő	06:53	16:04
19. Utorok	Alžbeta	Erzsébet	06:54	16:03
20. Streda	Félix	Jolán	06:55	16:02
21. Štvrtok	Elvira	Olivér	06:57	16:01
22. Piatok	Cecília	Cecília	06:58	16:01
23. Sobota	Klement	Kelemen, Klementína	07:00	16:00
24. Nedeľa	Emília	Emma	07:01	15:59
25. Pondelok	Katarína	Katalin	07:02	15:58
26. Utorok	Kornel	Virág	07:04	15:57
27. Streda	Milan	Virgil	07:05	15:57
28. Štvrtok	Henrieta	Stefánia	07:06	15:56
29. Piatok	Vratko	Taksony	07:08	15:56
30. Sobota	Ondrej, Andrej	András, Andor	07:09	15:55

LADISLAV
LONOVICS
(1951)

Maliar a grafik Ladislav Lonovics sa narodil roku 1951 v Békešskej Čabe. Roku 1975 získal diplom učiteľa zemepisú a výtvarnej výchovy na Vysokej škole pedagogickej Gyulu Juhásza v Segedíne, neskôr štedoval na Vysokej škole úžitkového umenia. Vyučoval na základnom stupni, od roku 1991 je vysokoškolským profesorom v Békešskej Čabe. Bol hostujúcim profesorom na viacerých zahraničných univerzitách, medziiným v Nitre a v Ružomberku. Umeleckej tvorbe sa začal venovať v druhej polovici 70. rokov. V 70. a 80. rokoch začal experimentovať so sieťotlačou a neskôr sa vo svojej tvorbe cez fotografovania dostal k svojskému, jedinečnému využitiu počítačovej techniky. Inšpiruje ho aj hudba: pod vplyvom skladieb Bélu Bartóka sa zrodili jeho diela Allegro Barbaro a Zázračný mandarín, ale môžeme spomenúť aj Rapsódiu v modrom na podnet hudby G. Gershwina.

December

2019

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Nedeľa	Edmund	Elza	07:10	15:55
2. Pondelok	Bibiána	Melinda, Vivien	07:11	15:54
3. Utorok	Oldrich	Ferenc, Olivia	07:12	15:54
4. Streda	Barbora	Borbála, Barbara	07:14	15:53
5. Štvrtok	Oto	Vilma	07:15	15:53
6. Piatok	Mikuláš	Miklós	07:16	15:53
7. Sobota	Ambróz	Ambrus	07:17	15:53
8. Nedeľa	Marína	Mária	07:18	15:52
9. Pondelok	Izabela	Natália	07:19	15:52
10. Utorok	Radúz	Judit	07:20	15:52
11. Streda	Hilda	Árpád	07:21	15:52
12. Štvrtok	Otília	Gabriella	07:22	15:52
13. Piatok	Lucia	Luca, Otilia	07:23	15:52
14. Sobota	Branislava, Bronislava	Szilárda	07:23	15:52
15. Nedeľa	Ivica	Valér	07:24	15:53
16. Pondelok	Albína	Etelka, Aletta	07:25	15:53
17. Utorok	Kornélia	Lázár, Olimpia	07:26	15:53
18. Streda	Sláva	Deň národnosti, Auguszt	07:26	15:53
19. Štvrtok	Judita	Viola	07:27	15:54
20. Piatok	Dagmara	Teofil	07:28	15:54
21. Sobota	Bohdan	Tamás	07:28	15:55
22. Nedeľa	Adela	Zénó	07:29	15:55
23. Pondelok	Nadežda	Viktória	07:29	15:56
24. Utorok	Štedrý deň, Adam a Eva	Štedrý deň, Ádám, Éva	07:29	15:56
25. Streda	1. sviatok vianočný	1. sviatok vianočný, Eugénia	07:30	15:57
26. Štvrtok	2. sviatok vianočný, Štefan	2. sviatok vianočný, István	07:30	15:58
27. Piatok	Filoména	János	07:30	15:58
28. Sobota	Ivana, Ivona	Kamilla	07:30	15:59
29. Nedeľa	Milada	Tamás, Tamara	07:31	16:00
30. Pondelok	Dávid	Dávid	07:31	16:01
31. Utorok	Silvester	Szilveszter	07:31	16:02

MONIKA
BERÉNYIOVÁ
LAMIOVÁ
(1949)

Maliarka Monika Berényiová Lamiová sa narodila roku 1949 v Pišpeku. Študovala na Slovenskom gymnáziu v Budapešti, v Sarvaši absolvovala vysokú školu pedagogickú pre učiteľky materských škôl. Na jej život, myslenie a cítenie, ako aj prácu v škôlke mal rozhodujúci vplyv jej otec, známy folklorista a národopisec Štefan Lami. Na otcovu prosbu ilustrovala jeho zbierku ľudových rozprávok Čarovné husle a neskôr i autobiografické črty Čítanie pri mesačiku. On ju inšpiroval aj na výtvarnú činnosť, keď sa rozhodla, že zveční svojimi malbami na skle kvetinové motívy, vyskytujúce sa na ľudových krojoch v jej bezprostrednom okolí. Pokračuje tak v rodinnej tradícii a ďalej odovzdáva slovenské dedičstvo. V roku 2005 sa prvý raz rozhodla usporiadať výstavu svojich diel a predstaviť ich širšej verejnosti.

Generačné výzvy v našom slovenskom živote

Vážený čitateľ dostane do rúk našu ročenku na prahu roku 2019, ale tieto riadky píšem pár dní po Stálej konferencii Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2018, ústrednou témou ktorej boli generačné výzvy v krajskom živote. Vo svojom príspevku som pomocou štatistických údajov načrtla charakteristiku slovenskej komunity a účastníkov slovenského verejného života, ako aj naše snahy zamerané na prenos slovenskosti na novšie generácie a na výchovu mladej slovenskej inteligencie.

Sme starnúca národnosť so všetkými následkami tohto trendu. Podľa sčítania obyvateľstva v roku 2011 z celkového počtu príslušníkov slovenskej národnosti (35 208) 13 147 osôb patrilo do skupiny starších ako 60 rokov, priemerný vek príslušníkov slovenskej národnosti bol 49,9 roka. Podobná situácia sa nám vykresľuje, keď sa pozrieme na vekové zloženie tých, ktorí si uviedli materinský jazyk slovenský. Bolo ich 9 888, čo je približne o 3 000 (!) menej ako v roku 2001, a do vekovej kategórie nad 60 rokov patrilo 46,2 percenta osôb so slovenským materinským jazykom.

Neprekvapuje preto, že podľa prieskumu Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku, v ktorom sa skúmalo zloženie poslancov slovenských samospráv vo volebných cykloch 2002 – 2006 a 2006 – 2010,

do vekovej skupiny 35 – 49 rokov patrilo 34,4, do skupiny 50 – 64-ročných 38,2 percenta poslancov. Slovenský materinský jazyk malo z nich 45,6 %, maďarský 53 %, a obidva jazyky si uviedlo 1,4 % opýtaných.

Tridsať rokov po začiatku veľkých spoločenských zmien, na konci ďalšieho volebného cyklu a pred národnostnými voľbami môže byť užitočné, keď sa pozrieme na výsledky a pokúsime sa definovať úlohy, ktoré stoja pred nami. Klesajúci počet osôb, ktoré sa naučili slovenský jazyk doma, od svojich rodičov, nám opäť a znovu pripomína, že odovzdávanie slovenského jazyka a povedomia mladým generáciám preberá od rodín systém slovenských inštitúcií, hlavne školy, ako aj spolky a samosprávy. Samozrejme, nedá sa obísť ani obsah slovenskej identity nastupujúcej generácie, pre ktorú je jazyk čoraz menej dôležitým pilierom identity, pričom čoraz väčší význam nadobúda

vedomie pôvodu, hmotné a kultúrne dedičstvo, miestna a regionálna história a náboženská príslušnosť. Pravda, všetko to môže byť dostatočnou motiváciou pre osvojenie si jazyka predkov.

Práve preto je dobré a správne, že finančné podmienky fungovania slovenských samospráv a inštitúcií sa v poslednom období výrazne zlepšili, okrem národopisných zbierok miestne volené zbory začali preberať aj školy a budovať spoločenské domy. Celoštátna slovenská samospráva (CSSM) mohla v uplynulých rokoch rozvíjať systém svojich inštitúcií, čo sa prejavilo hlavne v zlepšovaní personálnych podmienok, zamestnaní mladých odborníkov v inštitúciách CSSM a pokračovaní v rekonštrukcii školských budov. V zmysle vzdelávacej koncepcie schválenej v roku 2017 sa založilo Budapešťianske slovenské odborné kolégium, cieľom ktorého je pomáhať študentom slovenského pôvodu študujúcim v hlavnom meste a zapájať ich do „krvného obehu“ našej komunity. Týmto počínom sme sa opäť stali príkladom a inovátorom v kruhu domácich národností, keďže podobnou inštitúciou nedisponuje ani jedna. V záujme motivovania mladých, aby sa rozhodli pre povolanie slovenského pedagóga, odštartoval nový národnostný štipendijný systém pre budúce učiteľky materských škôl, ktorý sa v ďalšom roku rozšíri aj na budúce učiteľov všetkých stupňov. Veríme, že v roku 2019 sa naplní aj náš dávny sen a podarí sa nám získať budovu, ktorá bude dôstojným domovom týchto inšti-

túcií a slovenských iniciatív v Budapešti. Zakúpením budovy niekdajšieho kostola slovenských evanjelikov v Pešti – okrem riešenia čoraz pálčivejšieho nedostatku priestorov – by sa do rúk slovenskej komunity vrátil a tým by sa zachránil objekt v centre Budapešti, ktorý bol postavený „krvou a potom“ prevažne chudobných Slovákov žijúcich v hlavnom meste Uhorska v polovici XIX. storočia. Objekt, ktorý je súčasťou univerzálnych slovenských dejín, ku ktorému sa viaže pôsobenie takých osobností, ako Ján Kollár alebo evanjelický biskup, spisovateľ Daniel Bachát, ktorý Valné zhromaždenie CSSM vyhlásilo za Slovenskú kultúrnu pamiatku celoštátneho významu.

V tomto roku uplynie štvrté storočie od vzniku prvých slovenských samospráv. Poslanci, ktorí boli pri ich zrode, sa dožívajú vysokého veku a postupne bude treba odovzdať štafetu mladším. Samozrejme, otázka je, či sa v kruhu

mladej a strednej generácie nájdu takí, ktorí sú ochotní svoj voľný čas a energiu venovať ušľachtilemu cieľu, práci v záujme zachovania – v určitých miestach už iba omrvíniek – slovenskosti v danej obci, či meste. Je to dôležité aj preto, lebo mladí ľudia ovládajú moderné spôsoby budovania komunít, ale aj z toho dôvodu, že pribúdaním finančných prostriedkov pre túto sféru pribúdajú aj povinnosti spojené s prevádzkovaním národnostných samospráv a spolkov. K nádeji nás oprávňuje, že v mnohých lokalitách vznikli folklórne alebo vlastivedné spolky, ktoré svoje aktivity vyvíjajú v kruhu detí a mlá-

deže, a vedúci, či iniciátori ktorých si plne uvedomujú ich význam pre miestnu komunitu. Aktívna je aj Organizácia slovenskej mládeže v Maďarsku, ktorá svojimi novými aktivitami oživuje slovenský verejný život a vzbudzuje záujem najmladších o slovenskosť, o svoj pôvod.

Aj keď sa časy menia, skúsme si spomenúť na atmosféru obdobia veľkých spoločenských zmien spred tridsiatich rokov, keď sme vo verejnom živote zažili

predtým nevídanú aktivitu všetkých profesijných a generačných skupín našej národnosti. Nenechajme sa znechutiť prevládajúcou spoločenskou atmosférou, budme v národnostných voľbách aktívni! Nemali by sme pripustiť, aby bolo ohrozené všetko to, čo sme od vzniku systému slovenských samospráv vybudovali, aby zmizli aj posledné stopy po našich pracovitých slovenských predkoch. Boli by sme tým chudobnejší my, naša vlasť, aj krajina našich predkov.

Alžbeta Hollerová Račková

predsedníčka
Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku

JURAJ DOLNOZEMSKÝ

Už od včásrána

Už od včásrána
nálada vrcholí.
Po oblohe poletujú
veselé sokoly.

Časy si píšu
svoje dejiny.
Ak jeden
druhému
blízki ľudia
asistujú tomu!

Vo veži na to hlasno
ozval sa ranný zvon.
Na to piť treba!
V hlavách je
zostavená veda!
Pracujú stroje,

pálené sa pije,
aj výborné pivo, čirio!
Pribúda klobása,
kapelmajster spieva veselo,
iní chcú vyskočiť z kože.

Pritom každý
k tým svojim pridá sa,
smrteľným pomáhaj, Bože!

Veselí Pilíšania,
aj tamtí z Dolnej zeme,
pradávní priatelia,
tie slovenské zvyky
ročne si obnovia, čirio!

Pán Boh
žehnaj veselých prítomných!
Amen!

Z činnosti Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku

Valné zhromaždenie Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (VZ CSSM) pravidelne zasadalo aj počas uplynulého roka. Hostom jesenného zasadnutia zboru v roku 2017 bol vtedajší slovenský parlamentný hovorca Ján Fuzik, aby z prvej ruky informoval o činnosti Výboru pre národnosti v Maďarsku, ktorému v tej dobe predsedal. Počas ďalšieho priebehu rokovania poslanci VZ jednohlasne poverili predsedníčku CSSM Alžbetu Hollerovú Račkovú vykonaním administratívnych krokov súvisiacich s registráciou CSSM ako nominačnej organizácie v parlamentných voľbách a na záver zasadnutia všetci poslanci dostali do rúk exemplár obľúbenej ročenky, Nášho kalendára na rok 2018.

Foto: (zp)

Prvé zasadnutie VZ v roku 2018 sa konalo netradične už v polovici januára, aby schválilo volebný program na obdobie 2018 – 2022 a zostavilo kandidačnú listinu samosprávy k aprílovým parlamentným voľbám. Ako to volebný program deklaruje, „najdôležitejším cieľom CSSM v nasledujúcom parlamentnom cykle je prostredníctvom parlamentného hovorcu slovenskej národnosti vyvíjať úsilie v záujme toho, aby právne a inštitucionálne prostredie Maďarska čo najvernejšie odrážalo národnostnú pestrosť krajiny s dôrazom na prítomnosť slovenskej komunity v našej vlasti.“ Členovia VZ po schválení programu rozhodli o tom, že – podobne ako v predchádzajúcich voľbách – CSSM zostaví 5-miestnu listinu. Poslanci zvolili kandidátov v nasledujúcom poradí: 1. Anton Paulik, 2. Alžbeta Hollerová Račková, 3. Anna Komjáthiová, 4. Ondrej Kiszely, 5. Judita Lénártová Orliczká.

Foto: (zp)

Na nasledujúcom, februárovom zasadnutí členovia VZ sériou uznesení dali bodku za rokom 2017 a načrtli plány zboru v danom roku. Keďže kedysi bola budova niekdajšieho kostola slovenských evanjelikov v Pešti na Rákócziho triede 57/A kultúrnym a duchovným centrom budapeštianskych Slovákov, navrhli ju vyhlásiť za „Slovenské pamätné miesto celoštátneho významu“ a zároveň iniciovali jej zaradenie medzi „Národné pamätné miesta“. Keďže objekt jeho súčasný majiteľ vypísal na zužtkovanie, VZ dalo predsedníčke CSSM všeobecné splnomocnenie, aby urobila kroky v záujme získania jeho vlastníckeho práva na náboženské a kultúrne účely.

Foto: (zp)

Najdôležitejším krokom poslancov na májovom zasadnutí VZ bolo popri tradičných rokovacích bodoch rozhodnutie o založení Budapeštianskeho slovenského odborného kolégia, ktorého cieľom je realizácia odborného rozvoja založeného na princípoch sebazvdelávania a samosprávnosti jeho členov, zabezpečenie kvalitného vzdelávania v oblasti slovenského verejného života, odbornej a jazykovej prípravy prostredníctvom vlastných kurzov a príspevku k výchove zodpovednej, samostatnej slovenskej inteligencie v Maďarsku.

Foto: (zp)

CSSM okrem zasadnutí VZ stíha organizovať aj rôzne kultúrne akcie, podujatia, resp. spolupracovať na nich, ako napr. na predstavení našich publikácií na jubilejnom 25. bratislavskom knižnom veľtrhu Bibliotéka 2017. Zaujímavosťou o našu odbornú i umeleckú literatúru sa v hlavnom meste Slovenska mohli zoznámiť okrem publikácií VÚSM – Slovenské písomníctvo v Maďarsku po roku 1989 od Alžbety Uhrinovej-Hornokovej, Slovenský kňaz, maďarský historik – Listy a denník Ľudovíta Haana od Józsefa Demmela a Slovenský jazyk v univerzitnom bilingválnom prostredí od Tünde Tuškovej – aj s ďalšími dielami, ako F kestúckem šírem poli... od Kataríny Királyovej, alebo so zbierkou haiku Hviezdne nebesá od Gregora Papučka.

Foto: (fuhl)

Tradičné Celoštátne adventné stretnutie slovenských detí sa pravidelne uskutočňuje v priestoroch Strediska pilišských Slovákov v Mlynkoch. Na podujatie opäť prišli najnadanejšie deti z každého miesta v Maďarsku, kde žijú Slováci, a mnohí vedúci inštitúcií. Stretnutie je výnimočné nielen pestrým programom, odovzdávaním darčiek a vyhodnotením Programu pre nadaných, ale

aj tým, že umožňuje pedagógom a žiakom stretnúť sa. V rámci kultúrneho programu sa deti mohli tešiť dvom divadelným hrám: interaktívnej hudobnej klauniáde pre deti Bartók a Drevený princ a tieňohre v podaní Evanjelickej mládeže v Slovenskom Komlóši pod názvom Ježišove pašie.

Foto: (fuhl)

Podnetom na organizovanie série jarných programov CSSM boli aprílové parlamentné voľby. Najvyšší volený zbor našej Slovače pripravil pred voľbami sériu kultúrnych zájazdov do Maglódu, Veňarca, Nového Mesta pod Šiatrom, Sarvaša a Tatabánye-Bánhidy, na ktorých sa predstavili naše najlepšie súbory. Pridali sa k nim mali recitátori ako záloha mladej generácie. Organizovania kultúrneho programu sa ujal Ústav kultúry Slovákov v Maďarsku, predvolebná prezentácia kandidátov na post slovenského hovorcu v Národnom zhromaždení dostala veľmi vkusné „obloženie“. „Keď sme uvažovali o tom, ako urobiť kampaň, povedali sme si: je minimálna šanca, že by niekto hlasoval za slovenskú národnostnú listinu zvonka. Preto sme sa zhodli v tom, že kampaň treba sústrediť do vnútra našej komunity takým spôsobom, aby sme jednak ukázali naše kultúrne bohatstvo, ktoré predstavujú naše súbory a ktorým sa môžeme pýšiť, a jednak aby sme vytvorili príležitosť, aby sa ľudia stretávali. Vlastne takto vznikla myšlienka usporiadať kultúrny zájazd. Zároveň sme do organizovania zapojili mladých, aby pomáhali ľuďom, ktorí sa chcú registrovať do zoznamu národnostných voličov a aby rozdávali rôzne predmety, ktoré sú súčasťou našej kampane. Vlastne o tom to bolo, aby ľudia, ktorí sa zúčastňujú na našom kultúrnom živote či ako účinkujúci, alebo ako obecnosť, sa mohli stretnúť aj s kandidátmi figurujúcimi na našej volebnej listine,“ prezradila v rozhovore pre Ľudové noviny A. Hollerová Račková.

Foto: (csl/etre/fuhl)

Krátko po volebných zájazdoch prišiel na rad ďalší milý program zboru. Výchovno-vzdelávací výbor a VZ CSSM v roku 2017 prijali uznesenie o tom, že 20. apríl, deň narodenia Samuela Tešedíka, bude dňom osláv slovenských pedagógov v Maďarsku. „Zmyslom a cieľom tohto podujatia je uctiť si našich pedagógov. Okrem toho sme chceli zorganizovať stretnutie učiteľov, aby si mohli vymeniť skúsenosti a názory. Najdôležitejšie je, aby boli spolu,“ povedala školská referentka CSSM Erika Lázárová a dodala: „Tomuto trojdňovému podujatiu sme dali zvláštny charakter, spojili sme ho s doškolovaním, ktoré od roku 2003 organizujeme spoločne s Centrom ďalšieho vzdelávania Univerzity Komenského v Bratislave. V tomto roku má doškolovanie tematiku mobilnej učebne,“ uviedla organizátorka odbornej exkurzie do Trenčianskeho kraja. „Ako viete, vlani celoštátna samospráva prijala školskú koncepciu a v nej je kladený veľký dôraz na osobnosť učiteľa. Sme totiž presvedčení, že len v tom prípade sa nám podarí zachovať slovenčinu v Maďarsku aspoň strednodobo – ale veríme, že dlhšie –, keď budeme mať kvalitné školy. Na to, aby sme mali školské inštitúcie na patričnej úrovni, potrebujeme oduševnených, dobrých pedagógov. Ak ich takých chceme mať, musíme si ich vážiť a tiež im zabezpečiť príležitosť stretávať sa, možnosť navzájom komunikovať, aby si vymieňali skúsenosti a zoznamovali sa s novými metódami, novými obsahovými prvkami vyučovania, ktoré budú môcť využívať vo svojej práci. Preto sú potrebné doškolenia, hoci terazšie je trochu aj o niečom inom. Chceme aj týmto spôsobom dokázať, že si vážime náročnú prácu našich pedagógov. Chceme sa im zároveň poďakovať za úsilie, ktoré vykonávajú pre naše deti,“ povedala predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková.

Foto: (etre)

Minority SafePack, konferencia o národnostných zákonoch a náš nový hovorca

Maďarské Národné zhromaždenie prerokovalo na jeseň 2017 podporu európskej občianskej iniciatívy *Minority SafePack*. Návrh predložil parlamentný Výbor pre národnosti. Jeho predseda, hovorca za slovenskú národnosť **Ján Fuzik** poukázal na to, že táto iniciatíva vznikla na podnet najväčšej organizácie zastrešujúcej národnostné zoskupenia, *Federatívnej únie európskych národností* (FUEN). Jej hlavným cieľom je ochrana minorít, zachovanie jazykovej a kultúrnej mnohorakosti Európy. Iniciatíva bola úspešná, do leta 2018 v jedenástich členských štátoch Európskej únie pozbierali 1 320 246 podpisov.

Foto: (int)

Koncom novembra prebiehala v parlamente všeobecná rozprava o návrhu zákona o národnostiach žijúcich v Maďarsku. Národné zhromaždenie napokon odsúhlasilo národnostnými organizáciami dva roky pripravovaný návrh, ktorý predložil predseda Výboru pre národnosti **Ján Fuzik**. Národnosti iniciovali o. i. zaviesť do zákona pojmy národnostný poslanec, hovorca, resp. Výbor pre národnosti, ďalej navrhli sprítomniť v zákone zmeny, ktoré nastali vo vzdelávacom systéme. Zmenili sa aj pravidlá súvisiace s fungovaním a financovaním národnostných samospráv, resp. s voľbou ich poslancov. V zákone pomenovali verejné úlohy celoštátnych zborov, ich absencia totiž spôsobovala anomálie vo financovaní. Zmeny nastali aj v pravidlách volieb poslancov národnostných samospráv – oproti doterajším štvorčlenným môžu byť zbory päťčlenné.

Foto: (fb)

V polovici marca usporiadal parlamentný Výbor pre národnosti v spolupráci s *Riaditeľstvom Úradu parlamentu pre verejné zbierky a verejnú osvetu* v priestoroch bývalej *Hornej komory Uhorského snemu* pri príležitosti 150. výročia prijatia národnostného zákona v dualistickom Uhorsku konferenciu *Národnosti a zákonodarstvo v Uhorsku a Maďarsku*. Účastníkov pozdravil predseda parlamentu **László Kövér**. Odborné rokovanie za účasti početných záujemcov aj z radov mladšej generácie viedol predseda hostiteľského výboru, hovorca za slovenskú národnosť **Ján Fuzik**, ktorý na úvod informoval prítomných, že renomovaní prednášatelia sa v troch sekciách sústredia na národnostné zákony z rokov 1849, 1868 a 1993.

Foto: (csf)

Poslanecký sľub zložili v parlamente v ten istý deň ako ostatní poslanci aj zástupcovia národností, vrátane nového hovorcu Slovákov v Maďarsku **Antona Paulika**, ako aj predstaviteľa nemeckej národnosti **Imreho Rittera**, ktorý ako jediný národnostný kandidát bude plnoprávnym poslancom s hlasovacím právom. Na návrh väčšiny hovorcov jeho vymenoval predseda parlamentu **László Kövér** za predsedu Výboru pre národnosti v Maďarsku. Podpredsedom sa stal hovorca rómskej komunity **Félix Farkas**. Ustanovujúce zasadnutie výboru sa uskutočnilo 15. mája.

Foto: (mti)

Mimoriadna letná schôdza maďarského parlamentu pokračovala začiatkom júla dvojdnovým zasadnutím. Mimo programu schôdze sa prihovril hovorca za slovenskú národnosť *Anton Paulik* v maďarčine a sčasti i v slovenčine. Vo svojom prejave upriamil pozornosť na význam dvoch spolupatrónov Európy, sv. Cyrila a Metoda. Uviedol, že dnes, keď často spomínáme kresťanské korene Európy, respektíve národov Karpatskej kotliny, nie je zbytočné pripomenúť si, že na území našej vlasti šírenie a inštitucionalizovanie kresťanskej viery sa nezačali pokrstením svätého Štefana, veď práve následkom činnosti a pôsobenia dvoch spomínaných svätých kresťanstvo tu už bolo prítomné a živé. „*V podstate vďaka tomu slovanské národnosti žijúce na území našej vlasti – ako aj susediace slovanské národy – spájajú prítomnosť slovanského písomníctva v Panónii, respektíve vo svojich materských štátoch, práve s pôsobením dvoch misionárov*“, prízvukoval nový parlamentný hovorca za slovenskú národnosť.

Foto: (arch)

Spracoval: (csl)

Anton Paulik

Rok veľkých spoločensko-politických zmien

Aj na národnostnom poli sa prakticky všetko začalo rokom 1989

Tridsať rokov je pomerne dlhé obdobie, po uplynutí ktorého môžeme už byť schopní hodnotenia procesu, ktorý sa začal práve rokom 1989. Rokom, ktorému predchádzalo obdobie zoslabenia komunistických režimov v štátoch strednej a východnej Európy. Druhá polovica osemdesiatych rokov minulého storočia v celom našom regióne priniesla krízu vtedajšieho spoločensko-politického zriadenia – *socializmu*. Nástupom *Michaila Gorbačova* do čela *Komunistickej strany Sovietskeho zväzu* (KSSZ) sa táto kríza stala natoľko očividnou, že vedenie KSSZ sa už ani nesnažilo ju zamaskovať. Spolupráca medzi členskými štátmi *Varšavskej zmluvy* a *Rady vzájomnej hospodárskej pomoci* oslabla, postupne sa zastavila. Niektoré členské štáty, ako *Maďarsko* či *Polsko*, začali hľadať finančné kontakty s medzinárodnými organizáciami, napríklad so *Svetovou bankou*, alebo s národnými bankami západných krajín. Ostatné bývalé socialistické režimy v nádeji, že si takto môžu zachrániť svoju moc, pritvrdili diktatúru vo svojich krajinách.

V Maďarsku, ale aj v ostatných štátoch strednej a východnej Európy formujúce sa opozičné politické sily, sa snažili dať svoje aktivity do súvislosti s obsahom záverečného dokumentu Konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe,

ktorá sa konala v *Helsinkách*. Samotná konferencia síce prebiehala v rokoch 1973 až 1975, avšak závery z tamojších rokovaní sa stali v krajinách východného bloku všeobecne známe až v druhej polovici osemdesiatych rokov, práve vďaka aktivitám tamojšej neoficiálnej opozície. Záverečný dokument konferencie okrem 32 európskych krajín a Kanady podpísali aj vtedajšie supervelmoci USA a ZSSR. Po dokončení konferencie dokument bol chápaný ako *záverečný pakt o dokončení tzv. studenej vojny* medzi oboma svetovými politickými systémami.

Samotný záverečný dokument pozostával z troch tematických celkov. Prvý blok sa sústredil na otázky, ako zabrániť ozbrojeným konfliktom v Európe, druhý sa zaoberal ekonomickou a technickou spoluprácou medzi krajinami vtedajšie-

ho Východu a Západu. Tretí tematický košík okrem zásady, že všetky európske štáty uznajú nezávislosť ostatných, obsahoval aj záväzok, podľa ktorého *v rámci všetkých krajín bude zachovaná sloboda*. Tento posledný balík umožnil formujúcim sa opozičným silám v krajinách strednej a východnej Európy, aby sledovali *dodržovanie ľudských a občianskych práv* vo svojich štátoch a aby upozorňovali európsku verejnosť na prípady, keď sa tieto práva nedodržujú.

Obsah a dodržiavanie záverečného dokumentu helsinskej konferencie v období pomalej, ale predsa len výraznej demokratizácie Maďarska, sa stal koncom desaťročia dôležitým základom diskusie medzi panujúcou politickou garnitúrou a silnejúcou opozíciou. V marci roku 1989, za koordinácie *Nezávislého fóra právnikov*, vznikol tzv. *Opozičný okrúhly stôl* spájajúci všetky aktívne opozičné hnutia v Maďarsku. Začiatkom júna účastníci Okrúhleho stola donútili vládu a *Maďarskú socialistickú robotnícku*

stranu, aby s nimi začali rokovať o pokojnom prechode k demokratickému politickému zriadeniu.

Výsledkom spoločného nátlaku vznikajúcej opozície Národné zhromaždenie, zvolené podľa dovtedajších pravidiel, prijalo *I. zákon z roku 1989, zákon o modifikácii ústavy krajiny*. Táto modifikácia zlegalizovala zakladanie spoločenských organizácií s tým, že v článku č. 10 vypovedala: „*podrobné pravidlá uplatňovania spoločovacieho a zhromažďovacieho práva ustanovuje zákon*“. Zároveň bol prijatý *zákon o spoločovacom práve*, čiže zákon č. II. z roku 1989. Aj tým, že Národné zhromaždenie prijalo tento zákon tesne po modifikácii Ústavy Maďarskej (vtedy ešte ľudovej) republiky, naznačovalo dôležitosť vytvoriť rámce pre vznik, alebo vlastne pre vytvorenie zákonného pozadia fungovania už prakticky existujúcich hnutí, nastávajúcich spoločenských organizácií a politických strán.

Pravidlá založenia spoločenskej organizácie – podľa zákona z roku 1989 sem počítali aj politickú stranu – boli pomerne liberálne. V zmysle zákona spoločenská organizácia mohla vzniknúť na vykonávanie takých cieľov, ktoré boli v súlade s predpismi ústavy a ktoré neboli zákonmi zakázané. Zákon o spoločovacom práve obsahoval konkrétne jediný zákaz, totiž to, že s odkazom na spoločovacie právo nesmie vzniknúť ozbrojená organizácia. K založeniu organizácie stačilo, aby sa spojilo 10 osôb, ktoré si zvolili vedenie, výkonné orgány organizácie a prijali jej stanovy. Po založení bolo treba organizáciu zhlásiť a požiadať o jej zápis do súdneho registra. Organizácia koniec-koncov vznikla registráciou.

V tomto období, na prahu spoločenských a politických zmien, my, Slováci v Maďarsku, sme mali jednu jediná spoločensko-politickú organizáciu, *Demokratický zväz Slovákov v Maďarsku*. Fungovala od roku 1948 a napriek pozitívnym zmenám v osemdesiatych rokoch nebola schopná presadzovať niektoré, v porovnaní s predchádzajúcim obdobím ostrejšie formulované požiadavky svojej *Literárnej sekcie*. Vedúci činitelia Literárnej sekcie v dokumente „*Zamlčaný protipól*“ prvýkrát sformulovali reálne potreby slovenskej národnosti v Maďarsku. V dôsledku nečinnosti Zväzu v čase začínajúcich sa politických zmien vznikla snaha o založenie inej, novej slovenskej národnostnej organizácie, alebo iných nových slovenských národnostných organizácií.

Nemôžeme však neuznáť niektoré, z nášho – aj súčasného pohľadu – pozitívne zmeny tohto obdobia. Aktívna časť slovenskej národnostnej inteligencie v druhej polovici roku 1988 presadila založenie *Výskumného ústavu* vtedy ešte *DZSM*. Vznik prvej samostatnej slovenskej inštitúcie mal nesmierny význam pre usmernenie snáh slovenskej inteligencie v nasledujúcom viac ako tridsaťročnom období. Ústav svojou kvalitnou, aj v medzinárodnom kontexte uznávanou činnosťou pripravil pôdu pre vznik ostatných inštitúcií slovenskej menšiny v Maďarsku. V súvislosti so sformovaním potreby vzniku slovenských národnostných inštitúcií sa posilnili aj hlasy predstaviteľov slovenskej inteligencie, volajúcich po založení nových organizácií.

V kruhu aktívnej časti slovenskej národnostnej inteligencie – ako aj vo väčšine novej spoločnosti – od konca roku 1988

prebiehala diskusia o tom, či *zakladať spoločenské organizácie, alebo si založiť slovenskú menšinovú politickú stranu*. Pritom sa vynorila aj ďalšia možnosť: vyhovieť záujmom vznikajúcich politických strán, ktoré v tomto období tiež vyhľadávali vedúce osobnosti nielen slovenskej národnostnej inteligencie, ale aj aktivistov ostatných národností. My, Slováci, sme sa však pomerne rýchle zhodli v tom, že nebudeme zakladať politickú stranu a kolektívne sa nepridáme ani k politickým hnutiam. Svoje organizácie sme začali zakladať jednak *na generáčnej báze*, jednak postupne vznikli záujmové organizácie *na báze profesijnej*.

Prvá naša v tom čase zákonne registrovaná nová spoločenská organizácia bola dodnes aktívna *Organizácia slovenskej mládeže v Maďarsku*, ktorú zaregistrovali v marci roku 1990. O niečo neskôr boli zaregistrované organizácie pod názvom *Slobodná organizácia Slovákov* a *Združenie slovenských spisovateľov a umelcov v Maďarsku*. V roku 1991 vznikol *Prameň – Ústredný slovenský tanečný súbor* a v roku 1993 *Kresťanský spolok Slovákov v Maďarsku*. Okrem celoštátne aktívnych organizácií začali vznikať aj miestne spolky, avšak väčšina z nich sa neregistrovala. Najznámejšiu výnimku tvorila *Čabianska organizácia Slovákov*. Niekdajší Demokratický zväz Slovákov v Maďarsku od konca roku 1990 pokračoval vo svojej činnosti ako *Zväz Slovákov v Maďarsku*.

Aktivita slovenských spoločenských organizácií bola v nasledujúcich rokoch sľubná aj napriek tomu, že značnú časť svojich úsilií vedúci predstavitelia organizácií venovali vysvetleniu, prečo si mysleli, že je dôležité mať vlastnú or-

ganizáciu a prečo nechceli pokračovať, ako doteraz, v užšej spolupráci v rámci Zväzu. Okrem Zväzu však aj ostatné spoločenské organizácie mali možnosť, aby sa zapojili do rokovaní o pripravách neskoršieho menšinového zákona v rámci tzv. *Menšinového okrúhleho stola* a tak ovplyvnili ďalší vývoj našej menšiny.

Organizačné snahy slovenských spoločenských organizácií vyvrcholili v období priprav prvých volieb do národnostných samospráv v roku 1994. V predvolebnom období vedúci predstavitelia slovenských organizácií predpokladali, že menšinové samosprávy budú partnermi miestnych samospráv a vznikajúca celoštátna samospráva bude fungovať ako akýsi „*parlament Slovákov v Maďarsku*“ a tak bude zastupovať záujmy Slovákov v Maďarsku ako partner ústredných orgánov vlády. Práve preto už v prvých voľbách sa snažili dostať svojich kandidátov do miestnych samospráv a následne cez miestne samosprávy aj do celoštátneho zboru.

Ako sa po voľbách založili miestne slovenské menšinové samosprávy a neskôr *Celoštátna slovenská samospráva*, ako v nasledujúcich rokoch splnili pôvodné očakávania a aké mali možnosti zastupovať záujmy svojej národnosti, spomalit

asimiláciu Slovákov v Maďarsku, je otázka na dlhšiu úvahu. Avšak jedno je isté: *spoločenské zmeny konca osemdesiatych rokov, ako aj zákony prijaté pred tridsiatimi rokmi vytvorili bázu pre demokratickú spoločnosť*. Bez týchto zákonov by pravdepodobne nedošlo ani k zvýšeniu aktivity najuvedomejších kruhov našej národnosti. Bez možnosti vytvoriť nové spoločenské organizácie by sme sa nedostali ani k samosprávnosti, nehovoriac o vzniku slovenských národnostných inštitúcií. Takže *prakticky všetko na našom poli sa začalo rokom 1989*, čo znamená, že nesmieme zabudnúť na začiatky procesu akého-takého rozvoja slovenského menšinového života v Maďarsku. Musíme spomínať a zdôrazňovať význam tohto roku aj preto, aby sme v nastupujúcom predvolebnom období mohli sumarizovať, čo sme za týchto tridsať rokov nedotiahli, na aké ciele sa máme sústrediť v nasledujúcich rokoch. Aby sme pre ďalšie desaťročia mohli vyznačiť smerovanie našej národnosti aspoň s takou presnosťou, ako sa to podarilo v roku 1989 tým, ktorí v tom čase stáli na čele našich nových spoločenských organizácií a ktorí svoje úsilie koncentrovali na zachovanie a rozvoj slovenskej národnosti v Maďarsku.

POLITIKA V OBRAZOCH

V maďarských parlamentných voľbách, ktoré sa konali 8. apríla 2018, zmiešaným volebným spôsobom bolo v jednom kole zvolených všetkých 199 poslancov Národného zhromaždenia. Voľby skončili jasným víťazstvom vládnej pravicovej koalície Fidesz-KDNP, pre ktorú hlasovalo 49,60 % voličov a získala tak 133 poslaneckých mandátov, čo znamená, že si aj naďalej udržala ústavnú dvojtretinovú väčšinu. Druhou najsilnejšou stranou sa stalo pravicové Hnutie za lepšie Maďarsko (Jobbik), pre ktoré hlasovalo 19,19 % voličov a získalo 26 mandátov. Ľavicová koalícia MSZP-Párbeszéd skončila na treťom mieste so ziskom 11,99 % a 20 poslaneckých mandátov. Do parlamentu sa dostala aj Demokratická koalícia (DK) a strana Politika môže byť iná (LMP).

Foto: (mti)

Minister zahraničných vecí Péter Szijjártó v spoločnosti štátneho tajomníka Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky Ivana Korčoka 6. februára prestrihol pásku pred vchodom do novej budovy Veľvyslanectva Maďarska v Bratislave na Štefánikovej ulici č. 1. Budova, v ktorej okrem veľvyslanectva sídli aj Maďarský inštitút, konzulát a hospodárske zastupiteľstvo, je prvou svojho druhu v rade komplexov zastupiteľských úradov Maďarska v zahraničí.

Foto: (mti)

Štátny tajomník zodpovedný za cirkevné záležitosti, národnostné a spoločenské vzťahy Miklós Soltész odovzdal v budove Parlamentu potvrdenia o doplnkových finančných zdrojoch, ktoré poskytla vláda v roku 2018 inštitúciám prevádzkovaným národnostnými samosprávami. Zo slovenských inštitúcií dostali peniaze navyše samosprávy v Níži, Alkári a v Békešskej Čabe. V Níži získali 4, v Alkári 1,8 a v Békešskej Čabe 6 miliónov forintov.

Koncom februára zavítali do Budapešti štátny tajomník Ministerstva zahraničných vecí SR Lukáš Parížek a predseda Národnej rady SR Andrej Danko, kde sa stretli aj s predstaviteľmi slovenskej komunity v Maďarsku. Predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková informovala hostí o. i. o plánovanom získaní niekdajšieho kostola budapeštianskych slovenských evanjelikov na Rákócziho triede, o pripravovanom zriadení Budapeštianskeho slovenského odborného kolégia, o kampani na popularizovanie slovenského jazyka a o blížiacich sa parlamentných voľbách. Požiadala hostí, aby aj Slovenská republika podporila naše snahy a aby poskytla pomoc pri riešení nedostatku slovenských pedagógov na našich školách. Odznel názor, že by bolo potrebné zvýšiť dotačný rámec Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a vytvoriť osobitný balík zdrojov na investičné projekty Slovákov v zahraničí.

Koncom novembra zasadal Výbor spoločenských vzťahov Samosprávy Békešskej župy pod vedením Andrása Mucsiho v budove Slovenského gymnázia, základnej školy, materskej školy a žiackeho domova v Békešskej Čabe. Tento výbor má na starosti jednotlivé národnosti, ich samosprávy, občianske združenia, uplatňovanie na národnostných občanov sa vzťahujúcich práv vo všetkých oblastiach. Vzhľadom na potrebu priamo získavať informácie, pravidelne navštevuje i národnostné školy a oboznamuje sa s ich stavom. S týmto cieľom sa stala dejiskom zasadania čabianska slovenská inštitúcia, ktorá sa v tomto školskom roku stala bázovou školou Školského úradu. Počas prehliadky budovy sa členovia výboru stretli s rodičmi i žiakmi a pozreli si popoludňajšie vyučovanie. Na rokovaní riaditeľka Edita Pečeňová informovala poslancov o možnostiach štúdia a získavania zahraničného štipendia ich absolventov na slovenských vysokých školách, ktoré ich študenti značne využívajú.

Slovenský spolok Identita spoločne so slovenskými samosprávami V. a XI. obvodu Budapešti usporiadali pri príležitosti Sviatku všetkých svätých a spomienky na všetkých verných zosnulých pietnu oslavu na Národnom cintoríne na Fiumejsej ceste, pri hrobe veľikána maďarskej literárnej scény, poslanca Uhorského snemu, novinára Kálmána Mikszátha, ktorý sa narodil pred 170 rokmi v Sklabinej. Účastníkov pietneho aktu pozdravila predsedníčka spolku Karola Klauszová, ktorá ich oboznámila so životnou dráhou Mikszátha. Vyzdvihla, že životná púť spisovateľa spájala národy a národnosti Uhorska a tým sa stal tento verejný činiteľ významnou osobnosťou svojej doby. Po ukončení stretnutia sa konalo ročné valné zhromaždenie spolku v Reštaurácii Kaltenberg. Členstvo schválilo správu o činnosti za rok 2017 a predbežnú správu o hospodárení v roku 2017. Odobrilo návrh plánu práce na rok 2018, ktorého prioritou boli parlamentné voľby spojené s voľbami slovenského národnostného hovorcu.

V polovici novembra bol Čabačud hostiteľskou obcou tradičného verejného zasadania Slovenskej samosprávy Békešskej župy a fóra slovenských aktivistov. Predsedníčka zboru Judita Krajčoviczová informovala prítomných, ktorí zastupovali všetky Slovákmi obývané obce, o jeho aktivitách. Ako uviedla, ich zbor každý rok poskytuje rovnakú sumu každej Slovákmi obývanej lokalite župy na jedno významné podujatie. Rovnakou čiastkou podporuje aj všetky výchovno-vzdelávacie inštitúcie župy, v ktorých prebieha výučba slovenského jazyka, či ide o dvojazyčné školy (Békešská Čaba, Sarvaš a Slovenský Komlós), alebo o školy, kde sa slovenčina vyučuje ako predmet (Čabačud, Kétšoproň a Kondoroš). Vo výnimočných prípadoch udeľuje mimoriadnu podporu.

Foto: H. Krajčoviczová

Foto: (fuhl)

V Mlynkoch sa v polovici novembra opäť diskutovalo o súčasnej situácii slovenskej komunity v Maďarsku, o jej problémoch a možných riešeniach. Konferenciu pod názvom Ako ďalej, Slováci v Maďarsku? prvý raz organizoval Zväz Slovákov v Maďarsku spoločne s Úniou slovenských organizácií v Maďarsku a Organizáciou slovenskej mládeže v Maďarsku. Rokovanie sa sústredilo predovšetkým na mládež, cirkev a občiansku sféru. Na konferencii prednášali poprední činitelia našej komunity, ako napríklad predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková, vedúci kabinetu CSSM Anton Paulik, predseda Vedeckej rady VÚSM Matej Šipický, podpredseda CSSM a predseda ÚSOM František Zelman, predseda OSMM Ondrej Kiszely či predstavitelia cirkevných zborov.

Foto: T. Nedeliczká

V polovici novembra sa v Osvetovom dome a knižnici vo Veňarci uskutočnilo verejné zasadanie Slovenskej samosprávy Novohradskej župy. Predseda zboru Ladislav Faludi predložil návrh úloh, ktoré súviseli s usporiadaním XIV. Regionálneho slovenského národnostného dňa, na ktorom o. i. prezentovali fotoalbum svadobných krojov Slovákov v Maďarsku. V správe o činnosti v uplynulom roku vyzdvihol dvojdnové doškoloňovanie slovenských pedagógov v Banskej Bystrici. Podobné odborné stretnutie usporiadali aj v Banke a v rámci Dňa pedagógov odovzdali v Agárde slovenským učiteľom cenu Za národnostné školstvo. Župná samospráva zorganizovala aj slávnostné kladenie vencov k pamätníku Janka Kráľa v Balašských Ďarmotách. Počas leta usporiadala svoju najväčšiu akciu, 51. Novohradské župné slovenské národnostné stretnutie v Banke. Záver dňa patrila predstaveniu Slovenského divadla Vertigo Zoznamka.

Foto: T. Nedeliczká

V poradí druhé stretnutie predstaviteľov slovenských národnostných samospráv sa konalo opäť v Dolných Peňanoch. Cieľom rokovania slovenských poslancov z Bíru, Guty, Kirťu, Níže, Terian a z Veňarcu bolo navzájom sa informovať o svojej činnosti a pomáhať si pri riešení úloh formou dohôd o spolupráci. Z príhovorov a z následnej diskusie vysvitlo, že najväčšie starosti spôsobuje drastický pokles počtu detí a nedostatok učiteľov slovenského jazyka.

Foto: (csl)

Slovenské volené zbory dvoch susedných budapeštianskych obvodov usporiadali začiatkom decembra v sídle Slovenskej samosprávy IX. obvodu spoločné verejné zasadnutie. O celoročnej činnosti ako prvý referoval predseda Slovenskej samosprávy VIII. obvodu Kazimír Kápolnai, po ňom predniesla správu o činnosti hostiteľského zboru jeho predsedníčka Monika Szelényiová. Táto samospráva mala slušné finančné zázemie, ale úmrtie Alžbety Krajňákovej a vážne ochorenie ďalšieho člena Mikuláša Bogára značne ovplyvnili prácu. Od marca 2018 je podpredsedníčkou zboru Elena Bikszádiová a poslancom Ján Zsemberovszky. Po oficiálnej časti zasadnutia nasledoval kultúrny program Veľkotarčanov, ktorí pripravili aj ochutnávku ich gastronomických špecialít.

V Tárnoku zasadalo v druhú januárovú sobotu Valné zhromaždenie Regionálneho spolku Slovákov z okolia Pešti Dolina. Po privítaní slovom starostu Tárnoku Gábora Szolnokiho a predsedníčky miestnej slovenskej samosprávy Anny Sümegiovej Schummerovej predsedníčka spolku Zuzana Szabová referovala predovšetkým o hospodárení organizácie a jej administratívnych povinnostiach. Podpredseda spolku Ondrej Csaba Aszódi sumarizoval činnosť. Vyzdvihol januárové valné zhromaždenie, ktoré sa konalo v meste Piliš, augustový pútnický zájazd do Kežmarku a Levoče a novembrové Páračky na Martina v Čemerí. Členovia spolku schválili správu o činnosti a o hospodárení v roku 2017, ako aj plány na rok 2018 a výšku členského príspevku. Na nasledujúce 5-ročné obdobie VZ zvolilo doterajšie 9-členné predsedníctvo spolku, ako aj trojčlennú dozornú radu.

Foto: (etre)

Polný Berinčok bol v posledný februárový deň dejiskom zasadania Slovenskej samosprávy Békešskej župy. Súčasťou rokovania bola koordinácia programov slovenských samospráv a občianskych organizácií župy. V súvislosti s blížiacimi sa voľbami odzneli informácie o dôležitosti registrácie národnostných voličov, aby čím viac občanov hlasovalo za slovenskú národnostnú listinu. Podujatia sa zúčastnil aj vedúci kabinetu CSSM Anton Paulik, líder volebnej listiny CSSM, ktorý informoval prítomných o kultúrnych zájazdoch, ktoré sú zároveň predvolebnými zhromaždeniami.

Foto: J. Mertsová

Kultúrny spolok sarvašských Slovákov Vernosť hodnotil v polovici februára svoju činnosť v roku 2017. Predsedníčka spolku Zlatica Lišková informovala 62 členov, že podujatia usporiadávali každý mesiac. O plnení rozpočtu referovala podpredsedníčka Margita Kmotriczová. Okrem členských príspevkov vyzdvihla zdroje získané zo súbehov, ktoré umožnili organizovanie viacerých akcií. Po schválení plánu práce na rok 2018 nasledovala voľba nového vedenia. Za predsedu zvolili členovia Pavle Kunovaca, podpredsedníčkou sa stala Anna Somogyváriová Hunyová, funkciu pokladníčky bude vykonávať Agneša Csicselyová a kultúrnou referentkou bude Marta Dekrétoová.

Foto: Z. Lišková

Tradičné oslavy Dňa žien a Valné zhromaždenie Klubu slovenských dôchodcov sa konali začiatkom marca v Budapešti. Seniori prerokovali a schválili správu o činnosti a o hospodárení v predchádzajúcom roku a zvolili nominačný výbor na budúcoročné voľby vedenia KSD. Ako referovala predsedníčka spolku Júlia Horváthová, členovia úspešne absolvovali podujatia pri príležitosti 20. výročia založenia klubu, ako aj výlety, návštevy múzeí a slovenských podujatí. Po oficiálnom programe nasledovali gratulácie ku Dňu žien a kultúrny program – predstavenie divadla Vertigo Nízkotučný život. Na usporiadaní podujatia sa podieľali Slovenská samospráva Budapešti a slovenský volený zbor II. obvodu hlavného mesta.

Foto: (ef)

Bakonská slovenská obec Cafár čoraz viac starne, mladí ju opúšťajú a podľa starostky Ildiky Bálintovej Schmidtovej obyvateľov dokážu len veľmi ťažko mobilizovať na dajaké podujatie. Pri organizovaní programov vedeniu pomáhajú miestna slovenská samospráva a Nadácia pre kultúru Cafáru. Najúspešnejšie sú tie podujatia, ktoré organizujú spolu s katolíckou cirkvou. Najväčším projektom miestneho slovenského voleného zboru na čele s predsedníčkou Máriou Vaskóovou je organizovanie národnostného dňa, a to aspoň raz za jeden volebný cyklus. V poradí posledný usporiadali v roku 2016 a nasledujúci plánujú uskutočniť v júli 2019.

Foto: (csl)

Foto: (fuhl)

V priestoroch Slovenského inštitútu v Budapešti sa koncom apríla uskutočnilo Valné zhromaždenie Zväzu Slovákov v Maďarsku. Úlohou delegátov bolo prerokovať a následne schváliť správu o činnosti organizácie a jej hospodárení v roku 2017, plán činnosti a rozpočet na rok 2018, zvoliť nové vedenie, vymenovať kurátorov Verejnoprospešnej nadácie ZSM a schváliť uznesenia. Všetky podkladové materiály si mohli preštudovať vopred, takže práca prebiehala plynulo, v zmysle platných predpisov. Delegáti zvolili na čelo organizácie Ru-

ženku Egyedovú Baránekovú, ktorá sa tak stala predsedníčkou ZSM už po piaty raz. Členmi predsedníctva sú Veronika Árendášová, Marta Papučková Glücková, R. Egyedová Baráneková, Katarína Krafčénková, Zuzana Liborová Antalová, Judita Mátraiová a Judita Fábriová.

Kultúrna a vedecká spoločnosť Ivana Kraska a Demokratický zväz Slovákov a Čechov v Rumunsku po desiaty raz usporiadali v marci v Nadlaku medzinárodnú konferenciu o národnom, kultúrno-duchovnom, vzdelanostnom a spoločenskom pohybe Slovákov v priestore slovenskej Dolnej zeme a presadzovaní slovenskosti v kontexte celosvetového života Slovákov žijúcich v zahraničí. Pri tejto príležitosti odovzdali Cenu Ondreja Štefanka, ktorú za Slovákov v Maďarsku získala hlavná vedecká pracovníčka, bývalá riaditeľka Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku Alžbeta Uhrinová Hornoková.

Foto: (dzčr)

V čabianskom Dome slovenskej kultúry predstavili začiatkom marca Čabiansky kalendár a Slovenský svetový kalendár na rok 2018. Ako uviedla riaditeľka DSK a zároveň zodpovedná redaktorka čabianskej ročenky Hajnalka Krajčovičová, ich kalendár sa orientuje na Čabu, predovšetkým na 300. výročie osídlenia mesta Slováckmi, ale prináša aj články o okolitých osadách a mestách. O jubileu Békešskej Čaby sa píše aj v Slovenskom svetovom kalendári, ktorý predstavil jeho redaktor Vladimír Valentík.

Foto: (etre)

Deň Slovákov v Maďarsku v 300-ročnej Békešskej Čabe

Najväčší sviatok našej Slovače usporiadala Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku (CSSM) v Békešskej Čabe 7. júla 2018. Oslavy boli súčasťou trojdňového festivalu na počesť zakladateľov mesta – Slovákov, ktorí pred 300 rokmi prišli na pozvanie baróna Harruckerna na Dolnú zem, aby ju zaľudnili.

Foto: (fuhl)

Séria podujatí sa začala už v piatok, a to predstavením divadla Cervinus Teátrum zo Sarvaša Janko Drotár v slovenskom jazyku. Predstavenie sa uskutočnilo v rámci tradičných Večerov na radnici.

Foto: (kan)

Nasledujúci deň predpoludním v slávnostnej sieni radnice prezentovali publikáciu Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku s názvom Kapitoly z minulosti a súčasnosti Slovákov v Békešskej Čabe. Vyše tridsať štúdií a kratších textov tridsiatich výskumníkov a publicistov z Maďarska a zo Slovenska približuje minulosť a súčasnosť dolnozemskej slovenskej metropoly.

Foto: (fuhl)

Oficiálne oslavy sa uskutočnili v Malom evanjelickom kostole. V úvodnej časti na ekumenickej pobožnosti generálny biskup Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku Miloš Klátik spomínal na sv. Cyrila a Metoda. Pobožnosť koncelebrovali biskup Južného distriktu evanjelickej cirkvi a. v. Péter Kondor a katolícky farár z Rumunska Ján Mlynarčík. O kultúrnu vložku sa postarala huslistka Anikó Áchimová Kováčsová.

Foto: (fuhl)

Po slávnostných prejavoch vedúcich predstaviteľov Slovákov v Maďarsku a hostí nasledovalo odovzdanie vyznamenaní Za našu národnosť. Podľa rozhodnutia Valného zhromaždenia CSSM najvyššie vyznamenanie našej komunity prevzali slovenčínarka zo Šarišápu Katarína Huberová Kisgyőriová, riaditeľka čabianskej školy Edita Pečeňová a 26-ročná Ľudová hudba Svrčkovci.

Foto: (etre/fuhl)

Pred galaprogramom Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku (ÚKSM) s názvom Cez hory, cez doly sa uskutočnilo odovzdanie Ceny Štefana Lamiho, ktorú v tomto roku získal výskumník ľudového tanca, univerzitný pedagóg, vedecký pracovník Oddelenia výskumu ľudovej hudby a tanca Ústavu hudobnej vedy Maďarskej akadémie vied na dôchodku László Felföldi. V kultúrnom programe na Námestí sv. Štefana vystúpili Folklórny súbor z Píspeku, Tanečný súbor Sköcök zo Sarvaša, Pávi krúžok zo Šarišápu, Tanečný súbor Červený mramor z Tardoša, Folklórna spevácka skupina Kvetý hút z Pálházy, Tanečná skupina Petruška z Ečeru a súbor Dúha z Malého Kereša, sólistka Edita Častvanová Vassová a Ľudová hudba Sutyomba zo Sarvaša.

Foto: (fuhl)

Účastníkov osláv Dňa Slovákov v Maďarsku čakalo aj množstvo sprievodných podujatí, ako napríklad Dolnozemskej jarmok za účasti domácich, ale aj slovenských remeselníkov z Rumunska a zo Srbska na Námestí sv. Štefana, alebo Gazdovský dvor vo dvore a reštaurácii Domu slovenskej kultúry s Hrabalovou piváreňou s výborným pivom. Tu mohli ochutnať tradičné slovenské jedlá vďaka aktivistom zoskupeným okolo regionálnych stredísk ÚKSM. Čakalo ich aj potešenie pre oči: výstavy čabianskych výšiviek a tkanín v priestoroch Domu slovenskej kultúry a v Áchimovej sieni Slovenského oblastného domu – prác Výšivkárskeho krúžku Rozmarín, viacnásobného laureáta ceny Granátové jablko. Zaujímavosťou sa mohli zúčastniť aj na prehliadke Slovenského oblastného domu spojenej s kultúrnym programom alebo na Harruckernovej historickej ceste s desiatimi zastávkami, taktiež obohatenej kultúrnym programom.

Foto: (kan)

Spracoval: (zp)

Z činnosti Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku

Z činnosti Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku (ÚKSM) spomíname predovšetkým jeho ústredné podujatia. Tie, ktoré organizovali jednotlivé regionálne strediská, uvádzame v rubrike Kultúrne programy vo fotografiách. V sídle divadla Cervinus Teátrum v Sarvaši sa v polovici októbra uskutočnila celoštátna kvalifikačná prehliadka slovenských folklórnych skupín a tanečných súborov Vo víre tanca. V tomto roku sa odbornej porote predstavili súbory z Jače, Pišpeku, Jášču a Malej Tarče. Po prvý raz sa na prehliadke zúčastnili tanečné páry. Porota hodnotila vystúpenia súborov na základe rôznych kritérií, ako autenticnosť a folklórna hodnovernosť, súzvuk spevu a hudby, javisková podoba, choreografické spracovanie a úroveň prednesu. Na piatej prehliadke Vo víre tanca dostali všetky zúčastnené súbory zlaté ocenenie, osobitnú cenu poroty odovzdali Júlii Uzákovej z Pišpeku, ktorá dodnes každý deň chodí v kroji, a tanečnému páru Imrichovi Matejčkovi a Marte Matejčkovej Konkolyovej.

Foto: (kan)

V polovici októbra pripravil ÚKSM putovnú výstavu pri príležitosti sedemdesiateho výročia výmeny obyvateľstva. Prvá vernisáž expozície nazvanej Výmena obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom očami Slovákov sa uskutočnila v Poľnom Beřinčoku v rámci sympózia o protestantských spoločenstvách v juhovýchodnom Maďarsku, ktoré usporiadala CSSM v spolupráci s rôznymi orgánmi. Odtiaľto putovala výstava po našich mestách a obciach od Békešskej Čaby až po Jášč. Jej kurátorom bol historik, slovenský parlamentný hovorca Anton Paulík.

Foto: (fuhl)

So slovenskými ľudovými piesňami z rôznych regiónov sa mohli zoznámiť záujemcovia, ktorí začiatkom decembra zavítali do Celoštátnej cudzojazyčnej knižnice na prezentáciu publikácií a zvukových nosičov ÚKSM. Na podujatí, ktoré moderoval predseda Národnostnej sekcie Maďarskej národopisnej spoločnosti Sándor Horváth, riaditeľka ÚKSM Katarína Királyová popri svojej odbornej dráhe predstavila zbierky slovenských ľudových piesní z Kestúca, Baňačky a z povodia rieky Tápió (Bíň, Menda, Sülsáp). Spoluúčinkovali ľudové speváčky Zuzana Csasztvanová a Alíz Agodová, hudobník Csaba Blasko a Pávi krúžok z Kestúca.

Foto: (csl)

Dejiskom tradičnej konferencie ÚKSM pre vedúcich našich národopisných zbierok bol Malý Kereš. Večne aktuálna téma týchto konferencií je získanie oficiálneho povolenia na prevádzkovanie zbierky, ale účastníci si tentoraz mohli vypočuť aj prednášku o možnostiach prezentácie jednotlivých zbierok. V neposlednom rade sa zoznámili so zbierkami vystavenými vo vitrínach v skladovacích priestoroch Rodného domu a múzea S. Petőfiho, ktorý v Malom Kereši tvorí jednu inštitúciu so Slovenským oblasťným domom. Táto inštitúcia dvakrát získala titul Múzeum roka.

Foto: (csl)

Koncom júna zorganizoval ÚKSM v Níredháze Celoštátny slovenský národopisný a tanečný tábor. Deti z rôznych kútov Maďarska nacvičovali miestne tance s učiteľom ľudového tanca Štefanom Káčorom zo Základnej umeleckej školy Ladislava Vásárhelyiho a jeho bývalou žiačkou Norou Szűcsovou, dnes študentkou Univerzity maďarského tanečného umenia. Okrem nacvičovania tancov sa venovali aj rozšíreniu svojich vedomostí o Tirpákoch, napríklad v známom Múzeu ľudovej architektúry v prírode v Sóstó. Našli si čas aj na výrobu ruksakov s ľudovými motívami Slovákov v Maďarsku.

Foto: K. Karkušová

Spracoval: (csl)

Z činnosti Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku

V roku 2017 sme si pripomenuli 70. výročie výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom. Oprávnené môžeme nazvať vyvrcholením spomienkových udalostí medzinárodnú konferenciu VÚSM, ktorá sa uskutočnila v polovici novembra v Békešskej Čabe, v priestoroch Knižnice Békešskej župy. Vedecká konferencia niesla názov Výmena obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom v rokoch 1946 – 1948 a jej následky na ľudské osudy. O osude presídlených rodákov, ako aj o tých Slovákoch, ktorí sa rozhodli zostať v rodnom kraji, ale aj o Maďaroch, ktorých presídlili do Maďarska, prednášali znalci tematiky, renomovaní odborníci z Maďarska i zo Slovenska. VÚSM plánuje v budúcnosti vydať zborník prednášok konferencie.

Foto: (csl)

Začiatkom januára sa konala v budapeštianskej slovenskej škole a v Dome slovenskej kultúry v Békešskej Čabe prednáška o živote vojvodinských Slovákov, ktorí si našli nový domov v ďalekej Kanade. Ondrej Mihál z Toronta predstavil svoje publikácie a podal detailný prehľad kultúrneho, spoločenského a náboženského života Slovákov žijúcich v zámorí.

Foto: (arch/csl)

V Slovenskom inštitúte predstavili v polovici marca v poradí desiaty zväzok spoločnej edície VÚSM a Historického ústavu Filozofického výskumného centra Maďarskej akadémie vied s názvom Kor/ridor. Maďarskú verziu publikácie Slovenský kňaz, maďarský historik – Denník a listy Ľudovíta Haana priblížili prítomným doktorand Inštitútu slovanskej a baltskej filológie FF ELTE Juraj Rágyanszki a jej redaktori Csaba Katona a József Demmel.

Foto: (kan)

V polovici apríla usporiadal VÚSM ďalšiu vedecko-populárnu prednášku spojenú s diskusiou na tému Slovenský jazyk vo Veľkom Krtíši. Dejiskom podujatia bol Dom slovenskej kultúry v Békešskej Čabe. Prednášatelia Ladislav György a Mária Žiláková sa zaoberali témou slovensko-maďarskej dvojjazyčnosti.

Foto: J. Pitoňák

Žiaci základných škôl a študenti gymnázií, v ktorých sa učia slovenčinu, prezentovali v polovici apríla v komlôšskej slovenskej škole svoje práce na tému Významné historické udalosti 20. storočia v mojej rodine – Subjektívna história, Kapitoly zo života Slovákov v Maďarsku. Porota pozvala do Slovenského Komlóša 21 účastníkov súťaže v kategórii základných škôl a 11 študentov gymnázií. Ako počas otváracieho príhovoru povedala riaditeľka VÚSM Tünde Tušková, je pozoruhodné, že do súťaže sa prihlásila aj jedna študentka sarvašského maďarského gymnázia. Povzbudzujúci bol príhovor mladej spolupracovníčky ústavu Kristíny Szudovej, ktorá päťkrát poslala do súťaže svoje diela. Porota hodnotila nielen obsah, ale aj prezentáciu, ústne podanie témy, používanie technických pomôcok a vizualizáciu, ako aj patričnú slovnú zásobu, rétorické schopnosti a spôsob verejného vystupovania.

Foto: M. Bajczerová

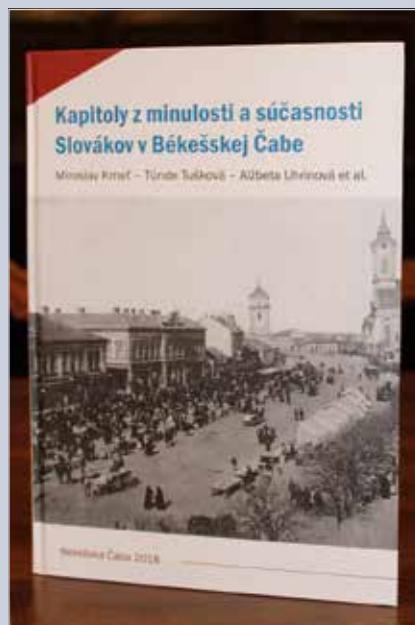

V Slovenskom regionálnom stredisku ÚKSM v Slovenskom Komlóši sa konala začiatkom mája prezentácia najnovšej publikácie VÚSM, ktorá sa stretla s veľkým záujmom obyvateľstva mesta. V centre pozornosti boli priezviská tu žijúcich obyvateľov so slovenskými koreňmi. Knihu predstavila členka kolektívu autorov, riaditeľka ústavu Tünde Tušková. Zhrnula okolnosti vzniku publikácie a predstavila jej štruktúru. Anna Divičanová poskytla tiež zaujímavé informácie o práci kolektívu autorov i o priezviskách, ktoré sa najčastejšie vyskytujú v Slovenskom Komlóši. Tretí prítomný autor Ján Chlebnický rozprával o knihe s veľkým oduševnením. Pri jazykovej úprave bola nápomocná pracovníčka Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV Iveta Valentová. Prezentácia publikácie sa uskutočnila začiatkom júna aj v Budapešti, na pôde Slovenského inštitútu.

Foto: (etre)

V rámci oficiálneho programu Dňa Slovákov v Maďarsku sa v slávnostnej sieni čabianskej radnice konala prezentácia monografie VÚSM s názvom Kapitoly z minulosti a súčasnosti Slovákov v Békešskej Čabe, ktorá vyšla v maďarskom a v slovenskom jazyku. Hostí privítala riaditeľka VÚSM, spoluautorka publikácie Tünde Tušková, ktorá prízvukovala: „Knihu venujeme predovšetkým Ľudovítovi Haanovi, prvému a najvýznamnejšiemu predstaviteľovi miestnej historiografie, ktorý položil základy bádania dejín Békešskej Čaby a ktorý symbolizuje slovensko-maďarské súžitie v tomto priestore... Okrem toho si myslím, že osláviť 300. výročie znovuzaloženia Békešskej Čaby nemožno bez spomenutia Ľ. Haana, ako ani bez spomenutia Čabanov, ktorým sa za tie stáročia podarilo vytvoriť, resp. vytvárať naše mesto. Štúdie obsiahnuté v monografii hovoria o tom, ako sa formovala multikultúrna koexistencia v tunajších lokálnych pomeroch, ako sa zbližovali rôzne národné spoločnosti, nakoľko a do akej miery sa naučili spolu žiť a vzájomne sa tolerovať,“ uviedla riaditeľka VÚSM na prezentácii publikácie.

Foto: (zp)

Spracoval: (cs)

Slovenské divadlo Vertigo

Slovenské divadlo Vertigo (SDV) v októbri 2017 opäť usporiadalo Medzinárodnú divadelnú prehliadku Spolu na javisku (i mimo neho) za účasti slovenských divadelníkov z troch krajín. Na pódium Kultúrneho domu a divadla Cervinus Teátrum v centre Sarvaša sa ako prvé predstavilo Štúdio mladých SDV z Budapešti s dramaturgiou jednej z poviedok Malomestských rozprávok významného slovenského spisovateľa Janka Jesenského. Následne sarvašskí divadelníci z Cervinus Teátrum ako jediní profesionáli prehliadky predviedli hudobno-literárne pásмо Niečo krásne treba. Mimo javiska, ale aj na ňom, panovala vynikajúca nálada.

Foto: (etre)

V polovici novembra vďaka organizátorskej práci divadla a jeho riaditeľky Daniely Onodiovej dostali slovenskí gymnazisti z Budapešti a z Békešskej Čaby, ako aj individuálni záujemcovia príležitosť zúčastniť sa na 25. ročníku filmového seminára v hlavnom meste Maďarska. Účastníci stretnutia mali opäť možnosť sledovať náročný výber produkcie slovenskej kinematografie, a to nielen hraných, ale aj dokumentárnych filmov z rokov 2015 a 2016. Filmový seminár sa z Budapešti formou Týždňa slovenskej kinematografie premiestnil do Segedína. Podujatie odštartovalo v kinosále Grand Café Art kino projekciou dokumentárneho filmu Jána Fuzika Mať volá. Organizátori si tým chceli pripomenúť 70. výročie výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom a zároveň osloviť aj maďarských divákov, aby prejavili záujem o slovenskú filmovú produkciu.

Foto: (etre)

Sotva sa začal nový rok, milovníci divadla mali dôvod na radosť – s inscenáciou Nízkoťučný život sa predstavila ochotnícka zložka SDV. Premiéra sa konala v priestoroch Srbského divadla. Tri korpulentné dámy, jedna zaniietená cvičiteľka a fešný frajer s čiernymi vlasmi, vnútorné JA, ego každej z postáv, provokatér nahovárajúci ich prejsť sa, mali presvedčať divákov, že nízkoťučný život je vlastne úžasné rozptýlenie. Na prvý pohľad je téma komédie úplne jednoduchá. Predsa však nesie vážny spoločenský problém, vstupujúci na medziludskú, politickú i vnútornú úroveň. Predovšetkým je ukážkou našej všeobecne nízkoťučnej morálky, citov a viery.

Foto: (etre)

Javisko Kultúrneho domu a divadla Cervinus Teátrum v Sarvaši v máji opäť patrilo deťom. Konala sa tu totiž tradičná celoštátna prehliadka detských divadelných súborov Deti deťom. V piatok podvečer vystúpili študenti stredných a vysokých škôl s inscenáciou Pani Rafiková, adaptáciou poviedky Janka Jesenského, ktorú naštudovali v letnom dramatickom tábore v roku 2017. Na druhý deň obsadili javisko mladší a najmladší. Potešiteľné bolo, že v mnohých divadelných krúžkoch je tlačénica. Na pódiu sa predstavili komlóšske deti s hrou Súbeh, dve skupiny Sarvašanov s rozprávkovou inscenáciou Zlatá niť a s predstavením A čo ďalej?, mlynské deti predniesli zmodernizovanú ľudovú rozprávku Želanie, so Smrťou sa dali na kmotrovstvo novomestskí žiaci a budapeštianski žiaci, ktorí si odniesli prvenstvo, predviedli Baladu o hrade Deva podľa maďarskej ľudovej balady Žena murára Kelemen. Kým zasadala porota, javisko obsadila veselo-vážna klauniáda Bartók a Drevený princ v podaní dvojice klauna a kolombíny Margity Garajszkej a Júlie Urdovej.

Foto: (etre)

Do komplexu Agapé vo Svätom Jure vycestovali v júli štyri dievčiny, aby sa zúčastnili tradičnej Divadelnej dielne SDV. Stali sa hlavnými a jedinými postavami v úprave divadelnej hry chorvátskeho dramatika Mira Gavranu, veselohry Všetko o ženách. Pod úpravu pôvodného textu sa podpísali manželia Katka a Michal Jánošovci, ktorí sú odbornými lektormi dielne prakticky od roku 2010. Nakoľko ani jedna z herečiek nebola nováčikom vo forme skúšania, ľahko si zvykli na denný režim: na raňajšiu rozcvičku na nádvorí, na prvotné čítanie a rozoberanie textu, na dopoludňajšie i odpoľudňajšie skúšky, na ktorých museli byť prakticky stále, pretože každá z nich hrala skoro vo všetkých scénach... A išlo to. Bez reptania. Naozaj vždy v dobrej nálade a s chuťou. Bolo im spolu dobre a oplatilo sa skúšať denne osem hodín, pretože „niečo“ krásne spoločne vzniklo. Divadelný zázrak.

Foto: D. Onodiová

Spracoval: (zp)

Z činnosti Pedagogického metodického centra Slovákov v Maďarsku

V rámci dlhoročnej spolupráce medzi Centrom ďalšieho vzdelávania Univerzity Komenského (ČDV UK) v Bratislave a Celoštátnou slovenskou samosprávou v Maďarsku (CSSM) sa koncom septembra zúčastnilo na trojdňovom doškolení na Slovensku takmer 40 pedagógov z našich materských a základných škôl. Pedagógovia od Pálházy cez Terany až po Békešskú Čabu v rámci pobytu na Slovensku si pomocou lektorov ČDV UK oživilí znalosti z bežnej komunikácie v rámci jazykového cvičenia. Trojdňový kurz sa skončil návštevou Trnavského kraja, kde si naši učitelia mohli pozrieť pozoruhodnosti krajského mesta a osvojiť si nové metodické pokyny k spracovaniu tematiky slovenských reálií.

Foto: E. Lázárová

Pedagogické metodické centrum Slovákov v Maďarsku (PMCSM) usporiadalo svoj prvý metodický deň pre pedagogičky našich materských škôl v Materskej škole slovenskej školy v Sarvaši. Účastníčky mohli nazrieť do práce skupiny Slnečnica, v ktorej sa deti pod vedením učiteľky Eriky Sindelovej Ábrahámovej a pomocou Moniky Tuskajovej Majorosovej zoznamovali so svetom matematiky, geometrických útvarov a so smermi v priestore. Deti sa v rámci skupinovej, frontálnej práce a práce v malých skupinách venovali tematike jeseň a pomocou riekaniek si preopakovali farby, čísla, tvary, ale aj smery.

Foto: (csl)

V priestoroch budapeštianskej slovenskej školy sa začiatkom novembra opäť zišli pedagógovia z našich materských a základných škôl, aby si osvojili nové metódy vo vyučovaní slovenského jazyka v rámci kurzu, ktorý spoločne organizovali ČDV UK a PMCSM. Riaditeľka ČDV UK Janka Chládecká vyzdvihla, že na tento kurz si lektorky pripravili predovšetkým praktické cvičenia a zámerné iba minimálne informácie z teoretickej oblasti. Učiteľkám materských škôl sa venovala lektorka Mária Onušková, pomocou ktorej sa účastníčky zoznámili s rôznymi didaktickými hrami, ich definovaním a klasifikáciami, ako aj ich prípravou, významom a vplyvom na dieťa. Učitelia nižšieho a vyššieho stupňa základných škôl pracovali pod vedením lektorky Zuzany Dugovičovej. Sústredili sa predovšetkým na tvorivú dramatikú a umelecký prednes, na predtextovú prípravu, na prácu s textom a jeho interpretáciu.

Foto: (csl)

V rámci spolupráce PMCSM a ČDV UK v Bratislave sa začiatkom decembra naši štipendisti Programu pre nadaných opäť mohli zúčastniť na tradičnom podujatí ČDV UK pre krajské deti s názvom Mikuláš a Vianoce na Slovensku. Boli to predovšetkým ôsmaci z budapeštianskej, čabianskej, komlóšskej a novomestskej školy, ako aj zo škôl, kde sa slovenčina vyučuje ako predmet z Dunaďházu, Kétsoproňu a Tardošu. Pre krajské deti spolupracovníčky ČDV UK pripravili zaujímavý pobyt s pestrým programom.

Foto: L. Bolyaová

Príchod jari a rôzne zvieratká zohrávali hlavnú rolu na aprílovom metodickom dni PMCSM, ktorý sa konal v škôlke Slovenského gymnázia, základnej školy, materskej školy a žiackeho domova v Békešskej Čabe. Účastníčky z Budapešti, Dabašu-Šáre, Sarvaša, Slovenského Komlóša a, samozrejme, z hostiteľskej materskej školy si spolu pozreli ukážkové zamestnanie v skupine Ježkov, ktoré viedla učiteľka Monika Misiková pomocou svojej kolegyne Evy Motyovszkej. Deti s rôznymi pomôckami a hračkami prebrali výrazy zo živočíšnej ríše. Na uvoľnenie hostiteľský tím pod vedením Csilly Eperjesiovej Cséffaiovej vymyslel pre svoje kolegyne náučné hry. Vytvorili miešané skupiny, teda jeden pracovný tím tvorili učiteľky z rôznych škôlok, aby sa lepšie spoznali a aby si vymenili skúsenosti.

Foto: (csl)

V roku 2018 pedagogické centrum z vlastných finančných prostriedkov pripravilo nástenné tabule pozostávajúce z 12 kusov, ktoré sú určené predovšetkým pre 3. a 4. ročník základných škôl. Sú medzi nimi také tematické okruhy, ako napríklad ročné obdobia, dedina – mesto, sviatky, čas, rastliny, zvieratá a iné. Nástenné tabule sú bohato ilustrované a rozvíjajú základnú slovnú zásobu dieťaťa. Ďalšia učebná pomôcka je určená pre vyšší stupeň, presnejšie pre 5. a 6. ročník. 26 tematických obrázkov stvárňuje témy ako rodina, byt, škola, nakupovanie, ročné obdobia, sviatky, zamestnanie, zdravie, jedenie, obliekanie, cestovanie a voľný čas. Tieto didaktické pomôcky mali pozitívnu odozvu u slovenčinárov napríklad v Mlynkoch a v Santove, kde im ich odovzdala školská referentka CSSM Erika Lázárová.

Foto: A. Rusnák

Spracoval: (csl)

Odovzdávanie cien a pamätných listov Samuela Tešedíka a VIII. Seminár slovenských dolnozemskej učiteľov sa uskutočnili v polovici októbra v rumunskom Nadlaku. Porota na čele s riaditeľkou Slovenského gymnázia, základnej školy, materskej školy a žiackeho domova v Békešskej Čabe Editou Pečeňovou odovzdala Cenu Samuela Tešedíka Márii Andrášikovej z Bácskeho Petrovca, Ľudmile Šomrákovej z Nadlaku a Anne Kondačovej zo Sarvaša. Pamätný list Samuela Tešedíka udelila Valérii Petőfiovej z Répašskej Huty. Na seminári slovenských učiteľov prednášali o stave slovenského národnostného školstva v Maďarsku riaditeľka budapeštianskej slovenskej školy Júlia Szabová Marloková a učiteľka čabianskej slovenskej školy Judita Molnárová Pribojská.

Foto: A. Räu-Lehotská

Centrum ďalšieho vzdelávania Univerzity Komenského v Bratislave v polovici októbra usporiadalo v Modre-Harmónii metodicko-vzdelávací program pre krajanov pod názvom Tvorivosť a tvorivá edukačná klíma. Podujatie organizovali Ľudmila Ábelová a Janka Chládecká. Zo štyroch krajín (Srbsko, Rumunsko, Ukrajina, Maďarsko) pricestovalo 38 pedagógov zo základných a stredných škôl. Ich cieľom bolo dozvedieť sa čo najviac o tvorivej dramatike v edukačnom procese, o formovaní umeleckého prednesu a o didaktických hrách.

Foto: M. Komotriczová

Novohradské národnostné stretnutie a Celoštátny folklórny festival Slovákov v Maďarsku

„Jedinečné, krásne, nezaobduteľné, vzácne, veľkolepé,“ zneli slová obecnstva po jednom z najväčších a najobľúbenejších podujatí Slovákov v Maďarsku, po 52. ročníku Novohradských národnostných slávností a 22. Celoštátnom folklórnom festivale Slovákov v Maďarsku, organizovanom Zväzom Slovákov v Maďarsku (ZSM) a Slovenskou národnostnou samosprávou Novohradskej župy v obci Banka. Zaujímavosťou si počas celého dňa mohli v národopisnom múzeu vyskúšať miestny kroj, nakupovať na jarmoku tradičných ľudových remesiel, pochutnať si na slovenských gastronomických špecialitách a pozrieť si výstavu na plote o slovenskej národnosti a o lokalitách obývaných Slovákami v Maďarsku cez objektív Imricha Fuhla. Po ôsmich rokoch sa organizátori rozhodli opäť pozvať hostí nielen zo Slovenska, ale aj z iných štátov, tým podujatie nadobudlo medzinárodný charakter.

Mottom festivalu pri banskom jazere v roku 2018 bolo „Jedni zhora, druhí zdola“, poukazujúc na to, že Slováci v Maďarsku žijú rozosiato po celej krajine. V galaprograme vystúpili okrem slovenských detských spevákov z radov víťazov celoštátnej súťaže ZSM Slovenské spievanky aj Spevácka skupina z Legindu, Folklórny spolok Lipa z Budapešti, Ľudová hudba Csibaj banda z Ďurky, Spevácka skupina z Mlynkov, Spevácka skupina Horenka z Kétšoproňu, mandolínový orchester Tremolo zo Slovenského Komlóša, Ľudová hudba Svrčkovci, Tanečná skupina Novohrad zo Šalgótarjánu, Folklórny súbor Ipoly z Mihálygerge a sestry Komjáthiové z Veňarca. Po viac než dvojhodinovom programe na pódium nastúpili jubilanti, 45-ročná Folklórna skupina Rozmarín z Veňarca a 40-ročný Tanečný súbor Dúha z Malého Kereša, ktorí očarili divákov profesionálnym vystúpením. V časti s názvom „Prišli hostia noví“ vystúpili folklórne súbory A Tróy Ó Herlihy z Írska, Djerdan zo Srbska a Partizán zo Slovenska.

Foto: (fuhl)

Spracoval: (zp)

ALEXANDER KORMOŠ

Gitara, zo srdca hraj!

Motto: Korene sú pod zemou (Imrich Fuhl)

Zhlboka, spod zeme
zazneli korene,
uvideli svetlo naše slová,
ozvala sa pieseň staronová.

Popiera ničotu,
hlási sa k životu
nový rytmus, nový tón,
harmónia ako hrom.
Osirelé slová
prežalostne bolia.

Ani husle, ani lutna,
iba hrubá, dravá hudba.
Ani klavír, ani trúba,
iba jemná, clivá hudba.
Hudba, ktorá rany hojí
utrúžené v krutom boji.

Gitara, zo srdca hraj,
ospevuj stratený raj!
Gitara, odpoveď daj:
za ten náš stratený raj,
za našu zabitú mladosť,
za našu stratenú radosť,
ktože nám učiní zadosť?

Gitara, zo srdca hraj,
ospevuj stratený raj!
Tú našu túžbu i sen:
ospevuj slobodnú zem!
Lekára duše i tela,
ospevuj Spasiteľa.

Tam, kde je milosť a spása,
tam je i radosť, i krása.
Tam, kde je svätá pravda,
tam je náš večný Gazda,
milosť, vznešený Kráľ,
ktorý sa navráti k nám,
vráti nám stratený život,
vráti nám stratený raj!

Gitara, zo srdca hraj,
pokým sa nevráti raj!

Tanec

Tanec, tá sila, mladosť i krása,
s vášňami, citmi a zmyslami hrá sa.

Tanec je nositeľ vkusného kroja,
hudba, spev a tanec bolesti hoja.

Tanec je súladom duše i tela,
tanec je ohnivým výstrelom z dela.

Tanec je pokorná – búrlivá láska,
tanec je semenom zlatého kláska.

Tanec, ten vrtule života vrtí,
tanec je obrazom zrodu a smrti.

KULTÚRNE PROGRAMY VO FOTOGRAFIÁCH

Z PODUJATÍ SLOVÁKOV V MAĎARSKU

Slovenská samospráva v Tatabányi-Bánhide koncom augusta predstavila svoju webovú stránku banhida.hu. „V Slovenskom dome, kde organizujeme svoje podujatia, resp. stále i dočasné výstavy, sa našlo množstvo videokaziet, diafilmov a zvukových nosičov,“ informovala vedúca tamojšieho Regionálneho strediska ÚKSM a poslankyňa miestnej slovenskej samosprávy Ružena Izingová Pružinová. „Neváhali sme, objavený materiál sme chceli čím skôr digitalizovať. V tejto obrovskej práci nám pomohol bývalý vedúci miestnej televízie Zoltán Bukowski.“

Foto: B. Bertók

Slovenská samospráva v Gengeľagu zorganizovala v septembri zájazd na Slovensko. Jeho účastníci obdivovali nielen prírodné krásy, ale aj architektonické pamätihodnosti. Pozreli si Horehronské múzeum v Brezne, gotický katolícky Kostol sv. Ladislava v Spišskom Štvrtku, plavili sa na pltiach po Dunaji, navštívili národnú kultúrnu pamiatku Červený kláštor, múzeum Ždiarsky dom a obdivovali mesto Bardejov. Cestou domov si pozreli vo Svätom Kríži jeden z najväčších evanjelických drevených kostolov v strednej Európe z roku 1693. Zastavili sa aj v skanzene v Pribylíne, ktorý je obrazom stredovekého sídla, kde sa zastavil čas.

Foto: K. Szente

Slovenská samospráva v Čorváši usporiadala koncom septembra 16. Slovenské dni, na ktoré zavítali aj hostia zo Sládkovičova a z Veľkého Mederu. V rámci podujatia sa konala spomienková slávnosť a odhalenie pamätnej tabule pri príležitosti 70. výročia výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom. V kultúrnom programe vystúpili tanečníci z Eleku, slovenské Pávie krúžky z Poľného Berinčoku a Telekgerendáša, miestne citaristky Villő, ako aj citarová kapela Dió Héj zo Sládkovičova. Na ľudovej veselici, ktorá trvala do ranných hodín, hrala do tanca kapela Dušana Fóku.

Foto: (csl)

Berínski Slováci a ich hostia z rôznych kútov Békešskej župy, ako aj z partnerského mesta Kolárova začiatkom októbra spoločne oslávili 25. výročie založenia Organizácie Slovákov v Poľnom Berinčoku. Sériu podujatí sa začala vernisážou výstavy fotografií. „Organizácia Slovákov v Poľnom Berinčoku si za štvrtoročie získala uznanie nielen v meste, ale aj v župe, ba vďaka partnerským kontaktom aj v zahraničí...“ uviedol na otvorení výstavy vedúci Výboru pre humánne záležitosti mestskej samosprávy Mihály Kőrösi. Účastníkom sa prihovorili aj predsedníčka organizácie Júlia Borguľová

a predseda miestnej slovenskej samosprávy Ján Cservenák. V slávnostnom programe vystúpili miestni škôlkari z Materskej školy Nezábudka, berínsky Slovenský pávi krúžok a kultúrne skupiny z Kétsopronu a Kondoroša.

Slovenská samospráva II. obvodu Budapešti usporiadala koncom septembra v priestoroch knižnice budapeštianskej slovenskej školy vedomostnú súťaž pre gymnazistov inštitúcie. 32 študentov vytvorilo 6 družstiev, ktoré mali správne odpovedať na otázky týkajúce sa Slovákov v Maďarsku a Slovenska. Súťažiaci – na veľkú radosť svojich profesorov – dosiahli veľmi pekné výsledky, za čo si zaslúžili hodnotné slovenské knihy.

Foto: L. Fallarová

Kultúrny spolok sarvašských Slovákov Vernost usporiadal v októbri slovenské literárne a kultúrne popoludnie – Vernisáž amatérskej maliarky Márie Mravíkovej. Výstavu otvorila predsedníčka spolku Zlatica Lišková, ktorá stručne predstavila tetu Maru. Jej obrazy vyžarujú predovšetkým vnútorný cit úprimnej a čistej duše. Viac ako 30 diel zobrazovalo portréty, krajinomalby a zátišia. Pre Máriu Mravíkovú bola výstava otvorením dverí do sveta uznania v oblasti umenia.

Foto: Z. Lišková

Slovenská samospráva v Malej Náne v polovici októbra usporiadala v poradí šiesty Deň Slovákov. Podujatie sa začalo omšou v rímskokatolíckom kostole s farárom Bertalanom Vargom, po ktorej nasledoval koncert Malých heligonkárov z Hrušova. Po príhovoroch predsedníčky slovenského voleného zboru Gizely Csehovej, starostu obce Ladislava Paulenka a riaditeľky miestnej školy Juliany Szlamovej vystúpili žiaci Základnej školy sv. Imricha a konalo sa kladenie vencov. Potom sa krojovaný sprievod vybral do areálu hradu, kde podpredseda CSSM Tomáš Nagy otvoril slávnostný galaprogram. Vo viac než dvojhodinovom kultúrnom bloku vystúpili Dávid Hadzsi, deti z miestnej materskej a základnej školy, hostia z Hrušova a z Veľkého Krtíša, kultúrny súbor z Domoszlóa, miestny Spevácky súbor Perla Matry a Július Magyar.

Foto: (ar)

V polovici októbra sa vo Veľkej Tarči uskutočnil v poradí 23. národnostný deň. Na maďarsko-slovenskej bohoslužbe v miestnom evanjelickom kostole slovo Božie kázala Hilda Gulácsiová Fabuľová.

V miestnom dedinskom múzeu vystavili originálne veľkotarčianske blúzky moňšky. V Základnej škole O. Blaskovitsa záujemcov privítali predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková a starosta obce Sándor Vilmos Rimóczi. Následne javisko patrilo móde, návrhárka Adry Baloghová aplikuje vo svojich modeloch motívy veľkotarčianskych výšiviek. Obecenstvu sa predstavili členovia Spolku na zachovanie tradícií vo Veľkej Tarči, jeho tanečná skupina detí i dospelých a Ženský spevácky zbor Venčok. Pridali sa k nim Tanečná skupina Kacamajka z Maglódu a spevák z Pišpeku Domonkos Volter.

Foto: (csl)

V polovici októbra sa v VI. obvode Budapešti konali tradičné Tereziánske hody. Na sv. omši vo Farskom kostole sv. Terezy z Avily sa zúčastnili aj členovia miestnej slovenskej samosprávy pod vedením predsedu Ladislava Petra, ktorí sprostredkovali nadviazanie priateľských stykov Tereziána a mesta Liptovský Hrádok. Hostia zo Slovenska spoločne so slovenskými poslancami položili vence k pamätným tabuliam Jána Palárika a Šimona Klempu pri vchode do kostola. Zaspomínali si na čestného občana Tereziána Jána Nepomuka Bobulu, rodáka z Dovalova, mestskej časti Liptovského Hrádku, a uložili veniec pri jeho pamätnej tabuli na Bobulovom paláci na Andrásyho triede.

Foto: (etre)

Foto: (csl)

Slovenský volený zbor VI. obvodu Budapešti predstavil kultúru Slovákov žijúcich v Maďarsku na Kavalkáde národností v Tereziáne, na ktorú pozval súbor Malá Furmička z Čemeru. Mladí tanečníci so slovenskými tancami z novohradskej Gutty zožali pred budapešťanským obecnstvom veľký úspech.

Slováci v Orosláni na jeseň oslávili dve významné jubileá. Pred desiatimi rokmi založili Mládežnícku dychovku Krídlovka, ktorá pod vedením učiteľa hudby Šimona Ocskaiho pravidelne vystupuje nielen v banickom meste, ale aj v okolitých slovenských obciach. V polovici októbra oslávili Oblastný dom v Orosláni tridsiate výročie svojho pôsobenia. Oslava sa konala v miestnom kultúrnom dome. Ako povedala predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy Alžbeta Szabová, oblastný dom je majetkom mesta, ale od roku 1996 ho spravuje ich samospráva. Popri základnej činnosti tu môže usporadúvať svoje akcie.

Foto: (fuhi)

Foto: O. Cs. Aszódi

V Kultúrnom dome v Ečeri sa zišli slovenské kultúrne súbory z celého okolia na veľkolepý svätomichalský program. O navodenie dobrej nálady sa postaral dychový orchester Opatovanka z Trenčína. Okrem miestnych účastníkov sa do Ečeru prišli zabaviť milovníci slovenského folklóru z Cinkoty, Kerestúru, Čemeru, Malej i Veľkej Tarče, Maglódu, Tárnoku, Dabašu-Šáre a Sarvaša. Zábava na svätého Michala trvala až do rána.

Foto: (luno)

V Telekgerendáši v polovici októbra usporiadali Kukuričný festival. Jeho vyvrcholením bol v poradí 11. Slovenský večierok. Cieľom organizátorov – Pávieho krúžku Borouka a Slovenskej samosprávy v Telekgerendáši – bolo usporiadať podujatie motivujúce k používaniu slovenského jazyka a k zachovávaniu hmotnej a nehmotnej kultúry tamajších Slovákov. Za dôležité pokladajú aj posilnenie súdržnosti miestnej slovenskej komunity. V kultúrnom programe okrem hostiteľov vystúpili početné kultúrne telesá z rôznych slovenských miest a obcí Békešskej župy.

Foto: (ar)

Folklorný súbor Zornica si pripomenul 18. a kapela Csibaj banda 7. výročie svojho založenia. Oslavy sa uskutočnili v polovici októbra v Kultúrnom dome v Jači. Kultúrny program, ktorý zostavil choreograf Atila Juhász, uviedla vedúca súboru a predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy Zuzana Bágyonová. V 12 blokoch vystúpili Matej Herédi, kapela Csibaj banda a, samozrejme, s novými choreografiami FS Zornica. Po pestrom programe starosta obce Rezső Szekeres odovzdal súboru ručne vyrobený maľovaný džbán a torty so slovami: „Keď spolupracujeme, ide o pokrok, ale keď sme súdržní, to je úspech.“ Účastníci osláv sa potom zabávali na batôžkovom večierku.

Foto: I. Horváthová Körtvélyesiová

Prvá novembrová sobota bola významným dňom v živote Slovákov v Šóškúte. Pripomenuli si 270. výročie príchodu Slovákov do obce, ktoré oslávili na Námestí predkov pri slovenskom pamätníku. Po slávnostnom prejave Andrása Aradszkého v slovenčine a v maďarčine si prítomní vypočuli zaujímavý historický prehľad Julianny Ábelovej o usadení sa Slovákov v obci. Program spestrilo vystúpenie speváckeho zboru Folklorneho súboru Večernica, ku ktorému sa pridali speváci klubu dôchodcov. Predkov si Šóškútania a pozvaní hostia uctili kladením venčov pri slovenskom pamätníku.

V polovici novembra oslávil Pávi krúžok v Šarišape 45. výročie svojho vzniku. V slávnostnom programe vystúpili miestni škôlkari a žiaci základnej školy. Vedúca jubilujúceho kolektívu Anna Baumštarková zhrnula uplynulé desaťročia, úspechy, ktoré dosiahli nielen na domacom javisku, ale aj v okolitých obciach, ba aj vo vzdialenejších kútoch krajiny. Neraz vystupovali na Slovensku, najčastejšie v spriatelennom meste Handlová, kam sa presídlilo veľa obyvateľov ich obce, ale predstavili sa aj na folklórnych slávnostiach v Detve, či v Heľpe. Zásluhy krúžku na zachovávaní slovenských tradícií obce zdôraznila vo svojom slávnostnom prejave predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy Katarína Huberová Kisgyőriová.

Foto: (csi)

Z iniciatívy vedeckého pracovníka VÚSM na dôchodku Jána Chlebnického Klub slovenských seniorov Čabianskej organizácie Slovákov a Dom slovenskej kultúry v Békešskej Čabe zorganizovali výstavu malieb, plastík, medailí a umeleckopriemyselných výrobkov Samuela Čičela spojenú so stretnutím jeho spolužiakov – maturantov slovenského gymnázia z roku 1954/55. Účastníkov vernisáže pozdravil predseda Slovenskej samosprávy Békešskej Čaby Michal Lásik.

Foto: M. Hrivnák

Občianske združenie FIJET Slovakia spoločne s Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí pripravili medzinárodnú výstavu fotografií novinárov na tému Cestovanie a emócie, ktoré zaslali do súťaže vypísanej združením. Zapojili sa do nej aj krajskí novinári, účastníci Tvorivej školy žurnalistiky ÚŠZZ v Banskej Štiavnici – pre nich organizátori vytvorili samostatnú kategóriu. Zvláštnu cenu v kategórii frekventantov Ateliéru fotografie získala reportérka a webová editorka Ľudových novín Andrea Kiššová za cyklus Z lásky. Slovákov z Maďarska na výstave, ktorú otvorili v polovici novembra v Galérii Fontána v Piešťanoch, reprezentovali ďalší absolventi Tvorivej školy žurnalistiky, novinár a konateľ spoločnosti SlovakUm Imrich Fuhl a vedúca Osvetového oddelenia Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku Katarína Karkušová.

Foto: (fuhi)

Foto: (ar)

Slovenská národnostná základná škola Kálmána Mikszátha v Níži usporiadala v novembri dobročinný ples. Záštitu nad podujatím prevzala miestna slovenská samospráva na čele so Zuzanou Kučerovou. V preplnenej sále kultúrneho domu sa prítomným prihovorila riaditeľka školy Eva Sztanková Steflíková. Konštatovala, že z vyzbieranej sumy plánujú rozšíriť detské ihrisko o nové hľadčky. Poďakovala sa miestnej slovenskej samospráve, ktorá je prevádzkovateľkou inštitúcie, a zablahoželala učiteľke na dôchodku Márii Baloghovej, ktorá získala diplom pred 50 rokmi. Po príhovoroch nasledovala „perlička“, charleston v predvedení učiteľov.

Foto: (csl)

Sarvašské regionálne stredisko ÚKSM za podpory Obcej samosprávy v Kardoši, miestneho slovenského voleného zboru a Kruhu priateľov Slovákov usporiadali tradičnú zabíjačku, na ktorú zavítali aj priatelia Kardošanov z partnerskej obce na Slovensku, z Veľkých Draviec. Z okolitých obcí prišli Slováci z Čabačudu, Irminčoku, Kondoroša a Sarvaša, aby sa spoločne zabavili na predstavení Divadla Š. Kvietika z Veľkého Krtíša – veselohre Juraja Matiaša Halúzka moja. Herci podali skvelý výkon a poskytli nezabudnuteľný zážitok.

Foto: (ar)

V Kultúrnom dome v Leginde usporiadali v poradí 14. slovenský národnostný deň, na ktorom vystúpili Klub dôchodcov z Rétšágu a domáce spevácke zbory. Vzácnym hosťom bol 42-ročný Folklórny súbor Háj z Rimavskej Soboty. Po programe nasledovalo odovzdanie debutujúceho vyznamenania Za legínsku slovenskú národnosť. Členovia slovenského voleného zboru a pozvaný externista udelili cenu Speváckemu zboru v Leginde, ktorý vedie Mária Savlíková. Podľa predsedníčky miestnej slovenskej samosprávy Csilly Mezeiovej členky spevokolu sú spoľahlivou oporou ich zboru.

Foto: (kan)

V novembri zorganizovala Slovenská samospráva XIII. obvodu na čele so Zuzanou Hollósyovou v Osvetovom stredisku A. Józsefa krst zborníka prednášok, ktoré odznali roku 2015 na sympóziu o pltníctve a pltníkoch. Podnet k usporiadaniu veľkolepých osláv v tejto mestskej časti spojených s odhalením pamätnej tabule, postavením originálnej plte a usporiadaním konferencie poskytol Péter Róbert, zaoberajúci sa touto témou v Miestnohistorických zošitoch z roku 2014. Nový zborník, ktorý vyšiel v slovenskom i v maďarskom jazyku, predstavil P. Róbert za veľkého záujmu Slovákov z hlavného mesta.

Foto: (etre)

V novembri sa v Apartmánovom dome Prémium na pozvanie Slovenskej samosprávy II. obvodu Budapešti po tretí raz zišli študenti budapeštianskej slovenskej školy, aby si vypočuli prednášku riaditeľa vydavateľstva SlovakUm, básnika Imricha Fuhla o slovenskej literatúre v Maďarsku a následne aby správne odpovedali na kvízové otázky na túto tému. Profesorky Margita Zaťková a Marcela Somogyiová mali radosť z toho, že tri družstvá sa pomylili len pri jedinej otázke. Za odmenu dostali slovenské spoločenské hry a knihy. O podujatie, ktoré prebiehalo v slovenskom jazyku, prejavili záujem aj príslušníci slovenskej komunity hlavného mesta.

V prvú decembrovú sobotu sa v Tardoši uskutočnil jubilejný slávnostný galaprogram pri príležitosti 45. výročia založenia Folklórneho súboru Červený mramor. Dnes jedno z najlepších folklórnych telies založili začiatkom decembra 1972 manželia Ibolya a Imrich Nagyovci. Ich cieľom bolo zachovať tradičnú kultúru predkov obyvateľov obce. Od založenia súboru sa v ňom vystriedalo takmer 600 mladých nadšencov. V bohatom repertoári má súbor choreografie z rôznych častí Slovenska i Maďarska, ale aj zo Sedmohradska. Úspešne sa predstavil v siedmich štátoch Európy a Ázie.

Foto: Cs. Nagy

Foto: M. Voderacká

V Číve bolo kedysi zvykom, že ženy pracujúce po celý rok na poliach a v domácnostiach si jeden deň v roku vybrali voľno a na sv. Barboru sa zabávali v pivniciach. Z tradičného zvyku sa dodnes zachovala zábava, na ktorú pozvali v decembri 2017 aj Šarišápanov. Stretnutie, na ktoré prišli nielen ženy, ale aj muži a deti, spojili s adventným večierkom s kultúrnym programom.

Reštaurácia U zeleného stromu v Čemerí bola dejiskom prezentácie druhej zbierky slovenských ľudových piesní Takto spievali v Čemerí II., ktorú zostavili pomocou miestnych informátoriek. 33 piesní znotovali a zapísali dirigent László Takács a profesorka Ildikó Rádulyová. Sprievodné slovo napísal čestný občan Čemeru, profesor spevu Ladislav Ördög. Na zrode zbierky majú veľké zásluhy členky spolku Furmička Agneša Kelemenová, Anna Kondačová, Csenge Horváthová a Alžbeta Szabóová.

Foto: (bujdosó)

V prvú decembrovú sobotu usporiadali v Kondoroši Slovenský národnostný deň a bál, na ktorom už tradične odovzdávajú vyznamenanie župného slovenského zboru Za Slovákov Békešskej župy. V roku 2017 ho z rúk predsedníčky miestneho slovenského voleného zboru Judity Krajčoviczovej, ktorá je zároveň predsedníčkou Slovenskej samosprávy Békešskej župy, prevzali členovia Slovenského pávieho krúžku v Poľnom Berinčoku. Spevokol vznikol pred 48 rokmi a svoju činnosť obnovil v roku 1992. Vedúcou kolektív je Anna Bartová, na citarách sprevádzajú spevákov Ildika Očovská a Danka Kešjárová.

Foto: (csl)

Foto: (arch)

Začiatkom decembra sa v Orosláni uskutočnil župný slovenský národnostný deň. V galaprograme okrem miestneho detského tanečného súboru Bránička a dychovky Kridlovka vystúpili ľudové spevácke zbory z Kestúca, Čívu, Šarišápu, Tardoša, Síleša a Bánhidu. CSSM na slávnosti zastupovali vedúci kabinetu Anton Paulik a predsedníčka kultúrneho výboru nášho najvyššieho voleného zboru Mária Nagyová.

Na XIV. Novohradskom slovenskom národnostnom dni odovzdali vyznamenanie Združenia novohradských a hevešských Slovákov a šalgótarjárskej slovenskej samosprávy. Cenu Anny Hudeczovej získali Ľudová hudba Svrčkovci, ktorá 25 rokov šíri kultúru Slovákov v Maďarsku, a predseda Slovenskej samosprávy v Gengeľagu Tibor Kovács, ktorý po štyri volebné obdobia stál na čele obce. Predsedníčka ZSM Ruženka Egyedová Baráneková predstavila reprezentatívnu publikáciu Zväzu Svadobné kroje Slovákov v Maďarsku, obsahujúcu 50 fotografií svadobných párov odetých do slovenských krojov. Autorom fotografií je Jozef Homoga, sprievodný text napísali etnologička Anna Ostrihoňová a R. Egyedová Baráneková.

Foto: (ar)

Foto: M. Bajczarová

Organizácia komlóšských Slovákov už niekoľko rokov organizuje adventné večierky. Vlnajší sa uskutočnil v budove slovenskej školy, kde účastníkov privítala predsedníčka zoskupenia Marianna Bajczarová. O vynikajúci program sa postarali Detský umelecký súbor Harmónia a mandolínový orchester Tremolo pod taktovkou Márie Krčsmériovej Gyurkovicovej.

Foto: (etre)

Prvú sviecu na adventnom venci Slovenskej samosprávy Komárňansko-ostrihomskej župy zapálili v Dorogu. Prítomných pozdravila predsedníčka zboru Alžbeta Szabová, ktorá vyjadrila radosť z toho, že na podujatie prišlo takmer 300 predstaviteľov všetkých desiatich slovenských obcí a miest župy. Sviecu zapálili štátny tajomník Ministerstva spravodlivosti Pál Völner a predsedníčka Kultúrneho a mládežníckeho výboru CSSM Mária Nagyová. V kultúrnom programe vystúpila folklórna skupina Praslica z Kozároviec.

V Níži sa december niesol v znamení série podujatí. Obecná samospráva uskutočnila oslavy Mikuláša, adventný trh a Vianoce, materská a základná škola výlety, Mikulášsku diskotéku, divadelné predstavenie, koncert žiakov základnej umeleckej školy, koledovanie, adventné posedenie spojené s vystúpením žiakov nižšieho stupňa a slovenské Vianoce, na ktorých po slovenskom kultúrnom bloku zabávali deti členovia klubu Jasienky, miestnej slovenskej samosprávy a učelia tancom a tvorivými dielňami. Žiaci sa potešili aj tradičnému zápoleniu o Mikulášsky pohár vo futbale, hádzanej a vybíjanej. V miestnom Kostole sv. Jakuba sa konala svätá omša, ktorú v slovenskom i maďarskom jazyku slúžil farár Ladislav Radoš.

Foto: (ar)

Začiatkom decembra sa v Župnej knižnici v Békešskej Čabe stretli umelci pôsobiaci na Dolnej zemi so svojimi prívržencami, aby spoločne pokrstili antológiu dolnozemskej slovenskej literatúry a autorov so slovenskými väzbami pod názvom Naša Dolná zem. Na úvod vystúpil ľudový spevácky zbor Orgován pod vedením Ildiky Očovskej. Prezentačnú moderovala redaktorka antológie Zuzana Lonovicsová. O novej publikácii hovorili jej lektori a viacerí autori predniesli ukážky zo svojich diel. Prezentačnú doplnila výstava fotografií Zoltána Bagyinszkého, Imricha Fuhla, Pétera Lehoczkého a Pála Milyó, zachytávajúcej Dolnú zem.

Foto: (fuhl)

Foto: (luno)

Začiatkom prvého adventného týždňa sa na békeščabianskej radnici konal slávnostný program spojený s udeľovaním národnostných vyznamenaní. Slovenskú kultúru predstavili deti Materskej školy Záhrada víl. Predseda Slovenskej samosprávy Békešskej Čaby Michal Lásik odovzdal plaketu Za čabianskych Slovákov národnostnej knižničke Zuzane Lonovicsovej Laczkovej a diplom Za čabianskych Slovákov učiteľke materskej školy Silvii Pissovej Hégelyovej.

Samospráva Békešskej župy usporiadala oslavy Dňa národností v Sarvaši. Župné vyznamenanie Za národnosti udelila piatim osobnostiam, resp. kolektívom z radov nemeckej, rómskej, rumunskej, slovenskej a srbskej pospolitosti župy. Za slovenskú národnosť prevzala ocenenie z rúk námestníka štátneho tajomníka zodpovedného za cirkevné záležitosti, národnostné a spoločenské vzťahy Attilu Fülöpa evanjelická farárka Alžbeta Nobiková. Na slávnosti vystúpili národnostné kultúrne telesá: žiaci z Gyomaendrödu, Srbská tanečná skupina Suferini z Batane a sarvašský folklórny súbor S. Tešedíka.

Foto: (newjsag)

Foto: (kan)

Pri príležitosti Dňa národnosti odovzdali v budove Peštianskej reduty vládne vyznamenanie Za národnosti. Medzi deviatimi ocenenými boli dvaja predstavitelia slovenskej národnosti – riaditeľ Múzea M. Munkácsyho v Békešskej Čabe Juraj Ando za zachovávanie slovenskej ľudovej architektúry v Békešskej župe a v Maďarsku a predsedníčka Slovenskej samosprávy v Malom Kereši Zuzana Gmoserová za zachovávanie ľudových tradícií a zvykov slovenskej komunity v meste a v Báčsko-malokumánskej župe.

Slovenská samospráva v Slovenskom Komlóši od roku 1998 udeľuje vyznamenanie Za komlóšských Slovákov, ktoré odovzdáva v Deň národnosti. V roku 2017 sa slávnosť začala koncertom Mládežníckeho dychového orchestra mesta pod taktovkou dirigenta Jána Krčmériho. Ocenenie dostali bývalá učiteľka slovenskej základnej školy Zuzana Kováčsová, podpredseda CSSM a predseda Únie slovenských organizácií v Maďarsku František Zelman a Mládežnícky dychový orchestr, ktorého výkon v ten deň ocenila medzinárodná odborná porota zlatou kvalifikáciou.

Foto: M. Bajcerová

Foto: (ar)

Vianočné podujatie Slovenskej samosprávy vo Veňarci a miestnej pobočky Zväzu Slovákov v Maďarsku sa začalo v predpoludňajších hodinách dvojazyčnou bohoslužbou v miestnom evanjelickom kostole, ktorú slúžili putovná evanjelická farárka Hilda Gulácsiová Fabuľová, konseňor Ján Ďurov z Veľkého Krtíša a András Szabó z Veňarca. Popoludní sa v kultúrnom dome uskutočnil folklórno-zábavný program, ktorý uviedla folklórna skupina Rozmarín

choreografiou Evy Szilágyiovej Šubovej. Betlehemskú hru na harmonike sprevádzal Roland Kovács. O príjemné prekvapenie sa postaralo Divadlo Štefana Kvietika z Veľkého Krtíša, ktoré predviedlo ľudovú veselohru Halúzka moja v réžii Juraja Matiaša.

Slovenská samospráva Budapešti tradične spája verejné zasadnutie s Dňom Slovákov žijúcich v hlavnom meste a oslavou slovenských Vianoc. V roku 2017 po prvý raz udelila cenu Za budapešťianskych Slovákov, ktorú z rúk predsedníčky Edity Hortiovej prevzal Slovenský folklórny spolok Lipa. V kultúrnom programe vystúpili s vianočným programom žiaci budapešťianskej slovenskej školy, súbor Lipa a Budapešťiansky spevácky zbor Ozvena.

Foto: Z. Havas

Slovenská samospráva v Horných Peťanoch po tretí raz usporiadala vianočný koncert. Predsedníčka zboru Zuzana Pápaiová Laczkovská naň po prvý raz pozvala predstaviteľov troch cirkví: katolíckej, evanjelickej a baptistickej. V programe sa predstavili spevácky zbor z Agárdu, spevokoly všetkých troch cirkevných zborov, nádejný 7-ročný klavirista Alex Huszai a žiaci Základnej školy z Netejču. Po programe nasledovalo pohostenie s vianočnými pochúťkami.

Foto: (ar)

V reformovanom kostole vo Veľkých Ludinciach sa v polovici decembra 2017 konala netradičná bohoslužba s hosťami z Mlynkov. Sedemčlenný spevácky zbor pod vedením Leventeho Galdu vystúpil po obrade v hodinovom koncerte s maďarskými, slovenskými, staroslovanskými a latinskými vianočnými skladbami. Veľké Ludince a Mlynky sú dlhé desaťročia spriatelnenými obcami.

Foto: (fb)

Slovenská samospráva vo Vacove pripravila v Osvetovom stredisku I. Madácha po 20. raz koncoročné podujatie, na ktoré s obľubou prichádzajú nielen obyvatelia mesta, ale aj okolitých obcí. Tentoraz bol hosťom večera Folklórny súbor Vršatec zo spriatelenej Dubnice nad Váhom. Formácia má za sebou viac ako 2000 úspešných vystúpení skoro vo všetkých štátoch Európy, ale vystupovala aj v Afrike, Amerike, Austrálii a v mnohých krajinách Ázie. Predstavenie súboru malo aj tento krát obrovský úspech.

Foto: (etre)

Týždeň sviatočných farieb bol názov série podujatí Maďarsko-slovenskej dvoj-jazyčnej národnostnej základnej školy a internátu v Novom Meste pod Šiatrom. Vyvrcholil regionálnym stretnutím Slovákov Boršodsko-Abovsko-Zemplínskej župy v Divadle Árpáda Latabára. Hostí, medzi ktorými bola delegácia CSSM na čele s predsedníčkou Alžbetou Hollerovou Račkovou, privítala riaditeľka školy Júlia Kucziková. O slovenských aktivitách v regióne referovala predsedníčka Slovenskej samosprávy Boršodsko-abovsko-zemplínskej župy Agneša Repková. V galaprograme sa okrem novomestských žiakov predstavili aj ich priatelia z Košíc, Mládežnícka ľudová hudba Železko a Detský folklórny súbor Železiarik.

Foto: (csl)

„Národnostná mládež – mládež a národnosť“ bola téma odborného fóra, ktoré usporiadalo v druhej polovici decembra Budapeštianske osvetové centrum (BOC) ako metodická inštitúcia pre oblasť osvetu Samosprávy hlavného mesta. Na stretnutí odzneli prednášky o zachovávaní jazyka a tradícií, ako aj o vývoji a formovaní národnostnej identity detí a mládeže. Slovenskú komunitu zastupovala tajomníčka Zväzu Slovákov v Maďarsku Monika Szabová.

Foto: (csl)

Foto: (kan)

Slovenská samospráva Budapešti usporiadala v Strednej odbornej škole gastronomickej Józsefa C. Dobosa tradičný slovenský ples. Účastníkov privítala predsedníčka SSB Edita Hortiová. Po úvodom valčíku v predvedení folklórneho spolku Lipa zatancovali jeho členovia slovenské ľudové tance. V programe vystúpilo Pilišské trio, ktoré pozvalo do svojich radov aj spevákov z iných formácií. Do tanca hrala Kapela XLF na čele s Martinom Hubáčekom.

Foto: A. Szabóová

Slovenská samospráva v Orosláni aj vlni zorganizovala v priestoroch miestneho gymnázia obľúbený batôžkový bál. Prítomných privítali predsedníčka zboru Alžbeta Szabová a podpredseda Šimon Ocskai. Po vystúpení speváckeho zboru Vërteš-Gereče pod vedením Viliama Urbaniča členky slovenského klubu Brána so svadobným koláčom a s hudobným sprievodom dychovky Kridlovka na pesničku Kerá je žena zlá otvorili slovenský fašiangový bál. V sále sa zabávalo okolo 260 ľudí rôznych vekových skupín. O hudbu a dobrú náladu sa postarala už po 18. raz skupina Santovská nálada pod taktovkou Jozefa Széplakiho.

Foto: Z. Havas

Slovenská samospráva v Čemeri usporiadala koncom januára v Kultúrnom stredisku S. Petőfiho v poradí dvanásty slovenský bál. Program uviedlo vystúpenie tanečných skupín Furmička a Malá Furmička, ktorých vedúcou je predsedníčka miestneho slovenského voleného zboru Alžbeta Szabóová. Sprevádzala ich kapela Kóborzengő pod vedením Kláry Erdélyiovej Molnárovej. Po kultúrnom programe nasledovalo žrebovanie tomboly. Do tanca hrala kapela Štefana Luštika z Békešskej Čaby.

Foto: (etre)

Vynikajúca nálada panovala začiatkom februára v Kultúrnom dome v Šarišape na plese pilišských Slovákov, ktorý otvorili starosta obce Karol Kollár a predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy Katarína Huberová Kisgyőriová. V kultúrnom programe vystúpili miestny ľudový spevácky zbor, 98-ročná šarišápska dychovka a Folklórny spolok Lipa z Budapešti. Do tanca hrala Santovská nálada.

Členky Slovenskej samosprávy XVI. obvodu Budapešti pod vedením predsedníčky Zuzany Szabóovej usporiadali nádherné fašiangové podujatie s názvom Zaskoč k nám na pampúšky. Prítomných sympatizantov Slovákov z Cikoty nielen z tejto mestskej časti, ale aj z viacerých obvodov hlavného mesta a okolitých obcí, privítal aj podpredseda Regionálneho spolku Slovákov z okolia Pešti Dolina Ondrej Csaba Aszódi. V kultúrnom programe vystúpil Spevácky krúžok na zachovanie miestnych tradícií pod vedením Valérie Miškovej, do tanca hral Balázs Petrik. Organizátori zabezpečili okolo 700 veľmi chutných šišiek.

Foto: (etre)

Fašiangový ples Slovenskej samosprávy XVII. obvodu Budapešti sa konal koncom januára v Osvetovom dome S. Vigyázóa. Na úvod zaspievali členky miestneho ženského speváckeho zboru. Jeho zakladateľke Márii Eprešovej, ktorá stála aj pri zrode prvej slovenskej samosprávy v Kerestúri, odovzdali organizátori prestížnu cenu Za slovenský Kerestúr. Ani tentoraz nechýbala na bále dobrá večera, hudba, tanec, žrebovanie tomboly a súťaž masiek.

Foto: L. Pap

V poslednú fašiangovú sobotu sa konal v Slovenskom Komlóši tradičný slovenský bál. Podujatie usporiadali Organizácia komlóšských Slovákov, miestna slovenská samospráva a Regionálne stredisko ÚKSM v Slovenskom Komlóši. Spolu s 390 účastníkmi sa na plese zabávali aj generálny konzul SR v Békešskej Čabe Igor Furdík, predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková a viceprimátor mesta Róbert Mótyovszki, ako aj Slováci z Veľkého Bánhedeša, Eleku, Békešskej Čaby, Budapešti, rumunského Nadlaku, ba aj zo Slovenska. V kultúrnom programe vystúpil Folklórny súbor Borovienka z Dabašu-Šáre. K skvelej zábave slovenskou hudbou prispeli muzikanti Ondrej Porubský a Ján Jačiansky z rumunského Nadlaku.

Foto: M. Bajcerová

Foto: (kan)

Koncom februára sa v Spoločenskom dome Tehla v Békešskej Čabe uskutočnil Slovenský batôžkový fašiangový bál, ako tradične, s maškarami a fašiangovými dobrotami. Prítomným sa prihovorili generálny konzul Igor Furdík a predseda Čabianskej organizácie Slovákov Michal Lásik. V programe vystúpil obnovený citarový súbor Domu slovenskej kultúry s čabianskymi piesňami a tanečný pár Klubu spoločenských tancov, hrala kapela Štefana Luštika a Csabu Zsótéra.

Foto: (int-)

V Kultúrnom dome v Kétšoproni začiatkom februára slávnostne odovzdali obnovenú knižnicu rozšírenú o detský kútik. Hostí – medzi nimi riaditeľku župnej knižnice Szilviu Rakonczásiovú – pozdravil starosta obce Sándor Völgyi. Krátky kultúrny program predviedli žiaci Katolíckej základnej školy svätého Štefana: zarecitovali básne a zahrali na gitare. Slávnosť sa skončila vystúpením hercov čabianskeho Divadla M. Jókaiho.

V Kultúrnom dome vo Veňarci odhalili výstavný panel s názvom Korene, na ktorom je znázornený rodokmeň rodiny Tuskanovcov. Ako povedala predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy Anna Vraušková, verí, že tento počin bude mať pokračovanie a že sa zrodia podobné rodokmene aj iných rodín. Podľa návrhu Boglárky Hodnikovej rodokmeň sa začína odspodu tesne nad koreňmi a mená dopĺňajú fotografie. Umelkyňa stvárnila strom s dôrazom na korene, hlboko vryté do zeme.

Foto: (ar)

Naše novohradské korene je názov knižky, ktorú vydala Slovenská samospráva obce Novohrad. V polovici januára na prezentácii publikácie, ktorá vyšla v slovenskom i v maďarskom jazyku, záujemcov privítala predsedníčka zboru Tünde Debreceniová Králiková. Ako uviedla, vo vydávaní podobných publikácií mienia pokračovať aj v budúcnosti. S históriou Novohradu a príchodom Slovákov do obce oboznámil prítomných redaktor knihy József Végh.

Foto: (csl)

Foto: I. Horváthová Körtvélyesiová

V poslednú januárovú sobotu sa v Šóšküte uskutočnil tradičný Trubelkový (trubičkový) festival. Miestna slovenská a obecná samospráva ho usporiadali v priestoroch Základnej školy Károlya Andreettiho. Do súťaže sa prihlásilo 21 žien. Predsedom poroty bol iniciátor festivalu, starosta obce Ferenc Kőnig. Prvé miesto získala Piroška Melisová, ktorá popri diplome dostala aj vzácne poháre a na jeden rok sa stala držiteľkou trofeje.

Slovenská samospráva v Mlynkoch vo fašiangovom období už po deviaty krát usporiadala svoje najväčšie podujatie: Pilišsku kavalkádu a šiškový festival, ktorý sa začal slávnostnou omšou a pokračoval fašiangovým sprievodom obcou od kostola až po Stredisko pilišských Slovákov, kde pripravili organizátori množstvo programov pre všetky vekové skupiny. Na javisku sa predstavili národnostní speváci a tanečníci regiónu. Hostom podujatia bol folklórny súbor Partizán z Banskej Bystrice. Nehýbali ani Šašo Dudo, súťaž v jedení šišiek, fašiangová zábava a losovanie tomboly.

Foto: (fuhl)

Foto: K. Szenté

Slováci z Čorváša a Gerendáša sa zúčastnili na XI. Medzinárodnom klobásovom festivale v Sládkovičove, pričom do súťaže nominovali aj detské skupiny, na ktoré sa vzťahovali rovnako prísne kritériá ako na dospelých. Mládež z Čorváša obsadila 4. miesto, z Gerendáša 5., ale tá si odniesla aj mimoriadnu cenu za najchutnejšiu klobásu. Súťažilo 25 družstiev, boli medzi nimi tímy z Česka, zo Srbska a 5 z Maďarska. V súťaži suchých klobás získal Čorváš druhú cenu, v príprave čerstvých tretiu, pričom mu udelili zvláštnu cenu šéfkuchára Jaroslava Žideka za najchutnejšiu, najlahodnejšiu klobásu.

Hrštka nadšencov z Tárnoke sa začiatkom marca zúčastnila na vernisáži výstavy, ktorú usporiadal miestny spolok Hajtóra pri príležitosti 10. výročia svojho založenia. Riaditeľka miestneho kultúrneho domu a knižnice Katalin Élőová sa poďakovala tanečnému súboru a speváckemu zboru spolku za to, že s nimi môžu počítať na všetkých obecných podujatiach, ba dobré meno obce šíria aj vo vzdialenejšom okolí. Výstavu otvoril starosta obce Gábor Szolnoki, ktorý konštatoval, že spolok vykonáva nesmierne dôležitú úlohu, keď sprostredkúva verejnosti miestne slovenské tradície. Podľa predsedu spolku Gyulu Rádóa za desať rokov absolvovali viac ako 100 vystúpení a usporiadali vyše 50 vlastných podujatí.

Foto: (csl)

Paralely v živote dvoch umelcov – maliarky Zuzany Hajkovej a drevorezbára Michala Zsolnaiho – boli výzvou pre vedenie Kruhu priateľov Slovenského Komlóša, aby ich tvorbu po Slovenskom Komlóši a Galante priblížili formou výstavy aj verejnosti v hlavnom meste, v priestoroch Slovenského inštitútu.

Foto: (etre)

Foto: (fuhl)

V polovici apríla už tretíkrát predstavili ročenky Slovákov z Maďarska v Bratislave. Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku, Čabianska organizácia Slovákov, verejnoprospešná spoločnosť SlovakUm a Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí usporiadali v Univerzitnej knižnici prezentáciu Nášho kalendára a Čabianskeho kalendára na rok 2018, ako aj Slovenského svetového kalendára. O podujatie prejavila verejnosť hlavného mesta a okolia veľký záujem.

Foto: K. Királyová

Pri príležitosti 15. výročia založenia Zväzu oblastných domov v Maďarsku sa 7. apríla konalo v Doškoľovacom stredisku skanzen v Senondreji slávnostné zasadnutie jeho valného zhromaždenia. V rámci zasadnutia odovzdali uznanie Vedúci oblastného domu roka a Pamätnú plaketu Pétera Szablyára riaditeľke Rodného domu Petőfiho a pamätného múzea v Malom Kereši Helene Kispálovej Luczovej za jej dvadsaťročnú činnosť.

V rámci Budapeštianskeho jarného festivalu vystúpili v polovici apríla v peštianskej Redute (Vigadó) amatérske folklórne a spevácke skupiny tých národností, ktorých materské štáty patria do zoskupenia Vyšehradskej štvorky (V4). Keďže organizátori nenašli českú skupinu, ich kultúru popri slovenskej sa podujali prezentovať členovia Slovenského folklórneho spolku Lipa. Spomedzi našich v programe vystúpila aj spevácka skupina budapeštianskej slovenskej školy Dúha s hudobným sprievodom sestier Laury a Vanessy Glücklichých, spoliúčinkovala kapela Kóborzengő.

Spolok segedínskych Slovákov a Slovenská samospráva v Segedíne usporiadali v apríli v miestnom Dome národností vernisáž výstavy výšivkárk z Békešskej Čaby pod názvom Naše spoločné korene. Časť svojho celoživotného diela priniesla do Segedína ľudová umelkyňa a zároveň kurátorka výstavy Anna Illéšová Boťánska. Čepce a vyšívane textilie predstavili prítomným ich autorky – členky Výšivkárskeho krúžku Rezeda z Veľkého Bánheďa.

Pitvarošania žijúci na Slovensku sa v apríli zhromaždili v Sládkovičove, aby sa zúčastnili na podujatí s názvom Pitvarošské dotyky. Okolo 250 bývalých Pitvarošanov, dnes už obyvateľov Sládkovičova, Senca, Veľkých Úľan, Malej a Veľkej Mače či Rece, si spoločne zaspomínalo na zašlé časy, hoci nie tak dávne. Vyvrcholením programu bola prezentácia novej knižky o Príbehy z Pitvaroša – poviedky Pitvarošanky Márie Urbančokovej.

Na pozvanie Župnej a mestskej knižnice A. Józsefa, s podporou Regionálneho strediska ÚKSM v Bánhide a Slovenskej samosprávy Komárňansko-ostrihomskej župy sa v apríli v Slovenskom dome v Bánhide uskutočnilo stretnutie s poetmi Imrichom Fuhlom a Evou Fábiánovou. Program s názvom Literárny dvojhlas pripravili pri príležitosti Dňa maďarskej poézie a básnici hovorili o súčasnej slovenskej literatúre.

Foto: (csl)

Predstavitelia reprezentatívnych organizácií Slovákov na Dolnej zemi sa rozhodli zriaďovať prestížnu cenu Pro Cultura Slovaca, ktorú budú udeľovať pracovníkom v oblasti kultúry každý rok pri príležitosti Svetového dňa kultúrneho dedičstva. Prvými laureátmi ocenenia sa stali Michal Babiak zo Slovenska, Vladimír Valentík zo Srbska a Daniela Onodiová z Maďarska. Riaditeľka Slovenského divadla Vertigo získala cenu za prínos v oblasti divadelného umenia, za úspešné riadenie kultúrnych ustanovizní a za založenie a vedenie Slovenského divadla Vertigo.

Foto: (kan)

V Irminčoku sa koncom apríla konal už po 15. raz Deň obce spojený so Slovenským národnostným dňom. V rámci neho už po druhý raz odovzdali vyznamenanie Za Slovákov v Irminčoku, ktoré v tomto roku udelili Anne Fabovej Zubereczovej za jej neúnavnú prácu pre miestnych Slovákov. Na javisku sa striedali speváci populárnej hudby, vďaka Slovenskej samospráve v Irminčoku v okolí pece rozvonjali trubičky, deti sa zabávali v remeselníckej dielni a skákali v nafukovacom hrade. Otvorený bol aj dedinský dom a múzeum Komlovských. Deň obce vyvrcholil fakľovým sprievodom a pouličným bálom.

Redaktor Ľudových novín Csaba Lampert zavítal medzi čomádskych Slovákov, aby zistil, ako sa im voľí. „V našej generácii (narodení v prvej polovici 50. rokov) je ešte bežné, že medzi sebou hovoríme po slovensky,“ uviedla predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy Marta Sinkóová. Ako povedala, majiteľom miestneho národopisného múzea je síce obecná samospráva, ale život do neho vnáša ich volený zbor.

Foto: (csl)

V Slovenskom Komlóši sa koncom apríla už po 16. raz konalo tradičné Stretnutie dolnozemskej Slovákov súťaž o najlepšiu suchú klobásu, na ktoré okrem Slováckmi obývaných miest a obcí z Maďarska prišli aj účastníci zo Slovenska a Chorvátska. Z Dolnej zeme boli zastúpené obce Veľký Bánhedeš, Békešská Čaba, Čabasabadi a Elek. Podujatie otvoril slovenský parlamentný hovorca Anton Paulík. Vo svojom príhovore zdôraznil dôležitosť takýchto národnostných programov, ktoré sú vhodnou príležitosťou pre tu žijúcich Slovákov na posilňovanie ich spolupráce, ako aj národnostnej identity a materinského jazyka.

Foto: M. Bajczerová

Mesto Ráckeve patrilo koncom apríla národnostiam. Na prírodnom javisku Kultúrneho strediska Károlya Ácsa sa konalo tradičné národnostné stretnutie. Svoju kultúru predstavili aj Slováci v zastúpení Tanečnej skupiny Slnecnice z Dunaedházu. „Najprv vystúpili detské súbory, aj naši najmenší, ktorí debutovali pred takým veľkým publikom, ale môžeme povedať, že to zvládli naozaj šikovne,“ prezradila nám vedúca súboru Szilvia Sebőkóová. Tanečníkov z Dunaedházu sprevádzala skupina Kóborzengő pod vedením Kláry Erdélyiovej Molnárovej.

Foto: G. Engyel

Už po desiaty raz sa začiatkom mája zišli predstavitelia národností žijúcich v IX. obvode Budapešti na Národnostnej kavalkáde vo Františkove. Na pozvanie slovenskej samosprávy obvodu našu národnosť reprezentoval Slovenský tanečný súbor z Kerestúra, ktorý predviedol choreografiu zostavenú na základe tamojších ľudových piesní a Parchoviansky čardáš. Po kultúrnom programe organizátori pripravili pohostenie, na ktorom nechýbali ani bryndzové halušky.

V Dunaedháze sa začiatkom mája stretli obyvatelia obce, aby mohli sledovať folklórne vystúpenia hostí i domácich, porozprávať sa, ochutnať domáce zákusky a koláčky a zabaviť sa na slovenskom večierku. Usporiadateľmi národnostného podujatia boli Slovenská samospráva v Dunaedháze a volený zbor obce.

V Slovenskom inštitúte v Budapešti otvorili výstavu fotografií z reprezentatívneho fotoalbumu Zväzu Slovákov v Maďarsku o slovenských svadobných krojoch v Maďarsku. Na vernisáži, ktorú spolu s riaditeľkou inštitúcie Ildikó Siposovou otvorila predsedníčka ZSM Ruženka Egyedová Baráneková, mali hostia možnosť pozrieť si nielen fotografie, ale aj živé modely: dva páry z Čemeru, po jednom z Kerepeša, Malej Nány, Malého Kereša, Pišpeku, Sarvaša a Veňarca.

V máji roku 2018 sa uskutočnil jubilejný X. ročník pešej túry na Piliš – Memoriálu Juraja Migaša. Iniciátori podujatia s veľavravným mottom „Spoločnými chodníkmi v znamení prehlbovania priateľstva“ sa rozhodli jednak vzdať poctu pamiatke našich predkov, jednak zažiť súdržnosť a prispieť k zomknutiu síl ľudí dobrej vôle. Túra poskytuje z roka na rok vhodnú príležitosť na prehlbovanie priateľstva medzi jej účastníkmi a zároveň i medzi našimi národmi a národnosťami.

V Malom Kereši oslávil Folklórny spolok Dúha 40. narodeniny veľkolepým folklórnym pásmom Malokerešská svadba. Keďže v meste vyrastajú ďalšie generácie folkloristov, členovia Dúhy pozvali na javisko deti starších členov. Do programu zapojili aj žiakov základnej umeleckej školy, ktorých súbor nesie meno Csicsergő. Z Budapešti pricestoval súbor Lipa a zo Šalgótarjánú ľudová hudba Svrčkovci. Po vystúpení sa pri prestretých stoloch zišlo okolo 300 účastníkov osláv, ktoré trvali až do úsvitu.

Foto: (csl)

V polovici mája usporiadali v Čuvári prvé stretnutie združenia obcí v hornom povodí Galgy. V štyroch obciach tohto regiónu (Čuvár, Ďurka, Jača a Pišpek) žijú aj naši rodáci. Iklad je nemeckou dedinou a v Galgamácsi žijú predovšetkým Maďari. Organizátori pripravili pestrý celodenný kultúrny a zábavný program, v ktorom zvlášť mysleli na deti.

V skvelej atmosfére prebiehal program, ktorý usporiadal Spolok na zachovanie miestnych tradícií vo Veľkom Bánheďesi v miestnej Katolíckej základnej škole sv. Dominika Sávia. Cieľom podujatia bolo oživiť slovenské kultúrne dedičstvo a posilniť národnostnú identitu. Členovia spolku predstavili deťom ľudové hudobné nástroje, slovenské kroje z južnej časti Dolnej zeme i ukážku z gastronomického dedičstva. Každá veková skupina si vyskúšala brnkánie na citare a spievala ľudové piesne.

Foto: J. Pepová

Foto: (kan)

Jubilejný 20. Deň Slovákov v Maglóde usporiadali štýlovo 20. mája. Oslavy sa začali hudobno-tanečným sprievodom po obci, potom sa v evanjelickom kostole konala turečská bohoslužba v slovenskom a maďarskom jazyku. Evanjelici v Maglóde na Turíce ozdobia kostol zelenými vetvičkami, stužkami a vyšívanými šatkami. Popoludnie patrilo kultúrnemu programu, ktorý prebiehal v kultúrnom stredisku.

Foto: (csl)

Prejavmi predsedu maďarského Národného zhromaždenia Lászlóa Kövéra a predsedu Národnej rady Slovenskej republiky Andreja Danku sa v Malom Kereši začali v máji oslavy tristoročného výročia osídlenia tohto dolnozemskeho mesta Slovákmí. Predsedovia dvoch parlamentov odhalili pamätný reliéf v slepom okne miestneho evanjelického kostola, v ktorom kedysi pokrstili slávneho básnika Alexandra Petroviča. Dielo sochára Gézu Szériho-Vargu zobrazuje davy nespočetných Slovákov, ktorí sa pred tristo rokmi rozhodli opustiť svoj rodný kraj a hľadali si živobytie na Dolnej zemi.

Samospráva XIII. obvodu Budapešti spoločne s tamojšími desiatimi národnostnými samosprávami každý rok prezentuje v rámci Dní obvodu svoju kultúru a gastronómiu. Vlni bolo novým dejiskom Námestie mieru pri mestskom úrade. Národnostný festival rozšírili o futbalový turnaj. Trojčlenné družstvo Slovákov obsadilo druhé miesto. V galaprograme reprezentovali Slovákov členovia Tanečného súboru Panónia z Malej Tarče.

Foto: (ef)

Foto: M. Nagyová

Klub Pobočka a Slovenská samospráva v Kóšpallagu usporiadali v obci jubilejné 20. národnostné stretnutie. Účastníkov nebolo treba osloviť, sami vyjadrili záujem prísť na toto podujatie. Prítomných privítala predsedníčka klubu Katarína Botosová, ktorá nostalgicky zaspomínala na uplynulých 23 rokov, odkedy organizujú tieto stretnutia.

Slovenská samospráva v Novej Hute usporiadala koncom mája slovenské národnostné stretnutie. Program sa začal svätou omšou a pokračoval kultúrnym programom, v ktorom vystúpili miestni škôlkari a školáci, spevokol Horenka, spevácky zbor a tanečná skupina Veľká Bukovinka zo susednej Répáskovej Huty, speváci z Čabačudu, súbor Lipa z Budapešti a Zemplínski heligonkári zo Slovenska. Organizátori ponúkali hosťom tradičné jedlá: jaternice, klobásy, makové, tvarohové a makové bobalky (opekance), jedlá z pece a plnenú kapustu.

Foto: A. Orliczki

Najvýznamnejšie podujatie Slovenskej samosprávy v Sudiciach Slovenský majáles usporiadali v roku 2018 už po šiesty raz. V Dedinskom múzeu si záujemcovia pozreli náradie, úžitkové predmety dedinského domu a oblečenie jeho bývalých obyvateľov. Na dvore mohli ochutnať miestne špeciality.

Na pódiu zabávali obecnstvo deti zo slovenskej národnostnej škôlky. Slovenskú báseň zarecitovali študenti – členovia slovenského krúžku a predstavili sa aj žiaci z Terian. S pekným programom vystúpili miestny Tanečný súbor Borovica, Sudický folklórny súbor a hip-hopová tanečná skupina Say My Name. Večer patrilo javisko Folklórnemu súboru Ipeľ z Lučenca a program uzavrelo dynamické vystúpenie maďarského herca a speváka Zoltána Bereczkého.

Foto: L. Faludi

V Šóskúte už po dvanásty raz usporiadali Kapustníkový festival, na ktorý sa z roka na rok hlási čoraz viac súťažiacich. Ako povedala predsedníčka šóškútskej slovenskej samosprávy Šarolta Pappová, koláče pieklo 24 žien a jeden muž. V kultúrnom programe vystúpili žiaci miestnej základnej umeleckej školy, súbor Večernica, ktorý sprevádzal miestny mládežnícky dychový orchester, súbor Hajtóka z Tárnoku, Mužský zbor Mátyása Szakálya z Biatorbágyu a folklórny súbor Bíbor z obce Vál.

Foto: (etre)

Foto: (ef)

Slovenská samospráva III. obvodu Budapešti na čele s predsedom Františkom Križanom sa od svojho založenia snaží organizovať podujatia pre všetky vekové skupiny. Slovenský volebný zbor dvakrát ročne usporadúva stretnutie dôchodcov, na ktorom vždy vystupujú žiaci budapeštianskej slovenskej školy. Naposledy sa seniorom predstavili kytičkou slovenských piesní, básní a tancov žiaci nižších ročníkov. Program s nimi nacvičili učiteľky Monika Szelényiová a Eva Szilágyiová Šubová.

V znamení výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom po druhej svetovej vojne sa zrodila putovná výstava, ktorú slávnostne otvorili začiatkom júna v obci Jášč. Kurátorom výstavy Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku bol slovenský parlamentný hovorca Anton Paulik, ktorý sa aj osobne zúčastnil na vernisáži. Pútavým rozprávaním a komentovaním fotografií priblížil udalosti, ktoré po druhej svetovej vojne ovplyvnili maďarsko-slovenské vzťahy.

Foto: K. Karkušová

Slovenský majáles v Čemeri sa aj vlani stretol s veľkým úspechom širokej verejnosti. Po stavaní mája, do ktorého sa mohli zapojiť aj návštevníci obce, sa začala súťaž o najlepšie čemerský zákusok. V kultúrnom programe sa predstavili početné spevácke skupiny a tanečné súbory. Z Maďarska okrem domácich to boli súbory z okolitých obcí, ale aj spevácka skupina Borouka z dolnozemskeho Telekgerendáša, zo Slovenska folklórne telesá z Mojmiroviec, Imeľa a Nových Zámkov.

Foto: J. Jančovic

Foto: J. Pitoňák

Vďaka podpore Ministerstva ľudských zdrojov vo výške 5 miliónov forintov sa podarilo dokončiť obnovu Slovenského oblastného domu na Garayho ulici v Békešskej Čabe. Slová vďaky vyslovil predseda Slovenskej samosprávy v Békešskej Čabe Michal Lásik v príhovore pri príležitosti otvorenia obnovej cennej historickej pamiatky.

V novohradskej obci Veňarec si začiatkom júna zaspomínali na dávne časy, na udalosti spred 45 rokov. Vtedy na podnet široko-ďaleko známeho folkloristu a národnostného dejateľa Štefana Lamiho z neďalekého Pišpeku starostka obce Anna Hudeczová pozvala žienky a mužov, ktorí radi spievali, a založili v rámci folklórneho hnutia Vyletel vták Pávi krúžok. Ten možno považovať za predchodcu jubilujúceho Rozmarínu, ktorý v rámci galaprogramu predviedol na javisku svoju všestrannosť.

Foto: (etre)

Slovenská samospráva v Rétšágu usporiadala začiatkom júna Slovenský národnostný deň. Slávnosť sa začala pobožnosťou v evanjelickej modlitebni, ktorú slúžila po slovensky i po maďarsky farárka Hilda Gulácsiová Fabuľová. V kultúrnom dome odovzdali cenu slovenskej samosprávy Za našu národnosť učiteľovi slovenčiny na dôchodku Jánovi Vargovi a udelili finančnú podporu zboru miestnej materskej školy, Klubu dôchodcov, evanjelickému cirkevnému zboru a organizácii Červeného kríža. V kultúrnom programe vystúpil Divadelný súbor národností z Maďarska s predstavením Veselica.

Foto: (ar)

Kvety a veniec položili v polovici júna k pamätnej tabuli košického rodáka, československého diplomata, patróna kultúrnych vzťahov medzi Československom a Maďarskom v ťažkých rokoch medzivojnového obdobia Antona Straku v XIV. obvode Budapešti členovia miestnej slovenskej samosprávy a jej priaznivci.

Foto: (etre)

Foto: (etre)

V II. obvode hlavného mesta Maďarska usporadúvajú tradične oslavy mestskej časti. Tentoraz sa dvojdnový happening uskutočnil v polovici júna. V slovenskom stane Uličky chutí sa o ochutnávku špecialít slovenskej kuchyne postaral manželský pár Cserných. Na netradične maličkom javisku vystúpil Slovenský folklórny spoločenstvo Lipa pod vedením umeleckej vedúcej Evy Szilágyiovej Šubovej. Spevom sa predstavila Bernadeta Puhová, muzikant, divadelník Zoltán Havas zahral na harmonike pílišské ľudové piesne a tanečné páry predviedli Cíferkú besedu a Parchoviansky čardáš.

Takmer štvrtstoročie je Dunajský karneval neoddeliteľnou súčasťou budapeštianskeho leta s radom pútavých programov, ktoré prebiehajú na mnohých dejiskách. Na Námestí hrdinov sa vlni predstavení folklórne skupiny národnosti žijúcich v Maďarsku. Najprv obecnosť očarila Malá Furmička z Čemeru, po nej nasledovali dospelí – Furmička, Folklórny súbor Pišpek a Kacamajka z Maglódu. Slovensko reprezentoval chýrny súbor Technik z Bratislavy. Na záver vystúpili všetky slovenské súbory spoločne.

Foto: (etre)

Viac ako tri desaťročia usporadúvajú v Teranoch národnostné dni. V amfiteátri pod lesom sa stretli obyvatelia obce, ktorí nezabúdajú, že dedinu kedysi, po odchode Turkov, osídlili zväčša Slováci z horného Uhorska. V rámci slávnostného popoludnia zaznela modlitba podľa evanjelickej i katolíckej liturgie, po ktorej nasledoval bohatý kultúrny program za účasti miestnych i pozvaných folklórnych skupín.

Foto: (etre)

Foto: (fuhl)

Slovenská samospráva v Senváclave v poslednú júnovú sobotu usporiadala tradičný národnostný deň netradične. Tentoraz mal nielen regionálny, ale aj multikultúrny a interetnický ráz. Samotní účinkujúci pestrého programu prišli z desiatich lokalít, najmä Slováci, Maďari, ale aj Nemci. Po zaujímavej vlastivednej prechádzke sa posilnili na športovom ihrisku výdatným bravčovým a baraním gulášom, aby im potom už nič neodvádzalo pozornosť od skvelého kultúrneho programu.

V Detve slávil 380. výročie založenia mesta a 53. ročník Folklórnych slávností pod Poľanou. V rámci 45. Krajanskej nedeľy sa na javisku jedného z najstarších a najprestížnejších folklórnych festivalov na Slovensku predstavila aj Folklórna skupina Zornica z Jače spolu s ľudovou hudbou Csibaj banda. Zornica má vo svojom repertoári scénické spracovanie ľudových obyčajov na dedine, ako sú svadba, vynášanie zimy, žatva či šúpanie kukurice. Krajanský dvor žil tri dni radosťou atmosférou, Slováci žijúci v zahraničí si dali záležať na pohostení varenými jedlami, koláčmi i dobrými nápojmi.

Foto: (reb)

Foto: Z. Horváth

Keďže členovia Budapešťan-
skeho klubu dôchodcov dodnes
nemajú primeranú miestnosť,
kde by sa mohli bezplatne stre-
távať, raz ročne sa schádzajú
v Budaörsi, v záhrade predsed-
níčky Júlie Horváthovej. K dob-
rej nálade prispieva príjemné
prostredie, chutné dobroty na
stoloch, živá hudba a chladené
nápoje. Vlni si mohli precvičiť
aj pamäť v súťaži, kto spozná
viac rastlín v záhrade a vie aj
ich slovenské názvy. Výhercovia
získali čerstvo uvarenú knedľu,
ktorú hneď aj ochutnali.

Slovenská samospráva obce Kestúc zorga-
nizovala na posledný júnový deň stretnutie
so svojimi rodákmi. Po prednáške bývalého
šéfredaktora ľudových novín a spisovateľa
Zoltána Bárkányiho Valkána o výmene oby-
vateľstva čakala hostí kytica ľudových piesní
v podaní miestneho Pávieho krúžku. Na po-
česť stretnutia zasadili pamätný strom a
podnikli prehliadku gazdovstva „Velmo“
i ďalších častí dediny, vrátane kostola. Na zá-
ver programu sa presunuli do kultúrneho
domu, kde sa vydarený deň skončil spoľo-
nou večerou.

Foto: (kesztolc.hu)

V polovici júla obyvatelia Ču-
váru, malej dedinky na rozhraní
Pešťianskej a Novohradskej
župy, spoločne oslávili Deň obce.
Javisko ožilo vystúpeniami ná-
rodnostných skupín. Čuvárske
gazdinky, vrátane predsedníčky
miestnej slovenskej samosprávy
Csilly Rázoskovej, tiež prispeli
svojou šikovnosťou k úspechu
podujatia. Upekli viac ako 30
druhov a viac než tisíc kusov
rôznych koláčikov, zákuskov,
slaných aj sladkých „drobností“,
aby bolo čo ponúknuť hosťom
po chutnom obede.

Foto: (etre)

Foto: (kan)

V rámci 26. ročníka festivalu Va-
covská svetská veselica sa v Kul-
túrnom stredisku Imreho Madácha
uskutočnila vernisáž výstavy Va-
covské nálady. Výstavu diel ná-
rodnostných maliarov zrealizovali
v meste už po jedenásty raz. Jej
cieľom je prezentovať tvorbu róm-
skych, gréckych, rusínskych, slo-
venských a ukrajinských umelcov.
Slovákov na výstave zastupoval vý-
tvarný umelec Gyula Valkó s mal-
bami zobrazujúcimi kozmos.

Oslavy Národnostného a obecné-
ho dňa v Alkári sa začali slávnost-
ným odovzdaním a požehnaním
obnoveného pamätného domu.
Na futbalovom ihrisku prebie-
hali športové a kulinárske akcie.
Nechýbal ani kultúrny program,
v ktorom vystúpili Folklórny sú-
bor S. Tešedíka zo Sarvaša, spevá-
ky zbor a citaristi z Čabačudu, žen-
ská spevácka skupina z Maglódu a
dychový orchester Grossturwaller
Musikanten z Törökbálintu.

Foto: (etre)

Je už tradíciou, že v lete sa v Sar-
vaši schádzajú domáci aj cezpoľní
milovníci umenia v múzeu a ga-
lérii akademického maliara Juraja
Ruzickayho v Alžbetinom háji.
Ateliér sa každý deň zapíňal profe-
sionálmi i amatérmi, aby pod ve-
dením majstra Štefana Korbelya –
tiež rodáka zo Sarvaša – vytvorili
nové umelecké diela. Témy ich ob-
razov sú rôzne, veď aj J. Ruzickay
rád experimentoval. Bol realista
i expresionista. Hovorieval, že vy-
chádza zo skutočnosti, z prírody.
Vytváral odlišné štýly, ale vždy
zachytával život, pohyb. Určite by
sa tešil, že sa na miestach, kde žil a
pracoval a ktoré mal tak rád, opäť
tvorí.

Foto: E. Fajnorová

Koncom júla sa na Hlavnom námestí v Šalgótarjáne opäť konali Folkové a slovenské dni ako súčasť XIV. Folklórnych slávností. Ich organizátor, predseda miestnej slovenskej samosprávy, moderátor podujatia Ferdinand Egyed vyzdvihol pozitívny prístup družobného mesta Banská Bystrica k spolupráci s mestom a s miestnou slovenskou samosprávou. Dôkazom bolo vystúpenie Folklórneho súboru Mladosť z Banskej Bystrice. V kultúrnom programe sa predstavili aj ľudová hudba Dobroda a gitaristi z Mihálygerge, FS Lipa z Budapešti a FS Novohrad zo Šalgótarjánu. Na Folkových a slovenských dňoch v Šalgótarjáne si bolo z čoho vyberať.

Foto: (ar)

Obec Čabasabadi oslávila vlni 25. výročie odpojenia sa od Békešskej Čaby. Jubileum si pripomenula aj na augustovom Jablkovom dni. Organizátori pripravili bohatú paletu gastronomických a kultúrnych akcií. Predsedníčka Spolku za Čabasabadi Alžbeta Kešárová Eršová predstavila pohľadnice obce. Slovenský zbor udelil vyznamenanie Za Slovákov v Čabasabadi Jánovi Melichovi staršiemu, Obecnému zastupiteľstvu priateľskej obce Hradište a Samospráve obce Čabasabadi. Po odovzdaní ocenení prišiel rad na kultúrny program a na súťaže o najlepší jablkový múčnik a lekvár.

Foto: M. Kešjár

Členov Spolku na zachovanie tradícií vo Veľkej Tarči už po druhý raz pozvali na festival TATTOO do juhofínskej Haminy. Hoci ide o festival vojenských kapiel, organizátori sa snažia spestriť podujatie o iné žánre. Vďaka priateľským stykom a spolupráci evanjelických cirkevných zborov mohol spolok doplnený o mládež opäť predviesť veľkotarčianske ľudové tradície. Z úcty k fínskym usporiadateľom predstavil popri veľkotarčianskom slovenskom a maďarskom aj netradičný modro-biely kroj.

Foto: P. Tagai

Počas prvého augustového víkendu sa na východnej Morave, v mestečku Rožnov pod Radhoštěm, v priestoroch Valašského múzea v prírode konal jubilejný XX. ročník Medzinárodného festivalu slovenského folklóru Jánošíkov dukát.

Slovákov z Maďarska zastupoval FS Červený mramor z Tardoša. Tanečníci jedného z našich najstarších folklórnych súborov vystupovali na viacerých javiskách a napriek obrovskej horúčave všade s veľkým úspechom. Prítomní boli aj členovia Spolku segedínskych Slovákov, ktorí boli v Česku vo vlastivednom tábore. Cieľom ich cesty bolo spoznávať, ako naši krajanovia v Českej republike chránia a rozvíjajú svoju tradičnú ľudovú kultúru.

Foto: L. Benčíková

Na 26. Vacovskej svetskej veselici sa koncom júla po druhýkrát predstavili členky speváckeho zboru z Banky, ku ktorým sa pridali aj tri dievčatá. Formácia sa zúčastnila na krojovanom sprievode a na národnostnom plese. Vo vacovskom kostole predniesla kyticu slovenských ľudových piesní.

V auguste usporiadali v meste Oroszlán XXIV. Dedinský deň. Okrem záhradkárskej a gastronomickej súťaže sa záujemcovia mohli tešiť na vernisáž putovnej výstavy 44 fotografií krojovaných neviest a ženíchov z celej krajiny z fotoalbumu Zväzu Slovákov v Maďarsku. Nechýbal ani krojovaný sprievod k Pamätníku slovenských predkov, zakladateľov mesta, a odtiaľ do Alžbetínskeho parku, kde vystúpili miestne kultúrne telesá, Mládežnícky dychový orchester Kridlovka a detský FS Bránička. Spieval Spevácky zbor Vértész-Gereče za sprievodu Viliama Urbaniča. Zo Slovenska prišli spevácka skupina Konopa z Kozároviec a zo Šale súbor Šaľan a hudobná skupina Duo Seniors.

Foto: (ar)

Foto: L. Szilágyi

Foto: (ef)

Slováci v Pilíšskej Čabe v polovici augusta hostili miestnych spoluobčanov i obyvateľov okolitých obcí na tradičnom národnostnom stretnutí v Parku predkov. Mesto, v ktorom dodnes žijú popri Maďaroch Slováci, Nemci a Rómovia, si starostlivo chráni pamiatku predkov. V kultúrnom programe si prišli na svoje všetky národnosti. V podaní miestneho Pávieho krúžku pod vedením Anny Füstiovej zazneli pilíšske slovenské piesne. Zlatým klincom programu bolo vystúpenie členov FS Studienka zo Santova.

Foto: (beol)

Prvý augustový víkend usporiadali v Medeši v poradí 24. festival melónov. Organizátori každý rok dbajú na to, aby sa v programe predstavili aj národnosti žijúce v tomto békešskom mestečku. Na pozvanie predsedníčky miestnej slovenskej samosprávy Márie Nyáριοvej Slávikovej zavítali na festival Slovenský ľudový spevácky zbor z Poľného Berinčoka a Tanečný súbor Komlós z Slovenského Komlóša. Po kultúrnom programe sa členovia pozvaných skupín stretli na fare evanjelickej cirkvi s miestnymi Slovákmi, ktorí im pripravili milé pohostenie. Priateľské stretnutie sa skončilo spoločným spevom slovenských ľudových piesní. Pri odchode dostal každý hosť melón.

Už po 18. raz usporiadala Organizácia komlóšských Slovákov spolu so slovenskou samosprávou a Regionálnym strediskom ÚKSM v Slovenskom Komlóši Slovenský gastronomický deň. V telocvični slovenskej školy vytvorili dve miestnosti, kde inštalovali výstavu fotografií komlóšskeho rodáka Jána Roszkosa a tradičnú expozíciu úrody miestnych pestovateľov. Na dvore školy kam sa človek pozrel, všade videl usilovné komlóšske ženičky, pripravujúce miestne špeciality. Rušno bolo aj na javisku: vystúpili FS Drevár z Krásna nad Kysucou, spevokol Priekopčanka z Martina a herec sarvaškého divadla Cervinus Teátrum Ferenc Polák.

Foto: M. Bajczerová

Foto: (ar)

Posledný augustový víkend sa Kultúrny dom v Jači naplnil milovníkmi ľudovej hudby. V sobotu na slovensko-maďarskom večierku odzneli najkrajšie skladby z repertoáru kapely Csibaj banda. Každá kytica, ktorú prezentovala na vyše hodinovom koncerte, bola unikátna, väčšina z nich odznela na rozličných kvalifikačných súťažiach. V jednotlivých blokoch vystúpili aj hostia. Po gratuláciách čakalo prítomných bohaté pohostenie a veselica ako na svadbe.

V Kerepeši sa v prvý septembrový deň konal XVII. Medzinárodný národnostný festival. Celodenné podujatie otvorili svätou omšou v slovenskom a maďarskom jazyku v kostole sv. Anny. V kultúrnom programe sa predstavili okrem miestnych aj slovenské a nemecké súbory z okolia, z Dolných Obdokoviec zo Slovenska a z českého mesta Hořice. Počas dňa sa uskutočnila súťaž vo varení, najmenších čakali zaujímavé atrakcie ako objaviteľský kútik alebo zábavný park. Deň sa skončil koncertom populárnych spevákov a ohňostrojom.

Foto: (kan)

V IX. obvode Budapešti – Františkove začiatkom septembra už tradične usporiadávajú Veselicu na sídlisku. Kultúrne a gastronomické podujatie sprevádzané množstvom programov pre všetky vekové skupiny sa aj tentoraz uskutočnilo na sídlisku Attilu Józsefa. Slovenská samospráva mestskej časti pozvala na prezentovanie našej kultúry Folklórny súbor a Páví krúžok z Kerepešu, ktoré predviedli zemplínske a novohradské tance. Po vystúpeniach každá národnosť ponúkala záujemcom svoje gastronomické špeciality. Najväčší úspech – ako inak – aj v tomto roku mali bryndzové halušky.

Foto: (fb)

Foto: (ef)

Začiatkom septembra sa uskutočnil jubilejný program pri príležitosti 60. výročia založenia Spolku na zachovanie tradícií vo Veľkej Tarči. Program sa začal v obecnom múzeu otvorením dočasnej výstavy fotografií s názvom 60 rokov v znamení zachovávaní veľkotarčianskych tradícií. V galaprograme vystúpili všetky vekové skupiny: deti, dospelí, ale aj speváci skupiny Venčok, sólisti a recitátori. Po spoločnej večeri nasledovala veselica, do tanca hrala kapela Forever Duo.

Už 15 rokov je vo Veňarci druhá septembrová sobota vyhradená folklóru a súťaži vo varení halušiek a rezancov. Návum minuloročného festivalu bolo zavedenie ekologických tanierov a príborov. Okrem gastronómie a kultúry čakali návštevníkov jarmok s ľudovomeleckými výrobkami, kolotoče, kreatívna dielňa remesiel, ukážka práce kováčov a pletenie košíkov z prútia. V miestnom evanjelickom kostole bola mimoriadna výstava krojovaných šatiek a čepcov z Guty, Bíru a Veňarca, vyhlásená za Nógrádikum.

Foto: (ar)

V poradí tretí Deň Békešskej župy sa konal v sídle župy na motto V znamení miestnych pokladov. Diváci si mohli pozrieť program zameraný na tradície národnosti a poklady župy. Stánky remeselníckeho veľtrhu a remeselnícke dielne siahali od katolíckeho kostola až po Divadlo M. Jókaiho. Na Námestí sv. Štefana nechýbal tradičný podstienkový slovenský dom. Po slávnostnom otvorení sa na javisku predstavili národnosti župy: rumunská, slovenská, nemecká, srbská a rómska. Všade naokolo ponúkali klasické jedlá. Napríklad kondorošské Slováci varili šunkový perkelt a mnohým veľmi chutili herovky, ktoré pripravovali gazdinky z Medeša.

Foto: J. Pitoňák

Národnostný folklórny festival usporiadali v Kétšoproni už po siedmy raz. Miestna slovenská samospráva a Spevácky zbor Horenka ho pokladajú za spoločnú úlohu, lebo ich hlavným poslaním je zachovávať slovenskú identitu a pestovať tradície. Chcú, aby sa aj mladí zapájali do ich práce. Toto úsilie verne odráža vystúpenie mladej generácie kétšopronských tanečníkov a gitaristov. Deti dosahujú krásne výsledky, viackrát získali ocenenie Zlatý páv za hru na citare, aj v kategórii spevu. Dospelí sú na ne nesmierne hrdí, na národnostnom festivale im preto ponúkli možnosť vystúpiť.

Foto: E. Tóthová

Foto: (etre)

V Poľnom Berinčoku sa začiatkom septembra stretli dolnozemskí slovenskí interpreti na súťažnej prehliadke Zväzu Slovákov v Maďarsku Slovenský škovránok, spojenej s kvalifikačnou súťažou Celoštátneho združenia speváckych zborov, hudobných kapiel a folklórnych súborov v Maďarsku (KÓTA) o Zlatého páva. Na súťažnej prehliadke sa zúčastnili jeden sólista a sedem súborov. Zlatého škovránka i Zlatého páva udelila porota súboru Orgován z Békešskej Čaby, vystúpenie speváckej skupiny Horenka z Kétsoproňu ocenila dvojitým Zlatým škovránkom, sólista Pavol Križan získal Zlatého škovránka i zlatú kvalifikáciu KÓTA a najvyššie ocenenie dostali aj členovia Pávieho krúžku Borouka z Telekgerendáša.

Či uzrie svetlo sveta II. zväzok pilíšskych ľudových piesní?

Boli to krásne časy, keď som ako vojak z povolania chodieval z *Vacova* do mojej rodnej dediny, do podpilíšskych *Mlynkov*, zbierať ľudové piesne! Korene tohto môjho počinu siahajú hlboko, do konca 30. rokov minulého storočia. Bol som bá-bätko, keď si ma otec posadil na kolená, podupával do rytmu a k tomu odriekal:

*„Dí, dí, na koňi, v čierném-bílém kepeňi.
Stójí voják na varťe v roztrhaném kabátě.“*

Robil to dovtedy, kým videl, že sa mi to páči. Potom ma začal kolembať, ako keď osievajú múku, a spieval mi:

*„Osíváme múčku na starém klobúčku,
čo naosíváme, minárovi dáme,
a minárke babke osúch na lopatke.
Šúch ho do peci!“*

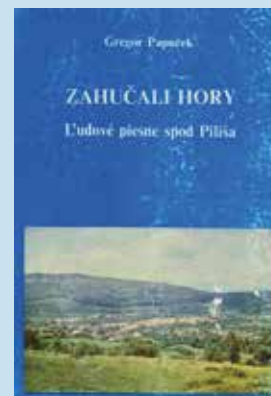
Takýchto riekaniek bolo v našej obci neúrekom. Niektoré sa recitovali ako veršiky, iné sa spievali. Deti tu v takomto duchu rástli od malička. S pribúdajúcim vekom jednoduché riekanky vystriedali ľudové piesne a rozprávky. Mňa napríklad naučili také pesničky ako:

*„Vím já jeden žinka-brinka-kundacinka
hájiček,
a v tem hájku žinka-brinka-kundacinka
domeček.
A v tem domku žinka-brinka-
kundacinka panenka,
rada ona žinka-brinka
vykúkala z okenka.“*

Alebo:

*„Povedal mi jeden chlapec, tudlajtom,
povedal mi jeden chlapec,
šěj-haj fiko-marom,
tá-dlipi-tudlatárom, tá-dlipi-tudlajtom.“*

*Že já ňevím chleba napést, tudlajtom,
že já ňevím chleba napést,
šěj-haj fiko-marom,
Tá-dlipi-tudlajtárom,
tá-dlipi-tudlajtom.“*

Odtiaľto viedla už priama cesta k vážnejším piesňam, ktoré si mama spievala v kuchyni pri varení, v izbe pri žehlení, slovom všade, kde niečo robila. Ja som bol vždy pri nej a spieval som spolu s ňou. Nie div, že som si pesničky obľúbil, naučil som sa ich a rád si ich podnes zaspievam. Už ako žiak základnej školy som si začal do zošita zapisovať pesničky, ktoré som poznal a neskôr aj tie, ktoré spievali moji rodičia. Toto boli začiatky, ktoré som neprestal rozvíjať ani ako vojak z povolania. Chodil som z Vacova do Mlynkov, v jednej ruke magnetofón, v druhej veľká taška so zošitmi. Moja cesta viedla rovno do Hárommezskéj ulice k tetke **Kate Pavleňákovovej**. Dozvedel som sa totiž, že ona je živým lexikónom pilíšskych pesničiek. Mala veľký zošit, v ňom si zapísala začiatok všetkých pesničiek, ktoré vedela naspamäť. Dlho to trvalo, kým mi ich naspievala na magnetofónovú pásku. Pričom ona nielen

spievala, ale sa aj vžila do textu. Brala to veľmi vážne a neraz doplnila prednes poznámkami. Zaslúžila by si pamätnú tabuľu na dome, v ktorom bývala.

Ludová múdrosť vraví, že len „*všetci ľudia všetko vedia*“ a tak som sa poobzeral aj po ďalších spevákoch. A veru o nich núdza nebola, ani som ich nemusel veľmi hľadať, ani nahovárať. Prišiel som rovno do „šenkú“ uprostred dediny a oslovil som prítomných: „*Chlapci, kto by mi išiel spievať?*“ Hneď vstali niekoľkí a išli za mnou. Medzi nimi Jano Urbanič, ktorý nás pozval k sebe oproti krčme. Posadali sme si okolo stola, vybral som magnetofón a fľašku, Jano nám rozdal poháriky, ponalievali sme si, štrngli si na zdravie a fuk! – do hrdielka. Čo treba ešte k veselému spevu?! Vybrali sme si pesničku, ktorú som ešte nemal zapísanú, oni mi ju spievali a ja som si ju nahrával.

Keď som zozbieral 316 piesní od 19 informátorov, celý materiál som odo-

vzdal vacovskému hudobníkovi **Tiborovi Bogányimu**, ktorý piesne znotoval a v novembri 1983 vo *Vydavateľstve učebníc* uzrelo svetlo sveta 2000 výtlačkov krásnej zbierky ľudových piesní spod Pilíša pod názvom **Zahučali hory**. Vyšla ako publikácia *Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku*. Bolo to veľké víťazstvo dlhoročnej svedomitej práce Pilíšanov (Mlynčanov), ktorí sa pričini- li o vznik tejto 422-stranovej peknej a vzácnej zbierky našich ľudových piesní.

Kniha zožala veľký úspech, ale mne znovu pripomína už spomenutú ľudovú múdrosť, podľa ktorej len „*Všetci ľudia všetko vedia*“. Na jej vzniku sa podieľalo 19 informátorov. Ak beriem do úvahy, že Mlynky majú podľa sčítania z r. 2011 2 259 obyvateľov, z nich údajne 1 635 osôb tvoria Maďari, 77 Nemci a Slováci je 547, predpokladám, že medzi nimi ešte sú ľudia, ktorí si pamätajú miestne

slovenské ľudové piesne. Potvrdil mi to rozhovor s 82-ročnou tetkou **Hermínou Hlaváčovou**, ktorá mi narozprávala a naspievala piesni za plný hrubý zošit. Stalo sa to v roku 1984, keď zbierka *Zahučali hory* už vyšla, pričom veľa piesní, ktoré som sa dozvedel od nej, neobsahuje.

Uvažoval som, či by som nemal zbierať ďalej a vydať ďalšiu zbierku pod názvom **Zahučali lesy**. Ibaže časom naše rady navždy opustili tí, ktorí piesne najlepšie poznali. Keď sme v roku 2013 v Mlynkoch oslavovali 30. výročie vydania zbierky, z 19 informátorov žili už len dvaja. O rok nás opustil **Jožko Majnič** a o ďalšie dva aj posledný **Rudo Glück**. Živá však ostala nádej. Sú ešte aké-také šance na vydanie ďalšej zbierky. Veď aj pieseň *Zahučali hory* má svoje pokračovanie: ...*zahučali lesy*. Nedajme si ujsť túto možnosť!

Gregor Papuček

Nepominuteľné dielo Ota Németha

Výtvarník, maliar **Oto Németh** sa narodil 27. apríla 1918 v Slovenskom Komlóši. Jeho životom sa prehnali všetky závažné dejinné udalosti, ktoré sa prevalili nielen nad Maďarskom, ale aj nad našim kontinentom. Viac ako päť desaťročí žil v XX. obvoде hlavného mesta, v Pesterzsébe. Práve tam usporiadali miestna slovenská samospráva a Kruh priateľov Slovenského Komlóša v marci 2018 súbornú výstavu umelcových diel, poslednú, na vernisáži ktorej sa mohol osobne zúčastniť. Malby prepožičalo Munkácsyho múzeum v Békešskej Čabe, ktorému umelec daroval viac ako 250 svojich prác.

V posledných rokoch svojho života si O. Németh mimoriadne vážil svoje slovenské korene, komlóšsky slovenský pôvod. Keď sa v obvodných novinách dočítal o verejnom zasadaní Slovenskej samosprávy XX. obvodu Budapešti, napriek pokročilému veku sa rozhodol zúčastniť sa na ňom, ba sa aj prihovril. Ako si na ten deň spomína **Jolana Tataiová Szabadosová**, tam sa dozvedeli o jeho životnej dráhe. Ako malé dieťa stratil otca a čoskoro na to aj matku. Vychovávala ho najstaršia sestra. Najprv sa začal učiť za krajčírka, ale majster ho namiesto učenia mal skôr za čeladníka, preto zmenil povolanie a vyučil sa u svojho švagra **Lajosa Paulika** za holiča. Stal sa holičským tovarišom v Békéssámsone, neskôr sa dostal za holiča do vojenských kasární. Istý čas bol skladníkom. V Budapešti začal pracovať ako technický kreslič a popri práci študoval, skončil strednú obchodnú školu. Počas prechodu frontu pracoval v Rusmi spravovanom mlyne v Tolnianskej župe, kde nemal problémy vďaka slovenčine. Po vojne sa zamestnal ako skladník v budapeštianskom elektrotechnickom závode. Od mlada inklinoval k umeniu. Len tak pre vlastné potešenie sa naučil hrať na husliach a vždy rád kreslil. Časom ho kreslenie a malba vtiahli natoľko, že sa stali jeho vášňou.

Aj keď sa výtvarníctvom začal zaoberať ako samouk, keď mal šesťnásť rokov, až v 40. rokoch sa rozhodol navštevovať v Budapešti krúžok kreslenia, ktorý prispel k vytvoreniu základov jeho umeleckej kariéry. Na dvoch po sebe nasledujúcich večerných kurzoch kreslenia na škole umeleckého priemyslu vznikli jeho štúdie živých modelov a modelov zo sadry, tvoriace pozoruhodnú ucelenú časť zbierky. – *Vychádzajúc z týchto najranejších prác autora si môžeme vytvoriť obraz tvorivej dráhy Ota Németha. Zvláštnu časť jeho diel tvoria monochromatické zobrazenia kreslené tušom, guľôčkovým perom alebo fixkou a jemne vypracované farebné akvarely zobrazujúce krajinky a budovy. Experimentálnu náladu tvorcu ilustrujú*

aj farebné linorezy, rytiny, gravírovaný papier a maľovaná keramika, – uviedla pri príležitosti maliarovej storočnice kunsthistorička Múzea M. Munkácsyho Gabriela Gyarmatiová.

Steny umelcovho bytu sú plné jeho obrazov, najčastejšie krajínok, vyjadrujúcich túžbu po rodnej Dolnej zemi. Do Komlóša chodieval po vojne len na návštevu príbuzných. Vždy bol rád, že môže hovoriť po slovensky s rodinou či susedmi.

Okrem slovenčiny mal blízko aj k reformovanej cirkvi. Najprv kvôli manželke, potom bol niekoľko desaťročí presbyterom cirkevnej obce. Spoločne s manželkou **Margitou** si vybrali miesto svojho večného odpočinku, práve tak, ako sa počas svojho príkladného živo-

ta s rozvahou o všetko postarali. Vybrali si urnovú kaplnku v Katolíckom kostole Najsvätejšieho srdca Ježišovho v Pesterzsébet, kde ho 25. júla 2018 pochovali. Lúčil sa s ním reformovaný duchovný **János Börzsönyi** slovami: – Splnil sa jeho životný sen, dielo jeho rúk zostalo trvalé. ... Jeho najjednoduchší a pritom najdokonalejší obraz zostal v našej modlitebni. Ten zlodeji, ktorí duchov-

ný stánok vyplienili, nepotrebovali. Biele plátno, na ňom len dve myšlienky: „Spomínaj ... aj za teba!“ Medzi nimi skutočný veniec z trnia. Nie socha, nie malba, vyznanie. Aj keď prikrýva časť mimoriadne krásne vyrezávanej skrine, nikto odtiaľ nechce výtvor rúk nášho brata Ota Németha sňať. Všemohúci vyslyšal jeho modlitbu: „Dielo našich rúk učíň nepominuteľným“.

(etre)

Foto: Cs. Lampert

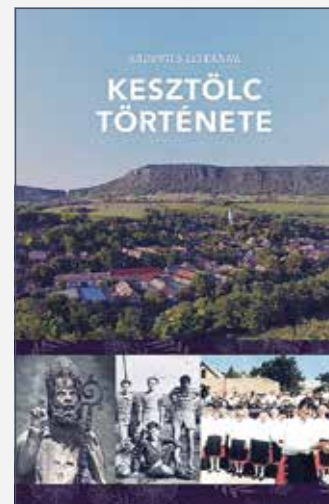
Dejiny Kestúca

Bývalá riaditeľka základnej školy **Paula Radovicsová** vyše dve desaťročia s veľkou pokorou a úctou zbiera a spracováva archívne materiály, staré fotografie, národopisné pamiatky a všetko, čo súvisí s históriou jej rodnej podpilišskej obce **Kestúc**. Po doterajších dlhších-kratších publikáciách na jeseň roku 2017 vyšla spod jej ruky dávno očakávaná a radosne vítaná monografia obce **Dejiny Kestúca**.

„Mojou vlasťou je Kestúc“, vyznáva autorka v maďarskom a slovenskom úvode knihy. „Milá, malebná obec, ktorú objímajú biele skaly a husté pilišské lesy. Má na udalosti bohatú históriu, je takmer tisícročná... Pri svojom výskume miestnej histórie som sa presvedčila o tom, že skúmanie a porovnávanie miestnych le-

giend, zemepisných pomenovaní a rôznych skutočných i neskutočných udalostí je priam nevyčerpatelnou pokladnicou.“

Autorka hneď v úvode dáva čitateľovi najavo, že ide i dejiny slovenskej národnostnej obce a vôbec netají, že patrí medzi odhodlaných ochrancov slovenských tradícií a slovenského jazyka. „V mojom rodnom kraji slovensky hovorí ten, kto len chce a kto vie,“ píše ďalej v úvodnom texte knihy. „Je pre nás neoceniteľné, že nám naši predkovia zanechali možnosť popri maďarskej kultúre pestovať a rozvíjať aj svoju slovenskú. Keď som vzdialená od svojho rodiska a v mysli sa mi vynorí prekrásna ľudová pieseň „Tá kestúcka veža...“, jej melódia a atmosféra ma zavedú domov: ku kostolu, ktorý sa vypína na kopci a stráži obec, k mojim milým v cintoríne,

k rozľahlým viniciam, k majestátnemu Pilišu, ktorý je pre nás, Kestúčanov, symbolom nesmrteľnosti a večnosti.“

Podrobný obsah na začiatku knihy uľahčí čitateľovi orientovať sa v tematike monografie. Ako každá publikácia tohto žánru, aj táto v prvom odseku zaviedie čitateľa do praveku a do rímskych čias, respektíve ho oboznámi s archeologickými nálezmi pochádzajúcimi z oblasti Kestúca. Čitateľ sa tu dozvie, že pred príchodom Maďarov do vlasti žili v tejto oblasti Kelti, Avari a neskôr Slovania. Pomenovanie obce pravdepodobne pochádza z doby Veľkomoravskej ríše, zo slovanského slova *kostolec*, čo znamená malý hrad, kostol v lese, kláštor. V ďalšej kapitole nasledujú údaje o obci z doby Arpádovcov. Čitateľ sa dozvie, že prvá zmienka o Kestúci pochádza z roku 1075

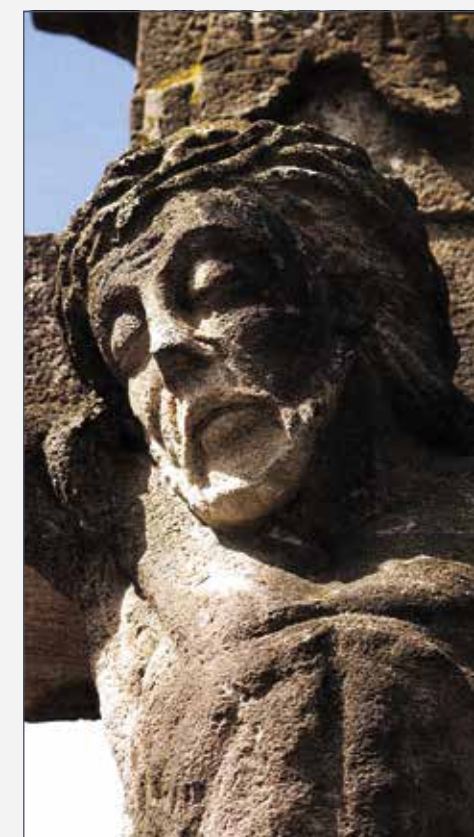
a nachádza sa v zakladajúcej listine opátstva v *Hronskom sv. Beňadiku*. V živote obce bolo determinujúce, že koncom 13. storočia sa z kráľovského majetku stala majetkom ostrihomskej kapituly. V tejto kapitole sa píše aj o prvom kostole obce, ktorý postavili na počesť sv. Klementa a prvýkrát sa písomne spomína v r. 1349. Kostol s drevenou vežou stál na kopci *Magoše*, na mieste, ktoré dodnes Kestúčania nazývajú *Starý cintér*.

V monografii zvláštnu kapitolu dostala jediná uhorská rehoľa, rád pavlínov, lebo jej založenie sa viaže ku Kestúcu, presnejšie ku *Klášturu* (Klastrompuszta) patriacemu k obci. Kanonik *Eusébius Ostrihomský* ako pustovník tu, v Pilišských vrchoch, založil r. 1250 Kláštor svätého Kríža a za jeho patróna a svoj príklad zvolil sv. Pavla. Rád pavlínov tu pôsobil až do r. 1304. Kláštor v r. 1526 spustošili Turci.

Samozrejme, najzaujímavejšie čítanie ponúkajú *kapitoly o novodobých dejinách obce*. Autorka mimoriadne podrobne a zaujímavo spracovala proces príchodu slovenských osadníkov do Turkami spustošeného Kestúca. Osídľovanie sa začalo r. 1716, keď prišli do dediny prvé slovenské rodiny z Nitrianskej stolice a trvalo až do konca 18. storočia. Farár *Juraj Petráš* už v roku 1788 napísal svojim nadriadeným: „*Obyvatelia obce sú v plnej miere Slováci a všetci sú katolíci. Počet duší v dedine je 823.*“ Autorka knihy neuniklo ani to, kedy sa v obci objavili dodnes sa tu nachádzajúce najčastejšie slovenské priezviská. Určite tým poskytne veľkú pomoc ľuďom, ktorí si zostavujú rodokmeň. Iba pre zaujímavosť spomeniem: autorka uvádza, že v súčasnosti

v Kestúci žije 143 ľudí s priezviskom Kara. Doteraz pevne žila domnienka, že toto priezvisko je tureckého pôvodu, je „dedičstvom“ tureckých vojakov z Ostrihomskeho hradu, ktorí po vyhnaní z mesta ostali v okolí a tu si zakladali rodiny. Nuž, P. Radovicsová presvedčivo dokázala, že meno Kara sa objavilo prvýkrát v kestúckej matrike až v prvých rokoch po príchode slovenských rodín. V roku 1723 do matriky ako prvého s týmto menom zapísali **Petra Karu**.

„*Slovenskí osídlenci priviedli so sebou nielen svoje rodiny, ale aj nástroje, náradie a modlitebné knižky,*“ píše autorka. „*V obci sa objavili paliči dreveného uhlia, furmani, predstavitelia lesníckych a drevárskych remesiel. Na miernych svahoch Piliša ľudia vysádzali vinohrady, v kameňolome ťažili vápenec a obrábali polia. Časti chotára obce dostali slovenské názvy, ktoré dodnes žijú... Príchodom osídlencov sa začal rozhodný rozmach*

hospodárskeho života obce. Obyvatelia Kestúca sa spočiatku zaoberali v prvom rade poľnohospodárstvom a lesníctvom, od konca 18. storočia sa prevažná väčšina mužov zamestnávala v okolitých uhoľných baniach.

V ďalších kapitolách monografie autorka odкрýva históriu obce v chronologickom poradí, pričom podrobnejšie sa zaoberá pamätihodnosťami obce. Napríklad v dnešnom kostole z r. 1800, ktorý je tiež zasvätený sv. Klementovi, patrónovi obce a kostola, zdobí hlavný oltár veľkoplošná mozaika o rozmeroch 3×5 metrov a nesie názov *Zázrak svätého Klementa*. Obraz hlavného oltára je dielo kestúckeho rodáka, známeho výtvarníka **Tibora Nyilasiho**, ktorý dlhé desaťročia žil v kanadskom Hamiltone a kde v roku 2015 zomrel. Odborníci toto dielo pokladajú za najmonumentálnejšiu oltárnu mozaiku v strednej Európe. Nakoľko v Kestúci, v jedinej obci našej krajiny, dodnes žije cyrilo-metodské dedičstvo, okrem oltárnej mozaiky kostol zdobia aj mozaikové obrazy sv. Cyrila a sv. Metoda, tiež diela Tibora Nyilasiho.

Čitateľ si akiste s dojatím prečíta vojnové a povojnové udalosti v obci, naj-

tragickejšie v novodobej 300-ročnej histórii Kestúca. V r. 1944 sovietske vojsko odvieкло z obce 480 mužov na nútené práce, na „málenkuju rabótu“, z nich 100 sa nikdy viac nevrátilo, zložili kosti v ďalekých gulagoch. V rámci maďarsko-československej výmeny obyvateľstva obec stratila ďalších 368 obyvateľov. Čitateľa akiste zaujmú aj kapitoly o nedávnych udalostiach v živote obce, ako je napr. legenda o tzv. *Kestúckej republike* v r. 1956, rozvoj školstva, národnostného kultúrneho života, športu, slovenskej gastronómie, pestovanie baníckych tradícií a iné dôležité udalosti kestúckeho života. Publikácia obsahuje aj menoslov verejných činiteľov, richtárov, notárov, farárov, ako i umelcov, ktorí žili a tvorili v Kestúci. Kniha P. Radovicsovej je bohato ilustrovaná archívnymi dokumentmi, mapami, kresbami, dobovými i súčasnými fotografiami.

K vysokej úrovni najnovšej publikácie o Kestúci sa vo veľkom pričínal jej redaktor **András Nyírő**, lektor **József Dankó** a projektantka **Livia Lukácsová**. Monografiu vydal *Spolok za rozkvitajúci Kestúc*.

(bárkányi)

Rudolf Fraňo

Kráľovské stretnutie vo Vyšehrade alebo čo predchádzalo Vyšehradskej štvorke

O stretnutí napísal kronikár Ján z Turca: – Roku Pána 1335, okolo sviatku svätého Martina, prišli do Uhorska na Vyšehrad ku kráľovi Karolovi český kráľ Ján so synom Karolom a kráľ Poliakov, aby mierové spolunažívanie na veky dohodli. Tak sa aj stalo. Českému kráľovi na obed uhorský kráľ každý deň dvetisícpäťsto chlebov poskytol, ale aj dostatok iného jedla. A koňom na každý deň dvadsaťpäť mier obroku. Poľskému kráľovi na obed tisícpäťsto chlebov a iného jedla. Z vína namerali spoločne stoosemdesiat sudov. Uhorský kráľ podaroval českému kráľovi drahé cennosti. Päťdesiat strieborných pohárov, dve kožené puzdrá na šípy, jednu krásnu šachovú dosku, dve veľmi drahé sedlá a jeden meč ocenený na dvesto mariiek. Za to, že poľský kráľ uznal platenie daní českému, si uhorský kráľ vzal sestru poľského kráľa a daroval päťsto meríc najčistejšieho zlata, aby ho tak odškodnil za platenie daní českému kráľovi. Rozhodli aj o tom, ak hociktorého z nich nepriateľ napadne, druhí dvaja mu prídu na pomoc. Tieto dohody aj prisahou potvrdili.

Ak je zo spomínaného množstva jedla a pitia len polovica pravdivá, aj to stačí, aby sme ho neobišli v našom rozprávaní. Skúsme sa bližšie pozrieť na vtedajšie zvyky a priblížiť si toto stretnutie na najvyššej úrovni, ktoré je aj dnes aktuálne.

Práve tam sa totiž zrodila dnešná V4 – Visegrádska skupina.

Sme v prvej polovici 14. storočia. Uhorským kráľovským sídlom sa stal Vyšehrad. Karol Róbert rozšíril objekt, doterajšie stavby nestačili, boli malé. Štíhle veže, krásna rytierska sála, vysunuté balkóny, hradby potiahnuté až k Dunaju zďaleka priťahujú pozornosť. V kráľovských stopách si tu stavajú paláce viacerí šľachtici a urodzení páni. Vyšehrad už nie je len opevnený hrad, pribudol tu veľkolepý kráľovský palác na brehu Dunaja, stal sa kráľovským sídlom.

Vyšehrad sa na jeseň 1335 stal dejiskom významných rokovaní. Poľský kráľ Kazimír sa chcel mierovou cestou dohodnúť s českým kráľom Jánom a požiadal Karola Róberta, aby sprostredkoval rozhovory. Príroda si nasadila jesenný

šat. Bukové lesy sa hrdili zlatohnedou farbou. Vtedy prichádzali prví hostia. Poľský kráľ v sprievode kráľoviča Vladislava, pápežský legát Galhard a iní páni. Všetkých milo privítali. Osobitne srdečne vítali kráľa Kazimíra, brata uhorskej kráľovnej a teda švagra Karola Róberta.

Koncom októbra dorazil aj český kráľ Ján so synom Karolom, moravským markgrófom. Aj on bol príbuzný uhorského kráľa, lebo jeho dnes už mŕtva sestra Beatrix bola druhou ženou Karola Róberta. Spolu s nimi prišli aj Henrich Bavorský, Rudolf Saský a sliezske knieža Boleslav. Dostavil sa aj biskup Vitigo z Maissenu a mnoho ďalších. Začiatkom novembra prišli do Vyšehradu aj vyslanci Rádu nemeckých rytierov.

Dalo roboty všetkých ubytovať! Kráľovskí a kniežací hostia sa ubytovali hore v hrade, ich sprievody v príbytkoch a palácoch šľachty a duchovných. Služobníctvo a kone umiestnili v prístreškoch a v stajniach na okraji mestečka. Takéto množstvo ľudí denne zhlťlo štyritisíc chlebov a len na obed vypilo stoosemde-

siat okovov vína. Na programe stretnutia bolo aj zamedzenie neoprávneného vymáhania colných a iných poplatkov, čo prilákalo pozornosť mnohých významných návštevníkov, trhovcov a obchodníkov. Na nábreží Dunaja boli húfy ľudí. Pokiaľ králi a najvyšší veľkomožní páni hore na hrade rozhodovali o osudoch krajín, zatiaľ sa ich sprievod dole zabával. Ľudia si vymieňali poznatky o cenách tovarov, čo a kde v ktorej krajine stojí. Čo je kde drahšie a čo lacnejšie. Mnohí sa v duchu už rozhodovali, koľko akého tovaru nakúpia, či aký tovar ponúknu na predaj.

Na hrade prebiehali rozhovory. Ich sprostredkovateľ a hosťiteľ Karol Róbert viedol rokovania s prehľadom, mal záujem na tom, aby všetci prijali dohodu. Jeho námaha nezostala bez výsledku.

– Pán kráľ, – hovorí mu ostrihomský arcibiskup Čanád Telegdi, – tvoji kráľovskí hostia, obaja panovníci, nemohli zveriť svoje osudy do lepších rúk. Nikto nemohol dopredu vedieť, že za dva týždne vyriešiš všetky problémy.

Karol Róbert sa zasmial:

– Dvorná kancelária bude mať práce na dlhší čas, než všetky dohodnuté zmluvy napíše a pripraví na podpísanie.

– Zaobstarali sme dostatok pergamentu, aj brká na písanie sú ostrúhané, – spoza chrbta sa žartovne ozval kaločský arcibiskup Ladislav.

– Dôležité je, že na papier sa dostali dobré zjednania. Zástupcovia Rádu nemeckých rytierov nechceli popustiť, rokovania s nimi boli ťažké. Švagar Kazimír nemusí byť smutný, že prepustil Pomoransko. Dôležité je, že český kráľ sa vzdal nároku na poľský trón, Kazimírovi zostalo Sliezsko, – povedal Karol Róbert.

– Aj ľudia sa môžu radovať, – pripomenul majster Demeter Lipóci. – Nastavili sa dobré ceny, trh bude pre všetkých priaznivý.

– Kedy chcete podpisovať listiny? – pýtal sa palatín Druget.

– Potešilo by ma, keby sa tak stalo do devätnásteho, – odpovedal kráľ.

– Naraz by sme oslávili Deň svätej Alžbety, uzavretie dohody a aj meniny kráľovnej, – dodal Telegdi.

– O to by to bola radostnejšia udalosť, – pritakal mu Lipóci.

Konečne prišiel 19. november 1335. V rokovacej sieni hradu kancelár Ladislav drží pripravené dokumenty zmlúv, ktoré sa musia dnes podpísať. Tichým hlasom kontroluje, či je všetko pripravené a čaká najvyšších pánov.

Počasie je krásne. Do hradnej siene dopadajú jesenné slnečné lúče.

– Tomáš, – hovorí kancelár jednému z pisárov, – vyzeraj, či už prichádzajú a včas ohlás ich príchod.

– Vykonám, – úctivo odpovedal pisár a opustil sieň.

Arcibiskup Ladislav pristúpil k oknu. Pozrel do doliny, tam, kde sa Dunaj ohýba, a na domce na protíhlom brehu. Jeho zamyslenie preruší návrat Tomáša.

– Opustili kráľovské apartmány, o chvíľu sú tu.

Kancelárovi zamestnanci a služobníctvo sa postavili k stenám. Kancelár Ladislav oproti dverám. Dubové dvere na železných pántoch sa otvorili presne pred vstupom kráľa Karola Róberta a jeho hostí. Kancelár ich pozdravil. Dal nahlas prečítať každú jednu zmluvu. Nikto neprotestoval. Karol Róbert požiadal prítomných, aby ich podpísali.

Nasledovalo slávnostné podpisovanie. Kancelár podával dokumenty. Kazimír podpisoval s úsmevom. Aj na Jánovej tvári bolo vidieť, že je spokojný. Samotný Karol Róbert ako hlavný vyjednávač dôstojne vpísal svoje meno. Počas podpisovania následník trónu Ľudovít pozorne všetko sledoval. Po podpisoch kráľ a hostia opustili sieň a presunuli sa do kaplnky. Tu pasovali Karola – moravského markgrófa – za rytiera. Prizerala sa aj kráľovná.

Po návrate ich v rytierskej sieni očakávali tri sviatočne prestreté stoly. Skôr ako sa posadili prehovoril kráľ Karol Róbert:

– Milí veľkomožní hostia. Na oslavu tohto radostného dňa vám odovzdávam malé dary, aby ste na slávne stretnutie vďačne pamätali.

Pri stoloch sedeli podľa svojho postavenia. Jedli pečené mäso, množstvo delikates, vynikajúce zákusky. Každý si mohol vyberať podľa chuti. Pánom za chrbtom stáli pázatá, ktoré sa starali o dostatok vína a iných nápojov. Nálada bola veľmi dobrá. Počas hostiny vyhlásil Kazimír zasnúbenie dcéry s bavorským princom. Pripili si na to. Po hostine sa tancovalo. Muzika hrala dlho do večera. Neskoro v noci rytierska sieň stíchla, všetci odišli odpočívať.

Kráľovskí hostia vo Vyšehrade dlho nezostali. Koncom novembra sa vybrali na cestu domov obaja králi, po nich vyslanci nemeckého rádu a postupne aj ostatní. Poskladali šiatre, sprievody sa rozišli. Člny a pramice stáli pripravené previezť ich na druhý breh. Vzájomné lúčenie predlžovalo čas vyplávania. Konečne sa veslá ponorili do vody. Hostitelia dlho mávali za odchádzajúcimi.

Plodný básnik a učiteľ

Ludovít Žello pôsobil medzi Slovákami v Maďarsku

V tomto roku si pripomínáme 210. výročie narodenia básnika, učiteľa a národovca **Ludovíta Žella**. Narodil sa 7. augusta 1809 v *Banskej Bystrici*. Jeho otec bol pekársky majster **Bohumil Žello**, matka **Terézia Zuzana** rodená **Baderová**. Prvý širší životopis priniesol o ňom v roku 1864 obrázkový časopis pre zábavu a poučenie *Sokol*, ktorého zodpovedným redaktorom a vydavateľom bol **Viliam Pauliny-Tóth**. V tomto článku z 30. januára 1864 píše, že Žello elementárnu školu navštevoval v rodisku a učili ho viacerí učiteľia. Začínal u *Fabríciho*, ktorý nepostrehol, že chlapec má slabý zrak a nespravodlivo ho fyzicky trestal, preto Ľudovít nechcel viac chodiť do školy. Keď ho však dali do školy k *Adamiemu*, hneď ožil a dostal aj chuť do učenia. Nakoniec ho ešte v rodisku učili *Theil* a *Kubány*. Otec sa popri pekárstve dal na obchodovanie s obilím. Spočiatku sa mu darilo, ale keď v rokoch 1816 – 1817 nastali ťažké časy, rozhodol sa odísť do *Pešti*, kam neskôr prišla za ním aj manželka so synom.

V Pešti sa prihlásili u Jána Kollára

Keď sa rodičia prihlásili roku 1821 v evanjelickom cirkevnom zbore v Pešti u **Jána Kollára**, ten si hneď so súhlasom rodičov ponechal Ľudovíta na školskú

výchovu a na celé tri roky aj ako svojho pomocníka. Vtedy bol ešte Ján Kollár farárom v spoločnom slovensko-nemeckom cirkevnom zbore a z toho dôvodu aj jeho knižnica bola bohatá na nemecké knihy. Akosi z profesionálnej slepoty si Ján Kollár nevšimol, že Ľudovít je syn slovenských rodičov a akosi pozabudol, že tomuto slovenskému žiakovi by sa žiadalo venovať aj z tejto stránky. Keďže Kollár mu v tomto smere nevenoval pozornosť, chlapec sa sám začal hrabať v jeho bohatej knižnici plnej nemeckých kníh. Aj keď pri svojom príchode do Pešti po nemecky veľa nerozumel, počas trojročného pobytu u Kollára postupne natrafil aj na zaujímavé detské knihy. Prvou takouto bola kniha s názvom *Rittergeschichte*, ktorá ho veľmi zaujala, postupne ďalšie a tak to pokračovalo, až sa nakoniec čítaním takmer úplne ponemčil.

Počas edukácie u Jána Kollára sa mladému Žellovi stala aj takáto príhoda. Od jedného peštianskeho kožušníka dostal odkaz, že otec, dlhšie sa pracovne zdržiavajúci v *Dindiši* (Gyöngyös), poslal po svojom majstrovi pre syna balík šiat. Ľudko sa vybral pre tento balík cez tri veľké ulice a keď sa podvečer vracal domov, na jednej z ulíc vypukol veľký požiar. Vo veľkej trme-vrme sa mladík rozhodol radšej prenocovať u matky. Keď sa ráno vrátil na faru, najprv našiel

na zemi zablatenú obuv a mokré šaty a nakoniec svojho principála ležať zničeného vo svojej spálni. Ján Kollár v ten večer vypomáhal hasičom ako nosič vody. To ho tak vyčerpal, že si privodil chorobu. Vtedy ho Ľudovít svedomito opatroval a najlepším liekom mu vraj bola lyžička tokajčiny, ktorú mu Ľudko starostlivo podával. Je o tom zmienka aj v *Slávy dcére*. V Pešti sa Ľudovít Žello okrem nemčiny zdokonalil aj v speve. Dobré pripravený sa v roku 1825 prihlásil na evanjelické lýceum do Bratislavy. Aj keď sa počas tohto štúdia zoznámil s mnohými Slovákami, nemčina mu išla vždy lepšie a aj z toho dôvodu jeho prvé básnické pokusy boli v nemčine. Keď hrozilo, že sa ponemčí, nastal jeho veľký obrat v prospech materčiny. Stal sa výborným slovenským učiteľom a básnikom.

Prišiel na chuť rodnému jazyku

Po štyroch rokoch sa roku 1829 vrátil z Bratislavy domov do Pešti. Rodičia boli v núdzi a aby im v ťažkom položení pomohol, prijal miesto pomocného učiteľa v neďalekej Slovácku obývanej *Čiktarči* (teraz Veľká Tarča). Ako učiteľ tu vo svojej zanedbanej materčine *musel učiť deti po slovensky*, verše na pohrebných rozlúčkach a tiež kázne vybavovať len po slovensky. V tomto smere mu veľmi pomáhali slovenskí farári zo susednej Cinkoty **Ján Šalamún Petian** a **Jakubovič**. Po roku sa chcel Ľudovít Žello vrátiť do Bratislavy, ale práve v Slovácku a Nemcami obývanom *Kerestúre* (Rákoskeresztúr) zomrel slovensko-nemecký evanjelický učiteľ a na jeho miesto cirkevníci pozvali Ľudovíta Žella. Aj tu bol nútený stále sa zdoko-

naľovať v slovenčine, ale pritom nemčinu stále obľuboval. Obrat u neho nastal až v roku 1832, keď Jánovi Kollárovi vyšla *Slávy dcéra* a jeho bývalý učiteľ a vychovávateľ mu ju v Pešti daroval. S veľkým entuziazmom ju začal čítať a aj keď jej úplne nerozumel, nemal dovtedy pokoja, kým sa k nej krvopotne neprepracoval a neosvojil si ju. V nej nakoniec spoznal krásu a rozmanitosť svojej materčiny a stal sa horlivým Slovákom. Prišiel na chuť svojmu materinskému jazyku, od ktorého sa už nikdy neodvrátil. Spočiatku začal iba prekladať nemecké básne do slovenčiny.

V roku 1834 pozvali Ľudovíta Žella za slovenského učiteľa starších žiakov do Malého Kereša (Kiskörös). Ešte predtým sa oženil s vdovou čiktarcianskeho učiteľa Juraja Salaia **Katarínou**, rodenou **Keľichovou**, s ktorou sedem a pol roka žil v Malom Kereši. Keď umrela, oženil sa druhý raz a za manželku si zobral rodáčku z Banskej Bystrice **Teréziu Bindlebenovú**, s ktorou mal 12 detí (v roku 1864 žilo z nich iba päť). Neskôr začal veršovať pôvodné slovenské básne, ktoré pričinením peštianskeho slovenského učiteľa **Jána Kadavého** vyšli aj tlačou. Už predtým mu v roku 1840 vyšli v češtine prvé básne, ktoré uverejnil v almanachu *Zora* (Slávy dcéra a starožitnosti) a v *Květoch* (On i ona). V roku 1842 vydal nákladom J. Kadavého zbierku *Básně*, obsahujúcu časomerné i prízvukné lyrické verše ospevujúce slávnú minulosť a veľkú budúcnosť slovanstva v duchu kollárovskej ideovej koncepcie.

Pomaďarčovanie nedokázal ani on odvrátiť

Po odchode Jána Kollára a Jána Kadavého z Pešti stal sa Žello v Malokumán-

skom kraji osamelým národne uvedomelým Slovákom a len jeho pastorok **Bedrich Salai**, Štúrov žiak, mu bol povzbudením. Ožil však v roku 1854, keď sa **Viliam Pauliny-Tóth** stal prvým župným komisárom v neďalekom *Kečkeméte*. Ten počas služobných ciest do Malého Kereša nikdy nevynechal návštevu Žella a Salaia a spolu s nimi, a to často v ich viniciach a chýžkách, zotrval v plodných dialógoch a zábave, počas ktorých vždy odzneli Žellove verše a slovenské pesničky. Je obdivuhodné, aký prerod nastal rokmi u Ľudovíta Žella v prospech slovenčiny. Na Dolnej zemi stal sa výborným učiteľom – metodikom slovenského jazyka, o čom písali aj viedenské **Slovenské noviny**: „Na Kiškereši slyšeli sme od známeho rodomila a učiteľa zásluhami proslulého veterána p. Žellu vyborné od všetkých schválené pojednávani a spôsoby, nímž dítka snadno a skoro k čítaní privedi možno...“. Časopis *Priateľ školy a literatúry* roku 1860 zase o ňom napísal: „Vysokoučený pán L. Žello, jediný národovec v Kereši, ako i na celých ohromných pustatinách od Pešti po Báčku, je známy na Slovensku ako básnik...“

Ľudovít Žello prispieval do časopisov *Sokol*, *Orol*, *Pešťbudínske vedomosti*, *Zora*, *Květy*, *Lipa*. Epos *Pád Miliducha*, ktorý napísal v roku 1843 a dal posúdiť Jánovi Kadavému, celé desaťročie – a to aj v dôsledku nasledujúcich revolučných rokov – akoby bol zabudnutý. Po rokoch ho prepísal do štúrovskej spisovnej slovenčiny a uverejnil roku 1862 v *Almanachu Lipa*. V epickej skladbe *Rastislav*, ktorej časť vyšla v časopise *Orol*, spracoval podobnú tematiku ako **J. Holý** v epose *Svatopluk*. Začiatkom 70. rokov uverejnil viaceré vlastenecky ladené básne, v ktorých povzbudzoval k národnej a kultúrnej aktivite a k spolupráci, odsudzoval odrodilstvo, zažalil si nad smrťou **Andreja Sládkoviča**. Za publikovanie jeho básne *Päť oproti pästi*, ktorá vyšla posmrtné v Orle, bol **A. Truchlý** ako redaktor uhorskými úradmi súdne stíhaný. Okrem básnickej tvorby sa Ľudovít Žello venoval numizmatike a disponoval veľkou zbierkou mincí.

V meste, kde bol štyri desaťročia učiteľom, sa nedočkal úcty

Učiteľa, básnika a slovenského národovca si okrem popredných slovenských národovcov v celej monarchii vážili aj v Pešti žijúci Slovania. *Pešťbudínske vedomosti* č. 1 z roku 1862 priniesli správu: „Náčelníci Slovanov pešťbudínskych počtíli slávneho pôvodcu básne *Pád Miliducha*, pána Ľudovíta Žella, k novému roku za jeho výtečnú prácu pripisom vďačnosti a uznanlivosti spolu aj so strieborným – primeranými rusko-slovenskými nápismi opatreným pokálom „Slávme slávnosť Slávov slávnych“. Dopisovateľ Národných

novín zo susedného Slováckmi obývaného Dunaedházu rok po jeho smrti roku 1874 zase napísal: „*Slávme slávu Slávov slávnych – táto výpoveď mi prichodí na um, keď pozriem na Malo-Kerešskú stranu, kde zemské zvleky nášho obľúbeného básnika L. Žellu drnejú. Ja verím, že snád vďačná cirkev, ktorej nebolý oslávenec úplných 39 rokov ako učiteľ verne slúžil, postará sa o slušný náhrobok pre milého vychovávateľa svojej mládeži...*“ a v ďalšom texte si kladie otázku, či sa aj medzi nimi nenájde oduševnenie pre takýto popud a navrhuje, aby redakcia *Orla* zaviedla zbierku na postavenie náhrobníka na nezabudnuteľného L. Žella. Dopisovateľ **Emil Podhradský** sám ponúka na tento účel 1 zlatku r. č. a píše, že v okolitých obciach „našinci“ už pomýšľajú na zavedenie rozsiahlych zbierok.

Dolnozemský básnik, učiteľ a národný buditeľ zložil svoje kosti 21. 11. 1873 v *Malom Kereši*, kde prežil väčšiu časť svojho plodného života. Natíska sa preto otázka: *Ktovie, ako to s jeho hrobom na malokerešskom cintoríne vyzerá a či vôbec tam ešte existuje?* Pravdepodobne sa v tom čase začínajúcej sa maďarizácie v Malom Kereši návrhy Emila Podhradského nenaplnili. Veď práve na cintoríne v Malom Kereši počas mojej návštevy v roku 2006 nevyzeral najlepšie ani hrob spisovateľa, jazykovedca, novinára, učiteľa a dlhoročného malokerešského evanjelického farára **Štefana Leška** (1757 Vrbovce – 1818 Malý Kereš). Ako sa ukázalo a naďalej ukazuje, ani zdecimovaní „našinci“, ani cirkev, ktorej uvedení veľkani dlhé roky slúžili, si nectia ich život a dielo, ktoré tam v minulosti vytvorili.

Ján Jančovic

Pred 220 rokmi sa narodil prírodovedec
Ján Šalamún Petényi-Petian

Založil vedeckú faunistiku a ornitológiu v Uhorsku

Novohradské vrchárske obce *Ábelová* a *Polichno* sú rodiskom a pôsobiskom viacerých významných slovenských osobností, ktoré pôsobili aj za Ipľom, Dunajom a na Dolnej zemi. Medzi nich sa zaraďuje aj zakladateľ uhorskej vedeckej faunistiky a ornitológie **Ján Šalamún Petényi-Petian**. Pochádzal zo štvorgeneračného evanjelického farárskeho rodu Petianovcov (neskôr s priezviskom Petényi), ktorý v rodnom kraji zanechal výrazné stopy na cirkevnom a národnom živote.

Významný prírodovedec **Ján Šalamún Petényi-Petian** sa narodil 30. júla 1799 v *Ábelovej* ako syn tamojšieho evanjelického farára **Gabriela Petiana** a matky **Anny**, rodenej **Nikolaidesovej**, dcéry evanjelického farára v Hornej Strehovej. Mal dvoch bratov a päť sestier. Po základnom a stredoškolskom štúdiu v *Lučenci*, *Banskej Bystrici*, *Banskej Štiavnici* a *Bratislave* začal v roku 1822 študovať evanjelickú teológiu vo *Viedni*. Popri tom si svoje dovtedajšie zoologické vedomosti rozširoval v zbierkach cisárskeho múzea. Jeho strýc **Daniel Petian** spolupracoval s **Jánom Kollárom** a toto priateľstvo prešlo aj na Jána Šalamúna Petiana, ktorý potom tiež pomáhal Kollárovi pri zbieraní piesní, hier a povestí

do jeho „*Zpievaniek*“. Zásluhou Jána Kollára sa spriatelil s **Františkom Palackým**, od ktorého sa naučil systematiku získavania a zaznamenávania údajov. Počas štúdia nadviazal vo *Viedni* priateľstvá s viacerými prírodovedcami.

Chudobná farárska rodina Petianovcov udržiavala priateľské styky s bohatou rodinou **Kubíniovcov** z *Lučenca-Vidinej*, ktorá v štúdiu podporovala nielen dvoch svojich synov, ale aj Jána Šalamúna Petiana. Po skončení štúdia v roku 1824 ostáva tento teológ do roku 1826 vo *Viedni*, kde študuje zbierky a vytvára si predstavy o ďalšom svojom pôsobení. Po návrate do rodiska na odporúčenie Kubíniovcov dostáva sa vyštudovaný mladý Novohradčan do Slováckmi obývanej *Cinkoty* pri *Pešti*, kde si ho slovenská evanjelická cirkev zvolila za svojho farára.

Aj keď si farársku službu vykonával svedomito, popri svojej duchovnej práci sa čoraz viac nielen teoreticky, ale aj prakticky zaoberal prírodovedou, čo sa nie všetkým cirkevníkom páčilo. Nastal čas, keď sa sám zamýšľal, čo mu je väčším životným poslaním a záľubou – duchovná služba a či vedecká práca?

V *Cinkote* popri farárskej činnosti pokračoval v spracúvaní tam žijúcich živočíchov. Nakoniec po sedemročnej farárskej službe medzi svojimi súkmeňovcami, keď bol už veľmi známym zoológom, sa rozhodol po dôkladnom uvažovaní pre vedu. Aj keď toto rozhodnutie mu z úcty k rodinnej tradícii padlo veľmi ťažko, v máji roku 1833 sa nakoniec so svojimi slovenskými evanjelikmi v *Cinkote* rozlúčil kázňou, ktorá vyšla aj tlačou v bibličtine s názvom: *Kázeň laučivá, kterou se od cirkve*

ew.A.w. cinkotské w ned. VI. Po Veliké noci dne 19. Května 1833 odebíral sedmiletý kazatel gegi, chtege se na čas cele zpytování přírody vlastenské obětovati.

Rok 1834 prežíva J. Š. Petian-Petényi ešte bez zamestnania a tým aj bez príjmov. Keď sa o položení tohto v Uhorsku veľmi známeho prírodovedca dozvedel palatín, ktorý bol podporovateľ múzea, zariadil, aby ho v decembri roku 1834 prijali za správcu zbierok zoologického oddelenia *Národného múzea v Pešti*. Na tomto pracovisku našiel Petian konečne zmysel svojho celoživotného cieľa. V múzeu intenzívne pracoval a cestoval po celom Uhorsku. Napríklad v roku 1837 prišiel do Smokovca za majiteľom kúpeľov *Reinerom*, znalcom vtáctva Vysokých Tatier. Ich spoločným cieľom bolo sústrediť zbierky a umiestniť ich v *Tatranskom múzeu*. Keď nenašli pochopenie, zbierky putovali k Petianovi do Pešti. Ďalší výskum Petian sústredil na ďalšie časti Slovenska: *Nízke Tatry, Turiec a Banskú Bystricu*, čím významne zdokumentoval prírodné hodnoty

Slovenska. V tom čase pozisťoval dovtedy neznáme živočíchy v Uhorsku, tak aj na území dnešného Slovenska. Veľkú zásluhu má aj na tom, že zbieral slovenské ľudové názvy vtákov a rýb. Navyše zaoberal sa aj ichtyológiou a paleontológiou.

O úspešnosti jeho práce svedčí aj to, že bol členom vedeckých spoločností vo *Viedni, Altenburgu, Görlitzi a Mainzi*. V roku 1846 *Akadémia vied Uhorska* ocenila jeho prácu, vymenovala ho za svojho člena a schválila vydanie jeho prác. Bolo to však v čase revolučného hnutia a tak s ich vydaním nastali problémy. Častý pobyt v náročnom teréne, a to i v nepriaznivom počasí, podlomil jeho zdravie. Vyčerpaný umrel 5. októbra 1855 v Budapešti. Ján Šalamún Petian-Petényi zanechal po sebe neoceňiteľné dielo a bohaté rukopisy, ktoré aj teraz majú vysokú výpovednú hodnotu. Časť z nich uverejnili v odborných časopisoch, ale väčšia časť sa stratila. Ján Šalamún Petényi-Petian sa považuje za zakladateľa vedeckej faunistiky a ornitológie v celom Uhorsku, ale najmä na Slovensku. Nesmieme zabudnúť, že svojou činnosťou a výsledkami práce patrili tiež medzi prvých propagátorov ochrany prírody. Štyri roky po jeho smrti, roku 1859, mu dali slovenskí priatelia postaviť v Budapešti na cintoríne na *Kerepešskej ceste* pomník z mramoru v tvare ihlanu. Ani jeho rodáci v Novohrade naňho nezabudli. V Lučenci je po ňom pomenovaná jedna ulica a v rodnej Ábelovej stojí jeho rodný dom, žiaľ, už chátrajúca stará fara, na ktorej je umiestnená pamätná tabuľa s textom, že sa tam narodil zakladateľ vedeckej ornitológie v Uhorsku.

Ján Jančovic

Začiatky čabianskymi Slovákmi založenej Ambrózky

Príbehy a poriadok miestnej cirkvi a obce

Najspoľahlivejšie údaje o založení osady *Ambrózka (Ambrózfalva)* a o prvých rokoch jej existencie nám poskytuje protokol ambrózskej evanjelickej cirkvi z rokov 1846 – 1862. V nej prvý riadny ambrózskejší farár *Samuel Gally*, ktorý nastúpil do úradu roku 1850, v slovakizovanej češtine zapísal v krátkosti prvý záznam o príchode slovenských osadníkov na pustatinu. Nazval ho *Príbehy a poriadok cirkvi a obce ambrózfalvskej*. Pretože obyvatelia pochádzali z chudobných rodín z čabianskych viníc a sálašov, kde pracovali na panstve, žiadali povolenie odsťahovať sa z Békešskej stolice. Za týmto účelom odišli ich vodcovia *Ján Maxin* a *Ondrej Jančík* roku 1843 na Pécsku, kde žiadali komorské panstvo, aby im prideliť zem na pustatine v susednej stolici. Tú im panstvo sľúbilo na pustatine Kuvik, ale tá sa im pre malú výmeru pre 120 rodín, približne 200 ľudí, zdala malá a preto im roku 1844 komorský úradník Mihály Butaik a fiškáľ (advokát) I. Bertaki vymerali jednu časť už osídlenej pustatiny Pitvaroš. Dostali 120 numerov (číslo domu s pozemkom) na stavbu obydlí s podmienkou, že z polovice budú na 5 jujeroch (1 jujer = 0,40 ha) pestovať tabak a za zem budú ročne platiť 2 zlatky v striebre. Celkom každý numer bude mať výmeru 20 jujerov, čiže s obydľím a pozemkom. Na každý numer

im poskytla komora 200 zlatých v šajnách, aby si mohli kúpiť drevo a iné potrebné veci a aby bez platenia dane mohli poskytnutú sumu do 6 rokov splatiť.

Zo začiatku bývali biedne, kým si nepostavili domy, ubytovali sa pod šiatrami a v jamách. Na pole vyšli na jar okolo Ďura. Keďže zo začiatku nemali žiadny statok, pridelenú zem prenajali Komlóšanom a Pitvarošanom, aby sa mohli venovať stavaniu domov. Rovnako hneď po svojom príchode začali stavať aj cirkevný dom (modlitebňu), na čo si zjednali majstra z Paloty za 851 zlatých v šajnách. Každý z obyvateľov prispel 10 šajnami. Prvým richtárom sa stal *Matúš Havran*. Zvolili ho na ulici, pretože v tom čase nestál ani jeden dom. Malý zvon k cirkevnému domu daroval barón *Ludovít Ambrózy*, majiteľ komlóšskeho panstva, bývajúcí v Temešváre. Za jeho poctivosť

a pomoc pomenovali novozaloženú osadu jeho menom. Deti najskôr vyučoval notár **Alexander Jacsnay**, po ňom bývalý majerský strážmajster **Jozef Majerčík**. Napokon si z Nadlaku pozvali riadneho evanjelického učiteľa **Samuela Dema**, ktorý tu bol tri roky aj levitom, kým filiálna cirkev neprešla z pitvarošskej do komlóšskej matkocirkvi. Prvý cintorín bol zriadený už roku 1844 za pomoci **Ludovíta Molitorisa** z Pitvaroša. Následne si obec kúpila mlyn, jedno koleso za 200 starých zlatých, ktorý odovzdala cirkvi. Toľko z vybraných cenných záznamov Samuela Gallyho o začiatkoch Ambrózky, ktorý prezrádza aj to, že osadníci boli výlučne evanjelici a v obci malo rozhodujúce slovo cirkevné predstavenstvo. Slováci si novú obec nazvali po svojom **Ambrózka**.

Skutky a mená popredných z cirkevného protokolu

Z prvých strán uvedeného protokolu, písaného od roku 1846, keď sa o prvých obyvateľov duchovne staral pitvarošský evanjelický farár **Ján Kutlík st.**, nachádzame už aj prvé autentické záznamy o fungujúcom evanjelickom spoločenstve. Prvý konvent v tejto pitvarošskej filiálnej cirkvi sa konal 9. decembra 1846 za prítomnosti farára Jána Kutlíka, učiteľa Samuela Dema a presbyterov Juraja Paula, Tomáša Liptáka, Jána Žibritu, Jána Čičela, Juraja Kristofa, Jána Filu, Jána Havrana, Ondreja Jančíka a predstavených obce Jána Vlčku (richtár) a Jána Ďurku. Pri kurátorskej účtovnej uzávierke celoročný cirkevný príjem bol 948 zlatých a 39 grošov a výdaj 844 zla-

tých a 24 grošov. Z mlyna mali príjem 53 keblor a výdavok 47 keblor (kebel = 125 litrov) a 1 veku (33 litrov). Nový kurátor prevzal 5 keblor a 3 veku. Pre nové obdobie za kurátora jednomyselne zvolili Jána Čičela, za kostolníka Juraja Cabarku, zvonárom zostal predchádzajúci. Konvent sa uzniesol, že za dva roky majú dlžníci zaplatiť nie žitom, ale peniazmi, a to 12 zlatých a 30 grošov za kebel. Farár Ján Kutlík navrhol, nech presbyteri dbajú na to, aby prichádzajúci obyvatelia hneď pri pridelení numera platili poplatok do cirkevnej kasy. Druhý konvent sa 10. decembra 1847 konal tiež za prítomnosti farára Jána Kutlíka, učiteľa Samuela Dema, kurátora Jána Čičela, nového kurátora Juraja Kristofa, richtára Jána Šarkana, Michala Čelovského, prisázneneho Ondreja Beracku, sirotského otca Ondreja Jančíka a doterajších presbyterov. Konvent sa uzniesol, aby doterajší mlynársky richtár Martin Veraj zostal, ale bez platu a aby mlynár súhlasil do jari, do Ďura, s doterajšou piatou čiastkou mlynského mýta. Za nového kostolníka zvolili Ondreja Kojnoka. Farár Kutlík žiadal, aby kurátor dbal o väčší poriadok na cintoríne, aby tam nechodil dobytok a neskladovala sa tam obecná slama a seno. Riešila sa aj otázka obecnej pôrodnej baby, lebo stolica žiadala, aby nová bola školená. Obmedzila sa právomoc kurátora – odteraz mohol predávať obilie len do 2 zlatých šajnových, ak za viac, tak len za účasti presbyterov, pričom výdavky na mlyn bude písať osobitne. Farár Ján Kutlík žiadal, aby namiesto od každého numera ročne po merke (merka = 60 litrov) žita, čo za rok činí 12 keblor, ktoré dostáva, mu cirkevníci platili v penia-

zoch. Roku 1848 kúpili od Martina Hegediša z Komlóša obecný dom a k nemu prináležiacu zem.

Nástup prvého vlastného farára

Za prvého vlastného evanjelického farára 15. apríla 1850 nastúpil **Samuel Gally**. Kurátorom bol Ján Havran, dozorcom Ján Filo, kostolníkom Juraj Žibrita a presbytermi Pavel Mokoš, Ondrej Čirik, Juraj Cipo, Ján Vlčko a Michal Čelovský. Ako učiteľ a farár dva roky pôsobil vo Varšande, ale do Ambrózky prišiel zo **Slovenského Bánhedesa**, kde pôsobil iba tri mesiace. Na výročnom konvente 2. februára 1851 už za účasti farára Samuela Gallyho, učiteľa **Ondreja Rozmana**, kurátora Michala Čelovského, boženika Jána Ambroža, presbyterov Martina Veraja, Juraja Cabarku, Juraja Cipa, Juraja Štefánika, Juraja Anda a kostolníka Pavla Štefánika sa rozhodlo, aby sa kúpil namiesto doterajšieho malého väčší zvon. Za týmto účelom sa má vycestovať do Pešti k pánu farárovi **Székácsovi**, aby ten cenu za poltreťa centový (cent = 56 kg) hotový zvon dohodol a nám oznámil. Pôžičku 500 zlatých naň prisľúbil tunajší mlynár Juraj Kováč. Zvon dali zliať v Arade, kde zaň zaplatili 607 zlatých v menkách (zmenka). Zvon so súhlasom panstva umiestnili vo zvonici 29. marca 1851. V tomto roku kúpili pre cirkev a cirkevný dom veľa vecí. Napríklad na Čabe od vdovy Mladonickej za 500 zlatých v šajnách nábytok, ktorý poskladal tunajší Alexander Bertok, v Arade kúpili kalich a krčah k Večeri Pánovej a pre farára dali zhotoviť kamžu. Roku 1852 za kurátora zvolili Ondreja Beracku a po jeho

boku Jána Ambruša, za presbyterov Jána Štefánika, Juraja Molnára, Jána Liptáka, Jána Anda a za kostolníka Adama Betka. Roku 1853 za kurátora zvolili Jána Uhrina, za presbyterov Jána Štefánika, Ondreja Beracku, Ondreja Vrbovského, Juraja Hrabovského a Tomáša Liptáka, za kostolníka Juraja Štefánika. V tomto roku sa riešila aj otázka bytu učiteľa, aby jedna izba zostala pre neho a druhú aby uvoľnil pre žiakov. Učiteľom bol **Ondrej Rozman**. Roku 1854 bol kurátorom Ján Havran, jeho pomocníkom Juraj Štefánik. Roku 1855 zostal kurátorom Ján Havran, jeho pomocníkom sa stal Ján Lipták a kostolníkom Michal Arnócky. To je rok, v ktorom sa cirkev a obec sústreďovala na stavbu fary a školskej budovy. Od roku 1857 už písali protokol po maďarsky, ale od strany 159 po stranu 177 sa takzvané kurátorské počty (ročná účtovná uzávierka) uvádzali v slovenčine. V roku 1891 žilo v Amróske 1006 Slovákov.

Ján Jančovic

Ľudový básnik Ján Andrášik z Agárdu

Polovicu svojho života prežil na Slovensku
(K 110. výročiu narodenia)

Do slovenskej dolnozemskej literatúry sa v medzivojnovom období so svojim skromným podielom zapísali aj Slováci v Maďarsku. Predovšetkým išlo o *ľudových básnikov*, ktorí popri svojej prevažne roľníckej práci cítili potrebu jednoduchou formou sa prihovoriť svojim rodákom. Patrili medzi nich *Ján Gerči*, bratia *Ján*, *Juraj* a *Ondrej Korbelovci*, *Ján Kašík*, *Štefan Nemček*, *Štefan Hudák*, *Ján Andrášik*, *František Boriš*, *Michal Borgula*, *Jozef Ondrej Markuš*, *Ján Stehlík*, *Jozef Schleger*, *Pavla Mlynarčíková* a *Judita Tomková*.

Veršotepec **Ján Andrášik**, ktorého 110. výročie narodenia si v tomto roku pripomíname, v mladosti pracoval na rodinnom hospodárstve, ale po skončení strednej školy v rokoch 1930 – 1948 už ako nižší poštový úradník v *Kőszegu* a v *Budapešti*. V roku 1926 začal písať

po slovensky umelecky nenáročné verše, z ktorých niektoré v rokoch 1946 – 1948 uverejnil v slovenskom týždenníku *Sloboda*, kde sa vyjadroval aj k politickým témam. Počas presídľovacej akcie sa veľká časť jeho rodákov vrátila do vlasti svojich predkov.

Ján Andrášik bol jedným z mála ešte žijúcich autorov, ktorého som roku 1991 mohol navštíviť. Narodil sa 30. júna 1909 v *Agárde* (Ősagárd) v Novohradskej župe. V roku 1948 sa aj on s celou rodinou presťahoval na Slovensko, do obce *Malá Maňa* v okrese Nové Zámky, kam prišla väčšia polovica pôvodných Agárdčanov. V Malej Mani dlho tvorili kompaktnú komunitu, kým sa mnohí nepresťahovali do iných dedín a miest na Slovensku. Po príchode na Slovensko mal Ján Andrášik krušný život, preto sa jeho tvorba obmedzila na publikovanie v náboženských časopisoch, ako bol *Evanjelický posol* spod *Tatier*. Viac sa venoval prekladom básní a piesní z maďarčiny.

Počas nášho stretnutia si zaspomínal na roky svojej mladosti, keď bol v Agárde slovenský národný život samozrejmosťou, podobne ako vo všetkých slovenských dedinách Novohradskej župy. Veľké zásluhy na tom mali predovšetkým učители a farári. Jána Andrášika vyučoval *Aladár Horecký* a náboženstvo farár *Michal Gál*, na ktorých si uchoval pekné spomienky.

„Ej či bolo u nás veselo. Ako chlapci sme husi pásli, v nedeľu večer chodili mládenci po dedine, hrali na harmonike a spievali slovenské piesne, ako napríklad:

*V tej našej záhrade vykvitol orgován,
všetci ľudia vravia, že si ja preberám.
Keby dali ešte raz prebrať,
aby ja vedela, s kým sa mám zhovárať...*

Alebo túto:

*Nebudem tak robiť ako som robieval,
aby som k mojej milej pajtášov vodieval.
Pajtáši konali a aj som sa díval,
od veľkého žiaľu domov som sa dvíhal...*

Takto si oživil spomienky voľakedajší predstaviteľ ľudovej poézie Slovákov v Maďarsku veršotepec Ján Andrášik, keď mal 82 rokov.

Keď sa Andrášikovci presídlili do Malej Mane, nemal ešte štyridsať rokov. Dovtedy pracoval na pošte v Budapešti. Inak ich rodina nemala v Maďarsku veľký majetok, len osem uhorských holdov, a tak Andrášikovci pri obecnom úrade a cirkvi boli aj *polgármí* – pomocníkmi richtára a zvonára. V Malej Mani dostali dovedna s otcom osemhektárový majetok a dom takmer na zrútenie. Tvrdou prácou v lesoch na strednom Slovensku si zarobil peniaze na prebudovanie domu a kúpil si kone. V novom bydlisku začal úspešne hospodáriť, bol i predsedom miestnej organizácie zväzu roľníkov, ale potom prišla socializácia a nelútostný triedny boj. Za jeho názory ho vtedajšia miestna moc označila za dedinského štváča a potom, ako to bolo v tých časoch bežné,

ďalší už zariadili jeho vykázanie do západných Čiech, do *Jáchymova*, kde vraj „dobrovoľne“ osem rokov ťažil uránovú rudu. Ako odmenu za ťažkú a nebezpečnú prácu si roku 1961 priniesol do Malej Mane, kde sa natrvalo vrátil – invaliditu. A vraj ešte aj niečo užitočné, keď si neskôr rozšíril vzdelanie – absolvoval večernú priemyselnú stavebnú školu. Z choroby sa čiastočne dostal, pomohli mu lekári – Slováci v Maďarsku. Aby počas dlhšej liečby v Budapešti nezaháľal, urobil si kantorský kurz a tak sa na staré kolená na inzerát dostal do evanjelického cirkevného zboru v Martine za kostolníka. Po šesťročnej službe v centre slovenskej kultúry sa vrátil do Malej Mane. Staral sa o záhradku, choval hydinu a nechýbal takmer ani na jednom národnom podujatí, ktoré sa na okolí konalo. Tomuto sympatickému starčekovi pridával na sile začiatkom 90. rokov sa prebúdzajúci národný život Slovákov. V roku 1991, vo veku 82 rokov, keď oslavoval šesťdesiatročné šťastné manželstvo, sa naplnili jeho národné túžby, čo nemožno povedať o všetkých Slovákoch, ktorí sa presídlili z Maďarska na južné Slovensko. Im odporučil jednu slohu zo svojej básne Prebúdzajte!:

*Prebudzte sa, sestry, bratia!
Staré časy sa nevrátia.
Matka Sláva nedovolí,
by sme žili viac v nevôli.*

Ľudový básnik Ján Andrášik sa dožil matuzalemského veku, keď 8. októbra 1999 zomrel v Malej Mani. Pochovaný je na Národnom cintoríne v Martine.

Text a foto: Ján Jančovic

SONETY PAVLA ORSZÁGHA HVIEZDOSLAVA

1

Keď slnko zájde skonom a noc temné krídla
hviezd oky posiate v šír rozstrie ponad zem:
jak včely do úľa hneď každý záujem
sa vracia z poľa činov v úkryt svojho bydlia.

Do seba vstúpi človek, sňatý z motovidla,
kde ako Ixion sa zvíjal tam a sem,
do seba vojde zas, otrasúc šatný lem,
v sieň, ktorú vyzdobili vidín maľovidlá.

Tu doma je, kam vlastne dľa poslania patrí,
z pút zmyslov unikol jak vtáča nástrahe,
a žije plným žitím pre seba a v sebe.

Len keď strasť zemskú vrhol do večernej vetry,
len vtedy octne sa zas človek na dráhe,
po nejž, i kým tu hlivie, zájst' mož' na čas v nebe.

2

Noc v šerom, červánkami obrúbenom šate,
mrak v brvách zlovestný a hrozba úporu,
vtom divo zbúchala na bráne obzoru
a skríkla: Nezmárnils' ma, tu som – otvor, brate!

Deň, čujúc pomsty príchod, zmrzol, v zmätku-chvate
uskočil ku dverám a tiskal závoru;
no okno dokorán, ha! – pozde! v komoru
už vlieta čierny vták a klesá kruhovate.

Boj nastal o dedičstvo. – Darmo zježil šticu
brat zlatolúčovú a napnul svetla sily:
mdlie čím dial', vržená jak hlaveň v povíchricu.

A sestra vzteklejšia je samej od Dalily:
hoc mrel už, ešte chvatla, čo jej ňadrá kryli,
a v srdce vrazila mu dýku – večernicu.

Jubileum P. O. Hviezdoslava

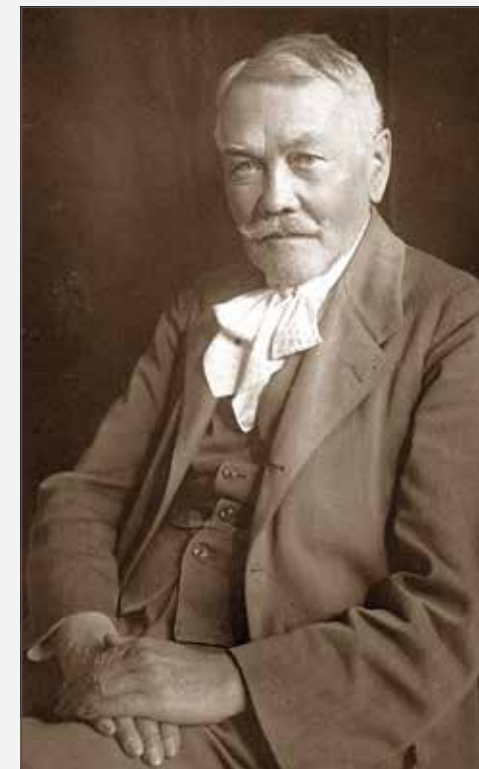
Vlastným menom **Pavol Ország** pochádzal z rodiny garbiara a roľníka. Narodil sa 2. februára 1849 vo *Vyšnom Kubíne*. Po skončení ľudovej školy ho rodičia dali k bezdetnému strýkovi *Jánovi*, ktorý ho mal adoptovať. Na jeho národnostný vývin mal veľký vplyv leštinský učiteľ **Adolf Medzihradský**. Ďalšie tri roky strávil u rovnako bezdetného strýka Pavla v *Miškovci*. Tu sa zoznámil s dielami Petöfiho a Aranya. Svoje básnické texty tvoril na gymnáziu v Miškolci po maďarsky a po nemecky. Obrat k slovenčine nastal počas štúdií v Kežmarku, kam prišiel po strýkovej smrti. Oravskí národovci sa potom postarali aj o vydanie jeho prvej zbierky.

Spočiatku vydával básne pod pseudonymom **Jozef Zbranský**. V polovici 70. rokov sa rozhodol pre básnické meno **Hviezdoslav** a potom dôsledne používal len tento jednoslovný pseudonym. Nebolo to rozhodnutie náhodné. V podstate si iba naplnil sen z detstva, keď ho fascinoval pohľad na nekonečné priestory nočnej oblohy, posiatej nespočtelným množstvom hviezd a súhvezdí.

Celý tvorivý život prežil na Orave. Nadviazal na poéziu národného obrodovania. Ako básnik na neho silne pôsobil A. Sládkovič. Postupne sa vyformoval na typ tvorcu vedome usilujúceho dosiahnuť vysokú mieru univerzálnosti svojho

diela ako celku. Vynikal predovšetkým ako lyrik, ale stal sa aj významným epikom, dramatikom a prekladateľom.

V rámci slovenskej literárnej kultúry ho považujeme za osobnosť základného významu. Jeho poéziu preložili do viacerých cudzích jazykov – napríklad do ruštiny, angličtiny, francúzštiny či nemčiny. Skutočnou studnicou jeho inšpirácie bola príroda. Osudy vlastného národa spájal s osudmi ostatných národov a

staval sa na stranu európskych humanistov. Typotvorná a charakterotvorná sila jeho umenia sa prejavila v epickej tvorbe. V dramatickej tvorbe sa prejavoval vplyv Shakespeara a Schillera.

Samostatný okruh v jeho diele tvorí tzv. biblická epika, spoločensky a filozoficky aktualizujúca biblické námety. Po roku 1900 dominujú v jeho tvorbe kratšie útvary – balady, historická epika a básne s ľúbostnou tematikou. Pre lyriku ako celok je charakteristické, že prejavy intímneho života i prejavy občianskeho postoja sa v nej prelínajú a tvoria jednotu, ktorá je zdrojom jeho básnickej veľkosti.

V máji 1918 viedol P. O. Hviezdoslav slovenskú delegáciu na oslavách 50. vý-

ročia vzniku *Národného divadla v Prahe*. Do svojho prejavu vložil náznak možného blízkeho spolužitia Slovákov a Čechov. Preto koncom toho istého roku nadšene privítal vznik Československa a s ním aj utvorenie reálnych perspektív pre slobodný rozvoj slovenského národného života.

Literárnu tvorbu dopĺňa aj jeho rozsiahla prekladateľská činnosť, kde v širokom rozsahu uplatnil svoju poetiku, no obsah a zmysel prekladaného poézie a drámy tlmočil verne a v duchu originálu.

Pamiatky na jeho život a dielo sú sústredené v *Múzeu P. O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne*. Na jeho odkaz nadväzovala Hviezdoslavova spoločnosť a v súčasnosti *Hviezdoslavova knižnica*.

P. O. Hviezdoslav

Mňa kedys' zvädzal svet

Mňa kedys' zvädzal svet, mi hovoriac:
Reč, ktorú z domu vieš, ó, jak je lichá!
Jak biedny nástroj ona pre snem prác,
čo žitím srdca sú a duchu pýcha...
Tak pohod' totú handru, odev vetchú,
do ktorej hriech je haliť pomysly;
máš krídla, známe, – no máš ich var' k letku?
jak však, keď strapý tebou ovisli!? –

Ja neveril im, zvodcom mladosti,
ni slova na to – snáď bo protirečiť
som neznal ešte v sebe súcosti;
no hana tá, viem, začala sa priečiť
mi k hnusobe až... a vtom dobrá matka
ma privolala, čul som, vážil som:
Jak? Reč tá matky nebola by sladká?
Nie šatou vhodnou veľkým pomyslom?

A rozhodlo sa. Zrak drahej matere
sa vtedy sklenul ponad mojím žitím
blankytom jasným v plnej nádhere,
reč úst však tokom slávnym, roztočným
rozplynula sa duše mojej okrajom,
jej vlahou vskvitla túžba mládenská,
a od tých čias, mať chcem-li život rajom,
len rieknem: Na mňa, hunka slovenská!...

Až ťažko chápať, zvodci mladosti,
čo chceli ste s tým reči potupením?
Však zhádol som... Aj, pečať podlosti
vám udieram v tvár! – tak váš blábot cením;
vy chceli ste, by stromček uschnul nahý,
zhrýzť stržeň jeho, podryť korene;
no prerástol lešť, plný sily, váhy,
košatý šumí z tých čias nadšene!

Ó, mojej matky reč je krásota,
je milota, je rozkoš, láska svätá;
je, vidím, cítim, celok života,
môj pokrm dobrý, moja čaša zlatá
a moja odev, ktorej neviem ceny...
Buď požehnaný, kto sa pohodil
v tom so mnou, trvá pritom nepremenný;
buď kľaty, kto sa zaprel, odrodil...

Ó, bár bych stačil vysať všetku slasť,
čo ona skytá, nastoliť ju v slove –
znal súhrn skvostov ukrytých v nej nájst',
v ne obliecť svoje zjavy myšlienkové!
Lež, priznávam sa, labužník som slabý,
a haviar s tupým, krehkým toporom –
medzitým ona – v ľude steká žľaby,
na Tatrách vlaje krásy práporom...

Pred 110 rokmi sa narodil Ján Gerči

Ludový básnik a prozaik, autor divadelných hier **Ján Gerči** sa narodil pred 110 rokmi, 17. februára 1909 v *Békešskej Čabe*. Po skončení základnej školy pracoval ako robotník. Patrí k najplodnejším ľudovým autorom Slovákov v Maďarsku. Písať začal v roku 1931, spočiatku aj po maďarsky. Niet oblasti kultúrneho a osvetového života v *Békešskej Čabe*, do ktorej by v 30. a 40. rokoch 20. storočia nezasiahol svojimi nápadmi a tvorivou prácou. S jeho menom sa stretávame vo všetkých časopisoch, ktoré v okolí našej dolnozemskej slovenskej metropoly onoho času vychádzali. Vydal divadelnú hru v čabianskom nárečí *Vyslúžená žena* (1935) ktorú uviedli v rozhlase bratislavskí herci (1938) a vlastným nákladom samostatnú zbierku básní pod názvom *Zornička* (1939). Táto knižka obsahuje deväť tematických okruhov: národ, nábožnosť, život, roľníctvo,

príroda, zvieratá, láska, práca a opilstvo. V rukopise zostali jeho ďalšie divadelné hry, filmová poviedka a román.

Medzivojnové obdobie v Maďarsku bolo veľmi nepriaznivé pre slovenských národných buditeľov a kultúrnych pracovníkov. Ako sa o tom neraz zmienila **Lubica Bartalská**, snáď najlepšia znalkyňa jeho diela, Ján Gerči, ako mnohí ďalší, začal písať po maďarsky. Ale zážitok z istej čabianskej rodiny, keď otec čítal svojim deťom z Čabianskeho kalendára, ho priviedol k myšlienke písať po slovensky. Keďže nebol zbehlý v spisovnej slovenčine, musel sa ako samouk veľa učiť. Prvou jeho básňou, ktorou upútal na seba pozornosť, bola *Kurdišova Muca*, ktorá vyšla v Čabianskom kalendári. Táto Gerčiho báseň a jeho prípad nám pripomína známeho slovenského spisovateľa *Martina Kukučína* a jeho po-

viedku *Ryšavá jalovica*. Ako je známe, toho času najvyhľadávanejším kalendárom bol ten, ktorý uverejnil Kukučínovu spomenutú poviedku.

Ján Gerči po svojom prvom literárnom úspechu *zbásnil ďalšie čabianske príbehy*, neskôr sa zaoberal i sociálnymi témami a vyjadril svoju lásku k slovenskej materskej reči. Podobne ako jeho básne i veselohra *Vyslúžená žena* priniesla Gerčimu ďalšie uznanie a popularitu. Toto dielo je veľmi blízke čabianskym Slovákom nielen témou, ale predovšetkým jazykom – *je písané v čabianskom slovenskom nárečí*. Divadelnú hru predstavili na Čabe s ohromným úspechom, a to aj vďaka *Jánovi Sekerkovi*, ktorý ju opatril *hudobnými vložkami*, známymi čabianskymi slovenskými ľudovými piesňami. *Vyslúženú ženu* vysielal aj *Slovenský rozhlas* v Bratislave. Dej sa odohráva u gazdu Blišťoka na sálaši. Tam slúži už osem rokov *Marci*, ktorý potajomky ľúbi gazdovu dcéru *Marku*. Aj ona ho má rada. Lenže do dediny prídu kupci, ktorí pokojný život gazdovstva skomplikujú a všetko dopletú. Nakoniec, samozrejme, zvíťazí láska a poctivosť a mladí sa zoberú.

Ako je známe, Ján Gerči väčšiu časť svojho života, bezmála štyri desaťročia,

prežil v *Békešskej Čabe*. V rámci výmeny obyvateľstva medzi Maďarskom a Československom, následkom trpkých životných skúseností, spolu s mnohými čabianskymi rodinami si zvolil radšej novú vlasť, Slovensko. Desaťročia – až do svojej smrti 18. októbra 1984 – žil a pracoval v *Nových Zámkoch*, kde bol tiež známym činiteľom slovenského verejného života.

Ján Gerči mladší na čabianskej spomienkovej slávnosti v roku 2000 hovoril o svojom otcovi a o Čabe. Rodisko svojho otca navštívil po prvý raz, ale mesto z rozprávania svojich rodičov dobre pozná. Často spomínali Veľký evanjelický kostol, *Lutherovu ulicu*, rodisko otca *Vinice* a čabianske slovenské ľudové piesne. Ján Gerči mladší vyslovil radosť z toho, že Čabania opatrujú pamiatku otca a slovenské tradície. Na vyjadrenie svojej vďaky obdaril *Čabiansku organizáciu Slovákov* relikviami, okuliarmi svojho otca, svadobnou fotografiou svojich rodičov a prácou svojho syna o živote jeho starého otca. Spomienková slávnosť sa skončila historicky významným aktom, prítomní prvýkrát po druhej svetovej vojne verejne zaspievali *Čabiansku hymnu*, ktorej text napísal Ján Gerči a zhudobnil ju Ján Sekerka.

(-hl)

Ján Gerči
Žijeme!

Životné mottá Jána Gerčiho:

Rečniť, spievať, ľubiť, siať a kosiť vedieť treba.

Prácou v nádeji ísť zo dňa na deň žitie núti.

Hovoriť aj vlastnou materčinou srdce káže!

A to všetko, všetko opísať dobre padne.

Rod svoj, vieru, materčinu
Nezmeňme za žiadnu inú.
Chráňme všetko čo je naše,
Aby aj potomkov zase
Mohli sme mať v plnej kráse.
Za toto každú hodinu
Žijeme!

Z písomnej pozostalosti Jána Gerčiho

O národno-kultúrnej práci čabianskych Slovákov
v medzivojnovom období

Popri náboženských knihách jediným duševným pokrmom pre dolnozemsú Slovač bol *Čabiansky kalendár*, ktorý sme s veľkou obľubou čítali už aj preto, že bol písaný jednoduchou zrozumiteľnou rečou. Nadovšetko preto, že sa v ňom písalo o *nás a našom živote*. Cestou Čabianskeho kalendára sa pestoval národný duch spolupatričnosti všetkých dolnozemských Slovákov, nielen v *Maďarsku*, ale aj v *Juhoslávii* a Slovákov na *Slovensku*. Bol jediným duševným spojivom slovenských rodín. Mnohé ročníky boli zodraté od častého čítania. Čabiansky kalendár vznikol v časoch veľmi ťažkých pre slovenskú národnostnú menšinu, keďže po *Trianone* vládol v okyptenom Maďarsku *silný iredentizmus*. Veľký prílev zo *Sedmohradska* vyhostených „*aňášov*“ (upchlíkov) vážne ohrozoval slovenské etnikum i v samotnej *Békešskej Čabe*. Dr. Szeberényi v snahe čeliť tejto národnostnej pohrome siahol po prostriedku, v ktorom videl akú-takú záchranu tamojších Slovákov. Povolenie na vydávanie Čabianskeho kalendára musel v tom čase potvrdiť armádny veliteľ rumunských okupačných vojsk, pretože *Čaba až do definitívneho usporiadania štátnych hraníc v tých časoch patrila Rumunsku*. A tak uzrel svetlo sveta 1. ročník Čabianskeho kalendára roku 1920 v náklade 2500 vý-

tlačkov. I keď jeho prvé ročníky boli čo do obsahu skromnejšie, slovenské rodiny ho s radosťou privítali a v krátkom čase sa celý náklad rozpredal. Preto žiadali zvýšenie nákladu. Najoddanejším a najhorlivejším spolupracovníkom zakladateľa kalendára Dr. Szeberényiho bol jeho kaplán *Michal Francisci*, rodák zo *Slovenského Komlóša*, ktorý začiatkom svojho pôsobenia na Čabe (asi od roku 1930) zostavoval kalendárny materiál spolu s korektorom *Jurajom Baukom*. L. Szeberényi vidiac veľký záujem o Čabiansky kalendár povzbudzoval učiteľov a iných známych učených ľudí, aby prispievali do kalendára. Avšak najviac priestoru poskytoval príspevkom ľudových básnikov a spisovateľov. Slovenský ľud s obľubou čítal práce všetkých nás, ľudových autorov, pretože boli pre nich zrozumiteľné a vychádzali z ich života. Čabiansky kalendár sa prosto stal *celoročnou kronikou slovenskej domácnosti*.

Už prvé zverejnené práce v Čabianskom kalendári nás viedli k tomu, aby sme sa my, autori týchto básničiek a próz, osobne spoznávali a zbližovali. Na osobné stretnutia bola najvhodnejšia predajňa kníhkupectva *Tranoscius*, ktorého vedúcim bol neochvejný slovenský pracovník a znalec slovenského pravopisu *Juraj Bauko*. Kníhkupectvo bolo filiálnou predajňou kníhkupectva *Tranoscius* v *Lip-*

tovskom Mikuláši. Legálne mohlo byť zásobené predovšetkým náboženskými knihami a divadelnými hrami autorov, ktorých maďarské ministerstvo kultúry viedlo v evidencii a dalo súhlas na ich dovážanie. Avšak pravdou bolo, že aj pri takomto striehnutí na import kultúry, zásluhou nebojácnych Slovákov v Maďarsku i zo Slovenska, prepašovali sa knihy aj s nenáboženským obsahom. V obchodíku *Juraja Bauka* na *Lutherovej ulici číslo 4* sa schádzali národní činitelia bývajúci na vidieku, prispievatelia Čabianskeho kalendára a ľudoví básnici a spisovatelia. S obľubou sme sa tu stretávali, debatovali a navzájom sa posmeľovali v tvorbe. Keďže kníhkupectvo pána Bauka bolo tesné a vzhľadom na rôznych špicľov i riskantné, stretávali sme sa v roku 1940 v mojom byte. Čítali sme si tu svoju vlastnú tvorbu, posudzovali sme a nakoniec za sprievodu nášho majstra hudby *Jána Sekerku* sme si aj od srdca zaspievali. Boli to najkrajšie chvíle v mojom živote. Po takomto stretnutí sme sa rozišli s novším elánom *písať pre náš slovenský ľud*. Spoločná reč nás zbližila natoľko, že sme opätovne túžili po stretnutí, či to bolo v *Slovenskom Komlóši*, kde bývali báta *Ondrej Beňo*, *bratia Kulíkovci* či *rodina Môťovských*. S podobnými pocitmi sme chodili k *Štefanovi Hudákovi* do Pitvaroša, *Adamovi Betkovi* do Ambrózky, *Ondrejovi Schlegelovi* do Slovenského Bánhedesa, *bratom Korbelovcom*, *Jánovi Kašníkovi* a *Štefano-*

vi Nemčekovi na Sarvaš. Na juhovýchod od Čaby bol zase *Berínčok*, kde nás očakávali bratské náručia *Michala Borgulu*, *Juraja Veľkého* a *Jána Babinského*. Stretávali sme sa aj s *Ondrejom Bartolomejom* v Nadlaku. Okrem osobných návštev sme boli v stálom písomnom styku.

Veľký vplyv na rozvoj našej tvorby mal už spomínaný *Dr. Ludovít Szeberényi*, ktorý konkrétne mňa i hmotne podporoval. V zimnom období ma pridelili do kníhkupectva na výpomoc a tu som mal možnosť dostať sa ku knihám. Ďalší, ktorý na mňa vplýval poučeniami a radami, bol spomínaný *Juraj Bauko*. Pri ňom som sa priučal pravopisu. K písaniu textov k melódiám, ktoré som zložil, ma inšpiroval *Ján Sekerka*. Pomáhal mi aj *Ondrej Kerepecký*, ktorý nám zaobstarával slovenské knihy, pretože istý čas pracoval v kníhkupectve. Najbližším a naj dôvernejším spolupracovníkom pri spoločnej tvorbe mi bol *Ján Sekerka*. On mi pomohol pripraviť pre tlač divadelnú hru *Vyslúžená žena*, zaobstaral povolenie zahrať ju na Čabe, zohnal ako režisér *povolenie na vylepovanie plagátov*. Ján Sekerka zanesol moju divadelnú hru aj do *bratislavského rozhlasu*, kde ju uviedli s bratislavskými hercami dňa 26. júna 1938. Spolu s Jánom Sekerkom sme skomponovali prvé čabianske slovenské tango „*Zaveď lodičku ku brehu*“ a čabiansku hymnu „*Čaba naša krásna*“.

Ján Gerči

Katarína Maružová Šebová

Chodníky 35

Rok 2018 sa niesol v znamení dvoch významných jubileí kultúrnej histórie Slovákov v Maďarsku. V júli sme si pripomenuli trojsté výročie osídlenia *Békešskej Čaby* slovenskými evanjelickými kolonistami a pri tejto nekaždodennej príležitosti uzrela svetlo sveta publikácia *Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku* a ďalších spoluvydavateľov, veľkolepé dvojzväzkové dielo v slovenskom a maďarskom jazyku – *Kapitoly z minulosti a súčasnosti Slovákov v Békešskej*

Čabe / Fejezetek Békéscsaba múltjából és jelenéből. V októbri v *Slovenskom inštitúte v Budapešti* prebiehala konferencia venovaná štyridsiatemu výročiu vzniku dnes už legendárnej antológie *Výhonky* (1978), ktorou sa začína nová etapa dejín slovenskej literatúry v Maďarsku.

Ledva sa spamätáme z dojmov z vyššie uvedených slávnostných udalostí a v roku 2019 nás už čakajú ďalšie dôležité jubileá, týkajúce sa na jednej strane pôvodnej slovenskej poézie našich autorov pre dospelých *Chodníky* (1984), na strane druhej 70. výročia založenia *Katedry slovenského jazyka a literatúry* (Budapešť 1949), dnes fungujúcej v rámci *Pedagogickej fakulty Gyulu Juhásza Segedínskej univerzity*. V súvislosti so slovenskou literatúrou v Maďarsku nemôžno nespomenúť zakladateľa katedry, literárneho historika, profesora *Lászlóa Sziklayho*, ktorý inšpiroval a viedol svojich študentov k tvorbe vedeckého, či umeleckého textu v materinskom jazyku. Práve aj jeho pričinením odštartoval z tvorivej dielne katedry povestný zborník *Hrušky mamovky Špiakovej* (1955) a napokon profesor Sziklay stál aj pri zrode *Výhonkov*. Hojný počet kultúrnych, či literárnych jubileí svedčí o tom, že aj súčasní potomkovia niekdajších slovenských osídlencov prispievajú k zachovaniu a revitalizácii kultúrneho dedič-

stva, do ktorého sa organicky začleňuje aj našimi literárne činnými jednotlivcami vytvárané moderné slovenské písomníctvo.

Dostala sa mi úloha napísať príspevok nie veľmi vedecký, k 35. výročiu vyjdenia prvej básnickej zbierky Slovákov v Maďarsku pre dospelých *Chodníky* (1984, Vydavateľstvo učebníc, Budapešť). Hnaná túžbou čím skôr splniť túto úlohu, prezerám si svoju knižnicu a čoskoro zazriem v strednom regáli útlú knižku, na chrbte s nadpisom Chodníky. Beriem ju do rúk, ohmatávam jej tvrdý, už trochu ošúchaný obal, vyvolávajúci dojem dizajnu poslednej štvrtiny 20. storočia, a odfúkmem z nej prach. Otvorím knižku a zrazu mi udiera do nosa mierne zatuchnutý pach starého papiera, čo mi jednoznačne dáva najavo, že som ju naposledy otvorila asi v období jej publikovania. So zvedavosťou miešajúcou sa s nostalgiou zalistujem v nej a hneď sa aj zastavím pri jej vnútornej strane, kde nachádzam mená autorov, z ktorých *Gregor Papuček* a *Alexander Kormoš* sa predstavili už aj vo *Výhonkoch*, ostatní sa však pripojili k nim až na stranách Chodníkov: *Juraj Dolnozemský, Mária Fazekasová, Imrich Fuhl, Veronka Halušková, Michal Hanigovský, Oldřich Kníchal, Pavol Samuel a Július Szabó*. Vzápätí zisťujem, že až na malé výnimky všetkých osobne poznám a uvedomujem si aj to, že v istom slova zmysle sme aj súputníci, veď práve v poslednom desaťročí pred spoločenským prevratom (1989) sme boli nielen svedkami, ale niektorí z uvedených literátov (*Gregor Papuček, Alexander Kormoš, Imrich Fuhl, Juraj Dolnozemský* a prozaik *Michal Hrivnák*)

aj formovateľmi nových spoločenských, národnostno-politických a kultúrnych pomerov oných pohnutých čias.

Antológia Chodníky v súlade s jej žánrovými špecifikami nás informuje o vnútorných pohyboch, tendenciách a procesoch prebiehajúcich v rámci slovenskej literatúry v Maďarsku v danom období, zároveň ponúka výber diel danej periódy jej vývinu. Redaktorka *Etela Ribová* jednotlivých autorov zaradila do antológie podľa alfabetického poriadku, vzhľadom k špecifickej situácii našich tvorcov (pestré vekové zloženie – najmladší autor má 22, najstarší 64 rokov, rozdielne spoločenské a súkromné pozadie, povolanie, vzdelanie, vyspelosť básnickej reči, pomerne malé množstvo básní, z ktorých sa dalo vybrať). Tieto okolnosti jej neumožnili, aby vyznačila ústredný organizačný princíp, určujúci svojráznu tvár publikácie (napríklad podľa istej témy, motívu, žánru, či teritoriálneho aspektu), k čomu prichádza neskôršie, v umelecky zrelšej fáze našej literatúry (*Pod Pilišom – tam je náš svet*, [2008]; *Naša Dolná zem / A mi Alföldünk* [2017] atď.). Napriek spomínanej eklektickosti Chodníkov však zborník reprezentuje dobový postoj tvorcov k svetu a umeleckú úroveň ich tvorby v aktuálnom období a zohráva aj významný orientačný bod v procese ďalšieho rozvoja umelecko-estetickéj úrovne básnického rukopisu. Nad knihou sa podobne zamýšľala *Anna Divičanová*, ktorá v úvode zborníka píše nasledovne:

„Myslím si, že podávame čitateľovi v tejto antológii dospelú poéziu, ktorá má nielen „výhonky“, „pramene“, „zrody“ a „chodníky“, ale aj svoje trvalejšie hodnoty, ktoré

treba ďalej budovať, dotvárať a o ktoré je potrebné i naďalej zápasíť, ako zápasí s umením slova každý básnik, ktorý si váži ľudskú reč a silu slova a chce a aj má ním čo povedať.“

(s. 7)

Keď sa zamyslíme nad slovami recenzentky, pociťujeme v nich snahu posmeliť autorov vo viere vo vlastný umelecký potenciál, naliať do nich optimizmus a vyjadriť uznanie ich umeleckým snahám, reprezentovaným v novej antológii. Tento jej postoj sa prejavuje najmä pri momente, keď poéziu v antológii hodnotí ako „*dospelú*“. Avšak tomu čiastočne protirečia výrazy v úvodzovkách („*výhonky*“, „*prameň*“, „*zrody*“ a „*chodníky*“), priamo odkazujúce na tituly zborníkov, ktoré vyšli pred Chodníkmi. (*Výhonky* [1978]), *Pramene* [1982] a literárny almanach *Zrod* [1981]). Všetky vymenované tituly však možno vnímať aj v ich metaforickom význame: *výhonok* a *zrod* symbolizujú nový život, čo treba chrániť, pestovať a starať sa oňho; *prameň* je symbolom začiatku, východiska, zrodu niečoho nového; obsahovou náplňou *chodníka* je akt hľadania nových horizontov, nových, neznámych ciest, vedúcich k osvojovaniu si nových poznatkov o svete. Z týchto obsahov vyplýva, že pod názvami, k výberu ktorých sa akiste vyjadrili aj sami autori, sa pravdepodobne môže skrývať ich reálne sebahodnotenie, napokon aj symbolické naznačenie ich umeleckých snáh do budúcnosti.

Predstavenie autorov v antológii sa začína fotografiou – autoportrétom a krátkym životopisom, po ktorom nasledujú vybrané básne. Kniha zahŕňa 120 básní od desiatich autorov a preklady Gregora

Papučky a Alexandra Kormoša. V básňach sa tematizujú rôzne otázky a motívy týkajúce sa osobných záujmov a predsavzatí básnikov. Pri čítaní básní z odstupu času prvé, čo ma prekvapuje, je pomerne vysoké zastúpenie ľúbostnej témy (20 básní, prevažne Imricha Fuhla, menej Veronky Haluškovej, Márie Fazekasovej, Michala Hanigovského, Alexandra Kormoša a Gregora Papučka). Nezostalo mi to v pamäti z prvého čítania pred 35 rokmi hádam preto, lebo toho času na každom poli národnostného života bola v centre problematika národnostného bytia v súvekom Maďarsku, traktovanie ktorej sa očakávalo od našich autorov. Uvedomujem si však, že aj národnostný básnik, najmä keď má okolo dvadsať rokov (ak má vôbec zmysel takéto zaradenie, nazdávam sa, že existuje len dobrý a zlý básnik), sa túži podeliť s čitateľmi aj o všeludské otázky, ku ktorým má čo povedať. Takou univerzálnou témou je napríklad *láska*, ktorá nemá vekové hranice. Na tomto mieste si dovoľujem citovať v prvom rade verše najmladších básnikov zastúpených v antológii, ktoré sa mi páčia a nevyžadujú si nijakú interpretáciu, lebo hovoria samy za seba. Na konci tejto tematickej jednotky citujem pár ľúbostných veršov aj od staršieho autora, ktoré si ma tiež podmanili:

*„z tisícich bývalých / dievčenských tvári /
vykladám / mozaiku tvojej krásy / tisíc-
krát sa na kúsky / rozbíjaš vo mne / no
vždy sa poskladáš / na tisíciprvýkrát / ale
nikdy neviem / či si to ozaj ty / pre ktorú
mám zhorieť / na vatre čo sme si sami /
rozložili / na našej zdvojenej samote“*

(Imrich Fuhl:

Keby som ťa našiel, úryvok, s. 42)

*„Tie dni medové / Medové a sladké / Ne-
rozoznáš ani / trocha horkosti v tej láske
/ Zapriahni koniky túžob / a cválaj mod-
rým nebom / mojich očí / Zem sa bude /
okolo nás / točiť“*

(Mária Fazekasová: Medové dni, s. 19)

*„Nebola to láska s veľkým L / iba krátky
valčík / posledný / v ktorom sa aj teraz
krútim / bez teba... / a zostávaš / ako zo-
mierajúca nádej / posledný“*

(Veronka Halušková:

Tebe, úryvok, s. 53)

*„Už som spal / keď ma pobožkal / tieň
mojej Alžbety / Bol to bozk / ako páperie
/ ktoré si vietor zoberie / na svoje zálety /
Bol to bozk / ktorý sa vpíja / až do džbán-
ku krvi / Bol to bozk prvý“*

(Michal Hanigovský:

Sen s bozkom, s. 65)

*„Prastará pieseň: la – du – la – du, /
v sklenenom pohári perly ľadu, / do rakvy
rakiev vernosť kladú. / (...) Rád som ťa
mal takú aká si, / mňa rada tvoja nespa-
síš... / Je toto súlad nesúladu? / Prastará
pieseň: la – du – la – du“*

(Pavol Samuel:

Neverná láska, úryvok, s. 187)

V niektorých básňach už nachádzame stopy znakov, ktoré sa stávajú konštantnými v neskorších fázach literárnej tvorby jednotlivých autorov. V antológii sú prítomné niektoré emblematické básne tvorcov, ktoré boli už pri zrode zrelými dielami a dodnes reprezentujú svojho autora. Sem patria napríklad básne, ktoré podľa mojej mienky esteticky aj obsahovo vyhovujú požiadavkám literárnos-

ti, ba sú schopné čitateľa aj citovo osloviť. Ich spoločnou črtou je pocit obavy o slovenské slovo a snaha ho zachrániť:

*„Za srdcami vašimi idem / moje milé,
staré matky. / Za vami stále vyzerám, /
vy neznáme babky. / Kráčam smerom ku
slovám, / po našej ceste. / Vy jemné hlasy,
/ len ma neste! / Slová naše, / vy dar živý,
/ vy dar drahý, / do vás sa odievajú / naše
snahy. / Krajania! / Volám vás / ku slo-
vami bohato prikrytému stolu. / K obedu
zoberme si každý / košelu čistú a novú!“*

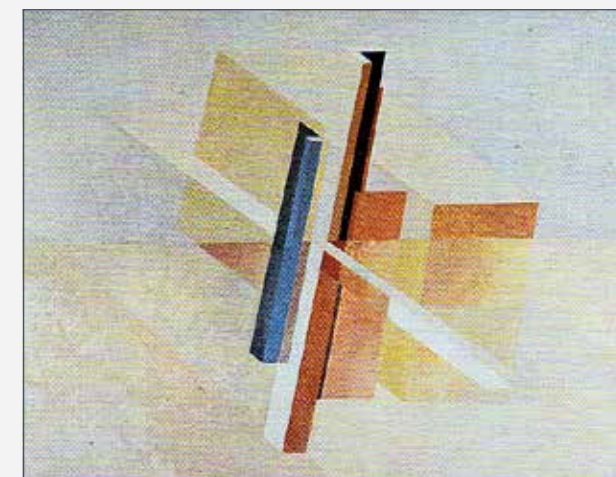
(Juraj Dolnozemský:

Smerom k slovám, s. 13)

*„Vzývam ťa, mladost moja! / V očiach
mám obraz sladký: / v súžení nepokoja /
načúvam piesňam matky. / Len ty ma ne-
podved, / nalievaj vieru do mňa! / Poču-
jem spevy znieť / do čiernej noci – zo dňa.
/ Porad mi, čo robiť? / V hlave mi smútoč-
ný / pochod hrajú. / Ako mám ďalej žiť, /
keď slová / umierajú?!“*

(Gregor Papuček:

Vzývam ťa, mladost!, s. 143)

Olejomalba Ondreja Lukoviczkého „Vznášanie sa“ (1978)

„Prekrásne horí plameň jazyka, / vo vatre ducha praskajú slová, / zhrievaj nám srdce, divná muzika, / prastaromúdra – naveky nová! / Nijaký Bábel! – Polyfónia! / By sa reč každá v súlade skvela, / korme sa pravde, aby trónila: / „Vatra je jedna – plameňov veľa!“ / Vo vetre krotkom vatra zbujaie, / víchor by ju však utíšil do tla; / spadla by z trónu žiarivá modla. / Dožičme s vatrou spievať fujare, / muzika, hrej-hraj v slovenskej reči, / ako sa členom orchestra svedčí!“

(Alexander Kormoš:
Polyfónia, s. 78)

Na problematiku materinskej reči rezonuje aj Imrich Fuhl, keď reaguje na Papučkovu báseň *Naša reč*: „Hriešníci sme na lodi stroskotanej, / a naša reč je zlatý náklad na nej.“

„naša loď sa ešte neutopila / len more zmizlo z okolia / kapitáni sa bijú o kormidlo / počúvaj o čom hovoria //...../...../.....“

(Imrich Fuhl:
Naša loď, s. 25)

Oldřich Kníchal je v prvom rade prozaik, ale v období vzniku Chodníkov sa venoval aj písaniu básní, v ktorých rozozvučal univerzálne témy s motívmi biblickými, či mytologickými. Najstarším autorom antológie je **Július Szabó**, ktorý vyniká melodickosťou svojich básní:

„Lebo okúsil / slasť neposlušnosti / ohnivým mečom / ho vyhnali z raja / potom / zosnovali vykúpenie / aby sa umáral / ak prestúpi prikázanie“

(Oldřich Kníchal:
Človek, s. 69)

„Nepriama / úmera / za horou, / kde orú / umiera. / Za prácu / zlatý rez / núka ti / dukáty. / V stret mu bež.“

(Július Szabó:
Úmery, s. 205)

Počas priprav k napísaniu tohto článku o svojich čitateľských dojmach získaných opätovným čítaním starších literárnych textov z obdobia svojej mladosti som viackrát čiahla po antológii, aby som sa mohla vžiť do situácie, v ktorej vznikla. Zároveň ma fascinovalo aj to, že v súčasnosti už oslobodená od pracovných povinností, pokojne sa môžem zahĺbiť do básní, ktoré ma oslovila, vnímať ich náladu, melódiu a obrazy, prípadne objaviť v nich také nuansy, ktorým som sa kedysi vyhla. Zo svojej pedagogickej a literárnovednej skúsenosti viem, že v dnešnej dobe je trendom vrátiť sa k starším dielam, pustiť sa do ich opätovného čítania a snažiť sa odhaliť v nich zatiaľ skryté významy. Ja som sa o to pokúsila a ponúkam vám na premyslenie básne, ktoré rezonujú v mojom srdci.

Katarína Maružová Šebová

Oldřich Kníchal 80-ročný

Prozaik, dramaturg, redaktor, zahraničný spravodajca, jazykový lektor, publicista a prekladateľ **Oldřich Kníchal** sa v roku 2019 dožíva osemdesiatin. Narodil sa 9. januára 1939 v *Humennom*. Absolvoval *Filozofickú fakultu Univerzity Karlovej v Prahe* (odbor história – český jazyk a literatúra). Svoju publicistickú činnosť zameral hlavne na oblasť zahraničnej politiky a medzinárodných vzťahov. Uverejnil do 200 beletristických prác. Takmer 25 rokov sa venoval tlmočeniu a popularizovaniu českej a slovenskej literatúry a kultúry v esperante. V roku 1980 získal cenu za román v súťaži *Svetového esperantského zväzu*, nevládnej organizácie UNESCO. V slovenčine vydal diela *Predjarie* (1988), *Kráľovstvo z iného sveta* (1990), *Suterén na sever* (1993) a i.

Oldřich Kníchal v Prahe pracoval o. i. ako redaktor *Československej tlačovej kancelárie*, odborný asistent *Ústavu dejín európskych socialistických krajín ČSAV* a vyše desať rokov ako redaktor denníka *Práce* so špecializáciou pre oblasť USA a Latinskej Ameriky a podnikol viacero reportážnych a študijných ciest do európskych krajín a zámoria. V ro-

koch 1979 – 1981 bol dopisovateľom českých a slovenských denníkov v *Budapešti*, po presídlení sa do Maďarska v roku 1981 pracoval ako lektor českej a slovenskej mutácie časopisu *Maďarský týden/týždeň* (externe až do roku 1986),

od roku 1982 ako vedúci vydania *Ludových novín* (v rokoch 1988 – 1991 zároveň ako redaktor literárnej rubriky), kde o. i. udomácnil recenzovanie diel slovenských autorov a preklady najmä z maďarskej literatúry. Hlavne ako jazykový lektor sa podieľal na redigovaní mnohých publikácií v edícii *Vydavateľstva učebníc* a slovenských organizácií, vrátane alma-

nachu *Zrod* (1984 – 1987), ročenky *Náš kalendár* (1985 – 1989) a časopisu *SME* (1988 – 1992).

V uplynulých desaťročiach okrem publicistickej činnosti najmä v oblasti zahraničnej politiky a medzinárodných vzťahov (publikoval v 50 denníkoch a časopisoch), časopisecky a knižne uverejnil na 200 beletristických prác v slovenčine a češtine, vrátane prekladov z maďarčiny, češtiny, resp. slovenčiny, ruštiny, angličtiny a iných jazykov. Na Slovensku publikoval o. i. v *Literárnom týždenníku*, *Sloven-*

ských pohľadoch, Romboide. Na slovenskej literárnej prehliadke 1992 získal 1. cenu za prózu v kategórii zahraničných autorov, v súťaži DZSM v roku 1988 dve prvé ceny za poéziu a esej. Od roku 1990 je čestným členom Spolku slovenských spisovateľov, v roku 1991 mu *Slovenský literárny fond* udelil tvorivé štipendium.

Tvorba – knižné publikácie v slovenčine: *Predjarie* (poviedky, 1988), *Kráľovstvo z iného sveta* (krátky román, 1990), *Suterén na sever* (dramatické texty, 1993). Je spoluautorom antológie *Chodníky* (1984). Pre slovenské národnostné vysielanie Maďarského rozhlasu napísal dva rozsiahle seriály *Storočiami slovenskej literatúry* a *Zvony dolnozemské* (1995). Pre potreby škôl s vyučovacím jazykom slovenským preložil alebo lektoroval viacero učebníc. V češtine publikoval o. i. *Svetadiel bez tľmočníkov*, *Desať kapitol o medzinárodnom jazyku* (Praha 1978), časopisecký román *Skalpel a puška* (1982) a preklad časti románu V. Ferku *Červený delfín* (1966).

Z maďarčiny do slovenčiny preložil dva romány pre mládež od G. Szávaiho *Ženách Zelenej púšte* (1996) a *Majster Detektív Belo Burgum* (1996). Ako autor, prekladateľ a editor vydal vyše 20 publikácií v esperante, ako napr. *Komenský a medzinárodný jazyk* (Praha 1974), *Spev nad kolískou, osem slovenských autorov* (1976), *Zamyslene* (1980), *Zbohom, Kuzko* (Budapešť 1987), *Ktorí sejú so slzami* (spoluautor, Rotterdam 1984). Je zastúpený v dvojazyčnej antológii esperantskej literatúry *Ulam a világban* (Bp., vydavateľstvo Európa, 1987), v *Antológii esperantskej poézie 1887 – 1981* (Rotterdam-Peking 1984) a i.

Oldřich Kníchal

Napätie

Sobota. Popoludňajšie slnko sa oprie do okien a vytrvá tam až do úmoru. Vzduch sa rozptýli v modrozilkovanej hmle a v izbe sa rozhostí strnulosť. Až potom, keď sa na balkóne zahniezdi vánok, pohľad sa malátne otočí k náprotivnej bielej ploche panelového bloku. V okne na treťom poschodí stojí rozkročená žena, na hlave turban, aký nosievali filmové hviezdy ešte pred druhou svetovou a v ruke prachovka, ktorá sa však u hviezd ani vtedy nevyskytovala. Ruka s prachovkou kľže po skle, pod ľahučkým plášťom sa napína pružné ženské telo svedčiac o plných tvaroch. Potom na okamih znehybnie – prachovka putuje do druhej ruky a vírivý pohyb začína odznova. Ako pri foxtrote na diskotékovej lodi.

Priamo naproti sa vykláňa žena bez turbanu. Bez tanečnej exaltovanosti rozvešiava plienky, nohavičky a iné snehobiele veci. Ďalej už nevidno – dva topole zastierajú výhľad na ihrisko, kde si chalani prepínajú hlasivky.

Zo žeravého kotúča leží na streche už iba oblina. Štít mužskej ruky sa spúšťa z čela, za chrptom sa ozve podráždený, dôverne známy hlas: Tej špinavej bielizne je už zas... Hlas zanikne v rachote dvojtaktu práve pod balkónom. Zo zelene vystúpia smrtiace modré obláčky.

Čo je zase s tou bielizňou? Trabant túruje na nevydržanie, niežeby aspoň mer-

cedes, ale iba takáto rakovina, aj preto je lacnejšie, také auto sa jednoducho nezaprie. Takže sa bude prať, zase sa toho našpinilo až až.

Žena v turbane sa medzitým dokolembala a opustila okennú scénu.

Večne jedno a to isté, ako tá veverička v rotujúcom cirkuse, pekná zábava, ale skôr pre kúpeľných hostí, kde to len mohlo byť, v Trenčianskych alebo Ražských? Čert aby vzal toho trabanta! Z ihriska zase počuť zachrípnuté výkriky, hlasivky dávajú o sebe vedieť, že sa popretŕhali. Načo zase to pranie, aj tak je tu všade neupratané, načo do toho v čistom. No samozrejme, rodina, deti a čo ešte. Hlava ako bubon. Mohla sa zahľadiť do niekoho iného. Do niekoho, kto sa v tom vyžíva. Plienky, košeľe, vreckovky, nechce sa to skončiť.

Popolník na stole je plný ohorkov cigariet. Ženu naproti pohltili dvere. Z balkóna povieva mokrá bielizeň.

V izbe zažiarí belasé mrholenie, na obrazovke televízora sa rýchle striedajú scény. Odrazu svetlo prestane blikáť. Objaví sa ženská tvár napínajúca sa k výkriku.

Musíš, musíš, inak si niečo urobím! – preskakuje hlas. Nedotýkaj sa ma, počuješ, nedotýkaj sa... Napäté ticho. Treskot, rinčanie skla a vyjúci ženský hlas. V celom bloku naproti padajú z modrých obdĺžnikov úlomky skla a triešťa sa na

márne kúsky. Obdĺžniky stemnejú. Z úst ženy, ešte mladej, vzlyká usedavý plač. Bože, nevládzem ďalej...

Biele kusy bielizne povievajú vo vetre ako parlamentná zástava. Na celej ploche bloku zavládne zlovestné ticho. Mužský hlas vybuchne: – Tak, a mám toho už po krk!

Biele ruky sa dvíhajú a hneď zase klesajú naspäť do lona.

Kdesi na ulici zakvíli záchranka, siréna sa pomaly vzdaluje. V celom bloku je opäť ticho.

Topole pred balkónom sa nakláňajú vo vetre, po železničnom moste duní vlak a kdesi vysoko, vysoko nad sídliskom sa trblieta jediná hviezda a pohybuje sa smerom od letiska.

Bolo by už na čase. Pár kusov bielizne do kufra, vystúpiť až na konečnej a potom vzlietnuť. Hoci aj teraz, v tejto večernej hodine. Alebo ešte radšej zavčasu ráno, keď obloky pozerajú tými svojimi užasnutými očami do brieždenia a v uliciach je ticho, tichučko, že by bolo počuť padajúcu ihlu a v tom tichu je prísľub nového dňa a možnože i nových dní a týždňov, ktoré už nikdy neuplynú tak rýchlo ako doteraz. A bolo by dobré prebudiť sa bez bolenia hlavy, svieži a vyspatý.

Celý blok naproti sa ukladá k spánku. Pod balkónom zaerdžal dvojtaktný motor, ibaže trochu zdržanlivejšie. K nebu sa vzniesol obláčik modrého dymu.

Lepšie bude nechať to na zajtra, nemá to zmysel.

Ale načo odkladať, čo sa tým dosiahne?

Dva topole sa nepatrne zachveli v zápane vetra.

Sklo je akoby zarosené a pritom celý boží týždeň nespada ani kvapka.

V ktorom lese to mohlo byť a kedy, v ktorom roku? Načierali pozorne do dlaní, aby sa voda v studienke nezakalila. Krásny jasný deň, ultramarínová obloha, zvríený kal sa pomaly usadzoval, v útrobach blážil svieži pocit. Horúci letný deň a príjemný chládok lesa.

Rozšírené zreničky sa vydávajú po stopách spomienky až kamsi vysoko nahor, blúdžia v modro-čiernej tme pomaľovanej chmármi a Mliečnou dráhou. Na jej okraji kľže svetielkujúci bod podobný svätotójskej muške. Smerom k letisku.

Teda domov? Pre koho ako.

Ale je to ešte pekných pár kilometrov, než tam dokľže, dovtedy človek nikdy nevie, čo sa môže stať. Povedzme letisko neprijíma pre hustú hmlu, alebo nedajbože nastane porucha na stroji, alebo ešte čosi horšie.

Topole sa rozkŕyvali, vo vzduchu to zašumelo ani teplý dážď.

Tú bielizeň treba vziať dnu, aby nezmočila – ozve sa dôverne známy hlas.

Všetečný tikot hodín nabáda k odpochínku. Ešte prášok na spanie. Tá televízia, to sa jednoducho nedá pozeráť!

Zoltán Bárkányi Valkán

Moji starkí

Starý otec zdvihol ku mne zrak a mierne sa usmial:

– Pod' so mnou do pivnice! Donesieme fľašku vína k večeri.

V duchu som jasal od radosti. Akože by nie! Veď starkého pozvanie jednoznačne znamenalo aj to, že budem v jeho spoločnosti sám samučký. Iba mne bude rozprávať, iba so mnou sa bude baviť, čo bola pre mňa veľká pocta a zároveň rukolapný prejav jeho citov ku mne. Aj pre toto som s ním všade rád chodieval. Nielen do pivnice, ale aj do lesa po drevo, aby starká mala čím kúriť v sporáku, alebo sa pozrieť na jeho pasce na lovenie zveri. Nik v dedine nedokázal robiť také pasce na divých zajacov, srnky, ale ani na diviakov. Na ich chytanie mal mimoriadny zmysel.

Veľmi často sme sa vracali z lesa, pravda, vždy v neskorých nočných hodinách, s nejakou divinou v žochu. Bolo to v rokoch, v tých päťdesiatych-šesťdesiatych, keď sa nám iného mäsa neušlo.

– A potom nie aby si ponúkol chlapca vínom, – ozvala sa zavše starká pred našimi odchodmi do pivnice. – Na pitie vína má ešte moc času, – dodala akoby na vysvetlenie.

Môj starý otec Kara, keď nemal inej súrne roboty vo vinohrade či okolo domu, rád sa motkal alebo vysedával v prešovni svojej pivnice s valenou teh-

lovou klenbou. Vždy, keď vstúpil do prítmnia prešovne, zapálil sviečku a pudovo sa rozhladol, či je všetko tak, ako to tu naposledy nechal. Či je na mieste dubový stôl s lavicou a dvomi ťažkými dubovými stoličkami a či sa nejaká cudzia ruka nedotýkala pýchy jeho pivnice, mohutného švábskeho prešu, ktorý zdedil po svojom otcovi. S upokojením sa trošičku pokochal v preši zdobenom maľovanými farebnými kvetmi, prečítal si meno otca vryté do hrady – Michal Kara – a vzápäť vrhol pohľad aj na rok jeho zhotovenia švábskym majstrom zo susednej dediny, na číslo 1883. Potom s horiacou sviečkou v ruke zišiel štyrmi schodmi do pivnice a do sklenenej tekvičky natiahol víno zo suda, čo potom prichytil ukazovákom a napustil do litrovej fľašky.

– Ty zjedz tieto pagáče a proti smädu jablko, – riekol mi sediac už pri dubovom stole.

Starý otec najprv iba ochutnal víno a keď sa presvedčil, že je také, aké má byť, vypil za pohár na jeden dúšok. Potom si starostlivo ušúľal cigaretu a s pôžitkom ťahal dym do pľúc.

Ja som sa díval na tlejúcu cigaretu medzi jeho prstami. Ukazovák a stredný prst na pravej ruke mal žltý od nikotínu.

– Veľa fajčíš, veľa piješ, – pokúsil som sa napodobniť starkin hlas a starkine slová.

– Á, – mávol rukou. – Radšej mi povedz, o čom ti mám rozprávať.

– O tvojej vojenčine, o veľkej vojne, – riekol som bez rozmýšľania. – O tom, ako sa ti podarilo ostať nažive...

– Veru, chlapče, mňa aj dva razy minula smrť... namojpravdu aj dva razy. Ale o tom som ti predsa už niekoľkokrát vyprával...

– Nech, – vzdoroval som. Chcel som príbeh počuť aj napriek tomu, že som ho poznal doslova naspamäť.

– Nuž, ako som ti už pár raz vravel, v štrnástom roku som bojoval na srbskom fronte ako pešiak cisárskej a kráľovskej armády. Uver mi, bol to najnebezpečnejší front zo všetkých frontov veľkej vojny... Tí Srbi spolu s Bosniakmi sa nedali... Bojovali ako draci... Bránili si každý každúcky meter... Tie bojiská

boli jatky... Krv tiekla potokom... Šrapnelmi zranení, roztrhaní vojaci zomierali vo veľkých bolestiach... Meno dediny Krupanj do smrti nezabudnem... Tam som padol do zajatia, čert aby to vzal...

Doslova som vedel, čo po tejto kliatbe povie starký. A presne to aj povedal: – Sturm! – zreval náš veliteľ nemecky, lebo veliaca reč v armáde bola nemčina. A Sturm znamená: útok! Všetci sme so vztyčenými bajonetmi bežali proti bosnianskym nepriateľom. Bol to krutý boj muža proti mužovi.

Starý otec potom hovoril o tom, aké osudové nešťastie ho vtedy postihlo: potkol sa a padol na zem. V tom momente už stál nad ním mohutný Bosniak so zdvihnutým bodákom s úmyslom prebodnúť ho. – Nezabi ma, bratku! – starý otec skríkol na plné hrdlo. Nepriateľ sa na momentik zháčil, nebodol, iba svoj bajonet silne pritlačil k starkého prsiam. – Ty ni si Maďar? – zrúkol. – Slovák som! – zakričal hlasito starý otec. Bosniak v tom pekle prenáramne strašne zahrešil, pravou rukou zdrapil starého otca za golier a celou silou ho postavil na nohy. Potom ho drsnými údermi do chrbta sácal pred sebou smerom k svojim.

– Vidíš, synček, takto som si zachránil život, – zopakoval mi už dávno známu vetu. – Vďaka slovenskému jazyku... aj s nepriateľmi sme sa dohovorili... Ja som mal šťastie... preveliké šťastie... Padol som do zajatia, neskôr ma potom vymenili za srbských zajatcov.

– No dobre, ale ako si sa vyhol smrti aj druhýkrát? – opýtal som sa ho už ani neviem po koľký raz.

– Všetci aj to poznáš, – naplnil pohár vínom a odchlípil si z neho. – To sa sta-

lo už doma, v devätnástom roku, v lete, v čase najväčších prác na poliach. Všetci v škole sa aj ty budeš učiť o komunistickom vodcovi Bélovi Kunovi, šľak aby ho trafil tam kde je, a o jeho prekliatej republike. Nikdy nezabudnem, v prvých septembrových dňoch boli ešte ohromné horúčavy. Roboty bolo vo vinohradoch a na poliach habadej. Raz som celé popoludnie pluhom okopával kukuricu a v podvečer, keď som zastal s vozom na dvore, čakali ma neznámi traja mladí muži v kožených kabátoch a s pištoľami za opaskami. Hodne neskôr som sa dozvedel, že týchto bitangov ľudia nazývali Leninovými chlapcami. Títo všetko, ale opravdu všetko čo videli brali, rabovali, dokonca aj ľudí vraždili...

Starý otec sa na chvíľku odmlčal, aby si opäť upil niekoľko glgov vína.

– Sedliačisko, dole z voza! – zreval na mňa jeden z tých nevolaných návštevníkov, – pokračoval starý otec. – Náš Tanácsköztársaság potrebuje tvoje kone aj tvoj voz. A navyše tvoj voz plný potravín. Vieme, že vy, naničhodní sedliaci, schovávate všetko, čo potrebuje naša republika, náš proletariát... Mäso, slaninu, vajcia, ovocie...

Aj teraz som dopredu vedel, ako reagoval na tieto slová môj starký. Povedal toto: – Páni, prišli ste na zlé miesto... Nemáme žiadne zásoby, iba toľko potravín, aby sme hladom nepomreli... A nemôžem vám dať ani tieto dva kone, lebo bez nich som nič...

Tí traja sa pustili do starkého. Bili ho, kopali hlava-nehlava. A revali: – Keď nedáš podobrotky, vezmeme nasilu... Aj vzali. Všetko jedlo, čo len našli. Dobitého nevládneho starého otca vyhodili na voz

a celou cestou mlátiať kone ho odviekli do neďalekého Ostrihomu.

– Synak, neuveríš mi, v Ostrihome ma vojenský súd odsúdil na trest smrti obesením. Obesením a nie zastrelením! A to bolo moje obrovské šťastie. Mali ma na druhý deň popoludní obesiť a potom dlho nechať visieť všetkým na výstrahu... Ale neobesili, lebo im to zmarili vojaci rumunskej armády, ktorí v noci obsadili Ostrihom. Tanácsköztársaság aj tu padol... zmizol... rozplynul sa ako dym... Ešte v tú noc sa rozutekali aj Leninovi chlapci... – zasmial sa starký nútene a siahol po nedopitom pohári.

V to neskoré popoludnie sme pomaly, mlčky kráčali od radu pivníc domov do dediny. Šikmé lúče zapadajúceho slnka nás citeľne ohrievali. Starký občas hodil po mne zrakom, aby sa presvedčil, či nezaostávam, či s ním držím krok.

S príjemným pocitom som sa viezol v starom rozheganom trabante k starým rodičom. Už som mal za sebou tabuľu s názvom obce, odkiaľ sa spúšťa cesta miernym svahom až po autobusovú zastávku. Tu som zabočil doprava a v tom momente sa pred mnou vynorilo dobre známe námestie s pomníkom mojich padlých rodákov v prvej veľkej, ale aj v tej druhej, ešte väčšej vojne. Pred krčmou, ako vždy, ani teraz nechýbali o stenu opreté bicykle. Živo bolo aj pred obchodom s potravinami, kde sa vyhrievala na slnku skupinka klebetiacich žien. Postrehol som, všimli si ma. Určite prehodili slovko-dve aj o mne.

Zastal som tesne pred bránou podlhovastého sedliackeho domu mojich star-

kých. Za bránou dávny kamarát, vlčiak, akoby vycítil, že prídem, čakal ma, skákal na bránu a vrtel chvostom.

Z domu vyšla stará mama, otvorila mi bránu. Vystúpil som z auta, miernym úklonom som ju pozdravil. Pristúpila ku mne, objala ma okolo krku a pobožkala na líce. V momente sa pridala aj vlčiak, skákal na mňa, štekal a olizoval mi ruku.

Auto som odstavil na dvore. Cez predné sklo som ešte zočil, že aj starý otec ma ide privítať. Kráčal pomalými krokmi po čistúckom, do poslednej smietky vyzmetanom dvore.

Tvrdo, chlapy sme si podali ruky. Skúmavo sa mi zahľadel do očí. Dlho sa na mňa pozeral. Mal som dojem, akoby niečo hľadal v črtách mojej tváre. Možno myslel na svojho syna, na môjho otca, a tým pádom nemohol nemyslieť na Sibír, odkiaľ sa jeho syn nevrátil.

– Si už hotový chlap! – ťapol ma po pleci. – Poďme dnu! – objal ma okolo drieku a jemne tlačil smerom do domu.

V kuchyni bolo teplúčko a všetko po starom. Na stene nechýbali fotografie členov rodiny. Medzi nimi bol aj portrét môjho otca ako mladého muža. Pri okne visel malý drevený kríž s telom ukrižovaného Ježiša Krista. Neušlo mi, že na kuchynskom stole rozvoniaval kus údenej hrubej klobásky a domácej šunky a na okraji sporáka sa ohrievali kapustníky.

Posadili ma za stôl.

– Okoštuj, – stará mama najprv hodila rukou smerom k tanieru na stole a potom položila pred mňa kapustníky.

– Ja si dám pohárik vína, tebe nalejem colu, aby sme si štrngli. Dobré? – ozval sa starký.

– Samozrejme, – súhlasil som.

– Tak na naše zdravie! – zdvihol starý otec pohár do výšky očí. – Povedz, ako ti chutí učiteľovanie?

– Ďakujem, dobre. Vďaka vám, že som mohol vyštudovať, – riekol som s plnými ústami.

– Ale, nechajme to, – mávol rukou starký. – Dôležité je, že sa máš dobre.

– Áno, mám sa dobre, nič mi nechýba, – upokojoval som mojich hostiteľov. Zamlčal som, že bývam v internáte, kde vychovávam nesprátných chalanov a kde sa aj stravujem, lebo z platu mi nestačia peniaze na podnájom. Ešte by ma ľutovali a určite aj peniaze strkali do vrečka.

– A na ženie ešte nepomýšľáš? – pridala sa do rozhovoru starká.

Tváril som sa, akoby som otázku ani nepočul. V tom momente náš sluch zachytil akési škrabotanie na dverách. Starká vpustila dnu psa a cez otvorené dvere vbehla aj mačka. Chvíľku sme sa venovali našim zvieratkám.

– Predsa by si sa mal už oženiť, – trvala na svojom starká.

– Áno, chodím s dievčaťom, – uistil som ju.

Obidvaja sa navidomoči tešili tejto správe.

– Ženie sa nie je maličkosť, poriadne si to premysli, – varoval ma starký a zdĺhavo rozoberal výhody manželstva.

Starká na každú jeho vetu prikyvovala: veru, veru, je to tak, máš recht, mrmlala si polohlasne popod nos. Vlastne prikyvovala všetkému, čo povedal starký, áno, áno, dávam ti za pravdu, tak je to dobré a tak sa to aj patrí.

Aj keď sme sa nemohli do vôle porozprávať, začal som sa pomaly lúčiť. Čas ma

súril, o desiatej som musel byť v internáte, aby som skontroloval, či sa každý žiak dostavil do domova a hlavne, či je už v posteli.

Starí rodičia ma ako sa patrí vyprevadili až k autu. Nechýbali dojímavé objatia, bozky a nemohol som si nevšimnúť ani starkine slzami zarosené oči. Rýchlo som vhuhol do auta, naštartoval, zamával a vyrazil z dvora.

V internáte ma nečakalo nič nepríjemné, všetko bolo ako má byť pred nočným odpočinkom. V spálňach som po-

prial chalanom dobrú noc a pozhasínal všetky svetlá.

V služobnej izbičke som si trochu uťahaný aj ja ľahol. Vypol som lampu a privrel viečka, ale predspánkové myšlienky mi v hlave rozvírili spomienky na starkých. Stretnutie a vôbec celý pobyt s nimi bol pre mňa viac než príjemný. Bol aj uspokojivý. Mali by sme sa častejšie vídať... Mal by som ich častejšie navštevovať...

...Starý otec zomrel pred štyridsiatimi piatimi a stará mama pred tridsiatimi deviatimi rokmi.

PODPILÍŠKE ĽUDOVKY

Ľebuďem dobrí...!

Ľebuďem dobrí, ľebuďem,
ľebuďem dobrí, ľebuďem,
bár ma oďeru na bubeň,
bár ma oďeru na bubeň.

Gaťe sem zhodil, tak sem spal,
gaťe sem zhodil, tak sem spal,
kerí čert došel, gaťe zal!
Kerí čert došel, gaťe zal.

Ked na mňe budu bubnuvat,
ked na mňe budu bubnuvat,
ešče jím buďem hubuvat,
ešče jím buďem hubuvat.

Já ráno staňem nahatí,
já ráno staňem nahatí,
uťekám domu prez gatí,
uťekám domu prez gatí.

Svatého Jána Blažeje,
svatého Jána Blažeje,
spal sem u švárnej d'efčiňe,
spal sem u švárnej d'efčiňe.

A milá kričí, bože mój,
a milá kričí bože mój,
d'es'pod'el gaťe, milí mój,
d'es'pod'el gaťe, milí mój?!

Takého sem muža mala

Takého sem muža mala,
čo sa ježa bál.
Tri ňňi, tri noci
se mňu ňležal.

Dala sem ho na lavičku,
zakrila ho z mechovičku.
Tuto, muž, tuto lež,
ňenájde ťa jež.

Valeria Kochová, slovo a ticho

Výber z tvorby najvýznamnejšej poetky
Nemcov v Maďarsku

Ak by žila, čoskoro by oslavovala sedemdesiatku. Bezpochyby najvýznamnejšia poetka Nemcov v Maďarsku **Valeria Kochová** (1949 – 1998) však odišla do večnosti ako päťdesiatnička. Táto vynikajúca dvojjazyčná, dvojkultúrna autorka pritom zanechala za sebou dodnes veľmi inšpirujúce a aktuálne verše, dedičstvo a posolstvo, ktoré si cenia aj príslušníci ďalších generácií. Napríklad tí, ktorí vyrastajú v škole nesúcej jej meno.

Valeria Kochová sa narodila 22. apríla 1949 v obci *Szederkény* (v Baranskej župe). Diplom učiteľky maďarského a

nemeckého jazyka a literatúry získala v *Segedíne*, v *Budapešti* študovala žurnalistiku a filozofiu. Od r. 1973 žila v hlavnom meste, kde pracovala v nemeckom týždenníku *Neue Zeitung* ako novinárka. Medzitým na *Univerzite ELTE* skončila filozofiu a napísala svoju doktorskú dizertačnú prácu o *Martinovi Heideggerovi*. Ako prekladateľka a poetka bola spoluzakladateľkou *Zväzu nemeckých spisovateľov a umelcov v Maďarsku*, v rámci ktorého viedla *Literárnu sekciu*. Vydala štyri samostatné zbierky básní. Ukážky z jej tvorby prinášame v preklade **Imricha Fuhla**.

VALERIA KOCHOVÁ

Cestou k tichu

po ceste k tichu
pólami slov na lúkach hlasov
v húštinách znakov
kričíme šepkáme
koktáme
tú jedinú
bezúhonnú neodkrytú
vetu
ktorá sa za tichom
odhalí bez znaku

Dôvera

a jedného dňa
nečakane nevolane
sa zjaví zázrak
bude bledý ošúchaný
ako starobylé fotky
o našej zotletej matke-kráse

a predsa bude žiarit
chvíľa uhryznutia zmijou
ochromí náš krásny
prúd omylov
a bez nárokov nadšene
sa premietne na chodník

Torzá

nie začiatok je ťažký
dokončenie
zdokonaľovanie
všetko sa stratí na polceste
torzá sme všetci
v hĺbke svojej podstaty

Slovo ticha

slovo
je na to
aby pripravilo
cestu k tichu
ticho
keď nastane
tým bude slovo
kto už nie je

Ekvivalencia

zážitok útlaku
poňatie slobody

Utópia

krotkým bude patriť zem
zem bude majetkom krotkých
ak ešte bude zem
ak už budú existovať
krotkí

Utišila si sa

znovu si sa utišila
do šera dvorov kliník
na röntgenových filmoch
predaprílovej doby
nebezpečný znak
pamätáš sa?
len stupeň našej samoty
a úsmev nášho
celulózového plodu
nestráži krivka teploty
nákrasy na stene a tak
ďalej
nie je ďalej

Maličkosť

človek: falzifikát
pseudodokonalosti
vízia vypadnutá
z očí majstra

Stena v podnájme

V maľovanom slnku
ukrižovaný Kristus.
Pod ním Bartók
s prísnu tvárou.
Rozvrh hodín, telegram
a smutný talizman: zajac.
Predsa len nie som sama.

Preložil: Imrich Fuhl

Jozef Cíger Hronský
(1896 – 1960)

Štedrý večer na strážnici

Ondrej Mráz pootriasal z číziem sneh, vkročil do teplej izby a pošúchal zmrznutými rukami. Odložil baranicu a sadol si blízko sporáka. Pomrvil šedivé, riedke fúzy, širokým posunkom začrel do vrec-ka na prsiach – vytiahol fajku.

– Zima je, čuješ, neslýchaná zima, – hovoril k žene, k stareнке pri obluku. – Ani nepamätám takej...

Ona pritlačila okuliare a pozrela von malým oblokom.

– Hej... zima. Nám už ani leto je nie dosť teplé. Zima, nuž zima, ale staroba... Každý rok býva zima, a veď sú Vianoce, dnes je Štedrý deň.

– Vianoce, – mrmlal Mráz a pomaly napchal fajku.

– Od Neresnice duje taký studený.

A zdalo sa mu, že ešte nikdy neviaľ taký studený. Sám uznával, že žena má pravdu. – Ulietli roky, – hovoril si, keď spúšťal rampu. I na človeka napadne sneh – lenže len raz napadne a neroztopí sa viac. Človek je taký. Slatina zamrzne, ale príde jar, vrby spustnú, ale rozzelenejú sa zas, a na človeka len raz príde zima... Iba koľajnice sú inakšie: vždy sa jednako černejú, darmo padá sneh. Železná ozrúta poletí, zmetie všetko a je po starom... Oh, dobre je mocnému slúžiť. Ondrej Mráz stál pri lopate, prsty pri baranici, hoci nevedel by povedať, komu sa klania; no, obyčaj. Keď hrmot slabol, hodil zástavku pod pazuchu, lopatu strčil na miesto a ponáhlal sa dnu. Zasa začalo sa všetko znova.

– Zima je.

Mrázová prikývla.

Zasa začal napchávať fajku a vyberať uhličky. Na moste zavržďdal akýsi voz, pozrel za ním.

– Ponáhľa, iste je z Brezín.

– Každý ponáhľa, o chvíľu večer, svätý večer, každý chce byť doma. Každý poriadny...

Ondrej akosi nedobre pozrel na ženu.

– Načo hovorí takto? Hádam pobada-la jeho myšlienky, ktoré ho nivočia od rána? Ale prečo hovorí tak hrubo? Rov-

no na Ondriška hovorí, že je neporiadny. Vlastne nepovedala, ale iste chcela. Keby každý mohol byť poriadny... Viani písal pred Vianocami, že príde, a potom jednako nemohol. Už viac ráz nemohol, ale – aspoň písal, že príde. Dnes už dva razy bol som na Vršku, či poštár nenechal list pre nás, a žena tiež len zato vyhнала ma popoludní do mesta. A nič. Ale to nemôže toľko znamenať, že ozaj zabudol na strážnicu pod zámkom. Alebo...

– Eva, nehovor tak! Prichodí večer, sviatok, nesluší sa zlé reči hovoriť. A mrcha reči na vlastného syna.

– Nuž, ale hovorila som ja na Ondriša? Čo som povedala na Ondriša, čo? – Chcela ešte čosi, no nedopovedala. Čistú košeľu, ktorú vykladala z truhly, položila na posteľ a pustila sa do plaču.

– Ty hovoríš? Ani ty nemyslíš dobre. Ani viani neprišiel, ani predvlaňajškom, ani nevieš, či žije.

Ondrej sa trochu prihrbil.

– Nehovoriš dobre ty, Eva. Čo by tu ozaj i robil medzi nami? Ono, ak zabúda

trochu, nuž nechže – ten zabúda, komu je dobre, nuž nechže radšej zabúda... – ťažko vyslovil tieto slová a sám ponáhlal sa utrieť jednu neposlušnú slzu. Ani nevydržal, hnalo ho von, na neresnícky vektor.

Ale vrby už nešumeli. Nekonečná tichosť zaľahla na všetky strany, obloha rozsypala sa na bielu tmú a na hrubé páperie, ktoré tíško sadalo navôkol a na usmúteného Ondreja Mráza. Taký je sneh: napodiv jednako zakrýva rozličné veci.

– Prečo nezažneš, Eva? – mierne doliehal na ženu, keď opäť vchádzal dnu. – Noc tu, celkom sa stmilo.

Vyčkal, pokým sa lampa rozhořela.

– Prišlo mi niečo na rozum. Eva! O pol hodiny príde vrútocký rýchlik, nuž ak by... Možno zato nechcel ani písať – na-raz bude tu. Ak by chcel tak hupnúť...

Mrázová sa chytro obrátila.

– O pol ôsmej príde i personálka, i tou by mohol.

– Raz to už urobil, vtedy sme ani nemysleli. Aj mi kýval z obluka, a jednako

sme nevedeli, len keď zaklopal; nevidel som ho.

– Eh! – zapierala Eva, hoci rada by verila. Pravda, vtedy tak prišiel, lenže – áno, vtedy častejšie chodieval.

– Ani s večerou nemuseli by sme sa po-náhľať, – namietal Mráz, – dosť času ešte. Trochu pozmetám sneh, bude ho ráno menej. Rampu nemusím ani spúšťať. Iba pred polnocou pôjdu hen z pily na utie-reň, a potom do rána ani duše.

– Ja myslím, že príde, – hovoril sebe, keď začal odhadzovať sneh, – nepísal, a preto príde.

Zamyslel sa, obelel od páperia. Cven-got zvončeka ho vyrušil. Bystrejšie zat-repotalo mu srdce. – Ide rýchlik.

Išiel zažať lampáš. Ženu našiel opretú laktami o stôl. Driemala a iste snívalo sa jej s Ondriškom.

– I tak dobre, – tešil sa Mráz, – ľahšie dočká, – a usiloval sa tiško vyvrznúť. Vonku mu prišlo na um, že mohol sfúknuť lampu, nehořela by do zbytočna. Vrátil sa a zhasil.

– Odbavím rýchlik a zasa trochu od-metiem. Ondriško príde, iste príde. Ak by nie teraz, tak príde personálkou.

Miesto červenej zástavy strčil pod pa-zuchu lopatu, ktorou pred chvíľou odha-dzoval sneh, a čakal.

– I na obloky dám pozor, ešte zakýva, budem vedieť skôr. I dočkám skôr. Eva spí a zobudí ju Ondriško... Ako by sa tešila, plakala by. Žena i radosť odbavuje slzami. Dnes jej i tak veľmi zaľahlo, ani sa nepri-berala veľmi k večeri. Ani ja som nie. Ani halúzky som nestrčil za obraz. Štedrý ve-čer a za obrazom niet kúska jedličky. Kaž-dý rok bolo, teraz som celkom zabudol.

Voľakedy bola celá jedlička... Ondriško sa tešil, sviečocky horeli a celá búdku sa smiala.

I neresnický vietor sa smial, i vypúlené oká letiacej ozruty. Lahko sa dýchalo, jedlička voňala...

Ondrej Mráz znova precítil tú vôňu, znova ho zabořelo, že dnes niet ani halúz-ky za obrazom. Celkom sa utrúpil.

– Ondriško príde, a u nás ani znaku, že sú Vianoce. – Skoro by sa rozbehol hen pod horu ako vtedy, usmieval sa vopred radosti, ktorou zahorí Ondriško...

Kdesi na hronskom železnom moste zahrnel rýchlik. Ondrej poznal ten hr-mot. Pochytila ho neznáma triaška, upre-ne díval sa tým smerom, hoci od tej stra-ny padal sneh.

– Nie, Ondriško nepríde personálkou, Ondriško sa ponáhľa. Bude mi kývať, dám pozor. Už ide, ide... – a zdalo sa mu, že pomaly letia žeravé oká a plaziaca sa čierňava.

Ale doleteli. – Boli osvietené a prázd-ne, no Ondrej Mráz predsa videl šatôčku Ondriškovu. Srdce mu zúžilo, urobil krok napred... Zabudol na lopatu pod pazu-chou, zachytila sa, sotila ho o letiaci vo-zeň, trhol ho sebou na niekoľko metrov a Ondrej Mráz zgúľal sa dolu násypom. Ani Ondriško by ho nebol zobudil, keby bol prišiel.

Pred polnocou ozaj išli z pily na utie-reň.

– Náš Mráz už nesvieti, vlni ešte ne-spal, keď sme šli, – spomínali, – a zaberali hore briežkom veselí.

Len sneh ostal bdiť, poľetoval ďalej, lebo sneh je už taký: napodiv jednako za-krýva i smutné, i veselé duše.

SAMO CHALUPKA (1812 – 1883)

Kozák

Som vojak od rodu,
kozáčka ma mala:
nad mojou kolískou
zástava mi viala;

zástava mi viala;
trúby mi spievali;
vítaza mi otca
na vojnu volali.

Hoj, leteli deti
kozáckeho rodu,
leteli na vojnu
za svoju slobodu.

Verný otcov koník
sám sa vrátil z boja,
zvädla mi od žiaľu
dobrá mati moja.

Zvädla ako ruža
odlomená v kvete,
ostal malý kozák
sirotou na svete.

Zahynie na stepi
lipka sama jedna,
a bez dobrých ľudí
tá sirota biedna.

Nedala mne zhynúť
tá moja rodina,
vzali mňa sirotu
kozáci za syna;

vzali si mňa, vzali
za syna rodného,
zo mňa vychovali
kozáka švárneho.

Hoj, dali mne oni
ostrú šablú k boku;
dali mi koníka
bystreho do skoku.

Koníkom aby som
Tatárov naháňal,
šablou aby som im
hlavy o zem ráňal.

A mne ti pristalo
v tom ich jasnom šiku,
ako v čate orlov
mladému orlíku. –

Som vojak od rodu;
neumriem v pokoji,
umriem ja vo svätom
za môj národ boji;

za jeho slobodu
a za jeho slávu
z ďaky ja položím
mladú moju hlavu.

Neumriem na loži;
umriem ja na koni:
keď z koňa poletím,
šablá mi zazvoní,

šablá mi zazvoní,
trúba zaspieva mi:
vykopú mi jamu
kozáci šablami.

V tej jame večný môj
nocľah mi pripraví,
kozácku zástavu
na hrob mi postaví.

Kozácku zástavu,
svetu na znamenie;
že tam víťaz kozák
slávne vzal skončenie.

Cesta k slovenskej literatúre

Zhovárame sa s Ladislavom Papánkom

Už päť rokov, odkedy ho bývalý starosta, literát, prekladateľ a vydavateľ *Rudo Fraňo* založil, s veľkým záujmom čítam časopis obce *Senváclav*, teda mesačník *Kürtös – Pilis-szentlászlói Hírmondó*, ktorý pod menom *Trubník* na ukážku zvykol obsahovať aj slovenské časti. So zvýšeným záujmom sledujem všetky príspevky súvisiace s tamojšími Slovákami, v neposlednom rade preto, lebo ide vlastne o moju druhú rodnú obec (nie žeby som sa v nej znovu narodil, ale pochádzajú z nej moji predkovia z matkinej strany). Pred rokom som v *Kürtös-Trubníku* našiel príjemné prekvapenie: preklad novely *Štedrý večer na strážnici* od *Jozefa Cigera Hronského*, jedného z najznámejších a snáď i najlepších slovenských spisovateľov. Podobné vzácne príbehy a ukážky zo skvostov slovenskej literatúry si v mesačníku našli stále miesto,

napríklad diela *Sama Chalupku* (Vojín na úmore, Kozák), *Pavla Dobšinského* a ďalších – v maďarčine. Prečo v preklade do jazyka väčšinového obyvateľstva a nie v slovenskom origináli, nad tým som sa už ani nepozastavoval, veď dobre poznám napoly vážny, napoly žartovný argument Ruda Fraňa: „*Aby tomu aj naši Slováci rozumeli.*“ Hlavu som si začal lámať skôr nad menom prekladateľa, vraj akýsi Papánek. Známe priezvisko, ale odkiaľ, osobne ho iste nepoznám, ale akoby som už počul o tejto rodine... *Ladislava Papánka* som sa napokon rozhodol predstaviť širšej verejnosti nielen ako propagátora a prekladateľa slovenskej literatúry, ale aj ako pozitívny príklad toho, že zabudnutý jazyk predkov sa veru možno znova naučiť.

– Ako prekladateľ slovenských literárnych textov ste sa v *senváclavskom Trubníku* zjavili takpovediac z ničoho, predtým sme o vás nepočuli, hoci súdiac podľa vášho priezviska máte pravdepodobne slovenské korene.

– Z otcovej strany pochádzam zo slovenskej rodiny, moji predkovia do začiatku 20. storočia žili na Záhorí, v Moravskom Svätom Jáne, Kuklove a Bratislave. Otec môjho dedka sa narodil v Bratislave, ale ako právnik dostal prácu tu, v Bu-

dapešti, preto sa sem spolu so svojou rodinou presťahoval. Ostatní zostali a po Trianone sa stali občanmi vtedajšieho Československa. Ich potomkovia, teda moji príbuzní, žijú v Bratislave, Zlatých Moravciach a inde na Slovensku. Vrátiac sa k našej Papánkovej rodine, môj predok

Ondrej Papánek dostal zemiansky titul v roku 1651 od cisára Ferdinanda III. za zásluhy v bojoch proti Turkom. Keď som v Bratislave hľadal rodinné korene v štátnom archíve, povedali mi, že Papánkovi po Bielhorskej bitke museli ujsť z Moravy a presťahovali sa na Záhorie. Podľa toho mám aj moravskú krv. Jeden z našej rodiny, katolícky farár Juraj Papánek, napísal dejiny Slovákov (*Historia gentis Slavae – De regno regisque Slavorum – Dejiny slovenského národa – O kráľovstvách a kráľoch Slovákov*) v roku 1768, za vládnutia Márie Terézie. Slovenskí historici ho považujú za národného buditeľa a vlastne prvého slovenského historika. Starý otec môjho dedka pôsobil ako hospodársky správca u grófa Zichyho na Záhorí a napísal a vydal knihu v troch jazykoch, dokumentovanú vlastnými ilustráciami náradia používaného v poľnohospodárstve. Môj starý otec sa narodil už v Budapešti a ani on, ani otec sa nenaučili po slovensky. Otec a matka sú známymi architekti, už dôchodcovia. Ja som tiež študoval na Technickej univerzite,

som vodohospodársky inžinier. Maďari sú v mojej rodine hlavne z matkinej strany. Dvaja z mučeníkov v roku 1849 v Arade popravených generálov, Ignác Török a Aristid Dessewffy, boli príbuzní mojich predkov. Vrátiac sa do súčasnosti, moja manželka pracuje v ekonomickej sfére,

máme jednu dcéru, ktorá žije na Novom Zélande, v meste Christchurch.

– Ak tomu dobre rozumiem, z hľadiska slovenčiny vo vašej rodine vypadli dve generácie, doma ste sa teda už nemali od koho naučiť po slovensky.

– Slovenčinu som sa začal učiť vtedy, keď som nastúpil pracovať vo Vodohospodárskom riaditeľstve stredného Podunajska, a to na návrh vtedajšieho riaditeľa. Pamätám sa, v tom období ešte existovalo v Budapešti Československé kultúrne a informačné stredisko a tam som sa začal učiť po slovensky. Neskôr som zložil štát-

nu skúšku na najvyššom stupni. Časom som mohol využívať znalosť slovenčiny aj vo svojom povolání, keďže som sa stal členom Komisie pre hraničné vody, v rámci nej Ipelskej pracovnej skupiny. Na tomto základe máme oficiálne styky s banskobystrickým riaditeľstvom vodohospodárskeho podniku. Ročne dvakrát sa stretávame na rokovaníach. Spoločne sme zostavili aj niekoľko medzinárodných projektov o povodí Ipľa. So svojimi slovenskými kolegami mám vyslovene

dobré, priateľské vzťahy. Som šťastný z toho, nakoľko ma prijali medzi seba, no a v tom mi určite pomohol slovenský jazyk. Viem, ťažko tomu veriť, ale z tohto vyplýva aj moja láska k slovenskej literatúre. Raz som dostal od nášho slovenského priateľa, žijúceho v Devínskej Novej Vsi, knihu Tajuplné povesti zo starého Prešporka. Nielen som si ju prečítal, ale hneď aj preložil. Pravdaže, aj predtým som čítal

Oravský hrad – kresba Ladislava Papánka

slovenskú literatúru, ale hlbší záujem sa vo mne prebudil vďaka tejto knihe. Mám veľmi rád diela Vojtecha Zamarovského, Joža Nižnanského, Milana Ferka aj iných. Samozrejme, blízka mi je aj česká literatúra, napríklad tvorba Aloisa Jiráka či Ivana Olbrachta.

– *Prekladáte kompletne knihy, alebo len ukážky diel spomínaných autorov?*

– Mojm favoritom je Jozef Ciger Hronský. Od neho som preložil šesť kníh a zopár ďalších noviel a rozprávok. Bol fantastický spisovateľ, žiaľ, u nás málokto pozná jeho tvorbu. Od Daniela Heviera, Jána Domastu, Igora Janotu, Jána Hrušovského, Sama Chalupku a iných tiež mám už čo-to poprekladané do maďarčiny. Inak aj v tomto je mi múzou moja manželka, veď najskôr jej prečítam, čo som preložil. Som šťastný človek, povedal by som až veľmi šťastný. Mám rád prácu v záhrade, niekedy chodievam na ryby, kreslím, teda venujem sa viacerým koníčkam, ale najmilšie je pre mňa prekladanie.

– *Pritom preklad, najmä umelecký, dokáže byť veľmi tvrdým orieškom a neraz aj poriadnym trápením. Vy o ňom hovoríte tak pekne, až poeticky. Naozaj, máte svoju ars poetiku?*

– Myslím si, že prekladmi pomôžem ukázať maďarským čitateľom perly slovenskej literatúry. Je to dôležité aj preto, lebo verím, že Maďari a Slováci máme nielen tisícročnú spoločnú minulosť, ale že sme odsúdení na ďalšiu spoluprácu a priateľské spolunažívanie.

– *Ďakujem za rozhovor!*

Imrich Fuhl

Z KREŠŤANSKÉHO SVETA – DUCHOVNÝ ŽIVOT NAŠICH SLOVÁKOV

Foto: M. Bajczarová

500 rokov reformácie 1517–2017, 110 rokov Slovenskej ligy v Amerike 1907–2017 – pod týmto mottom zasadala koncom septembra Ekumenická duchovná rada Svetového združenia Slovákov v zahraničí. Tentoraz si vybrala dejisko mimo územia Slovenska, v jednom z centier dolnozemsých Slovákov, v Slovenskom Komlóši. Prišla na pozvanie tamajšieho zborového farára Atilu Spišáka a popri rokovaní o zásluhách kresťanských cirkví Slovákov o slovenský bohoslužobný jazyk v slovenskom zahraničí, súčasnosti a perspektíve duchovnej služby využila možnosť oboznámiť sa s týmto mestečkom.

Práve v deň blahorečenia mučeníka za duchovné povolania, saleziána kňaza Titusa Zemana sa vybrali členovia a priaznivci Slovenského spolku Identita na svoje tradičné dvojdnové duchovné cvičenie do krajiny svojich predkov. Na duchovnej obnove sa zúčastnili záujemcovia z Békešskej Čaby, Budapešti, Iľasegu, Mlynkov, Rétšágu, Senondreja a Šóškútu. Navštívili najstarší diecézny chrám na Slovensku, Baziliku sv. Emeráma v Nitre, katedrálu na Nitrianskom hrade, najväčší pamätník solúnskych bratov na Slovensku, súsošie sv. Cyrila a Metoda, Nitriansky hrad a vínný festival.

Foto: K. Klauszová

Foto: A. Lambert

Pražský kardinál Dominik Duka, ďakovsko-osijecký arcibiskup Đuro Hranić, krakovský arcibiskup Marek Jędraszewski a bratislavský arcibiskup Stanislav Zvolenský sa na pozvanie budapešťianskeho kardinála Pétera Erdőa a predsedu Maďarskej biskupskej konferencie, győrskeho diecézneho biskupa Andrása Veresa v polovici októbra zišli v Budapešti. Zástupcovia biskupských konferencií Českej republiky, Chorvátska, Poľska, Slovenska a Maďarska diskutovali o aktuálnych výzvach, ktorým čelia miestne cirkvi. Na záver stretnutia vydali spoločné komuniké.

Foto: (csl)

Protestantské spoločenstvá v juho-východnom Maďarsku – pod týmto názvom usporiadali v októbri Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku (CSSM), Celoštátna samospráva Nemcov v Maďarsku (CSNM), mesto Poľný Berinčok a Katedra nemeckých dejín a kultúry v juhovýchodnej Európe Univerzity v Päťkostolí slávnostné sympóziu v Poľnom Berinčoku pri príležitosti 500. výročia reformácie a 70. výročia výmeny obyvateľstva medzi Maďarskom a Československom.

Dňom evanjelickej cirkvi augsburského vyznania v deň Pamiatky reformácie vyvrcholili na Slovensku misijné podujatia venované 500. výročiu reformácie, ktoré sa pod názvom Oslobodení Božou milosťou konali postupne vo všetkých 14 seniorátoch. Na slávnostných službách Božích v Evanjelickom kostole Svätej Trojice v Bratislave-Petržalke sa zišli hostia a veriaci z celého Slovenska, pozvaní hostia zo sveta, ako aj zástupcovia slovenských evanjelikov žijúcich v zahraničí. Slávnostnú kázeň mal generálny biskup ECAV na Slovensku Miloš Klátik.

Foto: E. Škodová

Foto: J. Kucziková

V gréckokatolíckom kostole sv. Michala v Baňačke sa koncom októbra uskutočnilo v poradí 16. Mariánske stretnutie cirkevných speváckych zborov. Zúčastnilo sa na ňom päť speváckych zborov z Maďarska a zo Slovenska, svätú omšu slúžili traja kňazi dvoch vierovyznaní. Úvodná liturgia svätej omše hosťujúceho rímskokatolíckeho kňaza z obce Hollóháza Gábora Tótha bola venovaná Panne Márii.

Foto: (etre)

Prvú novembrovú nedeľu – ako je to už takmer dve desaťročia zvykom – slovenskí veriaci z hlavného mesta a okolia opäť spoločne slávil v Kostole svätého Jozefa v VIII. obvode Budapešti. Omšu slúžil vdp. Atila Kónya, ministrovala Beáta Erdeiová a z biblie čítala Ildika Klauszová Fúziková. Na organe hral a spieval Balázs Lencse z Kerepešu. Božie slovo v slovenskom jazyku znelo sotva niekoľko dní po Sviatku všetkých svätých a po Dušičkách, asi preto prišlo na omšu oveľa viac veriacich než zvyčajne.

Synoda Evanjelickej cirkvi v Maďarsku (MEE) zvolila koncom novembra 2017 za nového predsedajúceho biskupa MEE Tamása Fabinyho. Tento post zastával od roku 2010 biskup Péter Gáncs. Keďže doterajší predsedajúci biskup odíde do dôchodku, pred vypršaním mandátu museli vypísať mimoriadne voľby. T. Fabiny bol jediným kandidátom, za ktorého hlasovalo 32 členov synody, 11 bolo proti a 3 hlasy boli neplatné. Zástupcom predsedajúceho biskupa sa stal biskup Západného (Zadunajského) dištriktu János Szemerei.

Foto: (arch)

V druhú adventnú nedeľu zavítali do Budapešťianskeho slovenského evanjelického cirkevného zboru bratia a sestry z Čuváru na čele s farárom Štefanom Czöndörom. Hostí srdečne privítala zborová fararka Hilda Gulácsiová Fabulová. Pred kázanim slova Božieho obaja farári spoločne zapálili druhú sviečku na adventnom venci. I keď boli pripravené aj maďarské spevníky, bratia a sestry z Čuváru spievali po slovensky. Po službách Božích si členovia oboch cirkevných zborov vymenili symbolické darčeky. Čuvárčania priniesli domáce požehnanie, ktoré namaľovala 84-ročná členka ich zboru, a zaspievali nádherné piesne. Dirigovala kantorka čuvárskeho zboru Ildika Dianová Mangóová, ktorá počas služieb Božích hrala na organe.

Foto: Z. Havas

Foto: (in-)

Foto: (vzs)

Slovenskí a maďarskí františkáni sa spojili, aby zviditeľnili františkánske kultúrne dedičstvo svojich krajín. Jeden z hlavných cieľov spoločného projektu je zachovať, obnoviť a sprístupniť verejnosti vybrané národné kultúrne pamiatky františkánskej rehole v oboch krajinách. Druhý hlavný cieľ projektu je rozvíjať manažérske a marketingové kompetencie slovenského partnera na základe skúseností maďarského partnera v cestovnom ruchu. Lokality projektu v Maďarsku sú Szécsény a Szentkút a na Slovensku Bratislava a Filákov.

Členovia Klubu slovenských dôchodcov v Budapešti na čele s predsedníčkou Júliou Horváthovou absolvovali jednodňový zájazd na tradičný Radvanský jarmok, ktorý sa konal v srdci Banskej Bystrice. Cestou sa zastavili v Hronseku, kde si pozreli krásny drevený artikulárny kostol. Návštevníkov z Budapešti ani veľmi neprekvapilo, že kostol v Hronseku je zapísaný do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO, veď je to skutočne unikátna historická pamiatka.

K svetovej iniciatíve usporiadania ekumenického týždňa modlitieb sa vďaka Slovenskej samospráve III. obvodu Budapešti zapojili aj slovenskí veriaci, ktorí sa – podobne ako za uplynulých päťnásť rokov – zišli v priestoroch Evanjelickej diakonie Gaudiopolis v mestskej časti Békásmegyer.

Prítomných privítali kňaz miestneho cirkevného zboru László Donát po maďarsky a zástupkyňa predsedu Slovenskej samosprávy III. obvodu. Edita Hortiová po slovensky. Na bohoslužbe sa zúčastnili aj poprední predstavitelia našej Slovače. K vznešenejšiemu duchu oslavy Boha a jeho jediného syna prispelo vystúpenie Budapešťianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena.

Foto: (etre)

Rímskokatolícka cirkev si 14. februára pripomína sviatok sv. Cyrila a Metoda. V Kostole Povýšenia sv. Kríža v Mlynkoch sa na počesť dvoch vierozvestcov konala 12. februára tradičná slávnostná svätá omša, ktorú slúžil miestny farár Zoltán Szalay. Dôstojný pán vo svojej kázni pripomenul život a dielo svätcov, zdôraznil ich oddanosť Bohu, šírenie viery a zvlášť vyzdvihol ich lásku k národom, ktorým sprostredkúvali kresťanstvo v ich materinskom jazyku, keď zostavili prvé písmo Slovanov.

Foto: (fuhl)

Rumunská diecéza v Oradei zorganizovala začiatkom februára pre svojich katechetov púť do Ríma, na ktorej sa zúčastnili aj dve katechety slovenskej národnosti, ktoré pôsobia medzi Slovákmi v Rumunsku. Život rumunských Slovákov priblížili v rozhovore pre Vatikánsky rozhlas sestra Ulrika Muchová z Kongregácie milosrdných sestier Svätého kríža, ktorá pracuje v Gemelčíčke, a Mária Peniaková, ktorá pôsobí na slovenskej škole v Bodonoši a tiež ako organistka v miestnej farnosti.

Foto: (rv)

Foto: (csl)

Východiskom kázne vdp. Atilu Kónyu na marcovej slovenskej svätej omši v Kostole sv. Jozefa v Budapešti bol príbeh zo svätého Evanjelia podľa Jána. V ňom pred židovskou Veľkou nocou Ježiš vstúpil do Jeruzalema a vyhnal z chrámu predavačov, obchodníkov i peňazomencov. Na omši ministrovala a zo Svätého písma čítala Beáta Erdeiová, v liturgii účinkovali s gregoriánskymi piesňami Gabriela Pémová a so slovenskou náboženskou piesňou Elena Bikszádiová.

Pred Veľkou nocou, na Kvetnú nedeľu i Veľký piatok, sa v Božích chrámoch čítajú, niekde spievajú či hrajú príbehy z evanjelií o Kristovom mučení pred jeho ukrižovaním. „My sme chceli vytvoriť niečo netradičné pre tradičný cirkevný zbor,“ povedal evanjelický farár zo Slovenského Komlóša Atila Spišák, ktorý s nadšenou mládežou pracuje takmer jedno desaťročie. „Už niekoľko storočí sa čítajú v kostoloch pašie. My sme premýšľali o tom, ako nájsť novú pútavú formu. Tak sa zrodila Pašiová tieňohra, ktorú v súčasnosti predvádza šiesta, alebo dokonca siedma generácia mladých.“

Foto: A. Spišák

V kostole sv. Márie Magdalény v Tardoši sa koncom apríla po šiesty raz stretli veriaci a milovníci chrámovej hudby z Komárňansko-ostrihomskej župy, aby sledovali prehliadku zborov interpretujúcich chrámovú hudbu. Aj tentoraz sa o akciu zaslúžili župná slovenská samospráva pod vedením Alžbety Szabovej a Nitrianske krajské osvetové stredisko v zastúpení národnostnej referentky Silvie Vargovej. Vystúpili zbory z okolia Nitry (z Bádíc, Branča a Žirian) a miestne kolektívy (Spevácky zbor tardošskej farnosti a Spevácka skupina Vérteš-Gereče).

Foto: (etre)

„Prvá májová nedeľa patrí v Maďarsku tradične matkám,“ povedal vdp. Atila Kónya vo svojej kázni na májovej slovenskej svätej omši v Budapešti, zasvätenej matkám a starým matkám. Slovenských veriacich z hlavného mesta prilákal do Kostola sv. Jozefa na Námestí M. Horvátha aj sľúbený zvuk organa. Ako nový kantor a organista sa veriacim predstavil Imrich Sárközi z Vlčian.

Foto: (etre)

Foto: A. Spišák

V evanjelickej cirkvi v zboroch na všetkých úrovniach každých šesť rokov volia presbytériá – zastupiteľstvá pozostávajúce z laikov, ktorí sa aktívne zúčastňujú na ich správe. V Slovenskom Komlóši sa v roku 2018 vymenila polovica 10-členného presbytéria. Členovia cirkevného zboru zvolili do tejto funkcie Annu Cseteovú, Atilu Spišáka, Michala Baláza Hrivnáka, Annu Kmetykovú, Tomáša Szabóa, Pavla Benya, Zsolta Bobora, Editu Osztrólczkú Herczegovú, Árpáda Pintéra a Štefana Turcsána.

Foto: K. Csapuchová

Pre katolíkov je máj mesiacom Panny Márie – prameňa každého obnovenia a krásy. Členovia Klubu dôchodcov v Číve za podpory obecnej samosprávy, miestneho slovenského voleného zboru, resp. obyvateľov umiestnili v rámci brigádnickej práce v chotári obce Za hliníkom obnovenú starožitnú sochu Panny Márie. V prvú májovú nedeľu sa približne šesťdesiat Čívanov za spoločnej modlitby a spevu mariánskych piesní vybralo k tejto soche pri Ružičkovej kaplnke. Po litánii ju vysvätil vdp. Antal Feldhoffer.

Foto: (ef)

„Vojtech (Belo) Uhlár sa zapísal do dejín istej doby, istého spoločenstva, istej náboženskej spoločnosti a istého sociálneho vývoja spoločnosti. Staral sa o ľudí okolo seba ako duchovný pastier, ako otec v prenesenom zmysle,“ povedal vo svojej kázni dôstojný pán Stanislav Brtoš v polovici mája na spomienkovej svätej omši na počesť bývalého kaplána v XIII. obvode Budapešti. Svätú omšu organizovala Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti už po deviaty raz, podujatie spestril koncert Budapešťianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena, ktorý tentoraz pripravil a dirigoval držiteľ Rytierskeho rádu maďarskej kultúry Péter Pálinskás.

Vdp. Atila Kónya venoval svoju kázeň na júnovej slovenskej svätej omši v Kostole sv. Jozefa na Námestí M. Horvátha v VIII. obvode hlavného mesta rodinám. Na omši ministrovala Beáta Erdeiová, z Písma svätého čítala Ildika Klauszová Fúziková a na organe hral Imrich Sárközi. „Snažme sa každý jeden deň prežívať s Kristom. Máme sa mu klaňať nielen tu pred Najsvätejšou sviatosťou, ale v každej našej modlitbe, v každom skutku, slove, pri každej činnosti,“ obrátil sa A. Kónya k veriacim.

Foto: (kan)

Foto: V. Lalušková

Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku na námet Náboženského a sociálneho výboru pri príležitosti uzavretia pamätného roku 500. výročia reformácie zorganizovala pútnický, resp. vzhľadom na evanjelické vierovyznanie väčšiny účastníkov, správnejšie povedané „študijný“ zájazd. Cieľom ich cesty bolo mesto Martina Luthera – Lutherstadt Wittenberg a rodisko, resp. miesto pôsobenia pre slovenských evanjelikov mimoriadne významnej osobnosti Juraja Tranovského, mestá Český Těšín a Liptovský Mikuláš. Organizátorom a sprievodcom zájazdu bol člen NSV CSSM, evanjelický farár Atila Spišák. Štyridsať účastníkov prišlo z Békešskej Čaby, Budapešti (Cinkoty), Malého Kereša, Mlynkov, Peterky, Slovenského Komlóša a Veľkej Tarče.

Na pôde niekdajšieho Blatenského kniežatstva Pribinu a Kocela, dnes Historického parku v Zalaváre, sa v polovici júna po jedenásty raz zišli Slováci a ich prívrženci z Budapešti a okolia, aby si uctili pamiatku sv. Cyrila a Metoda. Organizačne sa aj v tomto roku pripojili k vojenským ordinariátom Maďarska a Slovenska a v spoločnosti ministrov obrany Tibora Benkőa a Petra Gajdoša dôstojne oslávili 1155. výročie príchodu vierozvestcov na územie Veľkej Moravy.

Foto: (vzs)

Foto: (luno.hu)

Slávenie Najsvätejšieho Kristovho tela a krvi, prikázaného sviatku známeho aj ako Božie telo, je zažívanou tradíciou vo viacerých slovenských katolíckych obývaných obciach v okolí Pešti – napr. v Čemerí, Ečeri, Pilíšskej Čabe a Santove. Pri tejto príležitosti cirkevní aktivisti, ale aj vedenie slovenských zoskupení organizujú stavanie oltárikov – búdok a kvetovú výzdobu ulíc. Do práce sa ochotne zapájajú nielen seniori, ale aj mládež.

V Starom evanjelickom kostole v Sarvaši sa 30. júna konali slávnostné služby Božie spojené s inštaláciou nového biskupa Južného dištriktu evanjelickej cirkvi a. v. Pétera Kondora, békéščabianskeho farára, ktorý predtým zastával funkciu seniora Východobékéšského seniorátu. V marcových voľbách jeho kandidatúru podporilo viacero cirkevných zborov s veriacimi slovenskej národnosti, ako aj Slovenský evanjelický cirkevný zbor v Budapešti.

Foto: Z. Horváthová Bollaová

Evanjelická cirkev v Maďarsku zorganizovala koncom júla už po 12. raz festival pod názvom Szélrózsza. Celoštátne stretnutie evanjelickej mládeže sa v roku 2018 uskutočnilo v kúpeľnom meste Bük. Na stretnutie zavítali aj reprezentanti slovenskej národnosti. Slováci z Békéšskej Čaby, okolitých obcí a zo Slovenského Komlóša priniesli na festival svoju gastronómiu. Ponúkali kvasienky, špricky, halušky a čabianske klobásky. Na pobavenie najmenších účastníkov pripravili kreatívny kútik.

Foto: (kan)

Foto: Z. Szabóová

Vedenie Spolku Slovákov z okolia Pešti Dolina po vlaňajšom úspešnom pútnickom zájazde rozhodlo aj v roku 2018 usporiadať cestu na Slovensko. Záujem o zájazd prejavilo značné množstvo veriacich, napokon sa v auguste zišlo pri autobusoch 97 členov organizácie z Čomádu, Čemera, Cinkoty (XVI. obvod Budapešti), Išasegu, Kerestúru (XVII. obvod hlavného mesta), Kerepešu, Malej Tarče, Veľkej Tarče a Tárnoku. Tentoraz podnikli cestu do východoslovenského Jasova a do Rimavskej Soboty.

Druhý augustový týždeň usporiadal Slovenský spolok Identita v Pútnickom dome v Marianke pri Bratislave IV. ekumenický mládežnícky biblický tábor. Zúčastnilo sa na ňom 37 slovenských detí z Dabašu-Šáre, Ďurky, Pišpeku, Jače, Budapešti, Érdu, Kestúca, Mlynkov a Šóškútu. Program tábora sa niesol v znamení 160. výročia zjavenia Panny Márie v Lurdoch. Deti si pod vedením odborníčky spolku na náboženskú oblasť Ildiky Klauszovej Fúzikovej pripomenuli odkaz zjavení cez svedectvo sv. Bernadety Soubirousevej.

Foto: (kk)

Foto: A. Lencséssová

Pri príležitosti sviatku zakladateľa štátu sv. Štefana v Dunaedháze požehnali chlieb a oslávili manželské páry, ktoré zložili sľub vernosti pred 50 rokmi. Oslavy uviedol starosta István Szilágyi slávnostným prejavom, aby následne spolu s predsedníčkou miestnej slovenskej samosprávy Evou Tóthovou Vácziovou zablahoželali manželským párom, oslavujúcim zlatú svadbu. V slávnostnom programe účinkoval o. i. aj spevácky zbor miestneho klubu dôchodcov Jasná jeseň.

Foto: M. Benczeová

Koncom augusta sa konal tradičný pútnický zájazd slovenských veriacich, ktorého organizátorom bol Náboženský a sociálny výbor Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku. Na jubilejnej 25. púti sa zúčastnilo 48 katolíckych veriacich z Budapešti, Dabašu-Šáre, Kestúca, Mlynkov a zo Santova. Účastníci navštívili kostol svätého Klementa v Močenku, kostol Panny Márie a svätého Benedikta v Hronskom Beňadiku a Baziliku Narodenia Panny Márie v Marianke, kde sa prešli ku prameňu pri kaplnke Svätej studne so zázračnou vodou.

„Slovákom som bol a čo by som aj na stolci Petrovom bol, Slovákom ostanem“

Tento povestný výrok zaznel z úst **Alexandra Štefana Rudnaya**, keď ho v roku 1828 pápež **Lev XII.** vymenoval za kardinála – v tom čase to bola druhá najvyššia cirkevná hodnosť po palatínovi. Kto bol tento slovenský národovec, ktorý to v Uhorsku dotiahol do tak významnej pozície?

A. Š. Rudnay sa narodil 4. októbra 1760 v Kríži nad Váhom (dnes Považany) ako tretie dieťa stoličného úradníka **Andreja Rudnaya de Rudnó et Divékujfalu** a **Anny, rod. Döryovej de Podhragy et Kocsócz.** Študoval na piaristickom gymnázii v Nitre, na Emerikáne v Bratislave, filozofiu v Trnave, teológiu v Budíne a na generálnom seminári v Bratislave. Kňazskú vysviacku prijal v roku 1783 v Trnave a začiatkom apríla 1784 ho promovali za doktora teológie. Niekoľko mesiacov vychovával synov grófa **Františka Berényiho** v Laskári (dnešné Nováky). V novembri 1785 nastúpil za kaplána do Častej. Neskôr pôsobil v Hronskom Beňadiku, v Trnave a v rokoch 1794 – 1804 v Krušovciach. Vo svojich krušovských kázňach vyzýval veriacich na plnenie si poddanských povinností a zároveň upozorňoval na potrebu riešenia sociálnych pomerov. Sám k tomu charitatívne prispieval, za čo si vyslúžil pomenovanie „veľký almužník“. Po dvojnásobnom vyhorení Krušoviec pomáhal s obnovením

života obce. Prispieval na nemocnice, podporoval chudobných počas hladomoru a cholery i chudobných študentov. V roku 1805 sa stal ostrihomským kánonom, v r. 1806 rektorom kňazského seminára v Trnave a profesorom teológie a v r. 1808 sa už mohol pýšiť titulmi titulárny biskup, ostrihomský generálny vikár a miestodržiteľský radca. V roku 1816 ho ustanovili za sedmohradského biskupa so sídlom v Alba Iulii.

V decembri roku 1819 dostal **A. Š. Rudnay** pápežskú bulu o svojom menovaní za ostrihomského arcibiskupa a prímasa. Na žiadosť panovníka v roku 1820 presťahoval svoje sídlo spolu s kapitulou z Trnavy do Ostrihomu. Za svojho tajom-

nika si vybral slovenského kňaza **Juraja Haulika**, ktorý sa stal neskôr sídelným biskupom v Záhrebe a kardinálom.

V roku 1822 zvolal do Bratislavy celouhorskú synodu, ktorá mala riešiť dôsledky jozefínskej cirkevnej politiky. Jej uznesenia však absolutistická vláda nedovolila vyhlásiť. Realizovali sa uznesenia o vydaní Biblie v národných jazykoch – slovenský preklad Biblie s jeho podporou zrealizoval v rokoch 1829 a 1832 **Juraj Palkovič**. Významne prispel aj k vydaniu *Bernolákovho Slovára* a ďalších kníh.

Bol členom Panskej tabule, tajomníkom kráľovskej kancelárie a členom Tajnej rady. Bol stúpencom viedenského dvora a podporoval rozvoj kultúry Slovákov.

V Ostrihome začal budovať v roku 1822 katedrálu v klasicistickom štýle.

Sám na jej stavbu prispel 800 tisíc forintmi. Veľkolepé dielo je tretím najväčším svätostánkom Európy – po Katedrále svätého Petra vo Vatikáne a londýnskej Katedrále svätého Pavla. Celý komplex aj s okolitými budovami mal pripomínať vatikánske Námestie svätého Petra. Napokon sa však podarilo zrealizovať iba časť pôvodných zámerov, aj preto je okolie baziliky také voľné a priestorné. V mauzóleu tejto baziliky je pochovaný aj samotný arcibiskup *Rudnay*. V roku 1830, rok pred svojou smrťou (13. septembra 1831), ešte stihol korunovať za uhorského kráľa neskoršieho rakúskeho cisára **Ferdinanda V.**, čo bola posledná korunovácia uskutočnená v Bratislave.

A. Š. *Rudnay* ako jeden z mála príslušníkov vysokej cirkevnej hierarchie šľachtického pôvodu sa uvedomelo hlásil k slovenskej národnej príslušnosti. Osvietenský vzdelanec, cirkevný a národný dejateľ, člen a mecenáš *Slovenského učeného tovarišstva* (založeného v r. 1792 **Antonom Bernolákom** v Trnave), bol podporovateľ bernolákovcov a slovenského národného hnutia. Na jeho počesť napísali 42 oslavných básní a 32 panegyrických rečí autori **Ján Kolár**, **Ján Hollý**, **Bohuslav Tablic** a ďalší. V roku 1833 vyšla v tlačiarni **Jána Jelínka** v Trnave kniha pod názvom „*Kázne príhodné, a iné, to gest 82 Reči duchovních od nebohého Arcibiskupa Ostrihomského w Krušovách nekdí predneseníh a vlastnú Rukú spísaných*“. Obsiahle dielo má 539 strán a je klenotom ducha A. Š. *Rudnaya* a jeho pôsobenia vo farnosti Krušovce. Autor ich písal v období od r. 1778 do r. 1805.

(zp/int)

Zabúdané cirkevné „štácie“ Jozefa Viktorina v Budapešti

Významný slovenský národovec a uznávaný zakladateľ (novodobého) cestovného ruchu v Uhorsku z druhej polovice 19. storočia **Jozef Viktorin** neupadol v Maďarsku do zabudnutia. Vedia o tom svoje Slováci združení najmä v *Slovenskej samospráve VIII. obvodu Budapešti*, ale aj mnohí iní. Pravidelne si ho pripomínajú na miestach jeho najväčšej slávy vo *Vyšehrade* (*Visegrád*), kde pôsobil ako rímskokatolícky kňaz posledných 10 rokov svojho života a kde je aj pochovaný. Uznanie v tomto smere patrí tiež miestnemu *Múzeu kráľa Mateja*, ktoré je súčasťou *Maďarského národného múzea*. Viktorinovo vyšehradské účinkovanie je pomerne dobre zdokumentované. Výskum naďalej pokračuje.

Málokto si uvedomuje, že Jozef Viktorin polovicu svojho života prežil v službách cirkvi na území dnešného Maďarska. Kňazom bol od roku 1847 až do svojej smrti v roku 1874, z toho len prvých päť rokov účinkoval v *Senici*, *Trstíne* a *Skalici* na západnom Slovensku. Pre svoje aktívne slovenské národné povedomie ho cirkevná vrchnosť preložila do neslovenského prostredia a od roku 1852 pôsobil v *Starom Budíne* (*Óbuda*), *Budíne* a konečne v spomínanom *Vyšehrade*. Treba poznamenať, že v tom čase boli tieto mestá a obce obývané v absolútnej väčšine Nemcami.

J. Viktorin nikdy nestratil svoje zaniechanie pre slovenskú vec. Budín určite nebol nejaký zapadák. *Rodiaci sa Pešť-Budín sa stával centrom Uhorska* a tu sa sústreďovala budúca elita krajiny bez ohľadu na národnosť. Viktorin nemal ďaleko ani k svojmu spolužiakovi a dlhodobému priateľovi **Jánovi Palárikovi**, ktorý účinkoval značný čas v *Terezíne* (Terézváros). Viktorinovo pôsobenie v neslovenskom prostredí prinieslo *významné slovenské plody*.

Opakujem, *Vyšehrad* a Viktorin sú pomerne známe najmä zásluhou Slovákov z Maďarska. Okrem spomienok pri jeho hrobe a vedeckých konferenciách to doku-

mentuje aj *pamätná tabuľa na škole*, ktorá má aj slovenský text. Viktorina pripomínajú (v maďarčine a nemčine) aj ďalšie artefakty: *kamenné písmeno „V“ pod Horným hradom*, vedľa neho kríž na počesť *Kláry Zachovej*, ktorý dal postaviť J. Viktorin, *kamenná tabuľa na začiatku „Viktorinovho chodníka“*, azda prvého turistického chodníka v Uhorsku. Poteší ma ich zmnoženie v ďalších rokoch.

Ale verejnosti (slovenskej i maďarskej) takmer *absolútne neznáme* sú jeho *cirkevné stanice na území dnešnej Budapešti*. Pritom od 23. apríla 1852 do konca roku 1855 účinkoval v *Kostole sv. Petra a Pavla* v Starom Budíne. V tom čase sa pričínal o vybudovanie pomníka *Jána Hollého* v Dobrej Vode. Jeho starobudínske pôsobisko nájdete ľahko. Kostol sa nachádza neďaleko zastávky prímestskej

električky HÉV č. 5 – *Szentlélek tér* pod Arpádovým mostom. Na kostole, fare a v ich okolí je množstvo pamätných tabúl, pamätníkov, sôch a iných historických pripomienok, Viktorinova ani jedna.

Od 1. januára 1856 Viktorina na vlastnú žiadosť premiestnili do budínskeho *kostola sv. Anny*. Načím poznamenať, že vždy bol len kaplánom a kaplánom zostal počas celého svojho viac ako desaťročného účinkovania v Budíne, až do svojho nástupu na faru vo Vyšehrade, ku ktorému došlo 1. mája 1866. V Budíne sa dostal do samého srdca krajiny. Kostol sv. Anny stál a stojí na Batthyányovom námestí. Z okien mal výhľad na zatiaľ ešte nepostavený Parlament. Nemal ďaleko ani k Jánovi Palárikovi, ktorý pôsobil v Terezíne. Jeho národno-organizačná, editorská i vedecká činnosť naberali na intenzite. Okrem iného je spoluzakladateľom *Matice slovenskej*. Priestor okolo kostola sv. Anny dodnes pulzuje rušným tempom. Stanica metra, i prímestskej železnice HÉV, autobusy, električky, lode... Ako to už v Maďarsku býva dobrým zvykom: množstvo sôch, pamätníkov a podobne. Viktorina nepripomína nič.

Som optimista. Nielen v nezabúdaní na Viktorina. Aktívne prežil 22 rokov na území dnešného Maďarska. Verím aktivitám Slovákov z Maďarska, celoštátnej i ostatným slovenským samosprávam pri jeho zviditeľňovaní v krajine, v ktorej je aj pochovaný. Avšak nebola by na zahodenie ani výraznejšia a významnejšia angažovanosť materskej krajiny. V dobrom slova zmysle sprítomníme slovenskú minulosť, ktorá bola aj uhorskou minulosťou, pre jej trvalú budúcnosť.

Text a foto: Jozef Schwarz

DETI A MLÁDEŽ ZO ŽIVOTA NAŠICH ŠKOLÁKOV

Foto: A. Hipiková

Na pozvanie prezidenta Slovenskej republiky Andreja Kisku žiaci budapeštianskej slovenskej školy navštívili Bratislavu. Pozreli si prezidentský palác, ktorý dal postaviť v roku 1760 gróf Anton Grasalkovič. Na konci prehliadky dostali darčeky – brožúry s podpisom prezidenta a odznak. Oni pre pána prezidenta priniesli typické maďarské čokolády a fotomontáž z jeho návštevy v ich škole.

Tanečníci a speváci Detského umeleckého súboru Harmónia, ktorý pôsobí pri slovenskej škole v Slovenskom Komlóši, sa zúčastnili na trojdňovom zájazde na Slovensku, kam ich pozvali predsedníčka Spolku Slovákov z Maďarska Anna Piláriková, primátor Galanty Peter Paška a starostka obce Kajal Lívia Farkasová. Komlóšske deti vystúpili na slávnostnom gala-koncerte k 70. výročiu návratu Slovákov do vlasti svojich predkov pod názvom *Teplo domova*.

Foto: (slovaci-z-madarska.spolok.eu)

V jesennom období sa v Nadlaku každoročne schádzajú mladí speváci, aby súťažili v prednese slovenských ľudových piesní. Súťažnú prehliadku sólistov nazvanú Cez Nadlak je... zorganizovala Aradská oblasť Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku. Na súťaž pristúpilo 32 účastníkov z Rumunska, Vojvodiny a Maďarska. Slovákov žijúcich v Maďarsku zastupovali žiaci z Békešskej Čaby, Kétsoproňa a Telekgerendáša. Cenu poroty dostal Benedikt Murvai, žiak Slovenskej základnej školy v Békešskej Čabe, 9-ročná žiačka tej istej školy Hana Krajčoviczová získala Cenu orchestra. Cenu miestnych slovenských novín si odniesla žiačka Slovenského gymnázia v Békešskej Čabe Enikő Szatmárióvá.

Foto: I. Očovská

Foto: (kan)

Konateľ spoločnosti SlovakUm Imrich Fuhl a editorka portálu luno.hu Andrea Kiššová sa v októbri vybrali na Dolnú zem, aby v čabianskej slovenskej škole slávnostne odovzdali mladým víťazom súťaže Hešteg ľudové noviny, vy písanej pri príležitosti 60. výročia týždenníka Slovákov v Maďarsku, zaslané darčeky. Na základe počtu lajkov prvé miesto získal Barnabás Gyöngyi, druhé Lea Szarvasová a tretie Noémi Gáspárová.

V rámci XIII. ročníka putovnej súťaže zo slovenských dolnozemskej reálií prišli do Slovenského gymnázia, základnej školy, materskej školy a žiackeho domova v Békešskej Čabe predstaviť svoje práce študenti stredných škôl zo Srbska, Rumunska a Maďarska. Do súťaže nominovali 9 individuálnych a 10 kolektívnych prác. Sedem súťažiacich zastupovalo hostiteľské gymnázium, ostatní prišli z Teoretického lýcea Jozefa Gregora Tajovského v Nadlaku, Zdravotníckej školy 7. apríla v Novom Sade, z Gymnázia Mihajla Pupina v Kovačici, zo Slovenského gymnázia v Budapešti a z Gymnázia Jána Kollára v Báčskom Petrovci.

Foto: J. Pitoňák

Tohtoročné tvorivé dielne na udržiavanie slovenskosti pre žiakov základných škôl z Dolnej zeme ponúkali účastníkom bohatý program. Tento krát sa mohli uskutočniť vďaka horlivým organizátorom zo Základnej školy Jána Čajaka v Báčskom Petrovci a finančnej podpore Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Desiatčlenná skupina žiakov 2. stupňa slovenskej základnej školy v Békešskej Čabe sa vo vojvodinskej slovenskej škole stretla so svojimi vrstovníkmi z hostiteľskej školy, z chorvátskeho Iloku i z rumunského Nadlaku.

Foto: J. Pitoňák

Foto: (etre)

V októbri odovzdal v Budapešti štátny tajomník ministerstva ľudských zdrojov pre národnostné, cirkevné a spoločenské záležitosti Miklós Soltész spolu so svojím zástupcom Attilom Fülöpom osemnástim študentom stredných škôl diplom potvrdzujúci oprávnenie poberať národnostné štipendium. Spomedzi našich stredoškôľakov budú poberať národnostné štipendium študentka Slovenského gymnázia v Békešskej Čabe Daniela Kešjárová a gymnazista z Budapešti Zoltán Havas.

Slovenská rada rodičovských združení v spolupráci s European Parents Association usporiadala pri príležitosti XI. európskeho stupňa Európskeho dňa rodičov a škôl v Bratislave koncert žiakov umeleckých škôl a výstavu detských prác. V Zrkadlovej sále Primaciálneho paláca sa s radosťou, hravosťou a hrdosťou na to, čo ich naučili ich učitelia, predstavili žiaci vybraných umeleckých škôl zo Slovenska. O tom, že slovenské ľudové tradície sú stále živé aj v krajanských komunitách, presvedčili prítomných tri dievčatá zo Slovenskej národnostnej základnej školy v Mlynkoch.

Foto: E. Fajnorová

Foto: (ef)

Sviatkom slovenského slova nazvala súťaž v prednese poézie a prózy predsedníčka organizátorskej Slovenskej samosprávy XIII. obvodu Budapešti Zuzana Hollósyová. Na súťaži v knižnici budapeštianskej slovenskej školy sa zúčastnili nielen žiaci hostujúcej inštitúcie, ale aj santovskí školáci. Podľa organizátorov je z roka na rok lepší výber diel. Sú žiaci, resp. učitelia, ktorí siahajú po klasických a osvedčených autoroch, ale nájdu sa aj novšie básne a je potešiteľné, že nikdy nechýba tvorba slovenských autorov z Maďarska.

Foto: Z. Lišková

Slovenský týždeň v Slovenskej základnej škole v Sarvaši bol veľmi bohatý na programy. Na nižšom stupni si každá trieda vybrala ovocie alebo zeleninu, ktoré mali deti opísať. Vyšší stupeň urobil kampaň na tému zdravotný štýl, ktorú žiaci predviedli v scénkach. Šiesty ročník pripravil brdovce, pomáhala im Alžbeta Križanská zo spolku Vernost. Projekty o spisovateľovi Jozefovi Gregorovi Tajovskom vypracovali žiaci ôsmej triedy. Najväčší úspech mal program pod názvom Hviezdy slovenského neba.

Bukovská slovenská národnostná základná škola sa stala bázovou inštitúciou Školského úradu. Jej úlohou je organizovať v rámci doškoľovania tematické projektové dni, programy pre pedagógov národnostných škôl. Prvým takým programom boli ukážkové zamestnania slovenčiny v materskej škole a v prvom ročníku základnej školy na tému prechod zo škôlky do školy. Druhý program sa uskutočnil vlni v polovici októbra s názvom Jedlá, kuchyňa našich predkov.

Foto: A. Orliczki

Novú telocvičňu pre materskú školu budapeštianskej slovenskej školy odovzdali do užívania riaditeľka školy Júlia Szabová Marloková a zástupkyňa riaditeľky Ružena Frayová na jeseň 2017. Prestrihnutím pásky dvere do miestnosti symbolicky otvorili najlepší malí športovci inštitúcie: Alexandra Schützová zo skupiny Lienky a žiačka druhej triedy základnej školy Rebeka Vátová.

Foto: Z. Havas

Foto: (fuhl)

Koncom novembra prišiel medzi žiakov Slovenskej národnostnej školy v Mlynkoch básnik Gregor Papuček. V Stredisku pilíškych Slovákov žiaci vyššieho stupňa recitovali nové básne mlynského rodáka zo zbierky haiku Hviezdne nebesá a vypočuli si jeho rozprávanie o jeho živote a tvorbe, ba zaspieval im obľúbenú ľudovú pieseň jeho starého otca, ktorú spolu s mnohými ďalšími pilíškymi zozbieral a uverejnil v zbierke Na tom našom nátoni.

Pred zimnými prázdninami sa v slovenskej škole v Mlynkoch učilo hrou. Deti spievali, recitovali, tvorili a hrali divadlo s betlehenskou tematikou. Vyučovanie sa začalo s básnikmi v učebni slovenského jazyka. Alexander Kormoš a Imrich Fuhl predstavili žiakom druhého stupňa niečo zo zákulisia svojej tvorby i to, ako sa báseň zmení na pieseň. Tvorivé ruky si našli zamestnanie v každej triede – deti zdobili perníčky, pletli košíky, vyrábali vianočné darčeky a ozdoby.

Foto: (fuhl)

Triedna profesorka Csilla Albertiová a jej 11. trieda pripravili pre najstarších gymnazistov čabianskej slovenskej školy výnimočnú stužkovú slávnosť. Slávnostný príchod budúcich maturantov s ich triednou profesorkou Zuzanou Tóthovou pred učiteľov, rodičov a priateľov znamenal začiatok jedinečného večera. Pri ich dekorovaní riaditeľka školy Edita Pečeňová povedala, aby chápali pripnutú stužku ako symbol vzájomného spojenia lásky, priateľstva a úcty so školou, ktorú po maturite opustia. Získali v nej veľký dar, a tým je sebaopoznanie.

Foto: I. Csirke

Foto: A. Hipiková

Foto: M. Bajczarová

Koncom novembra pätnástim žiakom posledného ročníka budapeštianskej slovenskej školy priplá triedna profesorka Margita Začková maturitné stužky. Program stužkovej slávnosti sa začal prednesom tancov dvoch tried, video-projekciou, spevom a valčíkom budúcich maturantov. Potom Zoé Joóbová a Vanesa Glücková zaspievali nádherné piesne a budúci maturanti predvedli ruský tanec.

V Slovenskej základnej škole v Slovenskom Komlóši sa Mesiac slovenskej kultúry začal Martinským trhom. Program pokračoval oživením tradícií v rámci Stridžieho popoludnia a rôznymi zápoletami. Žiaci nižšieho stupňa súťažili v prednese slovenských ľudových piesní a žiaci vyššieho stupňa sa v ôsmich skupinách zapojili do vlastivedného kvízu, v ktorom mohli dokázať, nakoľko poznajú svoje mesto, kultúrny život Komlóšanov, dejiny tu žijúcich Slovákov a ich školy. Nasledujúci deň patrilo recitátorom. Deväťdesiat žiakov prednášalo slovenské básne alebo prózu.

Foto: M. Kmotriczová

Mikuláš prichádza! Mikuláš prichádza! – znelo internátom Slovenskej školy v Sarvaši, keď deti počuli blížiac sa zvonenie. Mikuláš im priniesol množstvo balíčkov, na každom bolo meno obdarovaného dieťaťa. Okrem viacerých druhov ovocia a sladkostí každý žiak dostal rukavice. Nikto nezostal bez darčeka, dokonca aj sám Mikuláš dostal od detí piesne a básne o zime.

Foto: J. Pitoňák

Od začiatku decembra až do vianočných prázdnin prebiehali v Slovenskom gymnáziu, základnej škole, materskej škole a žiackom domove v Békešskej Čabe podujatia v slovenskom jazyku. Bol to v poradí dvadsiaty prvý ročník Slovenského týždňa venovaný kultúre, histórii, tradíciám i športu. Na palete programov figurovali o. i. stolnotenisový turnaj o Mikulášsky pohár či výstava výšivkárskych krúžku Rozmarín. Nechýbalo ani moderné podujatie s využitím informačno-komunikačných technológií, ako online súťaž Všetko o Slovensku. Pečenie tradičných slovenských medovníkov vystriedala prednáška pre gymnazistov o osudoch Slovákov a Maďarov pred 70 rokmi spojená s premietaním filmu.

Na konci kalendárneho roka sa ako vždy o tomto čase zaplnil Dom pílišských Slovákov v Mlynkoch. Žiaci miestnej školy pripravili program pre rodičov, spolužiakov aj pre hostí: vianočné piesne, tance a divadelné scény, resp. dramatizácie básní či tieňové divadlo. Príbeh anjelov a ich modlitba za sneh a peknú zimu pre deti bol jemný a tiež ozvláštnený choreografiou.

Foto: (fuhl)

Foto: Z. Havas

V aule budapeštianskej slovenskej školy sa 21. decembra konal tradičný vianočný galaprogram, ktorý sa začal zapálením sviečok na adventnom venci. Medzi pozvanými hosťami bol veľvyslanec SR R. Káčer. Do programu zaradili organizátori o. i. tance, divadelnú hru, vážnu hudbu a recitácie. Škôlkari spievali a žiaci nižšieho stupňa predviedli hru Perinbaba. Zlatým klincom programu bolo vystúpenie speváckeho zboru gymnázia, ku ktorému sa na záver pripojila spevácka skupina žiakov nižších ročníkov, aby spoločne predniesli modernú skladbu Šťastné a veselé...

Foto: Z. Lišková

V sarvašskej slovenskej škole a žiakom domove pripravujú vianočný program striedavo žiaci nižšieho a vyššieho stupňa. V budove divadla Cervinus Teátrum sa uskutočnil jeden z najkrajších doterajších vianočných programov. Siedmacci predviedli príbeh, ktorý sa odohrával na Vianoce, keď každý chcel dokázať, v čom je najlepší. Žiaci nižšieho stupňa sa cítili ako v rozprávke a sledovali dianie na javisku s otvorenými ústami. Spevokol školy zaspieval slovenskú pieseň Najkrajšie Vianoce a refrén spievali spolu s ním všetci prítomní.

Žiaci Bukovskej slovenskej národnostnej základnej školy v Novej Hute strávili koncom januára krásne dni v lyžiarskom tábore na Slovensku. Týmto podujatím sa splnil dávny sen vedenia školy a telocvikára. Darmo bývajú v kopcoch a majú lyžiarsky vlek neďaleko obce, len veľmi zriedka, aj to len krátko, je sneh vhodný na zimné športy. Preto sa vybrali na päťdňový výcvik na Čertovicu do Nízkych Tatier. Osemnásť žiakov sa mohlo naučiť lyžovať a zároveň sa zdokonaľovať v slovenčine.

Foto: J. Molnárová Mátraiová

Foto: (csl)

Pútnické a kultúrne stredisko v Dabaši-Šáre bolo druhý februárový piatok opäť dejiskom úspešného slovenského programu. Konalo sa tu Slovenské rozprávkové popoludnie, na ktorom sa ako zvyčajne predstavili s divadelnými scénkami všetky triedy nižšieho stupňa miestnej Základnej školy Františka Rákócziho II. V roku 2018 bolo 5 predstavení, pretože v druhom ročníku sú dve paralelné triedy. Na javisku sa objavili postavy z rozprávok Mechúrik Koščúrik, Materinská láska, Ako išlo vajce na vandrovku, Chlapec a vietor a Koza rohatá.

V Materskej škole a jasiach Slnecný lúč v Čomáde pedagogický kolektív pod vedením vedúcej učiteľky Julianny Šinkovej zaradil do výchovno-vzdelávacieho procesu ľudové tradície. Deti si v troch vekovo miešaných skupinách pomocou učiteľky, poslankyne miestneho slovenského zboru Márie Borosovej osvojujú slovenské piesne, riekanky a ľudové hry. V moderne vybavenej budove škôlky učiteľka ľudového tanca Judita Borosová zase učí deťúrence slovenské tance. V obci popri tanečnej skupine dospelých Fialka už štvrtý rok úspešne pôsobí skupina Malá Fialka.

Foto: (csl)

Foto: E. Fajnorová

„Už sa fašiang kráti, už sa nenavrátí!“ hovorievalo sa. Pre fašiangy sú príznačné zábavy, tanec, veselosť a hodovanie. Možno práve preto patria na našich školách fašiangové zábavy a maškarné plesy medzi najpopulárnejšie podujatia. O atmosfére, ktorá na nich panovala, resp. o vynaliezavosti žiakov pri výrobe masiek svedčia zábery z Mlynkov, Nového Mesta pod Šiatrom, Budapešti, Níže, Šarišápu, Alkáru, Sarvaša a z Novej Huty.

Foto: (ar)

Foto: J. Kucziková

Foto: M. Kollárová

Foto: Z. Havas

Foto: D. Győriová

Foto: Z. Lišková

Foto: J. Molnárová Mátraiová

Foto: (etre)

V Pišpeku sa zišlo viac ako 90 detí z Netejču, Níže, Horných Petian, z dvoch dabašských škôl, školy v Novej Hute a, samozrejme, z organizátorskej inštitúcie, aby si porovnali svoje vedomosti v chápaní prečítaného slovenského textu. Organizátori ich rozdelili do 22 skupín a do dvoch kategórií. Žiaci tretieho a štvrtého ročníka pracovali s textom rozprávok Margity Garajszkej Bobuľa. Piataci a šiestaci mali za úlohu ukázať, ako dobre poznajú slovenské ľudové rozprávky v prerozprávani Pavla Dobšinského.

Slovenská samospráva v Kétšoproni usporiadala v poradí 21. rodinný čajový večierok. Na podujatie prišli nielen domáci, ale aj ich priatelia z Békešskej Čaby, Čabačudu, Čorváša, Kardoša, Kondoroša, Telekgerendáša, Poľného Berinčoku a z Veľkého Bánhedeša. V prvej časti kultúrneho programu sa predstavili žiaci miestnej Katolíckej základnej školy svätého Štefana s rôznymi žánrami ľudového, klasického a moderného umenia. V prestávke mohli hostia ochutnať zákusky, niektoré boli zaradené do gastronomickej súťaže. V druhej časti kultúrneho programu členovia slovenského ochotníckeho divadla zo Slovenského Komlóša zahrli scénu Drotárik.

Foto: A. Laurinyecz

V podpilišskej obci Čív pred rokmi obnovili zvyk vynášania Moreny. Začiatkom marca sa zišli mladší i starší obyvatelia obce, aby sa spevom rozlúčili so zimou a privolali jar. Na dvore Obecného múzea za spevu ženského speváckeho zboru obliekli bábiku zo slamy, aby ju potom preniesli cez celú dedinu až po športové ihrisko, kde ju zapálili a hodili do potoka. Ešte predtým dievčatká z materskej školy Zlatá brána odedé v krásnom ľudovom kroji spievali, tancovali a výskali, aby sa čo najrýchlejšie pominula zima. Po najmenších žiaci základnej školy dokázali, že aj oni sa zúčastňujú na zachovávaní miestnych ľudových tradícií.

Foto: E. Juhászová Somogyiová

Foto: Z. Lišková

Sarvašská slovenská základná škola sa zapojila do programu Deň parašportu. Do školy zavítali dve zdravotne postihnuté športovkyne – bývalá žiačka školy Andrea Juráková, strieborná medailistka v šerme družstiev z paralympiády v roku 2004, a mamička jednej žiačky Anikó Szántóová, ktorá svoje najväčšie úspechy dosiahla v plávaní – v roku 2004 sa dokonca stala športovkyňou roka. Cieľom programu bolo, aby si deti spoločne nielen vyskúšali jednotlivé športové odvetvia, ale aby prijali a vážili si zdravotne postihnutých ľudí.

V Slovenskom dome v Tatabányi-Bánhide sa koncom marca konala remeselnícka dielňa, do ktorej sa zapojilo 22 žiakov Základnej školy Móra Jókaiho v Bánhide, ktorí sa učia slovenčinu. Zoznámili sa s tradičnými i s nezvyčajnými technikami farbenia vajíčok. O dva dni neskôr sa tretiaci zúčastnili na predveľkonočnom stretnutí v Osvetovom stredisku neďalekého Síleša.

Foto: K. Jackl

Priestory Základnej školy Gézu Gárdonyiho v Ďurke sa koncom marca naplnili dňavotom detí z budapeštianskej, dabašskej, netejčskej, pišpeckej, santovskej a miestnej Ďurčianskej školy. 26 žiakov sa zapojilo do Slovenskej jazykovej súťaže, ktorá prebiehala veľmi organizovane a v perfektnej atmosfére. Porotcovia skonštatovali, že podujatie dozrelo na úroveň celoštátnej súťaže.

Foto: (ar)

S príchodom jari sa budapeštianski piatáci vybrali do Múzea v Kiscelle (Starý Budín), ktoré predstavuje históriu Budapešti v 18. až 21. storočí, ale vďaka dočasnej výstave sa ocitli aj v kráľovstve spoločenských hier. Hoci jazyk interaktívnej výstavy Ty nasleduješ?! bol maďarský, ponúkla výbornú inšpiráciu aj vo výučbe slovenského jazyka. Piatáci si v rámci projektu na hodinách slovenčiny, techniky a výtvarnej výchovy pripravili vlastné slovenské spoločenské hry.

Foto: (luno)

V rámci slovenského týždňa, ktorý každoročne na jar organizujú v tardošskej Materskej škole Sedmokráska, aj tentoraz pripravili pre detičky bohatý program. Postupne spoznávali tardošský kroj, tance, ľudovú hudbu, zaujímavé hry, predmety, ktoré používali ich predkovia, veľkonočné tradície a zvyky, ochutnali lokše a pozreli si slovenskú rozprávku Jurošík a šibačka.

Foto: A. Crnečka

Na súťaži základných škôl v cezpoľnom behu v Alžbetinom háji žiaci slovenskej školy v Sarvaši opäť úspešne reprezentovali svoju inštitúciu. Dievčatá súťažiacie v druhej vekovej kategórii obsadili pekné 5. miesto, ostatní si odniesli domov medaily.

Foto: Z. Lišková

Foto: (ar)

Kultúra a jazyk zohrávali hlavnú úlohu v Celoštátnej súťaži pre základné školy zo slovenského jazyka a literatúry a zo slovenskej vzdelanosti (OÁTV). Zapojilo sa do nej 136 žiakov národnostných škôl z celej krajiny. Po februárovom písomnom teste 48 najlepších postúpilo do aprílového finále, kde mala najťažšiu prácu pravdepodobne porota. Výhercovia prevzali ocenenia v máji na slávnostnom galaprograme v budove Vládneho úradu Peštianskej župy.

Modoróš privítal v polovici mája účastníkov metodického stretnutia učiteliek materských škôl Komárňansko-ostrihomskej župy, v ktorých prebiehajú slovenské zamestnania. Hostia sa zišli v škôlke, potom sa presunuli do kultúrneho domu, kde si pozreli vystúpenie detí. V odbornej časti programu si vymieňali najnovšie poznatky a skúsenosti.

Foto: (etre)

Riaditeľka Slovenského divadla Vertigo Daniela Onodiová už dvadsaťpäť rokov organizuje v Sarvaši divadelné prehliadky detských súborov zo slovenských škôl v Maďarsku Deti dečom. Na vlnnejšej sa so zmodernizovanou ľudovou rozprávkou Želanie doplnenou o autorské pesničky predstavila skupina detí z Mlynkov.

Foto: E. Fajnorová

Riaditeľka komlóskej slovenskej školy Zuzana Lauková sa v máji na jeden deň vzdala funkcie, aby v rámci Dňa žiakov prevzal jej kreslo Matúš Tóth. Celá škola sa zanietene pripravovala na piatok, keď sa uskutočnili všetky príťažlivé programy, ktoré sľuboval riaditeľ zvolený žiakmi. Najprv sa siedmci a ôsmaci zhostili neľahkej úlohy učiteľov, potom sa v priestoroch školy uskutočnil rad športových a rôznych zábavných programov.

Foto: M. Bajczarová

Slovenská samospráva v Kétšoproni v roku 2017 zorganizovala prvý raz citarový tábor na sálaši. Na začiatku školského roka 2017/2018 sa šesť dievčat z nižšieho stupňa rozhodlo učiť sa hrať na citare. Vďaka vedúcim Slovenského spolku Horenska deti dostali nové citary, na ktoré spolok získal finančnú podporu z Fondu Sándora Csoóriho, založeného pri Ministerstve ľudských zdrojov.

Foto: E. Tóthová

Spolok za Čabasabadi a tamojšia slovenská samospráva usporiadali na Deň detí pre ratolesti z obce a zo Slovenského gymnázia, základnej školy, materskej školy a žiackeho domova v Békešskej Čabe bohatý program. Deti sa mohli šmykať v nafukovacom hrade, skákať na trampolíne, vyskúšať si rytierske šermiarske súboje a lukostreľbu, ale aj dať si namaľovať pekný obrázok na ruku, či si kresliť a hrať sa pod prístreškom.

Foto: J. Pitoňák

Foto: J. Pitoňák

V aule slovenskej školy a žiackeho domova v Békešskej Čabe koncom mája inštalovali výstavu výtvarných prác škôlkarov a žiakov nižšieho stupňa pod názvom Kvitnutie duší. Výtvarný umelec Zoltán Miklós Baji vedie deti k vzájomnej spolupráci a výsledkom bola táto expozícia zaujímavých kolektívnych prác mladých autorov. Vystavené diela najmladšej generácie slovenskej čabianskej školy si mohli návštevníci pozrieť až do konca leta.

Foto: (ef)

Najlepší účastníci regionálnych kôl Slovenských spievaniiek a veršovačiek, ktoré sa uskutočnili vo Vacove a v Karđoši, sa zišli 1. júna na celoštátnom kole súťaže v priestoroch Pútnického a kultúrneho strediska v mestskej časti Dabaša Šáre. Podujatie sa uskutočnilo 22. raz a zúčastnilo sa na ňom vyše 140 žiakov. „Keď recitujem po slovensky a spievam slovenskú ľudovú pieseň, tak sa tým vlastne priznávam verejne a dobrovoľne, že patrím k slovenskej národnosti, preto som tu na tomto javisku. A to je podľa mňa najpodstatnejšia úloha tejto súťaže,“ prízvalovala iniciátorka súťaže, predsedníčka Zväzu Slovákov v Maďarsku Ruženka Egyedová Baráneková.

ROZLÚČKOVÉ SLÁVNOSTI V NAŠICH ŠKOLÁCH

Žiaci našich škôl sa lúčili so školským rokom 2017/2018 v máji, resp. júni. Najprv to boli štvrtáci gymnazisti, ktorí mali pred sebou maturitné skúšky. V Békešskej Čabe sa na rozlúčke v poradí so 66. triedou súčasne stretli radosť i smútok, viacerí z maturantov strávili v tejto inštitúcii 15 rokov, takže už vedia, v ktorej triede je ktorá stolička najpohodľnejšia, či na ktorej tabuli sa najlepšie kľže krieda. V Budapešti naposledy zazvonil školský zvonec dvanástim študentom. Spoločne strávené chvíle oživilí žiaci jedenástej triedy, následne končiaci študenti pripli svoju stužku na školskú vlajku. So školou sa maturanti rozlúčili vypustením pestrých balónikov.

Foto: J. Pitoňák

O mesiac neskôr sa so školským rokom rozlúčili aj ostatní žiaci našich gymnázií a základných škôl. Z trinástich ôsmakov čabianskej školy budú pokračovať v štúdiu na slovenskom gymnáziu desiat, pre troch tento deň znamenal lúčenie sa so slovenskou školou navždy. Tento deň bol výnimočný aj v živote bývalého riaditeľa inštitúcie Jána Chlebnického, keďže uplynulo presne 60 rokov odvtedy, čo získal vysokoškolský diplom. Pri tejto príležitosti čestnému riaditeľovi odovzdali diamantový diplom predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková a riaditeľka inštitúcie Edita Pečeňová, básňou mu zablahoželala v mene žiakov štvrtáčka Hana Krajčovicová.

Foto: (kan)

Foto: (kan/havas)

V Budapešti riaditeľka školy Júlia Szabová Marloková mohla na záverečnej školskej slávnosti s radosťou konštatovať, že všetci ôsmaci budú pokračovať v štúdiu na miestnom gymnáziu. Slávnostný koncoročný program bol o to radostnejší. Po ňom sa deti posledný raz v školskom roku zišli v triedach, kde dostali vysvedčenie.

„Vždy som si myslela, že prvé dni boli najťažšie. Mýlila som sa. Sú to posledné.“ Citát od Laury Leinerovej bol heslom 23 ôsmakov, lúčiacich sa so základnou školou v Slovenskom Komlóši. Slávnostné a zároveň smutné chvíle prebiehali v telocvični školy s tradičným bilancovaním uplynulého školského roka a lúčením sa ôsmakov. So svojimi žiakmi sa rozlúčila aj učiteľka Marianna Bajczzerová, ktorá bola šesť rokov ich triednou. Na záver ôsmaci zaspievali spoločne pieseň a s kyticami kvetov v rukách sa naposledy prešli po všetkých miestnostiach školy. Podobné smutno-veselé chvíle zažili aj žiaci škôl v Novom Meste pod Šiatrom, Sarvaši, ale aj v školách, kde sa slovenčina vyučuje ako predmet.

Foto: M. Bajczzerová

NAŠE DETI V TÁBOROCH

Foto: L. Faludi

Žiaci našich škôl si aj vlni v lete mohli vyberať z bohatej ponuky táborov organizovaných školami, miestnymi samosprávami, či celoštátnymi organizáciami. Slovenská národnostná samospráva v Sudiciach usporiadala v poradí štvrtý týždňový slovenský tábor. Zúčastnilo sa ho 25 žiakov miestnej základnej školy. Programy trvali každý deň od ôsmej hodiny do neskorého popoludnia a boli plné zábavných zamestnaní i cestovania.

Cestovali aj sarvašské deti, ktoré sa krátko po ukončení školského roka vybrali na Slovensko. Školy v prírode pod názvom Spoznávanie kultúrnych a prírodných rezervácií Slovenska sa zúčastnilo 45 detí a 5 dospelých, ktorí spoznávali okolie Malej Fatry.

Foto: A. Podaniová

Foto: (luno)

Regionálne stredisko Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku v Sarvaši rozhodlo o tom, že zavedie nový typ letného tábora pred deti. Tak vznikol tzv. výmenný tábor, ktorého cieľom je, aby sa deti zo Slováckmi obývaných regiónov v Maďarsku navzájom spoznávali, oboznamovali sa s tradíciami a zvykmi v iných končinách, objavovali rôznu a predsa takmer rovnakú kultúru a prírodné krásy vzdialenejších krajov. Deti zo Základnej školy Ladislava Zákupského v Alkári v roku 2017 strávili týždeň v obciach sarvaškého regiónu, vlni prišli do malebnej matranskej obce deti zo sarvaškého regiónu – 13 žiakov zo Sarvaša, Irminčoku a Čabačudu.

Slovenská samospráva obce Kétšoproň už druhý raz zorganizovala letný Slovenský hudobný tábor na sálaši, ktorý sa nachádza neďaleko obce. Okrem nácviku v hudobných skupinách sa deti zapájali do práce v krúžkoch šikovných rúk a zavítali aj do Sarvaša. Tábor sa skončil galaprogramom, v ktorom ukázali svojim rodičom, čo všetko sa za týždeň naučili.

Foto: E. Tóthová

V Novom Meste pod Šiatrom, presnejšie v okolí tamojšej slovenskej školy, sa v júli uskutočnil národopisný tábor. Medzi jeho účastníkmi boli aj recitátori súťaže v prednese prózy a poézie, ktorej organizátorom bola Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti, ako aj študenti z Michaloviec. Organizátori potešili deti množstvom zábavných, poučných i turistických programov.

Foto: (ar)

Foto: P. Kunovác

Slovenský národopisný tábor pripravili v júli aj pre sarvašských žiakov. Program bol zameraný na zachovávanie slovenského jazyka, slovenských zvykov a tradícií. Deti s radosťou spoznávali ľudové remeslá. Každý deň zobrazili svoje zážitky na kresbách. Z obrázkov neskôr zostavili v škole výstavu.

Slovenská samospráva Békešskej župy zorganizovala v júli už štvrtý raz folklórny tábor. V tomto roku deti z Čabasabadi, Čabačudu, Kardoša, Kondoroša, Kétšoproňu, Telekgerendáša, Irminčoku a Veľkého Bánhedeša zavítali do Kardoša. Cieľom tábora bolo oboznámiť ich so slovenskou kultúrou, jazykom a zvykmi.

Foto: E. Tóthová

V Poľnom Berinčoku aj v roku 2018 usporiadali národnostné organizácie jazykový tábor pre školopovinnú mládež, ale pripojiť sa mohli aj niekoľkí škôlkari – súrodenci škôľakov. Program staval do popredia predovšetkým zlepšovanie znalosti jazyka a získavanie vedomostí zo slovenskej vzdelanosti.

Foto: J. Borgulová

Foto: I. Jármaiová

Kruh na zachovanie tradícií Zelený veniec v Ečeri zorganizoval pre žiakov miestnej základnej školy päťdňový národnostný národopisný tábor na Slovensku. Krajinu svojich predkov mohli tentoraz navštíviť štvrtáci. Deti zavítali o. i. do školy v družobnej obci Ečeru Cabaj-Čápore, kde absolvovali spoločné programy s miestnymi žiakmi – športové aktivity, ale aj vyučovacie hodiny.

Koncom júla sa opäť konala vo Vyšnej Boci Letná škola pre Slovákov zo zahraničia. Deti zo Srbska a Maďarska prišli do tábora, aby sa učili slovenčinu a zoznámili sa so slovenskou kultúrou. Z Maďarska využili túto možnosť deti z Nového Mesta pod Šiatrom. Mnohí, ktorí slabo rozumeli a hovorili po slovensky, navštevovali hodiny slovenskej gramatiky, čo však neznamenalo, že nemohli chodiť do prírody a zažívať dobrodružstvá. Sedem novomestských žiakov sa zúčastnilo aj na aktivite s odborným programom pre žiakov škôl s vyučovacím jazykom slovenským v zahraničí a slovenských vzdelávacích centier v zahraničí, ktoré organizovalo Metodické centrum Univerzity Mateja Bela. Hneď prvý večer organizátori rozdelili deti do medzinárodných tímov, dorozumievacím jazykom bola slovenčina. Medzi prvé úlohy patrilo zvoliť si názov skupiny, vyrobiť si erb a pripraviť pokrik. Jednotlivé skupiny zbierali body za splnené úlohy, čo zocelilo ich tímovú spoluprácu a duch kolektívnej zodpovednosti. Všetko to prispelo k rozvíjaniu poznatkov detí o Slovensku a jeho krásach a v neposlednom rade k rozšíreniu znalosti slovenčiny.

Foto: J. Kucziková

NOVÝ ŠKOLSKÝ ROK V NAŠICH ŠKOLÁCH

V septembri odštartoval školský rok 2018/2019 aj v inštitúciách prevádzkovaných Celoštátnou slovenskou samosprávou v Maďarsku. Sarvašské deti a ich rodičia privítali nový školský rok slávnosťou v divadle Cervinus Teátrum. Do prvej triedy nastúpilo 51 detí. Ôsmaci každému z nich uviazali okolo krku školskú kravatu a Dávid Zima vyjadril radosť, že sa stali žiakmi slovenskej školy. Poprial im, aby si medzi spolužiakmi našli veľa nových priateľov a cítili sa medzi nimi dobre.

Foto: A. Podaniová

Do lavíc novomestskej slovenskej školy zasadlo 134 žiakov. Šestnásť prváčikov neprekročilo jej brány po prvý raz, ved'ju navštevovali v predošlom školskom roku počas tzv. poznávacích popoludní, tvorivých dielní, alebo ďalších školských podujatí. Riaditeľka inštitúcie Júlia Kucziková okrem tradičných programov predstavila aj pokračovanie projektu s názvom „Radosť z čítania. Radosť z písania“, v rámci ktorého novomestská slovenská škola v roli koordinátora realizuje trojročné vzdelávacie strategické partnerstvo šiestich krajín EÚ. Dôležitým cieľom školského roka pre končiacich žiakov naďalej ostáva absolvovanie jazykovej skúšky, aktívna účasť na súťažiach a ich úspešné prijatie na stredné školy.

Foto: J. Kucziková

Foto: J. Pitoňák

Prvý deň po letných prázdninách prebehol v békeščabianskej škole úplne inak, ako to bývalo v prechádzajúcich rokoch. Kým v školskej jedálni predstavovala riaditeľka inštitúcie Edita Pečeňová nové logo školy, vítala prváčikov a prihovárala sa ich rodičom, žiaci ostatných tried základnej školy a gymnázia sedeli v triedach a oboznamovali sa prostredníctvom triednych učiteľov s tým, čo ich počas tohto školského roka čaká. Potom sa školská jedáleň zmenila na jednu veľkú tvorivú dielňu a príľahlý školský dvor na herňu. Užívali si to všetci žiaci základnej školy. Učiteľom prišli v rámci projektu EFOP na pomoc členovia Spoločenosti na ochranu ľudovej kultúry v Békešskej župe. Deti pod ich vedením tancovali, vyšívali a modelovali. Členovia Spoločenosti budú počas celého roka viesť krúžok ľudovej kultúry so zreteľom na slovenskú a prezentovať práce žiakov na niekoľkých školských výstavách.

Slávnostné – v poradí sedemdesiate – otvorenie nového školského roka v Slovenskom Komlóši sa konalo v telocvični školy. Riaditeľka Zuzana Lauková informovala prítomných o najdôležitejších údajoch a o plánoch školy. Nový školský rok začalo 158 žiakov v deviatich triedach a v piatich družinových skupinách, prváčikov je tohto roku 25. Výchovno-vzdelávaciu činnosť vykonáva 16 učiteľov. Okrem vyučovacích hodín aj v tomto roku čakajú žiakov rôzne záujmové krúžky, z ktorých si môžu vyberať podľa vôle. Žiaci a pedagógovia sa pripravujú na oslavu sedemdesiateho jubilea – v máji 2019 usporiadajú galaprogram s účasťou všetkých umeleckých telies Detského umeleckého súboru Harmónia.

Foto: M. Bajczerová

Foto: A. Hipiková

V Budapešti odštartovali školský rok taktiež kultúrnym programom v telocvični inštitúcie. V slávnostnom príhovore riaditeľka Júlia Szabová Marloková privítala prvákov, ktorých je 13, ako aj piatich nových žiakov nultého ročníka. Za zmienku stojí skutočnosť, že v lete sa začala rekonštrukcia internátnych priestorov, ktorú finančne podporilo Ministerstvo ľudských zdrojov. Ďalšia dobrá správa je, že v rámci súbehu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí škola dostane 12 tabletov a vďaka Zväzu Slovákov v Maďarsku aj v tomto roku sa žiaci budú môcť zúčastniť na škole v prírode. Hodno spomenúť, že v spolupráci s čabianskym gymnáziom škola odštartuje program pod názvom „Vnútný Erasmus“ a prebieha projekt V4, v ktorom bola budapeštianska škola prvým dejiskom.

Školský rok sa, samozrejme, začal aj v ostatných školách, za všetky spomeňme nižanskú, ktorá oslavuje 55. výročie svojej existencie v kaštieli. Na otváraciu slávnosť prišlo 125 žiakov. Predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy prevádzkujúcej inštitúciu Zuzana Kučerová hovorila o inováciách, ku ktorým došlo počas leta – o obnove tried a osvetlenia, o výmene nábytku v prírodovednej učebni. Následne prítomným predstavila publikáciu, ktorá vznikla k 55. výročiu existencie školy v kaštieli. Ako riaditeľka inštitúcie Eva Sztanková Steflíková vo svojom príhovore povedala, „škola je o učení, ale je dôležité, aby poskytovala aj zážitky. Triedne výlety, súťaže, tábory, návšteva divadla nielen obohatia, ale aj pomôžu pri formovaní kolektívu,“ dodala a odovzdala triednym učiteľom a prvákom modré kravaty s logom školy.

Foto: (ar)

Z činnosti Organizácie slovenskej mládeže v Maďarsku

Organizácia našej mládeže aj v uplynulom období vyvíjala rozmanitú činnosť. Počas jesenných prázdnin v roku 2017 navštívili predovšetkým gymnazisti z Békešskej Čaby a z Budapešti Nitru, kde sa pomocou absolventa čabianskeho gymnázia Benceho Szeljaka, ktorý študuje na tamojšej univerzite, zoznámili s pamätihodnosťami mesta, ale našli si čas aj na zábavu, šport a oddych.

Foto: B. Szeljak

Na tradičnej konferencii Zväzu Slovákov v Maďarsku, ktorá sa konala v novembri v Mlynkoch pod názvom Ako ďalej, Slováci v Maďarsku?, vystúpili aj aktivisti mládežníckej organizácie, dokonca popri Únii slovenských organizácií v Maďarsku bola OSMM spoluorganizátorkou rokovania.

Foto: (fuhl)

Na jar pri príležitosti 300. výročia príchodu Slovákov do *Békešskej Čaby* OSMM rozbehla na najväčšej sociálnej sieti kampaň a vytvorila stránku *Csaba300 – Čaba300*. Založili ju predseda OSMM **Ondrej Kiszely** a **Bence Szeljak**. Cieľom tohto projektu bolo zobudiť spiacich Slovákov v Békešskej Čabe z dlhotrvajúceho spánku, aby znovu definovali, čo znamená byť Slovákom v tomto dolnozemskej meste a aby oživilo slovenské tradície, slovenskú identitu. Jadro tejto stránky tvoril obraz Veľkého evanjelického kostola zložený z nárečových slov používaných medzi čabianskymi Slovákami. Stránka mala predovšetkým edukačný ráz, ale mladí aktivisti chceli zároveň aktivizovať ich sledovateľov a povzbudiť ich k tomu, aby sa aktívne zapájali do slovenského života. V záujme toho pripravili rôzne súťaže o cenné výhry. Facebooková stránka bola len jednou zo zložiek rozsiahleho projektu. Mládežníci zabezpečili aj plagáty, publikácie a tričká s obrazom Veľkého evanjelického kostola, ktoré rozdávali a ktoré sa dali kúpiť na miestnych a celoštátnych podujatiach. Administrátorom a kreatívnym manažérom stránky *Csaba300 – Čaba300*

sa stal člen OSMM Bence Szeljak, ktorý do nej prispieval v prvom rade článkami s historickou a jazykovednou tematikou, ktoré mali občas rozprávkový či humorový charakter. Na stránke uverejňovali svoje príspevky aj žiaci čabianskeho slovenského gymnázia. Väčšina bola o Čabanoch a boli určené predovšetkým obyvateľom mesta, no zaujímavosti a inšpiráciu v nich mohli nájsť Slováci zo všetkých kútov Maďarska. V úvodný deň festivalu k 300. výročiu usadenia sa Slovákov na Čabe pred podstienkovým domom, postaveným na Námestí sv. Štefana špeciálne pri tejto príležitosti, predstavil O. Kiszely novú publikáciu organizácie, ktorá v slovenskom a maďarskom jazyku, ako aj v čabianskom slovenskom nárečí zhrňa a zábavným spôsobom oživuje osídlenie mesta Slovákami a najdôležitejšie historické momenty troch storočí. Začiatkom augusta sa mladí Slováci stretli na brehu Kereša v *Sarvaši*, na piatej *Slovenskej mládežníckej akadémii*. Nosnou témou tohtoročného tábora, do ktorého prišli terajší aj bývalí študenti slovenských gymnázií z Budapešti a z Békešskej Čaby, ako aj absolventi slovenskej školy v Sarvaši, bolo

hľadanie ciest k upevňovaniu slovenskej identity v 21. storočí. O otázke domova sa hovorilo na workshopoch herečky a dramaturgičky zo Slovenska **Moniky Necpálovej**, ktorá od jari pracuje so študentmi budapeštianskeho gymnázia a poslucháčmi *Univerzity Loránda Eötvösa* v Budapešti na divadelnom predstavení s podobnou tematikou. So spisovateľkou, prekladateľkou a dramaturgičkou **Margitou Garajszkou** sa členovia organizácie pokúsili pomocou kreatívnych úloh definovať to, z čoho pozostáva ich osobná a národnostná identita a čo pre nich znamená byť Slovákom v Maďarsku. Väčšina sa zhodla v tom, že *patriť ku slovenskej komunite v Maďarsku zname-*

ná aj to, že sú členmi dobrého kolektívu, čo im dáva pocit istoty a znalosť slovenského jazyka im aj perspektívne značne rozširuje možnosti pri hľadaní zamestnania. V programe našej mládežníckej organizácie ani v roku 2018 nechýbala tzv. *úniková hra*, keď sa študenti mohli dostať von z uzavretej miestnosti iba vtedy, ak sa spojili a spoločnými silami vyriešili často ťažké otázky. V kreatívnej dielni podpredsedníčky OSM **Kataríny Karkušovej** mohli vyrábať originálne predmety s motívmi výšiviek zo Slováckmi obývaných regiónov Maďarska.

Sprac.: (csl)
Foto: (kan)

Pred 100 rokmi sa narodila Mária Ďuríčková

Narodila sa v roľníckej rodine. Vlastným menom sa volala *Mária Masaryková*, rodená *Piecková*. Po ukončení štúdia pôsobila ako učiteľka, rok pracovala ako šéfredaktorka časopisu *Družba*, rok ako šéfredaktorka *Zorničky* a od roku 1954 bola redaktorkou vo vydavateľstve *Mladé letá*. V rokoch 1969 – 1970 pôsobila ako šéfredaktorka v obnovenom literárnom mesačníku pre deti *Slniečko*. Publikovať začala v roku 1951 v časopisoch *Zornička* a *Ohník*, keď bol terén slovenskej detskej literatúry v mnohom ohraničený. Rozsiahla bola tiež jej prekladateľská činnosť. Prekladala poéziu i prózu z ruštiny, češtiny a nemčiny, zostavila a literárne upravila viacero súborov z rozprávkového pokladu národov bývalého Sovietskeho zväzu. Jej knihy preložili do 21 jazykov, okrem európskych aj do japončiny.

LIETAJÚCE ČIŽMY

Za starých čias, keď panovala tá veľká drahota, žili ľudia v takej biede, že ani deťom nebolo čo do úst dať. No a vtedy býval ďaleko v horách uhliar so ženou a siedmimi deťmi. To málo, čo bolo v komôrke a chlieviku, už dávno vyjedli. Na veľké nešťastie im odhynula aj koza, darkyňa mlieka. No čo už teraz? Deti chodili každý deň do hory a predsa len odtiaľ čo-to doniesli, či už jahôdky, černice, šípky alebo aspoň korienky a zajačiu štavu...

Horšie bolo, že museli chodiť čoraz ďalej od chalupy. Najstarší Adamko sa síce v hore vyznal, mal už zo trinásť rokov, no čo sa aj vyznal, jedného dňa predsa len zabľúdili. Odrazu ani nevedeli, či ísť hore, či

dolu, napravo či naľavo. Volali a kričali, že ich azda dakto počuje, ale všetko márne.

„Oteckóóó, mamičkááá, tu smééé!“ volal Adamko. A za ním ako zvončeky ešte šesť hláskov: „Oteckóóó, mamičkááá, tu smééé!“ Aj ozvena volala, opakovala všetky tie zvončeky, ale nič nepomáhalo. Nebožiatka deti sa namiesto k domu dostávali čoraz ďalej od domu.

Tie menšie už načisto nevládali. Vtedy ich staršie pobrali na chrbát a ďalej sa s nimi tmolili. Večer sa ako kuriatka do hĺbočky zbili a tak sa jedno od druhého zohrievali. Niektoré si v tej hĺbočke aj dosť dobre pospali.

Podvečer druhého dňa sa dotmolili k akejsi úžľabine. Pozrú dolu, a tam – ani

čo by v samom pekle – múranica stojí, pekná, rozložitá.

„Tu bude dáky dobrý gazda bývať,“ vraví Adamko.

A už sa deti šutrujú dolu, ani čo by ich tam s hotovými koláčmi čakali.

Vojdú dnu. Akási starena tam na lavici sedí, kapustu reže a do suda nakladá. Oči má ako päste, tvár ako skala.

„Dobrý večer, stará mamka,“ pozdravil sa Adamko.

Pozrela zlostne a chcela čosi odvrknúť, ale za Adamkom sa ešte šiestimi hlasmi sypalo jedno za druhým:

„Dobrý večer, stará mamka! ...večer, stará mamka! ...stará mamka!...“ Ani keby sa jedno za druhým rozcengalo sedem zvončekov. Starenin pohľad za každým tým cengnutím o poznanie zmäkol, a keď zaznelo ostatné „dobrý večer, stará mamka,“ bol už načisto vlúdny.

„Dobrý večer, deti,“ odpovedala drapľavým hlasom. „Po čo ste vy sem prišli?“

„My sme prišli, stará mamka, či by ste nám nedali zajesť,“ povie zasa Adamko.

Starena vidí, aké sú deti zúbožené, vyhladované.

„Veď by som vám aj dala,“ hovorí, „ale sa bojím, aby vás tu môj syn nezastihol. Ak vás zastihne, bude vám beda, lebo on je obor.“

„Ale ak sa nenajeme, aj tak nám bude beda,“ hovorí Adamko. „Umrieme od hladu.“

Nato starena vstala, odkrojila sedem okruchoch chleba a načapkala za misu kapustnej polievky. Pustili sa deti jesť, raz dva boli mise na dne. Starena pozerá cez oblok a odrazu vyhrkne:

„Zle je, deti. Môj syn už letí vo svojich lietajúcich čizmách. Musíte sa schovať – lenže kde?“

Napochytre hodila každému prázdne vrece, aby do nich vliezli, a vrtko vrecia pozaväzovala.

Ešte nedokončila posledný uzol, už stál obor vo dverách. Ňuchal a vetril:

„Mati, tu vonia človečina! Sem s ňou, nech ju zjem!“

„Čo ti to zišlo na um, syn môj!“ vraví starena. „Veď sem ani líška nepribehne, ani veverica nepriskacká, nie by človek! Tu máš kapustu s baraninou, najedz sa!“ A postavila na stôl plný kotol.

Obor sa pustil do jedenia. Na jeden chlip za pol misy do seba vdúchne, na jeden streb za plnú misu vprace.

„Čo je v tých vreciach, mamka?“ spytuje sa, keď už zahnal prvý hlad.

„Čože by bolo? Kapusta. Veľa nám jej treba, keď ju máš tak rád.“

„Veď rád, rád! Ale dneska mi ustavične vôňa človečiny do nosa udiera.“

„Už si to len vyhoď z hlavy, syn môj,“ chlácholí ho mať. „Po svete si sa nalietať, človečiny naňuchal, nuž ti teraz všade vonia!“

„Veru vonia, až mi tak v nose vrta, hapčí!“

Obor kýchol, ani keby hrom udel. Strecha na múranici s rachotom poskočila a hneď zas dosadla na múry. Deti vo vreciach sa prelakli a čo menšie sa aj do plaču pustili. Tak sa všetko vyzradilo a starena musela vrecia porozväzovať.

Stojí pred obrom drôbizeň od najväčšieho po najmenšie a on sa rehoce. Popukať sa ide od radosti, že sa ho tak boja. „Máte vy šťastie, detiská, že som už po večeri,“ hovorí. A potom strmo materi: „Teda, mamka, vy by ste aj čerta prekabátili! Dajte si pozor!“ a hrozí sa jej pästou. „Teraz deti nachovajte a

uložte v pitvore. Zajtra vám poviem, čo s nimi.“

Starena ustíela deťom v pitvore a v nebadanej chvíli pošepne Adamkovi: „Keď obor začne chrápať, ujdite! Dvere budú odomknuté.“

Menšie deti hneď pospali, ale Adamko čaká, ani okom neklipne. A tu sa z izby ozve: chrrr! chrrr! Akoby tam plátno driapali. A čoraz hlasnejšie, akoby to bolo veľmi tuhé plátno.

Adamko pozobúdza bračekov a sestričky, na jeden vrz sa všetci do noci vytratili a pri svetle mesiaca sa šťastlivo z tej úžľabiny vyškriabali.

Ráno otvorí obor oči a hneď beží do pitvora. No tam po deťoch ani stopy.

„Ušli!“ vykrikol. „Nezamkli ste dvere!“ obrýkol sa na mať. „No počkaj, veď vás ja dohoním!“

Vhupol do lietajúcich čiziem a pustil sa za deťmi. Letí ponad horu, oči vypliešťa, pomedzi stromy zrakom blýska. Ale deti sú vrtké, kryjú sa po kružinách, po húštinách, popod vývraty.

„Kde sa len podeli, pľuhavstvá!“ jeduje sa obor a čoraz vo väčších kruhoch ponad horu lieta. Celú oblohu krížom-krážom oblietal, riadne sa ukonal, fučí a dychčí od námahy.

Napokon zosadol na krivý strom, že si oddýchne. Uvelebil sa na konár, nohy spustil, chrptom sa o kmeň opiera.

A zakrátko-zanedlho už aj počuť, ako ktosi na krivom strome plátno driape. Čoraz hlasnejšie, čoraz tuhšie, akoby to bolo veľmi mocné plátno!

A práve v húštine neďaleko krivého stromu čupeli deti. Videli obra, ako si na strom sadol, počuli ho, ako chrápe.

Adamko im šepká:

„Pssst, ani muk!“

Prikradne sa ku krivému stromu, načiahne sa za obrovskou nohou, ako tam visí z konára, a pomaličky-potichučky stiahne z nej čizmu. A šuch-šuch, pomaličky-potichučky stiahne aj druhú čizmu. Obor sa ani nepohne, veselo si driape svoje plátno.

Adamko si obul obrove čizmy a šepká deťom:

„Ulepte sa na mňa!“

Deti sa pouliepali: ktoré na chrbát, ktoré na plece, ktoré okolo hrdla, ktoré okolo pása.

A keď už viseli na ňom ako roj včiel, povedal Adamko:

„Zaneste nás, čižmičky, k našej chalupe!“

Vynieslo ich do povetria, zafičalo im okolo uší, zahvižďalo... a už aj boli tam, päť krokov od svojej chalupy.

Práve sa okolo nej ukladal tichý súmrak.

Uhliar a uhliarka pri ohni sedia, do ohňa hľadia, slzy sa im dolu tvárou gúlajú.

„Deti naše milé, deti naše drobné, kde vás ešte hľadať?“ narieka uhliarka. „Istotne vás divé zvery roztrhali!“

A vtom sa deti rozkričia:

„Tu sme, mamička! Tu sme, otecko! Nijaké zvery nás neroztrhali! Jáj, ako je

doma dobre! Jáj, mňa bolia nožičky! Jáj, ja som veľmi hladný!“

Každý zvonček volal inšie, každý zvonil inakším hlasom.

Uhliarka navarila chytro hladnej kaše. Čo inšie mohla, keď nič nemali. Deti boli také utrmácané, že zaspávali s lyžicou v ústach. Mať hľadela na ne so smutným úsmevom. „Čímže vás ja, deti moje, zajtra nachovám?“

Keď sa deti na druhý deň prebudili, slnce už bolo vysoko. Na stole rozvážala mrvenica s mliekom. Ej, či len bola dobrá! Raz-dva bolo po nej.

„Kde ste vzali mlieko, mamička?“ spytuje sa Adamko.

„Kozu nám dala.“

„Aká koza, mamička?“

„Tá, čo je v našom chlieve.“

Utekali sa pozrieť, a naozaj: v chlieve stojí koza, strakatá, rohatá, bradatá.

„Kde sa tu vzala?“ čudujú sa deti.

„Včasráno som išla do mesta a kúpila som ju. Chcem povedať: vymenila.“

„Za čo, mamička?“

„Za tie čižmy, čo ste včera doniesli. Išla som na trh, držím tie čižmiská. A tu príde ku mne akýsi čierny pán. Keď ich zazrel, až mu tak v očiach zahrlo.“

Čo chceš za tie čižmy, ženička? – Kozu by som rada, hovorím. Za inšie ich nedám, iba za kozu. – A tu sa on zvrtnie na päte, ten čierny pán, a čuduj sa svete, už aj drží na motúze kozu. Túto istú.“

„Mamička naša,“ vraví smutne Adamko, „to je veľmi drahá koza.“

„Veru drahá, deti moje. Pre nás je to tá najvzácnejšia koza na svete. Už nebudeme musieť hladovať. A za čižmami nebanuj, Adamko môj. Veď sa ani nedali nosiť, také boli veličizné.“

Na hore vyrástla, na trh sa vláčila, aby raz v rajničke veselo tančila. (akšeraV)

Keď to vyhodíš, je to biele, keď to spadne, je to žlté. (ecjaV)

Kto bez zubov aj kamene hľodá? (adoV)

Máme doma domček biely, nemá okien, nemá dverí. Kto chce z neho von, musí zbúrať dom. (ecjaV)

Ktorý nápoj je na svete najvzácnejší? (adoV)

Dolu stojí, tri má nohy, hore stojí, tri má rohy. Na rohy si naberá, človek na ňu pozerá. Čo na rohy naberie, človek jej to zoberie. (akčildiV)

Studená je ako ľad. Pritom ju má každý rád. (anilzrmZ)

Miroslav Válek

Pampulóni

Bol som doma sám. Aby sa mi dobre čakalo, pil som kakao. A tiež aby som sa nebál.

Už som sa aj nebál, naraz ktosi zvoní. Joj! Ešte to mi bolo treba! To určite budú Pampulóni.

Pampulóni z Pampulónie

– až to srdce zovrie: majú biele košele, čierne pampulóvre.

Čierny pampulóver,
čierna papuľa,
čierne oči na mňa pampúlia.

Už niekoľkokrát prišli a sa schovali a zvonili a zvonili a pampulovali.

Každý Pampulónec, ktorý vidí zvoniec, zvoní, zvoní, zvoní, až sa spampulóni.

Zapchaj si uši,
rob, čo chceš,
skry sa pod svoj pampulón
– všade čuješ zvon.

Je noc a je pampuloká, ale ja už nezažmurím oka.

Čoho sa bojíš?
Kto ťa straší?
Veď som to ja
a klamem, až sa pampuláši.

Jakub Jahoda

Kačka

Čože je to, aké vtáča,
čo po brehu ťažko kráča,
nevie ešte ani lietať,
nôžkami vie iba splietať.

Aké meno má to vtáča,
jaj, veď je to malé káča,
ale kde má mamičku,
veľkú bielu kačičku?

HÁDANKY PRE DETI

Biele zrnká Marika sype do pohárika. Chutnejšia je káva, čaj. Jazyk mľaská, ajajaj. (rokuC)

Veľmi chutná, hnedá, sladká, čo ju jazyk v ústach hladká a maškrtník stále hľadá. Jaj, veď je to ... (adálokoČ)

Prázdna hlava, veľké uši, mlčí a je ako tík. Iba kuchár šípi, tuší, čo uvarí, zješ sťa vlk. (ceinrH)

Kto má uši a nepočuje? (ceinrH)

Velikánske bruško, na tom brušku uško a v tom brušku kávička. Háдай, Janko, Anička, čo je to? ... (kečnrH)

Snehuliak má rád tú skrinku, je spravená pre zmrzlinku. Malinovku v lete spraví sviežu Bete. (akčindalhC)

Po hlave ma bijú, medzi valce dajú, ohňom prejdem, nožom ma režu, a predsa celý svet živím. (beilhC)

Naberá si, naberá, a nikdy sa nenaje. (acižyL)

Je to biele sťa zo snehu. Jem to rád, som rýchly v behu. Je to veľmi dobrým liekom. Mám rád žemľu s chutným ... (mokeilM)

Mňa nikto neje, bezo mňa nikto nechce jesť. (ľoS)

Nevaria ma kuchári, sama kypím v pohári. (akneimuŠ)

Sedia v kríčku drobné plody, červené sťa rubíny. Vsypem ich do vriacej vody, je z nich čaj a chuť mi. (ykpíŠ)

Žiacke smiechoty

Učiteľ hovorí:

- Jožo, tam vzadu bude ticho!
- Zozadu sa ozve hlas:
- Prosím, Jožo ešte neprišiel!
- Tak až príde!

Na triede sa otvoria dvere a ihneď zabuchnú. Profesor sa spýta Fera sediaceho ihneď pri dverách:

- Kto to bol?
- Prievan.
- A čo chcel?

Na hodine prírodopisu pani učiteľka vraví deťom:

- Ak naučíte svoje zvieratko nejaký trik, dostanete na konci roka päťorku z prírodopisu.
- Na koci roka prinesie Anička mačičku, ako sa hrá s kľbkom. Janko donesie psíka, ktorý si vie sadnúť.

- Dobré, máte päťorky.

Jožko donesie 10 m dlhú anakundu, roztočí ju ponad hlavu a tresk hlavou o tabuľu. Anakonda:

- Psssss!

Druhýkrát ju roztočí a znovu tres hlavou o tabuľu. Anakonda:

- Psssss!

Pani učiteľka už nevydrží:

- Jožko ty nedostaneš päťorku z prírodopisu, ale dvojku zo správania!

- Počkajte, pani učiteľka, my sme sa len roz-cvičovali...

Po tretíkrát roztočí z celej sily anakundu a tresk hlavou o tabuľu. Anakonda:

- Ssssss sssspieevanky spieevanky...

Učiteľ sa pýta Mórica:

- Keby si mal sedem cukríkov a ja by som ťa o dva poprosil, koľko by ti ich ostalo?
- Sedem!

- Môj dedko zbiera mince, – hovorí Janko učiteľke.

- Tak on je numizmatik?

- Nie, žobrák.

V prvej triede sa v septembri pýta pani učiteľka:

- Kto vie, koľko je 1+2?

Nikto sa nehlási.

- To naozaj nikto nevie?

Po chvíľke sa nasmelo prihlási jedno dievčatko:

- Ja teda neviem, koľko je 1+2, ale určite je to to isté, ako 2+1, pretože operácia sčítania je na telese reálnych číslíc kumutatívna!

Učiteľ sa pýta žiaka:

- Čo sú to múmie?

- Sušení Egyptania!

Učiteľka v škole hovorí žiakom:

- Utvorte vetu so slovom Yeti.

Marienka:

- Yeti je veľký snežný muž.

Janko:

- Yeti žije v horách.

Móric:

- Yeti zima?

Učiteľ karhá žiaka:

- Jožko! Vravíš si, že ideš na strýkov pohreb a teraz ťa tu vidím na futbalovom zápase!

- Len počkajte na koniec zápasu, pán učiteľ! Môj strýko je totiž hlavný rozhodca!

Otec sa pýta:

- Aká bola dnešná hodina chémie, Jožko?

- Učili sme sa vyrábať výbušninu!

- A zajtra čo budete robiť v škole?

- V akej škole?

Krížovka pre deti

DK	2x4	3	hr....., nádoba na dojenie mlieka	rímskych 55		prázdny voz	jeho osoba	boh, po latinsky	tiež
značka zubnej pasty					vzácná tekutina				
1		O			začiatok abecedy				
m....., názov							predložka s 2. pádom		2
Maďarská elektron. knižnica (skr.)							seba		
	začiatok júla		SIA, miešane					jadro hrudy	
	p....., katastrofa						zaručene		
orgány zraku							chorvátsky ostrov		
aha, ľaľa							maďarské S		
							múdra		
východný Slovan				k....., ktorú osobu	s....., zväzok skoseného obilia	pok....., trest			
						začiatok Egypta			
ŠPZ Opavy			semä, opačne vnútro mora						
veľa						vnútro dna		značka dusíka	Pomôcky: AEROPLÁN IŽ, DEUS
						liter (zn.)			
lietadlo (gréc. + lat.)									AUTOR: Gregor Papuček

V roku 2003 vo Vydavateľstve ZORO vyšla kniha určená našim slovenským deťom, plná pekných básní a krásnych ilustrácií. Niektoré (*Cupi-lupi, Jar bola, Jesenná, Skáče mača...*) boli zhudobnené! Dokončenie jednej z nich sme ukryli v tajničke.

Nášho Zlatka láka každá mláka.
Keď sú mláky, len po nich sa fláka.
Ako keď by zdarma dostal vstupné:
(1., 2. a 3. časť tajničky).

Vylúštenie pošlite do 31. marca 2019 na adresu Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku: 1114 Budapešť, Fadrusz u. 11/A. Úspešných lúštitelov odmeníme.

Krížovka Nášho kalendára

NK	ničila ohňom	ironický človek	tipy, po anglicky	ra, veľký oheň	☀	rádium (zn.)	10x10, opačne	slovenský hokejový útočník	☀
2					A				S
časť opery					útok (kníž.) arzen (zn.)				
športové náčinie						le, vždy ampér (zn.)			
vnútro mesta Minsk				seba, kratšie		mr....., mračno mesto ne-resti (bibl.)			
rímskych 51						Slovenská národná rada (skr.)			
Adam Krt (skr.)						predložka so 6. pádom		jadro hmoty osobné zámeno	
☀	1	náš svetadiel				ruská rieka			
....ter, mužské meno						ich osoby meno Ziny			
tahitský boh vetra			rozum	oslovenie muža	škriatok rímskych 100				
sopečný výbuch								stred hrady očistiť vodou	
bezvedomie					dusík (zn.) n....., nijaká vec		urán (zn.) j... žiara		☀
prázdny lep			nikde stred latky						Pomôcky: RU, DON, SODOMA, TIPS
☀	I								AUTOR: Gregor Papuček

Pred sto rokmi sa v Pitvaroši narodil **Michal Bernula**, Slovák, ktorý žil v nesmierne pohnutých časoch (1919 – 2001). Bol vojakom (1940 – 1945), študentom i politikom, pracoval na *Ministerstve osvety* (1949 – 1956), ale bol aj generálnym tajomníkom *Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku*. Keď sa o ňom rozšírilo, že chce zastaviť asimiláciu Slovákov, stal sa novinárom. Neskôr ako predseda ním založeného družstva pochodil takmer celú Európu. Medzitým aj písal. Prvá novela mu vyšla v časopise *Múvelt nép*, ale publikoval aj v župných novinách. Už ako dôchodca vydal dve veľmi zaujímavé knihy. Jeho prvý román, „*balada z Kúta búrok*“, je zrkadlom života uzavretej slovenskej komunity v obci Pitvaroš. Vyšiel pod výrazným názvom (**1. časť tajničky**) v roku 1998. Druhá kniha má názov (**2. časť tajničky**), sú to subjektívne kapitoly k dejinám Slovákov v Uhorsku a Maďarsku. Vylúštenie pošlite do 31. marca 2019 na adresu *Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku: 1114 Budapešť, Fadrusz u. 11/A*. Úspešných lúštitelov odmeníme.

Z tradičnej santovskej kuchyne

Kuchyne našich starých rodičov sa vyznačovali jednoduchosťou, ale to neznamenalo, že neboli syté a chutné. Dokonca môžeme tvrdiť, že boli zdravšie ako súčasné, veď veľkoobchody nám ponúkajú jedlá s umelými prísadami. Opýtali sme sa podpredsedníčky *Slovenskej samosprávy v Santove Margity Kollárovej*, ako sa u nich robia tradičné závin.

„Hovoríme im aj štrúdle, po santovsky štrúľle, po maďarsky bejgle, ale niekedy aj u nás sa používa tento výraz,“ rozhovorila sa. Pripomenula však, že v Santove sa robia aj tzv. syrové, čiže tvarohové. „U nás robíme aj tvarohové bejgle, tie inde ani veľmi nie sú. Robia sa teda orechové, makové a tvarohové. Dávnejšie ľudia nemali toľko peňazí ako dnes a robili aj kakaové. Tak sa to robilo, že odobrali z cesta, dali do toho mlieko, kakao, zamiesili. Keď robili štrúdle, najprv dali cesto, potom kakao a zakrútili. Aspoň pár minút nechali stáť a podávali,“ zaspomínala si. Závin piekli najmä na Vianoce a na svadby. Na svadbách kedysi ponúkali len bejgle a bábovky, inakšie zákusky ani neboli.

Foto: autor

Santofské syrové štrúľle

POTREBUJEME

Na cesto: • 1 kg múky • 18 dkg kryštálového cukru • 1 vanilkový cukor • 2 dl oleja • 10 dkg margarínu • 4 žltky • kvások z 5 dkg kvasníc • štipku cukru a 1 dl mlieka • 7 dl mlieka
Na plnku: • vanilkový cukor • 1 kg tvarohu • žltok • vyšľahaný vaječný bielok • práškový cukor podľa chuti

PRÍPRAVA

Vymiešame žltok s kryštálovým cukrom a margarínom. Kvások necháme nakysnúť na teplom mieste. Múku nasypeme do jednej misy, pridáme margarínovú zmes, kvások a olej. Vypracujeme tuhšie cesto a vytvoríme bochníky, približne 5 kusov. Rozvalkáme ich na pomúčenej doske, potrieme tvarohovou plnkou a cesto zvinieme. Závin uložíme na plech vystlaný papierom na pečenie a necháme stáť. Pred pečením potrieme olejom.

(ar)

RECEPTY NA SVIATOČNÝ STÔL

Cuketové lasagne s balkánskym syrom

POTREBUJEME

- 2 cukety
- 125 g cestoviny papardelle
- 4 vajcia
- 130 g balkánskeho syra
- 120 g mäkkej salámy
- 40 g strúhaného tvrdého syra
- podľa chuti soľ, mleté čierne korenie, cesnakový olej.

POSTUP

Cuketu umyjeme, osušíme a spolu so šupkou nakrájame na pásiky. Plátky trošku opečieme v panvici a potrieme cesnakovým olejom.

Mäkkú salámu nakrájame na kolieska, cestoviny uvaríme podľa návodu na obale. Vajčka rozšľaháme, dochutíme soľou a korením.

Na dno vymastenej zapekacej misy rozložíme 1/3 cukety, pokvapkáme ich vaječnou zmesou, posypeme balkánskym syrom, cestovinami, salámou a takto pokračujeme, až skončíme vrstvou cukety. Prelejeme ju zvyškom vaječnej zmesi, nasypeme syr a pri teplote 180 °C zmes pečieme cca 40 minút.

Kačica s pečeňovou plnkou

POTREBUJEME

- 1 kačicu
- 2 vajcia
- 100 g šampiňónov
- 50 g cibule
- 50 g masti
- 1 dl mlieka
- podľa chuti žemle, kačacia pečeň, soľ, petržlenovú vňať

POSTUP

Kačicu umyjeme, posolíme a urobíme na hrudi z oboch strán otvor pod kožou. Žemle nakrájame, pridáme mlieko. Cibulú speníme na masť, pridáme nakrájanú pečeň, šampiňóny a podusíme. Nakoniec pridáme pokrúpanú vňať. Pridáme k žemliam, osolíme a naplníme kačicu. Otvory zašijeme. Na pekáči podlejeme vývarom a pečieme. Polievame vlastnou šťavou. Pečieme s previazanými, skríženými nohami.

Mliečna šošovicová polievka

POTREBUJEME

- 1 zemiak
- 1 hrst šošovice
- 100 ml mlieka
- 150 ml vody
- 3 kvapky olivového oleja

POSTUP

Zemiak očistíme, nakrájame nadrobno a uvaríme spolu so šošovicou. Keď zelenina zmäkne, polievku odstavíme a pridáme mlieko. Šošovicu i zemiak rozmixujeme na krém a na záver pridáme niekoľko kvapiek olivového oleja.

Čokoládová torta s lesným ovocím

POTREBUJEME

Na korpus:

- 200 g kvalitnej horkej čokolády
- 4 vajcia
- 40 g masla
- 150 g mletých lieskových orechov
- 150 g polohrubej múky
- 150 g kryštálového cukru

Na krém:

- 500 ml mlieka
- 2 balíčky čokoládového pudingu
- 150 g masla
- 100 g práškoveho cukru
- 150 g kvalitnej horkej čokolády
- 500 g lesného ovocia

POSTUP

Čokoládu rozpustíme vo vodnom kúpeli spolu s maslom a necháme vychladnúť. Vajčka vyšľaháme s cukrom do peny, vmiešame mleté orechy, múku a vychladnutú čokoládovú zmes.

Cesto vylejeme do okrúhlej formy, ktorú sme si vymastili maslom a vysypali múkou. Pečieme pri teplote 180 °C cca 40 minút. Upečený plát necháme vychladnúť.

Z mlieka a pudingových práškov uvaríme hustý puding. Maslo zmiešame s práškovým cukrom a tento krém vmiešame do vychladnutého pudingu. Primiešame rozpustenú a vychladnutú čokoládu a vymiešame hladký čokoládový krém.

Upečený korpus celý potrieme čokoládovým krémom a na vrch uložíme lesné ovocie. Hotovú tortu vložíme stuhnúť do chladničky aspoň na 12 hodín.

ČOKOLÁDA

božský nápoj predĺži náš život

Keď španielsky dobyvateľ Hernando Cortez porazil Montezumu, ten ho musel vo svojom paláci hostiť a okrem iných miestnych špecialít mu dal nápoj z roztlačených kakaových bôbov, ktorý Cortezovi tak chutil, že o tom ihneď písal kráľovi do Španielska. Kakaové bôby mali veľkú cenu a porazený Montezuma ich mal na dosť. Cortez poslal čokoládu kráľovi, ale v Európe sa neujala. Vystupovali proti nej aj duchovní, ktorí v nej videli konkurenta pre nimi vyrábané sladkosti. Tvrdili, že čokoláda nebola vhodným pokrmom a vzbudzovala v človeku hriechne pudy. V 17. storočí si istý Angličan priviezol väčší náklad bôbov a hodlal zbohatnúť výrobou čokolády. Hoci do podniku investoval nemalé peniaze, o jeho čokoládu nemal nik záujem. Ako to? V tých časoch sa totiž čokoláda pila so španielskym korením, ktoré bolo (a je) extra pikantné.

My dnes vieme, že čokoláda je zdravá, veď je to vlastne zelenina – iste poznáte ten starý vtip, že čokoládové bôby patria medzi zeleninu.

Medzi jej milovníkmi je viac žien ako mužov a suverénne najobľúbenejšia je mliečna. Čokoláda je skratka fenomén. Na druhej strane jej povest' kazí spojenie s nadváhou a zdravotnými problémami, ktoré z nadmerných kilogramov vyplývajú. Čokoláda pritom vôbec nemusí byť tým, čo vaše zdravie poškodzuje. Kvalit-

ná čokoláda má totiž aj veľa zdravotných pozitív, kvôli ktorým sa oplatí pochutnať si na nej.

Päť predností čokolády

Prospieva srdcu. Keď pôjdete nabudúce na nákup, prihodte si aj tabuľku veľmi kvalitnej tmavej čokolády. Hneď niekoľko výskumov dokázalo jej užitočnosť na zdravie ľudského srdca. Podľa autorov štúdie z roku 2014 znižuje riziko aterosklerózy, pretože zachováva cievy pruž-

né a bráni usadzovaniu tukových plátov na ich stenách. V kakau, ktoré je v tmavej čokoláde bohato zastúpené, sú totiž obsiahnuté takzvané flavonoidy, ktoré majú blahodarný vplyv na stav ciev. Na dosiahnutie žiadaného efektu je však potrebné konzumovať len tmavú, kvalitnú čokoládu a len v miernom množstve (odporúčané množstvo je 70 gramov denne).

Chrání pokožku. Podľa britských vedcov zase 20 gramov tmavej čokolády denne, ktorú budete konzumovať minimálne po dobu dvanástich týždňov, zaistí vašej pokožke čiastočnú ochranu pred slnečným žiarením. Autori výskumu tvrdia, že flavonoidy obsiahnuté v kvalitnej tmavej čokoláde spôsobia, že sa odolnosť vašej pokožky pred UV-B lúčmi zdvojnásobí, čo však, samozrejme, neznamená, že by konzumácia čokolády nahradila používanie opaľovacích krémov. Okrem toho čokoláda údajne spomaľuje starnutie pokožky, takže vďaka jej konzumácii budete vyzerat' svieži a mladší.

Povzbudí libido. Ak sa váš intímny život v poslednej dobe odohráva v znamení vyhlásenia typu „bolí ma hlava“, je najvyšší čas zvýšiť prísun čokolády. Podľa vedcov totiž ide o účinné afrodisiakum. Povesti tvrdia, že pre povzbudenie sexuálnej túžby používali čokoládu už Azté-

kovia a moderná veda im dáva za pravdu. Čokoláda totiž obsahuje aminokyselinu tryptofán, ktorá je kľúčová pre tvorbu serotonínu, ktorému sa niekedy hovorí hormón šťastia. Okrem toho sa na zvýšení libida podieľa aj fenyletylamín, ktorý zase pre zmenu nesie prezývku hormón zamilovaných.

Budete žiť dlhšie. Ďalším dôvodom, prečo si vychutnať čokoládu, je dlhší život, na ktorý sa môžete tešiť. Vedci z Harvardu robili dlhodobý výskum, do ktorého sa zapojilo osemtisíc mužov a zistili, že tí, ktorí si pravidelne doprajú malé množstvo tmavej čokolády, žijú dlhšie ako tí, ktorí sa čokoláde dôsledne vyhýbajú. Ale má to dva háčiky: dĺžka života vyznávačov čokolády sa v priemere zvýši „len“ o jeden rok a čokoládu si musíte dopriať len raz týždenne.

Nebudete v strese. Štyridsať gramov tmavej čokolády denne zase podľa ďalšieho výskumu účinne zníži hladinu stresu. Autori výskumu zistili, že po konzumácii čokolády klesá hladina stresového hormónu kortizolu. Vedci tiež tvrdia, že po pravidelnej konzumácii tmavej čokolády budete pokojnejší a budete sa lepšie vyrovnávať so stresovými situáciami.

Rady a triky do kuchyne

- ✂ Chcete postrúhať mäkký syr? Vložte ho na pol hodiny do mrazničky a strúhadlo jemne potrite olivovým olejom. Takto sa vyhnete problému s upchanými dierkami.
- ✂ Mäso z hydiny bude šťavnatejšie, ak ho pred pečením pokvapkáte citrónovou šťavou.
- ✂ Syr vraj pri vyprážaní nevytečie, ak ho vopred vložíte na chvíľu do chladničky.
- ✂ Múku na zahustenie pokrmov trochu prisolte, nebudú sa vytvárať hrudky.
- ✂ Ak chcete, aby zostal špenát zelený, musíte ho variť neprikrytý a tesne pred podávaním.
- ✂ Aby sa zemiaky v šupe nerozvarili, pridáme do vody 1 čajovú lyžičku soli.
- ✂ Ak varíte cestoviny, potrite hranu pokrievky dookola maslom. Voda zaručene nevykypí.
- ✂ Arašidy (búrske oriešky) dlho neuskładňujeme. Obsahujú tuk, ktorý dlhším uskladňovaním žltne a oriešky majú nepríjemnú chuť.
- ✂ Soľ v soľničke nevlhne, keď do nej pridáme niekoľko zrníek ryže alebo hrachu, ktoré nasajú vlhkosť.
- ✂ Ak chcete pri varení použiť suché huby, najskôr ich namočte na 20 až 30 minút do vody, aby zmäkli. Zo 100 g sušených húb dostanete približne 500 g.
- ✂ Ak pripravujete praženicu, soľte ju až nakoniec, pretože soľ spôsobuje to, že je tuhá.

Základné rady pre začínajúce gazdinky

Ako ste na tom s pečením? Ste už také ostrieľané, že množstvo surovín viete odhadnúť od oka, alebo pre istotu všetko pocktívó vážite? Sú aj také zložité receptúry, kde sa bez váženia a merania ťažko zaobídete. Ak chcete vytvoriť ohromujúce cukrárske dielo z množstva surovín a robíte ho prvýkrát, pomôžte si prevodnými tabuľkami základných surovín, ktoré sa pri pečení najčastejšie používajú. Odbúrate stres a ešte aj ušetríte čas. Tak smelo sa začnite miešať cukrárom do remesla a ešte si to aj užite v dobrej pohode.

Múka

1 šálka múky = 140 g
¾ šálky múky = 105 g
½ šálky múky = 70 g
¼ šálky múky = 35 g

Kryštálový cukor

1 šálka kryštálového cukru = 200 g
¾ šálky kryštálového cukru = 150 g
2/3 šálky kryštálového cukru = 135 g
½ šálky kryštálového cukru = 100 g
1/3 šálky kryštálového cukru = 70 g
¼ šálky kryštálového cukru = 50 g

Práškový cukor

1 šálka práškoveho cukru = 160 g
¾ šálky práškoveho cukru = 120 g
½ šálky práškoveho cukru = 80 g
¼ šálky práškoveho cukru = 40 g

Maslo

1 šálka masla = 230 g
½ šálky masla = 115 g

Smotana (36 % tuku)

1 šálka smotany = 235 g
¾ šálky = 177 g
½ šálky = 118 g
¼ šálky = 59 g
1 polievková lyžica = 15 g

Prečo sfukujeme sviečky na narodeninovej torte?

Kopa jedla, dobrá (rodinná) spoločnosť, usmiate tváre, dary, nejaký ten koláč a oslava sa môže začať. Netrepežlivo očakávate, kedy oslávenec konečne sfúkne sviečky na narodeninovej torte. Zamysleli ste sa však už niekedy nad tým, odkiaľ sa vzala táto tradícia, ktorá je súčasťou väčšiny narodeninových osláv?

Dôvod treba hľadať v histórii

Narodeninové torty poznali už starovekí Rimania, ktorí ich využívali pri oslavách narodenín rodiny a priateľov. Pri ich pečení používali pšeničnú múku, olivový olej, med a strúhaný syr. Ale o tom, kto ako prvý prišiel s narodeninovými sviečkami, sa dodnes šíria rôzne polemiky. Niektorí veria, že táto tradícia pochádza zo starovekého Grécka, kde ju spájajú s bohyňou Iovu a mesiaca Artemis. Aby si ju Gréci uctili, upiekli medové koláče v tvare okrúhleho mesiaca zdobené zapálenými sviečkami, ktoré mali pripomínať mesačné svetlo počas splnu.

Sviečky v sebe dokonca majú niešť významnú symboliku: mnohé staroveké kultúry verili, že dym môže prinášať modlitby až k samotným bohom. Preto je veľmi pravdepodobné, že dnešná tradícia vyslovenia želania pred sfúknutím narodeninových sviečok súvisí práve s touto vierou.

Iní zase veria, že táto tradícia začala v Nemecku. V roku 1746 oslávil gróf Ludwig von Zinzendorf svoje narodeniny usporiadaním extravagantnej slávnosti. A ako inak, torta a sviečky nesmeli chýbať. Uvádza sa, že oslávenec mal veľmi veľkú tortu, na ktorej bolo toľko sviečok, koľko mal gróf rokov, pričom jedna bola umiestnená presne do stredu.

Dnes oslavujeme skôr deti

Keby sme sa preniesli do súčasnosti, možno povedať, že táto tradícia je už častejšie spájaná s deťmi ako s dospelými. Moderná éra detských narodeninových tort sa začala na Kinderfeste v Nemecku koncom 18. storočia. Na tie bolo nakuľadaných toľko sviečok, koľko rokov sa dieťa dožilo, plus jedna veľká navyše, ktorá bola umiestnená v strede torty a symbolizovala „svetlo života“ – verili, že dieťa sa dožije ešte aj ďalšieho roku.

V dnešnej dobe, keď sa každý viac obáva rôznych ochorení, alergií a prebytku cukru, je vcelku prekvapením, že sa táto tradícia zachovala. I napriek tomu, že podľa štúdie sa sfukovaním sviečok znásobujú baktérie na vrchu celej torty v priemere až 14-krát, zdá sa, že je populárna rovnako ako kedykoľvek predtým. A nič nenasvedčuje tomu, že by sa na tom malo čokoľvek meniť.

Nemusíte vylúpiť banku, aby ste sa najedli zdravo

Plán, nákup, príprava a uskladnenie. Jednoduchý postup na to, aby ste ušetrili. Ako to zrealizovať? Dodržte 7 praktických rád a stravovanie máte vyriešené.

Zdravé stravovanie sa stalo moderným výdobytkom doby. Okrem toho, že je prospešné pre naše zdravie, stále súvisí s vyššími cenami. Preto zdravé potraviny nahrádzame tými, ktoré sú menej zdravé. Ak si ale svoje stravovanie premyslite a naplánujete, budete jesť zdravo a hlavne oveľa lacnejšie.

1 Plánujte

Plánovanie sa využíva v bežnom aj v pracovnom živote a uľahčuje tak budúce rozhodovanie. Prečo to teda neskúsiť aj v stravovaní? Naplánujte si, čo chcete variť a premyslite si, aké potraviny na to potrebujete.

2 Držte sa nákupného zoznamu

Nákup prebehne hladko, ak sa budete poctivo držať vášho zoznamu. Nekupujte nič viac a zamerajte sa na akcie. Okrem peňazí ušetríte aj čas.

3 Hlad nie je dobrý kamarát

Ak idete na nákup a ste hladní, všetko vám chutí a jedlo vyberáte impulzívne. Dajte si teda radšej pred odchodom do potravín aspoň jablko či kúsok pečiva.

4 Značka nezaručuje kvalitu

Ak je to značkové a drahšie, je to kvalitnejšie. Toto naozaj nemusí byť vždy pravda. Aj lacnejšie a menej známe potraviny podliehajú pri výrobe rovnakým pravidlám, ako tie drahé. A nezabudnite na sezónne ovocie a zeleninu, vždy sú za nižšiu cenu.

5 Varte si doma

Po plánovaní a nákupe konečne prichádza príprava. Varte si doma. Fast foody a reštaurácie sú vždy finančne náročnejšie. Po dobrom plánovaní a nákupe si navaríte chutne, lacnejšie a na viac dní.

6 Nezabudnite na fantáziu

Ak vám práve napadlo, že vám rovnaké jedlo nechutí dva dni za sebou, tak zapojte fantáziu. Varte tak, aby sa základ jedla dal vždy niečím dochutiť. Vymeňte prílohu, omáčku a podobne. Naučte sa variť zo strukovín, sú zdravé, lacné a ľahko kombinovateľné.

7 Nie do koša, ale do mrazničky

Varenie na viac dní má ušetriť peniaze, preto by sa jedlo nemalo v žiadnom prípade nechať pokaziť a nemalo by skončiť v koši. Najlepšie je rozdeliť si ho na menšie porcie do misiek a dať do mrazničky. Nebudete tak vždy rozmrazovať celú masu a budete mať prehľad, koľko porcií jedla vám ešte zostáva.

(Zdroj: businessinsider)

Rodák zo Slovenska založil taxikárske impérium v USA

Na svete žije množstvo úspešných Slovákov, o ktorých sa v našich končinách nehovorí a len málokto ich pozná. Jedným z nich je aj **John Hertz**. John Hertz má síce pri svojom mene uvedenú krajinu pôvodu Rakúsko, no v skutočnosti pochádzal z územia patriaceho súčasnému Slovensku. Narodil sa v židovskej rodine a do svojich šiestich rokov žil v dedine Sklabiňa pri Martine, odkiaľ celá rodina emigrovala do Spojených štátov, kde John musel začínať od samého dna.

John nemal také šťastie ako iní, ktorí mali možnosť úspešne dokončiť univerzity. Jemu v živote muselo stačiť iba pár ročníkov základnej školy. Vo svojich dvanástich rokoch bol prinútený naučiť sa pretĺkať životom na ulici. To ho však nezastavilo. Aj napriek neľahkej životnej situácii sa nevzdal a v dvadsiatich rokoch minulého storočia sa mu podarilo vybudovať taxikárske impérium. V tom čase bolo najväčším na svete. Práve vďaka nemu aj dnes vidíme na uliciach, či už v Amerike alebo v iných krajinách, väčšinou žlté taxíky.

Príbeh Johna Hertza vyznieva ako rozprávka a priniesol ho Denník N. On a jeho úspech je však inšpirujúcou realitou. Muž, ktorý sa dokázal pozbierať a z ničoho vybudovať niečo hodnotné a veľké, zomrel pred 56 rokmi, 8. októbra 1961. On už medzi živými nie je, no jeho

meno Hertz je názov jednej z najväčších spoločností na prenájom vozidiel.

John Hertz sa po úteku od svojich rodičov roky predieral životom. Živil sa ako vedel. To všetko skončilo, keď stretol lásku svojho života. Fannie Kesnerová bola dôvodom, prečo si našiel serióznu prácu. Zamestnal sa a predával autá. Keď sa po rokoch ocitol pre zdravotné problémy v Paríži, inšpirovali ho miestne taxíky, ktoré boli menšie, ekonomickejšie a všetky mali jednotnú farbu.

Po návrate do Chicaga založil vlastnú taxikársku spoločnosť. Vybral si žltú farbu a všetko prispôbil tomu, aby mohli túto službu využívať aj bežní ľudia, nielen

vyššia vrstva, ako to bolo dovtedy. John Hertz nebol prvý, kto prišiel s nápadom použiť žltú farbu, jemu sa to ale podarilo spopularizovať. Firma taktiež niesla prí značný názov Yellow Cab Company.

Zmeny nastali aj medzi samotnými taxikármi. Drsní a neprijemní muži skončili. Zamestnal mužov a ženy, ktorí museli spĺňať viacero kritérií. Vždy museli byť upravení, chodiť v uniforme a správať sa slušne a úctivo. Heslo firmy totiž znelo: „Každý šofér je eskorta.“ Síce vyžadoval úroveň a správanie, nikdy na

svojich zamestnancov nezabúdala. Po núkol im podiel zo zisku, zabezpečil im firemných lekárov aj mechanikov.

Bolo len otázkou času, kedy sa dostaví obrovský úspech. V roku 1915 začínal so 40 taxíkmi a o desať rokov neskôr ich len v Chicagu bolo 2800. Neskôr začal okrem taxíkov vyrábať aj kamióny a autobusy. Všetky jeho firmy v roku 1925 dosahovali hodnotu 100 miliónov dolárov. V prepočte by to dnes bolo viac ako dve miliardy eur.

(dobrenoviny.sk)

Pilíšska anekdota

Odkiaľ vieme, koľko je Matranských vrchov?

Mlynčania boli ľudia robotní, aj keď ich práca nebola ľahká. Rúbali, píli, zväžali a štiepali drevo, lámali vápencové kamene, páli vápno, orali, siali a žali. Mnohí chodili do hôr, a nielen do našich Pilíšskych, ale aj do Matranských.

Raz tiež tak išli do hôr, celý deň píli, rúbali, zväžali... Až prišiel podvečer a ustatí sa pobrali domov. Boli aj hladní, tak sa zastavili a rozložili si oheň. Opekali si slaninku, kvapkali si masť na krajíček chleba, zahánali si hlad. Nakoniec si políhali okolo ohňa do veľkého kruhu na krátky oddych tak, že kde končili nohy jedného, tam bola hlava nasledujúceho. Chvíľu tak ležali, až takmer všetci zaspa. Ako tam tak ležali, raz len išla tade

mátoha! Dívala sa na to čudo okolo ohňa, pozerala sem, pozerala tam, z jednej strany, z druhej strany, a krútila hlavou. Raz sa len ozvala a polohlasne len tak pre seba povedala: „Už sem sedemdesát-seďem matranských vrchov pochoďla, ešte sem takéto zvíara nevidela: tu je hlava, tu je riť, nemôžem to pomeriť.“

Voláktorí z tých hôrných robotníkov ležiacich v kruhu nespali, lebo počuli, čo tá mátoha hovorí. Stali sa tak svedkami tejto vzácnej udalosti. Nuž, odtiaľ vieme, že Matranské hory majú 77 vrchov. Ja, zapisovateľ, mám k tomu už len jedinú poznámku: musela to byť mlynská mátoha, lebo tú nesmierne dôležitú vetu povedala mlynským nárečím.

Zaznamenal: Gregor Papuček

ANEKDOTY O SLÁVNÝCH

KRASKO

Raz sedel Ivan Krasko pod viechou v spoločnosti starých pánov. Hovorilo sa tiež o smrti a umieraní. Jeden z nich nevedel utajiť akýsi strach a spýtal sa Krasku, či sa on smrti nebojí.

– Ale choďte mi s tým, – odpovedal básnik. – Milióny ľudí už pomreli, tak ani mne sa nič nemôže stať.

DUMAS

Alexander Dumas starší sedel raz pri hostine oproti bohatému namyslencovi. Takí ľudia sa mu z hĺbky duše protivili, a preto si ho občas doberal. Keď už namyslencovi došla trpezlivosť, rozhnevane sa ozval:

– Viete, ako máte blízko k hlúposti?
– Viem, – pohotovo odpovedal Dumas, – iba cez stôl!

FERNANDEL

Na jednom večierku rozprával Fernandel svoje zážitky z Japonska. Objednal si špeciálnu pálenku z ryže a keď popíjal, zrazu zbadal, že sa okolo neho i s ním všetko pohybuje. Zavolať čašníka a svoje dojmy mu zveril. Ten sa úctivo poklonil a odpovedal:

– Pane, to, čo sa s vami teraz robilo a čo ste videli, to nezapríčinila pálenka, ale naše malé zemetrasenie.

MALLIUS

Konzul Servilius Geminus bol na obede u Lucia Mallia, ktorého považovali za najlepšieho maliara. Keď uvidel nie veľmi pekných maliarových synov, chcel byť vtipný a povedal:

– Nerovnako tvoríš!
Nato odvetil Mallius:
– Jedno tvorím potme a druhé za denného svetla!

ACHMADULINOVÁ

– Čo je to láska? – opýtali sa Achmadulinovej.

– Pozerať sa s mužom na futbal, aj keď tomu sama vôbec nerozumiem, – odpovedala poetka.

TWAIN

Mark Twain vedel kľuť, až sa múry otriasali. Naučil sa to v časoch, keď slúžil ako lodivod na Mississippi a neskôr sa v týchto znalostiach ešte zdokonalil, keď na stávkach utratil celé svoje imanie.

Pani Twainová to nemala rada a usilovala sa ho odučiť od tohto zlozvyku. Mark Twain mal dobrú vôľu, ale prišlo mu do toho niečo, čo jeho úmysel zvrátilo: začal holdovať golfu.

Znovu boli aktuálne denné prosby manželky, aby sa ovládal. Twain sa jej spýtal, ako to má urobiť.

– To je veľmi jednoduché. Vždy keď ti vykĺzne z úst taký hnusný výraz, vlož si do vrecka kamienok, to ti potom pripomenie hriech. Twain slúbil, že to skúsi.

Hneď prvý deň sa vracal domov zhrbený pod ťarchou plných vreciek. Predstúpil pred ženu a vyprázdňovanie vreciek nemalo konca. Nakoniec povedal:

– To nič nie je. Tie ostatné vezie za mnou nákladné auto.

WOLF

Friedrich Wolf musel znášať, že mu lektori a dramatici často jeho diela prepracúvali. Počas skúšky jeho drámy pribehol za ním predstaviteľ hlavnej úlohy:

– Pod' rýchle na scénu, o chvíľu sa bude hovoriť jeden odsek z tvojho diela, ktorý je celý pôvodný...!

KICSIT SZOMORKÁS, TROCHU NEŠŤASTNÁ...

G. Nádas / Ľ. Feldek: Dvere, dvere, gyere...

Začul som raz na ulici spev. Na múriku sedel otec, hral na gitare, tri deti vyspevovali „Kicsit szomorkás a hangulatom máma...” – a mama pofajčievala obďaleč. Večer som mal byť kmotrom priateľovej knihy, nuž som dostal nápad: obdarujem ho touto piesňou. A vysvetlil som spevákom, kam majú prísť. „Zošalel si?” zvolala moja žena. „Neboj sa. Aj keby chceli, netrafia tam.” Trafili aj zaspievali. O deň som otvoril noviny – a bol tam o tom článok. Ako som ho na ulici čítal, začul som znova známy spev a za nohavicu ma ťažahal malý chlapec. „Tu píše o vás,” ukázal som mu prstom a venoval som mu noviny. Natešene s nimi uháňal k rodině. Až som im zazávidel – prvý raz na javisku, a toľko slávy. Pár slov, čo som si z piesne zapamätal, mi pomohlo nájsť ju na You Tube – a jej autor Gábor

Nádas mi odpustí, že som k nej pripísal aj pár slovenských strof. Zaradil som potom maďarsko-slovenskú pieseň do hry. Stalo sa v Bratislave, napísanej z lásky k bratislavskému Konzervatóriu, ktoré s ňou urobilo absolventskú premiéru a dve reprízy. Trikrát tá pieseň roztlieskala hľadisko – trikrát som si pri potlesku pomyslel: a kdeže sú tie demonizované národnostné trenice? No aj keď treníc niet, z rečenia o treniciach sa asi dajú vytrieskať pekné peniaze. Tie potom chýbajú inde. Urobili by konzervatoristi aj viac predstavení – no kto im zaplatí sálu, keď peniaze netečú do kultúry, ale do vrecák politických radikálov? Nebudem sa tým však vzrušovať. Načo aj – zadarmo? A keď stretnem Gábora Nádasu, nech ani on nečaká tantiémy. Iba ho pozvem na literárnu a zaspievame si to sami dvaja.

(Ľubomír Feldek / Pravda)

Dvere, dvere – Kicsit szomorkás...

(Gábor Nádas / Ľubomír Feldek)

*Trochu nešťastná sa na dvere dnes dívam,
trochu nejasná je moja budúcnosť.
Zlá som, keď nie si blízko,
túžim hrýzť ako psisko
– stratila som lásku ako kosť.*

*Trochu nešťastná, že vojdeš, už len snívam
– aj tak úžasná je naša minulosť.
Aj keď mali sme smolu,
čo sme zažili spolu,
toho bolo na zbláznenie dosť.*

*Dvere, dvere, dvere otvor, kamarát!
Máš ma ešte rád? Načo by si tam vonku stál?
Dvere, dvere, dvere otvor, miláčik,
čakám na sláčik, čo na pieseň zmení
ten môj hluchonemý žiaľ!*

*Trochu nešťastná tie svoje dvere vyzývam,
trochu dočasná je láska na večnosť.
Ach, vojdí na minútku,
raz ešte zbav ma smútku
– a už nikdy nemusíš viac vojsť.*

OBSAH

12 mesiacov – 12 výtvarných umelcov Slovákov v Maďarsku:

Helena Čarejšová Hrabovská, Juraj Ezüst, Ján Mušto, Pavel Lipták, Jozef Komenda, Ondrej Lukoviczky, Michal Zsolnai, Zuzana Hajková, Pavol Laukó, Imrich Pacsai, Ladislav Lonovics, Monika Berényiová Lamiová	5
Alžbeta Hollerová Račková: Generačné výzvy v našom slovenskom živote	28
Juraj Dolnozemský: Už od včasná	30
Z činnosti Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku	31
Minority SafePack, konferencia o národnostných zákonoch a náš nový hovorca	36
Anton Paulik: Rok veľkých spoločensko-politických zmien	39
Politika v obrazoch	43
Deň Slovákov v Maďarsku v 300-ročnej Békešskej Čabe	51
Z činnosti Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku	56
Z činnosti Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku	59
Slovenské divadlo Vertigo	63
Z činnosti Pedagogického metodického centra Slovákov v Maďarsku	67
Novohradské národnostné stretnutie a Celoštátny folklórny festival Slovákov v Maďarsku	72
Básne Alexandra Kormoša: Tanec; Gitara, zo srdca hraj!	74
Kultúrne programy vo fotografiách – Z podujatí Slovákov v Maďarsku	75
Či uzrie svetlo sveta II. zväzok pilířských ľudových piesní? (Gregor Papuček)	121
Nepominuteľné dielo Ota Németha (Erika Trenková)	124
História – Dejiny Kestúca (Zoltán Bárkányi Valkán)	127
Rudolf Fraňo: Kráľovské stretnutie vo Vyšehrade	131
Plodný básnik a učiteľ Ludovít Žello (Ján Jančovic)	134
Pred 220 rokmi sa narodil prírodovedec Ján Šalamún Petényi-Petian (Ján Jančovic)	138
Začiatky čabianskymi Slovákmí založenej Ambrózky (Ján Jančovic)	141
Literatúra – 110. výročie narodenia ľudového básnika Jána Andrášika z Agárdu (Ján Jančovic)	144
Sonety Pavla Országha Hviezdoslava	146
Jubileum Pavla Országha Hviezdoslava	147
Pavol Országh Hviezdoslav: Mňa kedys' zvädzal svet	148
Pred 110 rokmi sa narodil Ján Gerči (Imrich Fuhl)	150
Z písomnej pozostalosti Jána Gerčiho	152
Katarína Maružová Šebová: Chodníky 35	154
Oldřich Kníchal 80-ročný	159
Oldřich Kníchal: Napätie	161
Zoltán Bárkányi Valkán: Moji starkí	163
Podpilířské ľudovky: Nebudem dobrí, Takého sem muža mala	167
Valeria Kochová, slovo a ticho (Imrich Fuhl)	168

Jozef Cíger Hronský: Štedrý večer na strážnici	170
Samo Chalupka: Kozák	173
Cesta k slovenskej literatúre – rozhovor s Ladislavom Papánkom (Imrich Fuhl)	174
Náboženstvo – Duchovný život našich Slovákov	177
Alexander Štefan Rudnay: „Slovákom som bol a čo by som aj na stolci Petrovom bol, Slovákom ostanem“ (Zlatko Papuček)	189
Zabúdané cirkevné „štácie“ Jozefa Viktorina v Budapešti (Jozef Schwarz)	191
Deti a mládež – Zo života našich školákov	193
Rozlúčkové slávnosti v našich školách	211
Naše deti v táboroch	213
Nový školský rok v našich školách	217
Z činnosti Organizácie slovenskej mládeže v Maďarsku	220
Pred 100 rokmi sa narodila Mária Ďuríčková / Lietajúce čižmy	223
Hádanky pre deti	226
Jakub Jahoda: Kačka	227
Miroslav Válek: Pampulóni	227
Žiacke smiechoty	228
Krížovka pre deti	229
Ženám – dievčatám / Zaujímavosti / Humor	193
Krížovka Nášho kalendára	230
Z tradičnej santovskej kuchyne: Sirové štrúľe	231
Recepty na sviatočný stôl	232
Čokoláda – božský nápoj predĺži náš život	234
Rady a triky do kuchyne / Základné rady pre začínajúce gazdinky	236
Prečo sfukujeme sviečky na narodeninovej torte?	237
Nemusíte vylúpiť banku, aby ste sa najedli zdravo	238
Rodák zo Slovenska založil taxikárske impérium v USA	239
Pilíška anekdota: Odkiaľ vieme, koľko je Matranských vrchov?	240
Anekdota o slávnych	241
Kicsit szomorkás, trochu nešťastná... / Dvere, dvere, gyere...	242

Készült a Croatica Nonprofit Kft. gondozásában

Felelős vezető:
Horváth Csaba ügyvezető igazgató

Oplatí sa nás predplatiť

Budte stálym čitateľom jediných slovenských novín v Maďarsku!

Týždenník Slovákov v Maďarsku L'udové noviny, ktorý vychádza nepretržite od roku 1957, sa snaží o zachovanie a zveľaďovanie nášho materinského jazyka a kultúry. To je však možné iba v úzkom kontakte s vami, ktorí máte nárok na zaujímavé a poučné čítanie v slovenčine, na fotografiami bohato ilustrované noviny, ktoré z týždňa na týždeň informujú o živote Slovákov v Maďarsku v našom materinskom jazyku. Nové vedenie týždenníka, redakcia a vydavateľ sa snažia o obsahovú a formálnu obnovu L'udových novín. Náš týždenník chce ponúknuť čitateľom všetkých vekových kategórií zaujímavé čítanie v oblasti kultúry, politiky, mládeže, literatúry a pod.

Náš týždenník rozširuje a predplatné prijíma Maďarská pošta, noviny si možno predplatiť na každom poštovom úrade a u poštových doručovateľov. Stačí uviesť identifikačné číslo L'udových novín (lapkód) – 15 200 a oznámiť, na aké obdobie si chcete noviny predplatiť. S radosťou vás informujeme o tom, že odteraz znovu možno uhradiť predplatné aj pripojenou poštovou poukážkou.

Predplatné na 1 rok: 7 320 Ft, na ½ roka 3 660 Ft, na ¼ roka: 1 830 Ft.

Na poukážke treba uviesť presnú sumu. Ak zaplatíte len časť z uvedenej sumy, časopis vám budú doručovať iba v zaplatenej hodnote. Objednávky treba poslať na adresu Maďarskej pošty, ktorá sa stará aj o inkasovanie predplatného. Pred jeho vypršaním dostanete od pošty oznámenie s možnosťou predĺžiť predplatenie týždenníka.

Redakcia i vydavateľ L'udových novín sa snažia o to, aby sa časopis dostal ku každému, kto má oň záujem. V prípade reklamácií sa obráťte s dôverou na patričné oddelenie pošty (tel.: +36 1 767 8262), resp. na redakciu L'udových novín.

Telefón:

(+36 1) 878 1431

Tel./ Fax:

(+36 1) 878 1432

E-mail:

ludove@luno.hu

Poštová adresa:

1555 Budapest, Pf. 99.

OBJEDNÁVKA

Objednávam týždenník L'UDOVÉ NOVINY v exemplároch.

Predplatné:

☐ na 1 rok (7 320 Ft) ☐ na 1/2 roka (3 660 Ft) ☐ na 1/4 roka (1 830 Ft)

Predplatiteľské obdobie: od do

Objednávateľ (platca):

Adresa:

Adresa príjemcu:

(Treba vyplniť iba v tom prípade, ak adresa príjemcu nie je totožná s adresou objednávateľa.)

Objednávku podajte v obálke na pošte na nasledujúcu adresu:
Hírlap Igazgatóság 1900 Budapest

podpis

Záznamy

Záznamy

Slovakum

Záznamy

